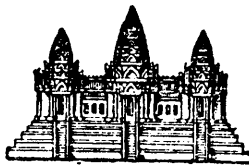

រូបៈ
ព្រឹត្តិបត្រជនបទ
និង
សេចក្តីប្រែជាភាសាខ្មែរ
អភិបាលបត្រ
បង្គោល និងបាត

១០២

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥១២

អភិធម្មបិដកេ

បដ្ឋានសូត្រ សិមោ ភាគោ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ បបិមំ

នមោ តស្ស កកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

សារម្មណទកំ

បដិច្ចវិពា

[១] សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
តយោ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធោ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
សារម្មណោ ច អនាម្មណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
តុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច តយោ ខន្ធោ
ចិត្តសមុដ្ឋានក្ក រូបំ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
។ បេ ។ អនាម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្មណោ ធម្មោ

អភិធម្មបិដក

បដ្ឋាន នវិមភាគ

អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន ខាងចុង

សូមនិមន្ត ចំពោះព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ។

សារម្មណ៍ទុក៖

បដិច្ចវារៈ

[១] សារម្មណធម៌ (ធម៌ប្រកបដោយអារម្មណ៍^(១)) អាស្រ័យ
នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ៣
អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អនារម្មណធម៌ (ធម៌មិនមានអារម្មណ៍^(២))
អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ
ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវសារម្មណក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
។ បេ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវសារម្មណ-
ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ៣ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូប
ក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌

១ តិកុសល អកុសល វិបាកក្នុងភូមិ ៤ កិរិយាអព្យាក្រឹតក្នុងភូមិ ៣ ។ ២ គឺរូប
និព្វាន ។ អន្តិកថា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ឯកំ មហាក្កតំ ។ បេ ។ មហា-
 ក្កតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កេដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។
 អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សារម្បណា
 ទន្ធា ។ អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ ច
 អនាម្បណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សារម្បណា ទន្ធា មហាក្កតេ
 បដិច្ច កេដត្តារូបំ ។ សារម្បណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ
 បដិច្ច សារម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្បណំ ឯកំ ទន្ធាញ វត្ថុញ បដិច្ច
 តយោ ទន្ធា ទ្វេ ទន្ធា . . . ។ សារម្បណាញ អនា-
 ម្បណាញ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្បណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា សារម្បណោ ទន្ធា ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 សារម្បណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ បដិច្ច សារម្បណោ
 ច អនាម្បណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្បណំ ឯកំ ទន្ធាញ វត្ថុញ បដិច្ច
 តយោ ទន្ធា ទ្វេ ទន្ធា . . . សារម្បណោ ទន្ធា ច
 មហាក្កតេ ច បដិច្ច កេដត្តារូបំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បជ្ឈាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ មហាក្ខត ១ ។ បេ ។ ចិត្ត-
 សមុជ្ឈនរូប កងត្តារូប និងទុបាទារូប អាស្រ័យ ទូវពួកមហាក្ខត ។
 សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទូវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសារម្មណកូន្ត អាស្រ័យ
 ទូវវត្ថុ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទូវអនារម្មណធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសា-
 រម្មណកូន្ត អាស្រ័យ ទូវវត្ថុ កងត្តារូប អាស្រ័យ ទូវពួកមហាក្ខត ។
 សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទូវសារម្មណធម៌ផង ទូវអនារម្មណធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ៣
 អាស្រ័យ ទូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ទូវវត្ថុផង ទូវខន្ធ ២ . . . ។
 អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ ទូវសារម្មណធម៌ផង ទូវអនារម្មណធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ ទូវសា-
 រម្មណកូន្តផង ទូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ សារម្ម-
 ណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទូវសារម្មណធម៌ផង ទូវអនារម្ម-
 ណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ទូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ទូវវត្ថុផង ទូវខន្ធ ២ . . .
 កងត្តារូប អាស្រ័យ ទូវសារម្មណកូន្តផង ទូវពួកមហាក្ខតផង ។

សារម្មណ៍ទូក បដិច្ចវិភាគ

[២] សារម្មណ៍ ធម៌ បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម៌
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច តយោ ខន្ធ ទេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
 អនាម្បណ៍ ធម៌ បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម៌ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សា-
 រម្មណ៍ ខន្ធ ។ សារម្មណញ្ច អនាម្បណញ្ច ធម៌
 បដិច្ច សារម្មណ៍ ធម៌ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ
 បដិច្ច តយោ ខន្ធ ទេ ខន្ធ . . . សន្ធិត្ថំ ។

[៣] ហេតុយា នវ អារម្មណោ តីណី អធិ-
 បតិយា បញ្ច អនន្តរេ តីណី សមនន្តរេ តីណី
 សហជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញេ ធនិស្សយេ នវ ឧប-
 និស្សយេ តីណី បុរេជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ
 កម្មេ នវ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វិជ្ជាយេ នវ
 យានេ នវ មគ្គេ នវ សម្បយុត្តេ តីណី វិប្បយុត្តេ
 នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា តីណី វិគតេ តីណី
 អវិគតេ នវ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[២] សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្នាប្បជ្ញយ គឺ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ នូវ
 ខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនាម្មណ៍ធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្នាប្បជ្ញយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សារម្មណ៍ក្នុង អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្ម-
 ណ៍ធម៌ផង នូវអនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្នាប្បជ្ញយ
 គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង
 នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . សេចក្តីបំប្រញ ។

[៣] ក្នុងហេតុប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្នាប្បជ្ញយ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បជ្ញយ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣
 ក្នុងសមនន្តរប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងអញ្ញាប្បជ្ញយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បជ្ញយ មានវារៈ ១ ក្នុងអា-
 សេវនប្បជ្ញយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្បជ្ញយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឈានប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បជ្ញយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បជ្ញយ មានវារៈ ៣
 ក្នុងអវិគតប្បជ្ញយ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

(៤) សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សារម្មណំ
 ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច តយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ . . .
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្រាសហគតេ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតេ ខន្ធេ បដិច្ច វិចិត្រាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតោ មោហោ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
 អនាម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ សារម្មណោ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច
 សារម្មណោ ច អនាម្មណោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធំ
 បដិច្ច តយោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធេ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ អនាម្មណំ ធម្មំ
 បដិច្ច អនាម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 ឯកំ មហាក្ខតំ . . . អសញ្ញាសត្តានំ ឯកំ មហា-
 ក្ខតំ . . . ។ អនាម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្រំ បដិច្ច សារម្មណោ ខន្ធា ។

អភិធម្មបំណិក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

(៤) សារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង

ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធភ អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ ជាសារម្មណៈ

នូវខន្ធល ។ . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៍សន្និ មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយ

វិចិត្តិច្ឆា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ

វិចិត្តិច្ឆា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ អនារម្មណធម៌ អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុប ជាអហេតុកក្ខន្ធ-

ដ៍សន្និ អាស្រ័យ នូវពួកអហេតុកក្ខន្ធ ជាសារម្មណៈ ។ សារម្មណធម៌ក្តី

អនារម្មណធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហ-

តុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធភ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ

ជាសារម្មណៈ នូវខន្ធល ។ . . ជាអហេតុកក្ខន្ធដ៍សន្និ ។ អនារម្មណ-

ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ

គឺ មហាក្ខត១ . . . មហាក្ខត១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ សារម្មណ-

ធម៌ អាស្រ័យ នូវអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ

គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៍សន្និ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

សារម្មណ៍ទុកេ បដិច្ចវិហា

អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ច អនាម្បណោ
 ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច សារម្មណោ ខន្ធា មហាក្ខតេ
 បដិច្ច កដត្តារូបំ ។ សារម្មណោ អនាម្បណោ
 ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធា
 វត្ថុញ បដិច្ច តយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។
 សារម្មណោ អនាម្បណោ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្បណោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុក សារម្ម-
 ណោ ខន្ធា ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ សារម្មណោ អនាម្បណោ
 ធម្មំ បដិច្ច សារម្មណោ ច អនាម្បណោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 សារម្មណំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ បដិច្ច តយោ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . សារម្មណោ ខន្ធា ច មហាក្ខតេ ច
 បដិច្ច កដត្តារូបំ ។

[៥] សារម្មណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្បណោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បដ្ឋយា សារម្មណោ ខន្ធា
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 អនាម្បណំ ធម្មំ បដិច្ច អនាម្បណោ ធម្មា

សារម្មណ៍ទុកៈ បដិច្ចវារៈ

សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌ក្តី អាស្រ័យ ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បជ្ឈយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជ្ឈសន្តិ
 ពួកសារម្មណ៍ក្នុង អាស្រ័យ ខ្ញុំវត្ថុ កងត្តារូប អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកមហា-
 កូត ។ សារម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បជ្ឈយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្ប
 ជ្ឈសន្តិ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ខ្ញុំខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ខ្ញុំវត្ថុផង ខ្ញុំ
 ខន្ធ ២ . . . ។ អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំ
 អនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បជ្ឈយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូប ជាអរហេតុកប្បជ្ឈសន្តិ អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកអរហេតុកក្នុង ជាសារម្មណៈ
 ផង ខ្ញុំពួកមហាកូតផង ។ សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌ក្តី អាស្រ័យ
 ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ផង ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេ-
 តុប្បជ្ឈយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហេតុកប្បជ្ឈសន្តិ ខន្ធ ៣ អាស្រ័យ ខ្ញុំ
 ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង ខ្ញុំវត្ថុផង ខ្ញុំខន្ធ ២ . . . កងត្តារូប អាស្រ័យ
 ខ្ញុំពួកសារម្មណ៍ក្នុងផង ខ្ញុំពួកមហាកូតផង ។

(៥) អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នរហេតុប្បជ្ឈយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ខ្ញុំពួកសារម្មណ៍ក្នុង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្តិ ។ បេ។ អនាម្មណ៍ធម៌ អាស្រ័យ ខ្ញុំអនាម្មណ៍ធម៌

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទុប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា យាវ អសញ្ញាសត្តា ។
 សារម្មណញ្ច អនារម្មណញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អនារម្មណោ
 ធម្មោ ទុប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា សារម្មណោ
 ទន្ធូ ច មហាភូតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិ ។ សន្ធិត្ថំ ។

[៦] នបោតុយា នវ នអារម្មណោ តីណិ នអធិប-
 តិយា នវ នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ តីណិ នអញ្ញ-
 មញ្ញោ តីណិ នទុបនិស្សយេ តីណិ នបុរោជាតេ នវ
 នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសវនេ នវ នកក្ខេ ទ្វេ
 នវិចាកេ បញ្ច នអាហារេ ឯកំ នន្ទ្រិយេ ឯកំ
 នឈានេ ទ្វេ នមក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ តីណិ នវិប្ប-
 យុត្តេ ទ្វេ ចោនត្តិយា តីណិ ចោវិគតេ តីណិ ។

[៧] បោតុប្បច្ចយា នអារម្មណោ តីណិ . . .
 នអធិបតិយា នវ ។ សន្ធិត្ថំ ។

[៨] នបោតុប្បច្ចយា អារម្មណោ តីណិ . . .
 សហជាតេ នវ ។ សន្ធិត្ថំ ។ . . . មក្កេ នវ
 អវិគតេ នវ ។

សហជាតវារោចិ បដិច្ចវាសនិសោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តមណាហ្មធូយ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
អនាមាធមិ អាស្រ័យ នូវសារមណធម៌ផង នូវអនាមាធម៌ផង
ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តមណាហ្មធូយ គឺ ចិត្តសង្ខាររូប ជាបដិសន្ធិ
អាស្រ័យ នូវពួកសារមណក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខត្តផង ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៦] ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩
ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុង
នរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោត្តម
ណាហ្មធូយ មានវារៈ ១ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ១ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ
មានវារៈ ២ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣ ។

[៧] ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនរោត្តមណាហ្មធូយ ...
ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៨] ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនរោត្តមណាហ្មធូយ ...
ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ . . . ក្នុង
នរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនរោត្តមណាហ្មធូយ មានវារៈ ៩ ។

ឯសហជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ចយវិពោ

[៧] សារមណ្ឌកំ ធម្មំ បច្ចយា សារមណ្ឌកំ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា វិណិច្ឆេសនិសា ។
 អនាមណ្ឌកំ ធម្មំ បច្ចយា អនាមណ្ឌកំ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្កតំ ។ បេ ។ មហាក្កតេ
 បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កក្កដាន្តារូបំ ឧបាទានរូបំ ។
 អនាមណ្ឌកំ ធម្មំ បច្ចយា សារមណ្ឌកំ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា សារមណ្ឌកំ
 ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយា សារមណ្ឌកំ ខន្ធ ។
 អនាមណ្ឌកំ ធម្មំ បច្ចយា សារមណ្ឌកំ ធម្មោ អនាមណ្ឌ-
 កំ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា
 សារមណ្ឌកំ ខន្ធ មហាក្កតេ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ ។ សារមណ្ឌកំ អនាមណ្ឌកំ ធម្មំ
 បច្ចយា សារមណ្ឌកំ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 សារមណ្ឌកំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុកំ បច្ចយា តយោ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ ។ សារមណ្ឌកំ អនា-
 មណ្ឌកំ ធម្មំ បច្ចយា អនាមណ្ឌកំ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា សារមណ្ឌកំ ខន្ធា ធម្មោ មហាក្កតេ
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ចុប្បវារៈ

បច្ចុប្បវារៈ

(៧) សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អនាម្មណ៍ធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងអនាម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ
 មហាក្ខត១ ។ ២ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានរូប កងត្តារូប និងឧបាទារូប ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអនាម្មណ៍ធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 កងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណ៍-
 ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអនាម្មណ៍ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុជ្ឈានរូប
 ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសា-
 ម្មណ៍ធម៌ផង នឹងអនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ
 គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២
 ... ជាបដិសន្ធិ ។ អនាម្មណ៍ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ៍ធម៌ផង នឹង
 អនាម្មណ៍ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈាន-
 រូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណ៍ក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សាវច្ឆណាវា អនាវច្ឆណាវា ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆ-
ណោ ធម្មំ អនាវច្ឆណោ ធម្មំ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ខេត្តប្បច្ឆ-
យា សាវច្ឆណំ ឯកំ ខន្ធខា វត្ថុខា បច្ឆយា តយោ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . សាវច្ឆណោ ខន្ធា ធម្មំ មហាភូតេ
ធម្មំ បច្ឆយា ចិត្តសប្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

[១០] សាវច្ឆណំ ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា សាវច្ឆណំ ឯកំ
ខន្ធា បច្ឆយា តយោ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . បដិ-
សន្ធិ ។ អនាវច្ឆណំ ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា បក្ខយតនំ បច្ឆយា បក្ខ-
វិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ឆយា កាយវិញ្ញាណំ វត្ថុ
បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ខន្ធា បដិសន្ធិ ។ សាវច្ឆណាវា
អនាវច្ឆណាវា ធម្មំ បច្ឆយា សាវច្ឆណោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ អាវច្ឆណាប្បច្ឆយា បក្ខវិញ្ញាណាសហគតំ
ឯកំ ខន្ធខា បក្ខយតនាវា បច្ឆយា តយោ ខន្ធា
ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . កាយវិញ្ញាណាសហគតំ ។ បេ ។
សាវច្ឆណំ ឯកំ ខន្ធខា វត្ថុខា បច្ឆយា តយោ
ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . បដិសន្ធិ ។ សន្ធិតំ ។

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ផង នឹង
អនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ នឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណក្នុងផង នឹងពួកមហាក្វក្វផង ។

[១០] សារម្មណធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
ជាសារម្មណៈ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សារម្មណធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយ-
យតនៈ ពួកសារម្មណក្នុង ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ផង នឹងអនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង
ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ . . . ប្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ។ បេ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ
ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

សារម្មណ៍ បច្ច័យវិញ

[១១] ហេតុយា នវ អារម្មណេ តីណី អនិច្ចតិយា នវ អនន្តរេ តីណី សមនន្តរេ តីណី សហជាតេ នវ អត្តាបញ្ញា ធន ជីស្សយេ នវ ឧបជីស្សយេ តីណី ឫរជាតេ តីណី អាសវនេ តីណី កម្មេ នវ វិចារេ នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈានេ នវ បត្តេ នវ សប្បយុត្តេ តីណី វិប្បយុត្តេ នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា តីណី វិតតេ តីណី អវិតតេ នវ ។

[១២] សារម្មណំ ធម្មំ បច្ចយា សារម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា តីណី បដិច្ចសង្ខា ។ អនារម្មណំ ធម្មំ បច្ចយា អនារម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា ឯតំ មហាក្ខតំ ... អសន្តាសត្តានំ ឯតំ មហាក្ខតំ . . . ។ អនារម្មណំ ធម្មំ បច្ចយា សារម្មណោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណំ វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា សារម្មណោ ខន្ធា

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ច័យវារៈ

[១១] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណ៍ប្បដ្ឋ័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតីប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនត្តរាប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ឧបនិស្សយប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 វិបាកប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋ័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋ័យមាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអត្ថប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 វិគតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ។

[១២] សារម្មណធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អនារម្មណធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ
 មហាក្ខត ១ . . . មហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ សារម្មណ-
 ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋ័យ
 គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក
 នឹងកាយាយតនៈ ពួកនហេតុកក្ខន្ធ ជាសារម្មណៈ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ

អភិធម្មប័ដិកា អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយា វិចិត្តាសហគតោ
 ឧប្បន្នសហគតោ មោហោ ។ អនាម្បណំ ធម្មំ បច្ចយា
 សារម្មណោ ច អនាម្បណោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធា មហា-
 ក្ខតេ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។ សារម្ម-
 ណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ បច្ចយា សារម្មណោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ
 ខន្ធឱ ចក្កាយតននា បច្ចយា តយោ ខន្ធឱ ទ្វេ
 ខន្ធឱ . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ ។ បេ ។ សា-
 រម្បណំ ឯកំ ខន្ធឱ វត្ថុញ បច្ចយា តយោ ខន្ធឱ
 ទ្វេ ខន្ធឱ . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណាញ អនាម្ប-
 ណាញ ធម្មំ បច្ចយា អនាម្បណោ ធម្មា ឧប្ប-
 ជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា សារម្មណោ ខន្ធឱ ច មហា-
 ក្ខតេ ច បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។
 សារម្មណាញ អនាម្បណាញ ធម្មំ បច្ចយា សារម្ម-
 ណោ ច អនាម្បណោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេ-
 តុប្បច្ចយា សារម្បណំ ឯកំ ខន្ធឱ វត្ថុញ បច្ចយា
 តយោ ខន្ធឱ ទ្វេ ខន្ធឱ សារម្មណោ ខន្ធឱ ច មហា-
 ក្ខតេ ច បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មប័ជិត អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងអនារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តប្បច្ច័យ
 គឺ ពួកសារម្មណក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ
 ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្ខត ។ សារម្មណធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណ-
 ធម៌ផង នឹងអនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោត្តប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង
 នឹងចក្ខាយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ ... ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ
 ។ បេ ។ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ អនារម្មណធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងសា-
 រម្មណធម៌ផង នឹងអនារម្មណធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនរោ-
 ត្តប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកសា-
 រម្មណក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណ-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងសារម្មណធម៌ផង នឹងអនារម្មណធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនរោត្តប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ៣ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ជា
 សារម្មណៈផង នឹងវត្ថុផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ២ ផង
 នឹងសារម្មណក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

សារម្មណ៍ទូរ បច្ច័យវារោ

ខន្ធ ធម៌ សារម្មណ៍ ឯកំ ខន្ធារា វត្ថុវារោ បច្ច័យ
តន្ត្រី ខន្ធារា ខន្ធារា . . . សារម្មណ៍ ខន្ធារា ធម៌
អហារក្ខត ធម៌ បច្ច័យ តន្ត្រីវារោ ។ សន្តិភូត ។

[១៣] ធម៌បាតុយា នវ ធម៌សារម្មណ៍ តិណ្ឌ
ធម៌បាតុយា នវ ធម៌នន្តរ តិណ្ឌ ធម៌បាតុយា
តិណ្ឌ ធម៌សារម្មណ៍ តិណ្ឌ ធម៌បាតុយា តិណ្ឌ
ធម៌បាតុយា នវ ធម៌បាតុយា នវ ធម៌សារម្មណ៍ នវ
ធម៌បាតុយា ធម៌វារោ នវ ធម៌សារម្មណ៍ ធម៌វារោ ឯកំ
ធម៌បាតុយា ឯកំ ធម៌សារម្មណ៍ ធម៌វារោ នវ ធម៌
ធម៌បាតុយា តិណ្ឌ ធម៌បាតុយា ខន្ធារា ធម៌វារោ
តិណ្ឌ ធម៌វារោ តិណ្ឌ ។

[១៤] ធម៌បាតុយា ធម៌សារម្មណ៍ តិណ្ឌ . . .
ធម៌បាតុយា នវ ។ សន្តិភូត ។

[១៥] ធម៌បាតុយា ធម៌សារម្មណ៍ តិណ្ឌ . . .
ធម៌បាតុយា តិណ្ឌ សម្មនន្តរ តិណ្ឌ សម្មវារោ នវ ។
សន្តិភូត ។ . . . ធម៌បាតុយា ធម៌វារោ នវ ។

ធម៌សារម្មណ៍ បច្ច័យវារោ ធម៌សារម្មណ៍ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បច្ច័យវារៈ

ខន្ធ ពា ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធផង ខន្ធខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈផង នឹងវត្ថុ
ផង ខន្ធខន្ធ ២ . . . កងត្រាប ពឹងផ្អែក នឹងពួកសារម្មណ៍ក្នុងផង
នឹងពួកមហាក្សត្រផង ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៣] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាម្មណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសវនប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុង
នឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
យុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនោ-
នត្ថប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[១៤] ក្នុងនអាម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
... ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៥] ក្នុងនអាម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
... ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ . . . ក្នុង
នមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

និស្សយវារៈ ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សិស្សជីវិតោ

[១៦] សារម្មណំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ សារម្មណោ
នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា សារម្មណំ ឯកំ
ខន្ធិ សំសដ្ឋា តយោ ខន្ធា ។ បេ ។ ទ្វេ ខទ្វេ
សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ។

[១៧] ហេតុយា ឯកំ អារម្មណេ ឯកំ អធិ-
បតិយា ឯកំ សព្វត្ថ ឯកំ អវិភតេ ឯកំ ។

[១៨] សារម្មណំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ សារម្មណោ
នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ សា-
រម្មណំ ឯកំ ខន្ធិ សំសដ្ឋា តយោ ខន្ធា ទ្វេ
ខទ្វេ . . . វិចិត្តិក្កាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខទ្វេ
សំសដ្ឋោ មោហោ ។ សង្ខិតំ ។

[១៩] នហេតុយា ឯកំ នអធិបតិយា ឯកំ
នបុរោជាតេ ឯកំ នបន្ទាជាតេ ឯកំ នអាសេវនេ
ឯកំ នកម្មេ ឯកំ នវិចារកេ ឯកំ នឈានេ
ឯកំ នមគ្គេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាធាបិ សម្បយុត្តវារោចិ
កាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បជ្ឈាន

សំសជ្ឈិវិវរៈ

[១៦] សារម្មណធម៌ ច្រឡំ នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ ។ បេ ។
ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ២ ។

[១៧] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែ
មានវារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។

[១៨] សារម្មណធម៌ ច្រឡំ នឹងសារម្មណធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ៣ ច្រឡំ នឹងនហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ
នឹងខន្ធ ២ ... មោហាៈ ច្រឡំ នឹងពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រា
ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៩] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ១ ក្នុងនការសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១
ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។
ការរាប់ ទាំងពីរយ៉ាង ក្រៅនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

បញ្ជាក់ពីស្តេច

[၂၀] နာမဗျူဟာ ခန္ဓာ နာမဗျူဟာ

ဓမ္မဗျူဟာ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော နာမဗျူဟာ ဟေရု
ဗ္ဗယုတ္တကာ ဝ ခန္ဓာ ဝ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော
ပဿိန္တိ ၇ နာမဗျူဟာ ခန္ဓာ နာမဗျူဟာ

ဓမ္မဗျူဟာ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော နာမဗျူဟာ ဟေရု
ဗ္ဗယုတ္တကာ ဝ ခန္ဓာ ဝ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော
ပဿိန္တိ ၇ နာမဗျူဟာ ခန္ဓာ နာမဗျူဟာ

ဓမ္မဗျူဟာ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော နာမဗျူဟာ ဟေရု
ဗ္ဗယုတ္တကာ ဝ ခန္ဓာ ဝ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော
ပဿိန္တိ ၇ နာမဗျူဟာ ခန္ဓာ နာမဗျူဟာ

ဓမ္မဗျူဟာ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော နာမဗျူဟာ ဟေရု
ဗ္ဗယုတ္တကာ ဝ ခန္ဓာ ဝ ဟေရုပ္ပတ္တယေ ဝ ပတ္တယော
ပဿိန္တိ ၇ နာမဗျူဟာ ခန္ဓာ နာမဗျူဟာ

[២០] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណស្ស
ធម្មស្ស ភារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ទានំ . . .
សីលំ . . . ឧទោសថកម្មំ . . . តំ បដ្ឋវេក្ខតិ
អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ។ បេ ។ ទោម-
នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ បុព្វេ សុច្ឆន្ទានំ . . . លាណ . . .
អរិយា គោត្រភ្នំ វោទានំ បដ្ឋវេក្ខន្តិ អរិយា មត្តា
វុជ្ជហិតា មតំ បដ្ឋវេក្ខន្តិ ផលំ បដ្ឋវេក្ខន្តិ

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បញ្ញាវារៈ

(២០) សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ផង នៃអនាម្មណ៍ធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានុរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

(២១) សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបាសថកម្ម . . . ពិចារណា នូវកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ ព្រោះប្រារព្ធ នូវកុសលនោះ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង នូវពួកកុសល ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន . . . អំពីឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវគោត្រភូ និងវេទានៈ ពួកព្រះអរិយៈ ចេញអំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ ពិចារណា នូវផល

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បឋវីនេ តីលេសេ បច្ចវេត្តន្តិ វិត្តម្ហិតេ តីលេសេ
 បច្ចវេត្តន្តិ បុព្វេ សមុទាចិល្លោ តីលេសេ ដានន្តិ សា-
 រម្មណោ ខន្ធិ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ខោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ចេតោបរិយញ្ញណោន សារម្មណាចិត្តសមន្តិស្ស ចិត្ត
 ជាតាតិ អាតាសានញ្ញាយតនំ វិញ្ញាណញ្ញាយតនស្ស
 អាតិញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាជាសញ្ញាយតនស្ស សា-
 រម្មណោ ខន្ធិ ឥន្ទ្រិវិញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញ-
 ណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស យថាកម្មប-
 កញ្ញាណស្ស អនាគតសញ្ញាណស្ស អារជ្ជនាយ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អនាម្បណោ ជន្មោ សារម្ម-
 ណស្ស ជម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា
 និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ តោត្រកុស្ស វេទានស្ស
 មគ្គស្ស ផលស្ស អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ខោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ និព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ និព្វាយ
 សោតនាតុយា សន្តំ សុណាតិ រូនាយតនំ ចក្ក-
 វិញ្ញាណស្ស ដោជ្ឈនាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស អនា-
 ម្បណោ ខន្ធិ ឥន្ទ្រិវិញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញ ណស្ស

អភិធម្មបដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពិចារណា នូវពួកកិលេស ដែលលះចង់ហើយ ពិចារណា នូវពួក
 កិលេស ដែលសង្កត់សង្កិនហើយ ដឹង នូវពួកកិលេស ដែលធ្លាប់សន្សំ
 ហើយ ក្នុងកាលមុន នូវពួកសារម្មណក្ខន្ធ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស
 កើតឡើង បុគ្គល ដឹង នូវចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយសារម្មណចិត្ត
 ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាគាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃវិញ្ញាណ-
 ញ្ញាយតនៈ អាភិញ្ញាញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវេសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ
 ពួកសារម្មណក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោ-
 បរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនា-
 គតិសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 សារម្មណធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវ
 ព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រក្ខ វេទានៈ
 មគ្គ និងផល ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង
 ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ
 ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ វេទនៈញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ពួកអនារម្ម-
 ណក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥទ្ធិវិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ

សារម្មណ៍ទុកេ បញ្ញាវិហារ

បុព្វេន្ទ្រនិកាសាធុស្សីតិញ្ញាណស្សីយថាភក្កបកញ្ញា-
ណស្សីអនាគតំសញ្ញាណស្សីអារជ្ជនាយអារម្ម-
ណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[២២] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណស្សី
ធម្មស្សី អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ
សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ ធានំ ... សីលំ
... ឧបោសថកម្មំ ... តំ កុំ កត្វា បច្ចវេក្ខតិ
អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ កុំ កត្វា វាកោ ឧប្បជ្ឈតិ
ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈតិ ។ បេ ។ បុព្វេ សុចិណ្ឌានិ ...
ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ឈានំ ... អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា
មត្តំ កុំ ... ផលំ កុំ ... សារម្មណោ ខន្ធនុ កុំ
កត្វា អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ កុំ កត្វា វាកោ
ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈតិ ។ បេ ។ សហជាតាធិបតិ
សារម្មណោ អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ អធិប-
តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សារម្មណោ ធម្មោ អនា-
រម្មណស្សី ធម្មស្សី អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
ជាតាធិបតិ សារម្មណោ អធិបតិ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូបានំ
អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សារម្មណោ ធម្មោ

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបត្តញ្ញាណ នឹងអនាគតសញ្ញាណ
ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ។

[២២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយអធិប-
តិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ៍ធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណ៍-
ធិបតិ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបោសថកម្ម . . . បុគ្គល
ធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ត្រេកអរ រីករាយ
រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើត
ឡើង ។ បេ ។ នូវពួកកុសល ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន . . .
ចេញ អំពីឈាន នូវឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ . . .
នូវមគ្គ ឲ្យជាទីគោរព . . . នូវផល ឲ្យជាទីគោរព . . . ធ្វើ នូវពួកសា-
រម្មណ៍ក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង
ព្រោះធ្វើ នូវពួកក្ខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។ ឯ
សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណ៍ធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណ៍ធិបតិ
ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុប្បដ្ឋានំ

សារម្មណាស្ស ឬ អនារម្មណាស្ស ឬ ធម្មស្ស អធិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតាធិបតិ សារម្មណា
 អធិបតិ សម្បយុត្តកាធំ ១ ឆ្នាំធំ ចិត្តសមុជ្ឈានានា
 រូបាធំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អនារម្មណា
 ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា ជំនាន់ កុំ កត្វា
 បច្ចវេក្ខន្តិ ជំនាន់ កោត្រកុស្ស វេទានស្ស មក្ខស្ស
 ផលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . .
 វត្ថុ កុំ កត្វា អស្សនេតិ អភិវន្តតិ តំ កុំ កត្វា
 រកោ ឧប្បជ្ជតិ ជំនួញ ឧប្បជ្ជតិ ។ បេ ។

[២៣] សារម្មណា ធម្មោ សារម្មណាស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា
 សារម្មណា ។ បេ ។ ផលសមាបត្តិយា អនន្តរប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ សមនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ សត្ត បដិច្ចវារេ សហ-
 ជាតសទ្ធិសា អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ច-
 វារេ អញ្ញាមញ្ញសទ្ធិសា ធនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សត្ត បច្ចយវារេ ធនិស្សយសទ្ធិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ផង នៃអនាម្មណធម៌ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
យុត្តិកក្នុងផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជនរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ អនា-
ម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់
អារម្មណធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព
ហើយពិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោត្រកូ វេទានៈ មគ្គ
និងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . ធ្វើ នូវវត្ថុ ឲ្យជាទីគោរព
ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវវត្ថុនោះ
ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។

(២៣) សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយអនន្ត-
រឫច្ច័យ គឺ ពួកសារម្មណៈ មុន ។ ។ បេ ។ ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ
ដោយអនន្តរឫច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរឫច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំង ៧ ដូចសហជាតប្បច្ច័យ ក្នុង
បដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយអត្តាមញ្ញប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំង ៦ ដូច
អត្តាមញ្ញប្បច្ច័យ ក្នុងបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ
គឺ បច្ច័យទាំង ៧ ដូចនិស្សយប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យវារៈដែរ ។

[២២] សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នាំ សារម្មណ៍ស្នង ឆ្នាំស្នង
 ឧបនិស្សយប្បវត្តយេន បច្ចុប្បន្ន អាមាត្យឈ្មោះបនិស្ស-
 យោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្យបនិស្សយោ ។ បេ ។
 បកត្យបនិស្សយោ សុទ្ធំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ
 មាណំ ជ័យេតិ ទិដ្ឋី កល្យាណំ សីលំ ... បញ្ញា បត្តនំ
 កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ ទុក្ខំ ឧបនិស្សយ
 ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ សមាបត្តិ ឧប្បទេតិ ចាណំ ហនតិ
 ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិក្ខុតិ សទ្ធា ... បញ្ញា រាគោ ។ បេ ។
 បត្តនា កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ ទុក្ខំ សទ្ធាយ
 រាគស្ស បត្តនាយ កាយិកស្ស សុខស្ស កាយិ-
 កស្ស ទុក្ខស្ស មគ្គស្ស ជលសមាបត្តិយា ឧបនិស្ស-
 យប្បវត្តយេន បច្ចុប្បន្ន ។ អនាមាត្យឆ្នាំ សារ-
 ម្មណ៍ស្នង ឆ្នាំស្នង ឧបនិស្សយប្បវត្តយេន បច្ចុប្បន្ន
 អាមាត្យឈ្មោះបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្យបនិ-
 ស្សយោ ។ បេ ។ បកត្យបនិស្សយោ ទុក្ខំ ... កោជនំ
 ... សេនាសនំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ សមាបត្តិ
 ឧប្បទេតិ ចាណំ ហនតិ សង្ឃំ ភិក្ខុតិ ទុក្ខំ ...
 កោជនំ ... សេនាសនំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ បត្តនាយ
 កាយិកស្ស សុខស្ស កាយិកស្ស ទុក្ខស្ស មគ្គស្ស
 ជលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បវត្តយេន បច្ចុប្បន្ន ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ចវារៈ

[២២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ បានដល់ការម្ស្នកបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្វបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្វបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសត្វ ហើយឲ្យនូវទាន ដំឡើងនូវមានៈ ប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិ នូវសីល . . . នូវបញ្ញា សេចក្តីប្រាថ្នា និងកាយិកសុខ . . . អាស្រ័យ នូវកាយិកទុក្ខ ហើយឲ្យនូវទាន ។ បេ ។ ញ៉ាំងសមាបត្តិ ឲ្យកើតឡើង សម្លាប់សត្វ ។ បេ ។ ចំបែកសង្ឃ សត្វ . . . បញ្ញា រាគៈ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ (ជាបច្ច័យ) នៃសត្វ រាគៈ សេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ ។ អនាម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ បានដល់ការម្ស្នកបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្វបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្វបនិស្ស័យ គឺ (បុគ្គល) នូវរដូវ . . . នូវកោជន . . . អាស្រ័យ នូវសេនាសនៈ ហើយឲ្យនូវទាន ញ៉ាំងសមាបត្តិ ឲ្យកើតឡើង សម្លាប់សត្វ ចំបែកសង្ឃ រដូវ . . . កោជន . . . សេនាសនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃសេចក្តីប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ ។

អភិធម្មបំជីវកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៥] អនាមច្ចុណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ អារម្មណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេ-
 ជាតំ ។ អារម្មណាបុរេជាតំ ធម្មំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ
 ។ បេ ។ ខោបដស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទីពឹង ធម្មតោ រូបំ បស្ស-
 តិ ទីពឹង ភោគធាតុយា សង្ខំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 ធម្មវិញ្ញាណាស្ស ដោដ្ឋព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណាស្ស ។
 វត្ថុបុរេជាតំ ធម្មាយតនំ ធម្មវិញ្ញាណាស្ស កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ សារម្មណានំ ខន្ធនំ
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

[២៦] សារម្មណោ ធម្មោ អនាមច្ចុណាស្ស
 ធម្មស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ឯកំ ។

[២៧] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស
 អាសេវនប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ឯកំ ។

[២៨] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស
 ធម្មស្ស កុម្មប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតា នាណា-
 ខណ៌កា ។ សហជាតា សារម្មណោ ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធនំ កុម្មប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

[២៥] អនាម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្បណធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណបុរេជាត គឺ ទ្វីបភូមិ... ទ្វីវភូមិ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គលឃើញ ទ្វីវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឬ ទ្វីវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយផ្សាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្បណក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[២៦] សារម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្បណធម៌ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[២៧] សារម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្បណធម៌ ដោយអាសេនៃប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[២៨] សារម្បណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្បណធម៌ ដោយភម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាណិកៈ ។ សហជាត គឺ សារម្បណចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសង្ស័យុត្តកក្ខន្ធ ដោយភម្មប្បច្ច័យ ។

សារម្មណ៍ទុក្ខបញ្ញាវិញ្ញាណ

នាពិសេសនេះ សារម្មណ៍ ចេតនា វិចារកាន់ ខន្ធន៍ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្មណ៍ ឆន្ទា អនាម្បណាស្ស ឆន្ទស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានា នាពិសេសនេះ ។ សហជានា សារម្មណ៍ ចេតនា ចិត្តសមុជ្ជាននំ រូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាពិសេសនេះ សារម្មណ៍ ចេតនា កដត្តារូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្មណ៍ ឆន្ទា សារម្បណាស្ស ច អនាម្បណាស្ស ច ឆន្ទស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានា នាពិសេសនេះ ។ សហជានា សារម្មណ៍ ចេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ ចិត្តសមុជ្ជាននំ រូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាពិសេសនេះ សារម្មណ៍ ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធនំ កដត្តា ច រូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[២៩] សារម្មណ៍ ឆន្ទា សារម្បណាស្ស ឆន្ទស្ស វិចារកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណ៌កៈ គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណ៌កៈ ។ សហជាត គឺ
 សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានរូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯ
 នានាខណ៌កៈ គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកកដ្ឋត្តារូប ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ផង នៃអនា-
 ម្មណ៍ធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណ៌កៈ ។
 សហជាត គឺ សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណ៌កៈ គឺ
 សារម្មណ៍ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃពួកកដ្ឋត្តារូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[២៧] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយ

វិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៣០] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។ អនា-
រម្មណោ ធម្មោ អនារម្មណាស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ កតតន្ត្រីក្ការោ អាហារោ សមស្ស កាយស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[៣១] សារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សង្ក្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។ អនា-
រម្មណោ ធម្មោ អនារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សង្ក្រិយប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ រូបជីវិតិទ្ធិយំ កជត្តារូទានំ សង្ក្រិ-
យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អនារម្មណោ ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សង្ក្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
ចក្កុទ្ធិយំ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស កាយិទ្ធិយំ កាយ-
វិញ្ញាណស្ស សង្ក្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សារម្ម-
ណោ ច អនារម្មណោ ច ធម្មោ សារម្មណាស្ស ធម្មស្ស សង្ក្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុទ្ធិយញ្ច ចក្កុវិញ្ញា-
ណញ្ច ចក្កុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ សង្ក្រិយប្បដ្ឋ-
យេន បដ្ឋយោ កាយិទ្ធិយញ្ច កាយវិញ្ញាណញ្ច កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ សង្ក្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុណាមទុកប្បដ្ឋាន

[៣០] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 អនាម្មណធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ កតទ្យុត្តិភាហារ ជាបច្ច័យ
 នៃកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[៣១] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ-
 ធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ រូបជីវិតន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តា-
 រូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្ម-
 ណធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 កាយន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ សារម្ម-
 ណធម៌ក្តី អនាម្មណធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយក្តី កាយវិញ្ញាណក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ ។

សារម្មណ៍ក្រោយ បញ្ញាវិញ

[៣២] សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នោត អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង
 ឆ្នោតស្បៀង យានប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទាយ តិណ្ឌ មន្តប្បដិសន្ធិ-
 យន្ត បន្ទាយ តិណ្ឌ សម្បយុត្តប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទ-
 យន្ត ឯកំ ។

[៣៣] សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នោត អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង
 ឆ្នោតស្បៀង វិប្បយុត្តប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទាយ សហជាតំ បន្ទា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ អនាមិក្ខណ៍ក្រោយ ឆ្នោត សារម្មណ៍ស្បៀង
 ឆ្នោតស្បៀង វិប្បយុត្តប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទាយ សហជាតំ បុរ-
 ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្រោយ វត្ថុ សារម្មណ៍
 ឆ្នោត វិប្បយុត្តប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទាយ ។ បុរជាតំ
 បក្ខាយតនំ បក្ខាយតនំ កាយាយតនំ កាយ-
 វិញ្ញាណស្បៀង វិប្បយុត្តប្បដិសន្ធិយន្ត បន្ទាយ ។

[៣៤] សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នោត សារម្មណ៍ស្បៀង ឆ្នោតស្បៀង
 អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង បន្ទាយ សារម្មណ៍ ឯកំ ឆ្នោត
 តិណ្ឌ ឆ្នោត អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង បន្ទាយ ឆ្នោត ឆ្នោត . . .
 បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នោត អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង ឆ្នោតស្បៀង
 អនាមិក្ខណ៍ស្បៀង បន្ទាយ សហជាតំ បន្ទាជាតំ ។
 សង្ខតំ ។ សារម្មណ៍ក្រោយ ឆ្នោត សារម្មណ៍ស្បៀង ប

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[៣២] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយឈា-
នប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣
ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[៣៣] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវេទនាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។
អនាម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត និវេទនាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្មណ៍ទុក្ខ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត
គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ
នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[៣៤] សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្តិ-
ប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
អនាម្មណ៍ធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវេទនាជាត ។
សេចក្តីបំប្រែញ ។ សារម្មណ៍ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណ៍ធម៌ផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អនាមច្ចណស្សំ ច ធម្មស្សំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិច្ចសទិសំ ។ អនាមច្ចណោ ធម្មោ អនាមច្ចណស្សំ
 ធម្មស្សំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯកំ មហាក្កតំ
 យាវ អសញ្ញាសត្វា ។ អនាមច្ចណោ ធម្មោ សារម្ម-
 ណស្សំ ធម្មស្សំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ សារម្មណានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កេនា រូបំ បស្សតិ
 ទិព្វាយ សោតតាតុយា សន្ធិំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្សំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្សំ
 ចក្ខុយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្សំ កាយាយតនំ កាយ-
 វិញ្ញាណស្សំ វត្ថុ សារម្មណានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ សារម្មណោ ច អនាមច្ចណោ ច
 ធម្មោ សារម្មណស្សំ ធម្មស្សំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណ-
 សហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្ខុយតនក្ខ តិណ្ឌន្នំ
 ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធា . . .
 កាយវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នៃអនាម្មណធម៌ផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ គឺ មហា-
 ភូត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ អនាម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 សារម្មណធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្មណក្ខន្ធ
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ ឡូចក្ខុ . . . ឡូវត្ថុ ថាមិនទៀង
 ។ បេ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ ឡូវូប ដោយទិព្វចក្ខុ
 ព្រ ឡូសំឡើង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ចក្ខុយាយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃពួកសារម្មណក្ខន្ធ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ក្តី
 អនាម្មណធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយ
 អត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី

សារម្មណ៍ទុក បញ្ញត្តិរោ

កាយាយុតនក្ស តិល្លាង្គំ ខន្ធនំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ទ្វេ ខន្ធា . . . សារម្មណោ ឯកោ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច តិល្លាង្គំ ខន្ធនំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ^(១) ។ សារម្មណោ ច អនា-
 រម្មណោ ច ធម្មា អនារម្មណស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បន្តាជាតំ អាហារំ
 ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតា សារម្មណោ ខន្ធា ច មហា-
 ក្ខតា ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូចានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ បន្តាជាតា សារម្មណោ ខន្ធា
 ច កតធិន្ទ្រិយោ អាហារោ ច ឥមស្ស កាយស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បន្តាជាតា សារម្មណោ
 ខន្ធា ច រូបជីវិត្រិយក្ស កដត្តារូចានំ អត្ថិប្ប-
 យេន បច្ចយោ ។

[៣៥] ហេតុយា តីណិ អារម្មណោ ទ្វេ អនិ-
 បតិយា ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ សមនន្តរេ ឯកំ សហ-
 ជាតេ សត្ត អញ្ញមញ្ញោ ច និស្សយេ សត្ត ឧបនិស្សយេ
 ទ្វេ បុរេជាតេ ឯកំ បន្តាជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ
 កម្មេ តីណិ វិចារកេ តីណិ អាហារេ ចត្តារិ

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . .

ខន្ធ ១ ជាសារម្មណៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ៣ ដោយអត្ថ-

ប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ។ សារម្មណធម៌ក្តី អនារម្មណធម៌ក្តី

ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត

បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកសារម្ម-

ណាខន្ធក្តី ពួកមហាភូតក្តី ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួក ចិត្តស-

មុជ្ជានុប ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកសារម្មណាខន្ធក្តី

ក្តី កតាឡិក្កាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។

បច្ចាជាត គឺ ពួកសារម្មណាខន្ធក្តី រូបជីវិត្រ័យក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួក

កដត្តារូប ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។

- [៣៥] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ២ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ
- មានវារៈ ១ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងសហជា-
- តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
- និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ២
- ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
- ក្នុងការសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
- ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ២

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឥន្ទ្រិយេ ន លាភេ វិនិច្ឆ័យេ វិនិច្ឆ័យេ សម្មយុត្តេ
 ឯកំ វិប្បយុត្តេ ទ្វេ អត្តិយា សត្ត នត្តិយា ឯកំ
 វិនិច្ឆ័យេ ឯកំ អវិនិច្ឆ័យេ សត្ត ។

[៣៦] សាវត្ថុណា ធម្មា សាវត្ថុណាស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 កុម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សាវត្ថុណា ធម្មា
 អនាវត្ថុណាស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កុម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ សាវត្ថុណា ធម្មា សាវត្ថុណាស្ស ច អនា-
 វត្ថុណាស្ស ច ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 កុម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អនាវត្ថុណា ធម្មា អនា-
 វត្ថុណាស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ អនាវត្ថុណា ធម្មា សាវត្ថុណាស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរាជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ សាវត្ថុណា ច អនាវត្ថុណា ច ធម្មា
 សាវត្ថុណាស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ
មានវារៈ ១ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[៣៦] សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយការម្ម-
ណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃអនារម្មណធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចាជាតប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសា-
រម្មណធម៌ផង នៃអនារម្មណធម៌ផង ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយកម្មប្បច្ច័យ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអនារម្មណធម៌ ដោយ
សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិ-
យប្បច្ច័យ ។ អនារម្មណធម៌ ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយ
ការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ សារម្មណធម៌ក្តី
អនារម្មណធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃសារម្មណធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ

សារម្មណ៍ទូទៅ បញ្ញត្តិទូទៅ

ចុះវេជ្ជាធិការប្រជុំជាមួយ បច្ចេកទេស (១) ។ សារម្មណ៍ណា ឬ
អនាម័យណា ឬ ធម្មា អនាម័យណាស្បៀង ធម្មស្បៀង
សហជាតិប្រជុំជាមួយ បច្ចេកទេស បច្ចេកទេសជាតិប្រជុំជាមួយ
បច្ចេកទេស អាហារូបត្ថម្ភប្រជុំជាមួយ បច្ចេកទេស វេជ្ជសាស្ត្រប្រជុំ-
ជាមួយ បច្ចេកទេស (២) ។

[៣៧] ឈាត្រប្រជុំជាមួយ សត្វ ធម្មាណា សត្វ ។ បេ ។
ធម្មាធម្មា សត្វ ធម្មាជាតិ ធម្មា ធម្មាធម្មា ធម្មា
ធម្មាស្បៀង ធម្មា ធម្មាធម្មាស្បៀង សត្វ ធម្មាជាតិ សត្វ
ធម្មាជាតិ សត្វ ។ បេ ។ ធម្មា សត្វ ធម្មាស្បៀង
ធម្មា ធម្មាស្បៀង បេ ។ ធម្មាស្បៀង ធម្មាស្បៀង
សត្វ ធម្មាស្បៀង សត្វ ធម្មាស្បៀង ធម្មាស្បៀង ។

[៣៨] ឈាត្រប្រជុំជាមួយ ធម្មាណា ធម្មា . . .
ធម្មាធម្មា ។ បេ ។ ធម្មាធម្មា ធម្មា ធម្មា-
ធម្មា ធម្មា ធម្មាធម្មាស្បៀង ធម្មា ។ បេ ។ ធម្មា
ធម្មា ធម្មាស្បៀង ធម្មា ធម្មាស្បៀង ធម្មា ធម្មា-
ធម្មា ធម្មា ធម្មាស្បៀង ធម្មា ធម្មាស្បៀង ធម្មា ។

១ ប. សារម្មណ៍ ឬ អនាម័យណា ឬ ធម្មា សារម្មណ៍ស្បៀង ធម្មស្បៀង សហជាតិ
ប្រជុំជាមួយ ។ ២ សារម្មណ៍ ឬ អនាម័យណា ឬ ធម្មា អនាម័យណាស្បៀង ធម្មស្បៀង សហជាតិ
ប្រជុំជាមួយ អាហារូបត្ថម្ភ ។

សារម្មណ៍ទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ សារម្មណ៍ធម៌ក្តី អនាម្មណ៍ធម៌
ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអនាម្មណ៍ធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[៣៧] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសហ-
ជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
ននិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
។ បេ ។ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោអត្ថប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៤ ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ
៧ ក្នុងនោអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ។

[៣៨] ក្នុងនអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បេ ។ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
។ បេ ។ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៣៩] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ ទ្វេ . . .
អធិបតីយា ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ ។ អនុលោមមាតិកា
កាតព្វា ។ . . . អវិតតេ សត្ត ។

សារម្មណទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បិដកំ បដិច្ចវិញ្ញា

[៤០] ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្ប-
ជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធា កជត្តា ច រូបំ ។ លោចិត្តំ ធម្មំ
បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា លោ-
ចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធា បដិច្ច ឯកោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ខន្ធា បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ខន្ធា
ឯកំ មហាក្ខតំ បដិច្ច ។ បេ ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា លោចិត្តោ ខន្ធា
បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តោ ខន្ធា បដិច្ច ចិត្តំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[៣៩] ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។
 អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។ . . . ក្នុងអវិគ-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ចប់ សារម្មណទុកៈ ។

បិត្តទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[៤០] នោចិត្តធម៌ (ធម៌មិនមែនជាចិត្ត(១)) អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តធម៌ (២) ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តិ-
 កក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ពួកសម្បយុត្តិកក្ខន្ធ
 ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ នោចិត្ត
 ធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត
 ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 វត្ថុ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ អាស្រ័យ
 នូវមហាក្ខត ១ ។ បេ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ មិនមែន
 ជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ មិនមែនជាចិត្ត

១ បានដល់វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ រូប និព្វាន ។ ២ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ
 ឃានវិញ្ញាណ ជីវ្ហវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ អដ្ឋកថា ។

ចំនួន១៣ បដិច្ចវារោ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុ-
 ប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច កដត្តា
 ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ បដិច្ច ឯកោ ខន្ធោ ចិត្តញ្ច
 កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា នោ-
 ចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច នោចិត្តា ខន្ធា ។

[២០] ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្ត-
 កា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នៅចិត្ត-
 ធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជា
 ចិត្ត នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កដត្តារូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តក្តី កដត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោ-
 ចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង
 នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។

(២១) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការមូលាប្បដ្ឋយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការមូលាប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ទទ្វេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ទទ្វា ។ លោ-
 ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 លោចិត្តោ ទទ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តោ
 ទទ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។
 លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិ បដិច្ច
 ទ្វេ ទទ្វា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ទទ្វេ បដិច្ច . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ លោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ទទ្វា
 ចិត្តញ្ច ទ្វេ ទទ្វេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ទទ្វា ។ ចិត្តញ្ច លោចិត្តញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ទទ្វា ទ្វេ ទទ្វេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច
 វត្ថុញ្ច បដិច្ច លោចិត្តោ ទទ្វា ។ សន្ធិត្ថំ ។

(២២) ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច
 អធិបតីយា បញ្ច អនន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច
 សហជាតេ បញ្ច អញ្ញាមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ បញ្ច
 ឧបនិស្សយេ បញ្ច ចុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នូវខន្ធ ២ . . . ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។
 ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ
 គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្នុង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តក្នុង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តក្តី
 នោចិត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ នោចិត្ត-
 ធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ មិនមែនជាចិត្តផង នូវ
 ចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្នុង អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[២២] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសហជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
 ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥

ចិត្តទុកោ បដិច្ចវារោ

កម្មេ បញ្ច វិទាកេ បញ្ច អាហារេ បញ្ច ឥន្ទ្រិយេ
 បញ្ច ឈានេ បញ្ច មគ្គេ បញ្ច សម្មយុត្តេ បញ្ច
 វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្តិយា បញ្ច នត្តិយា បញ្ច វិតតេ
 បញ្ច អវិតតេ បញ្ច ។

(២៣) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច
 សម្មយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានោ រូបំ អហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិក្ខណោ វិចីក្ខាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ
 ចិត្តំ បដិច្ច វិចីក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ
 មោហោ ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ លោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានោ រូបំ ទ្វេ ខន្ធិ
 . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា
 វិចីក្ខាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធិ បដិច្ច
 វិចីក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។
 លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេ-
 តុប្បច្ចយា អហេតុកេ លោចិត្តេ ខន្ធិ បដិច្ច ចិត្តំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តេ ខន្ធិ បដិច្ច
 ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសាហា-
 រប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងឈាន-
 ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 អត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

(៤៣) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយ
 វិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធទ មិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ . . . មានអហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យគឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ មិនមែន
 ជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ
 មិនមែនជាចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទកប្បដ្ឋានំ

នោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ
 ទន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធិ ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
 ទ្វេ ទន្ធិ ។ បេ ។ អហេតុកប្បដិសន្ធិត្ថុណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ទន្ធិ ។ ចិត្តញ្ច
 នោចិត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិញ្ច
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ទន្ធិ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិត្ថុណោ នោចិត្តំ ឯកំ
 ទន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធិ កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ
 ទន្ធិ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិត្ថុណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច នោចិត្តោ ទន្ធិ វិចីក្កាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហ-
 គតំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច ទន្ធិ បដិច្ច វិចីក្កា-
 សហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។

[៤៤] ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 នហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា នោចិត្តោ ទន្ធិ បដិច្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នូវខន្ធ ២ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ
 នូវអហេតុកក្ខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តាបក្តី អាស្រ័យ នូវ
 ខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈ
 នៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ ពួកនោចិត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង
 មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិក្ខា ច្រឡំដោយ ឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិក្ខា ច្រឡំដោយ ឧទ្ធច្ចៈផង នូវពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង ។

(២២) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនការម្មណប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុប ជាបដិ-
 សន្ធិ រហូតដល់អសញ្ញាសត្វ អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តកក្ខន្ធ ។

ចិត្តទុកេ បដិច្ចវាវោ

ចិត្តញ លោចិត្តញ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នអារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តញ សម្បយុត្តកេ
 ច ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តញ មហា-
 ក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធេ បដិច្ច កដត្តារូបំ
 ចិត្តញ មហាក្ខតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ ។

(៤៥) លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នអធិបតិប្បច្ចយា បញ្ច ។ នអនន្តរប្បច្ច-
 យា ។ បេ ។ នឧបនិស្សយប្បច្ចយា តីណី ។

(៤៦) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 នបុរេជានប្បច្ចយា អរូបេ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ។
 លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 នបុរេជានប្បច្ចយា អរូបេ លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធន្នំ
 បដិច្ច ន្ទេ ខន្ធា ន្ទេ ខន្ទេ ។ បេ ។ លោចិត្តេ ខន្ទេ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញា-
 សត្តា ។ លោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវិវរៈ

នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អា-
 ស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កងត្តារូប អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ។

[៤៥] នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។ ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៤៦] នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុង
 អរូប ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌
 អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនិការមណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ក្នុងអរូប នូវខន្ធ ២
 ។ បេ ។ ចិត្តសមុជ្ជានរូប ជាបដិសន្ធិ រហូតដល់អសញ្ញាសត្វ អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ។ ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នបុរេជានប្បច្ចយា អរូបេ នោចិត្តេ ខន្ធេ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 នបុរេជានប្បច្ចយា អរូបេ នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
 ខន្ធេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នបុរេជានប្បច្ចយា អរូបេ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ខន្ធេ ខន្ធា ខន្ធេ
 ខន្ធេ . . . នោចិត្តេ ខន្ធេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 នោចិត្តោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ
 ខន្ធេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច កដត្តារូបំ ។ នបច្ឆាជានប្បច្ចយា នអា-
 សេវនប្បច្ចយា ។

(២៧) ចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 នកម្មប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្ម-
 ប្បច្ចយា នោចិត្តេ ខន្ធេ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងអរូប ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្នុង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងអរូប ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនបុរេជាតប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងអរូប ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែល
 មិនមែនជាចិត្តផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកនោចិត្តក្នុងផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង
 នូវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្នុង អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួក
 មហាកូតផង ។ ព្រោះនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ព្រោះនអាសវនប្បច្ច័យ ។

(៤៧) នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។
 នោចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នកម្មប្បច្ច័យ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវពួកនោចិត្តក្នុង

ប្តីត្រូវការ បង្កើតវារៈ

តាមរយៈ . . . អាហារសម្បជ្ជានំ . . . ឱត្តុ សម្បជ្ជានំ
 . . . ។ ចិត្តញ ឆោចិត្តញ ធម្មំ បដិច្ច ឆោចិត្តោ
 ធម្មោ ឱប្បជ្ជតិ នកម្មប្បច្ចយា ឆោចិត្តោ ខន្ធ ច
 ចិត្តញ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ចេតនា ។ សង្ខតំ ។

(៤៨) នហេតុយា បញ្ច នអារម្មណេ តីណិ
 នអធិបតីយា បញ្ច នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ
 តីណិ នអញ្ញមញ្ញោ តីណិ នឧបទិស្សយេ តីណិ
 នចុរេដាតេ បញ្ច នចច្ឆាដាតេ បញ្ច នអាសេវនេ
 បញ្ច នកម្មេ តីណិ នវិចាតេ បញ្ច នអាហារេ
 ឯកំ នសង្ខ្រយេ ឯកំ នឈានេ បញ្ច នមគ្គេ បញ្ច
 នសម្បយុត្តេ តីណិ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោនត្តិយា
 តីណិ នោវិគតេ តីណិ ។

(៤៩) ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ តីណិ . . .
 នអធិបតីយា បញ្ច ។ សង្ខតំ ។

(៥០) នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ បញ្ច . . .
 អនន្តរេ បញ្ច សព្វត្ថ បញ្ច មគ្គេ តីណិ អវិគតេ បញ្ច ។
 សហជាតវារោ បដិច្ចវារសទិសោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ពាហរៈ . . . អាហារសមុជ្ជាន . . . ឧត្តសមុជ្ជាន . . . ។ នោ-
ចិត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តធម៌ផង នូវនោចិត្តធម៌ផង ទើបរក្សតឡើង
ព្រោះនកម្មប្បច្ច័យ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ នូវញកនោចិត្តកូន
ផង នូវចិត្តផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[៤៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអានន្តរប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មាន
មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនន័ត្រ័យប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[៤៩] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
. . . ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[៥០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
. . . ក្នុងនអានន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។
សហជាតវារៈ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។

បឋមយុទ្ធសាស្ត្រ

[៥០] ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តសម្បជ្ឈានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសម្បជ្ឈានញ្ច
 រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ ។ បេ ។ បដិសន្ធិ យាវ មហាក្ខតា
 វត្ថុំ បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធា ។ នោចិត្តំ ធម្មំ
 បច្ចយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តោ ខន្ធេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ នោចិត្តោ ខន្ធេ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា
 ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសម្បជ្ឈានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . វត្ថុំ បច្ចយា
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ
 នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បឋមវិវាទៈ

[៥១] នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ជាបដិសន្ធិក្តី
ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនោហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។ ជាបដិសន្ធិ
រហូតដល់ពួកមហាក្សត ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌
ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹង
ខន្ធ ២ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តាបក្ខី ពឹងផ្អែក
នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។

ចិត្តញា នោចិត្តញា ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឱញា ចិត្តញា
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញា រូបំ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ
 ... ចិត្តញា វត្ថុញា បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធា បដិ-
 សន្និក្ខុណោ នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឱញា ចិត្តញា បច្ចយា
 ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ... បដិ-
 សន្និក្ខុណោ ចិត្តញា វត្ថុញា បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធា ។

(៥២) ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ឯកំ បដិច្ចសទិសំ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា នោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធឱញា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ
 ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ។ បេ ។ បដិសន្និក្ខុណោ វត្ថុំ បច្ចយា
 នោចិត្តោ ខន្ធា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណ-
 សហគតា ខន្ធា កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតា ខន្ធា វត្ថុំ បច្ចយា នោចិត្តោ ខន្ធា ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា
 នោចិត្តោ ខន្ធទ្វេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្និក្ខុណោ នោចិត្តោ ខន្ធទ្វេ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្និក្ខុណោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ចក្ខាយតនំ បច្ចយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណំ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផង នឹងនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹង
 ផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិន-
 មែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ។

[៥២] នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោ-
 ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពួកខន្ធ ដែល
 ច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយកាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹង
 ផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ចិត្ត
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 នោចិត្តក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធ
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . វត្ថុំ បច្ចយា
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ
 ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា
 ច ខន្ធ កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណំ
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ ចិត្តញ្ច លោចិត្តញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា លោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធន្ទ ចិត្តញ្ច បច្ចយា
 ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា
 លោចិត្តោ ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច
 បច្ចយា លោចិត្តោ ខន្ធ ចក្ខាយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណញ្ច បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធ កាយា-
 យតនញ្ច . . . សន្និទ្ធិតំ ។

[៥៣] ហេតុយា . បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
 បតិយា បញ្ច សព្វត្ថ បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
 ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងកាយយតនៈ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផង
 នឹងនោចិត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងចក្ខុ-
 វិញ្ញាណផង នឹងកាយយតនៈផង . . . សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៥៣] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ចិត្តទុក្ខ បច្ចយវិហារ

[៥៤] ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បច្ចយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ អហេតុក-
 ប្បជ្ឈិសន្និកូលោ វិចិត្តិញ្ញាសហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ
 ចិត្តំ បច្ចយា វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ
 មោហោ ។ នោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ នោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធេ . . . អហេតុកប្បជ្ឈិសន្និ យាវ អសញ្ញាសត្តា
 ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា
 កាយាយតនំ បច្ចយា កាយវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា
 វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា នោចិត្តោ ខន្ធា វិចិត្តិញ្ញាស-
 ហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា វិចិត្ត-
 ិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ នោ-
 ចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ នោចិត្តោ ខន្ធេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា
 ចិត្តំ អហេតុកប្បជ្ឈិសន្និ ។ បេ ។ អហេតុកប្បជ្ឈិសន្និ-
 កូលោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ចក្ខាយតនំ បច្ចយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា ។ បេ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

(៥៤) នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ មោហៈ ដែលច្រឡំ
ដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ដែលច្រឡំដោយ
វិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹង
ផ្អែក នឹងអហេតុកក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ . . . មាន
អហេតុកប្បជិសន្តិ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាតនៈ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយកាយ-
វិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈ ពឹង
ផ្អែក នឹងវត្ថុ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង នឹង
វត្ថុផង ។ ចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកអហេតុកក្ខន្ធ ដែលមិនមែនជា
ចិត្ត ចិត្ត ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ បេ ។ ក្នុង
ខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចក្ខុវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាតនៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឆោចិត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តោ ច ឆោចិត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ឆោចិត្តំ ឯកំ
 ខន្ធិ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ ។ បេ ។ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្ប-
 យុត្តកា ច ខន្ធា អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ បេ ។ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្ប-
 យុត្តកា ច ខន្ធា ចក្ខុយាតនំ បច្ចយា ។ បេ ។
 កាយាយាតនំ ។ បេ ។ ចិត្តញ្ច ឆោចិត្តញ្ច ធម្មំ
 បច្ចយា ឆោចិត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកំ ឆោចិត្តំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បច្ចយា
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ ។ បេ ។
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ឆោចិត្តោ ខន្ធា អហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ឆោចិត្តោ
 ខន្ធា ចក្ខុយាតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ច បច្ចយា ចក្ខុ-
 វិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា កាយាយាតនញ្ច ។ បេ ។
 វិចីក្ខាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធវេ ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា វិចីក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោ-
 ហោ ។ សង្ខតំ ។

អភិធម្មបិដក អនុណេមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបដើរតឿង
 ព្រោះនរោត្តមប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងអរោត្តមក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាអរោត្តមប្បដ្ឋានន្ទី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃអរោត្តមប្បដ្ឋានន្ទី ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈ ។ បេ ។ កាយាយាននៈ
 ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តធម៌ផល នឹងនោចិត្តធម៌ផល ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនរោត្តមប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងអរោត្តមក្ខន្ធទ ដែលមិនមែនជាចិត្តផល នឹងចិត្តផល នឹងខន្ធ ២
 ។ បេ ។ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផល នឹងវត្ថុផល ក្នុងខណៈ
 នៃអរោត្តមប្បដ្ឋានន្ទី ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផល នឹងវត្ថុផល
 ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយាននៈផល
 នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផល នឹងកាយាយាននៈផល ។ បេ ។ មោហៈ ដែល
 ច្រឡំដោយវិចិត្រច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែល
 ច្រឡំដោយវិចិត្រច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផល នឹងចិត្តផល ។ សេចក្តី
 បំប្រញ ។

(២២) ក្នុងនរោត្តមប្បដ្ឋាយ មាន៧៖ ២ ក្នុងនរោត្តមប្បដ្ឋាយ

ចិត្តទុក្ខ សំសង្ការា

វីណា នអធិបតិយា បញ្ច នអនន្តរេ វីណា នសមនន្តរេ
 វីណា នអញ្ញាមត្តោ វីណា នឧបនិស្សយេ វីណា
 នចុរេវាតេ បញ្ច នបដ្ឋាវាតេ បញ្ច នអាសេវនេ
 បញ្ច នកម្មេ វីណា នវិចារតេ បញ្ច នអាហារេ
 ឯកំ នឥន្ទ្រិយេ ឯកំ នឈានេ បញ្ច នមគ្គេ បញ្ច
 នសម្បយុត្តេ វីណា នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោនត្ថិយា
 វីណា នោវិគតេ វីណា ។

[៥៦] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ វីណា . . .
 នអធិបតិយា បញ្ច ។ សង្ខតំ ។

[៥៧] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ បញ្ច . . .
 អនន្តរេ បញ្ច សព្វត្ថ បញ្ច មគ្គេ វីណា អវិគតេ បញ្ច ។
 និស្សយវារោ បច្ចយវារសទិសោ ។

សំសង្ការា

[៥៨] ចិត្តំ ធម្មំ សំសង្ការោ នោចិត្តោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសង្ការោ សម្ប-
 យុត្តកា ទន្ធិ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តំ
 ធម្មំ សំសង្ការោ នោចិត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

ចិត្តទុក្ខៈ សំសង្ការៈ

មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ១ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ១
 ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុង
 នរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥
 ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ។

[៥៦] ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាន
 ... ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៥៧] ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ព្រោះនរោតិយប្បដ្ឋាន
 ... ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុងប្បដ្ឋានទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងនរោតិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ។

និស្សយវារៈ ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

សំសង្ការៈ

[៥៨] នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋាន គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

ហេតុប្បដ្ឋយា នោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា សំសដ្ឋោ ឯកោ ខន្ធា បដិសន្ធិ ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តោ ធម្មោ ទុប្បជ្ឈតិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា នោចិត្តោ ខន្ធា សំសដ្ឋំ ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។
 នោចិត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច
 ធម្មោ ទុប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា នោចិត្តំ ឯកំ ទន្ធិ
 សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធា ។ បេ ។
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តញ្ច នោចិត្តញ្ច ធម្មំ សំសដ្ឋោ
 នោចិត្តោ ធម្មោ ទុប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា នោចិត្តំ
 ឯកំ ខន្ធាញ្ច ចិត្តញ្ច សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិ ។ សន្ធិត្តំ ។

[៥៧] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណេ បញ្ច អធិប-
 តិយា បញ្ច សព្វត្ថ បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។ សន្ធិត្តំ ។

[៦០] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
 នចុរេជានេ បញ្ច នបន្ទាជានេ បញ្ច នអាសេវនេ
 បញ្ច នកម្មេ តីណិ នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
 នមក្កេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាណាបិ សម្បយុត្ត-

វារោបិ សព្វេ កាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត
 ខន្ធ ១ ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ២ ។ ចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងនោ-
 ចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ
 នឹងពួកខន្ធ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ច្រឡំ
 នឹងនោចិត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្ត-
 ធម៌ក្តី ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែលមិនមែនជាចិត្ត នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។
 ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តធម៌ផង នឹងនោចិត្តធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ដែល
 មិនមែនជាចិត្តផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ។ បេ ។ ជាបដិសន្ធិ ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៥៩] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋាយទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៦០] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋាយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិច្ឆយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី ទាំងអស់នេះ
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវិញ្ញាណ

[៦០] ឆោតិកា ឆោតិកា ឆោតិកា ឆោតិកា ឆោតិកា
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឆោតិកា ហេតុ សម្បយុត្ត-
 កាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ឆោតិកា
 ឆោតិកា ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 ឆោតិកា ហេតុ ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដិសន្ធិ ។ ឆោតិកា ឆោតិកា ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច បដិសន្ធិ
 បដិសន្ធិ ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឆោតិកា ហេតុ
 សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិ ។

[៦២] ចិត្តា ឆោតិកា ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច អារម្ម-
 ណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្ត អារម្ម ចិត្ត ឧប្បជ្ឈតិ ។
 មូលំ កាតតំ ។ ចិត្ត អារម្ម ឆោតិកា ខន្ធាណំ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ ។ មូលំ កាតតំ ។ ចិត្ត អារម្ម ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ប ខន្ធាណំ ឧប្បជ្ឈតិ ។ ឆោតិកា
 ឆោតិកា ចិត្តសមុជ្ឈានាណញ្ច អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឆោតិកា ឆោតិកា សីលំ សមាទិយិត្តា ឧបាស-
 ថកម្មំ កត្តា តំ បដ្ឋវេក្ខតិ អស្មាទេតិ អភិទន្ធិតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវិវរៈ

បញ្ញាវិវរៈ

[៦១] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈាទរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈាទរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[៦២] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា នូវចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា នូវចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា នូវចិត្ត ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឲ្យ នូវទាន រក្សា នូវសីល ធ្វើ នូវឧបាសម័កម្ម ហើយពិចារណា នូវកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត វាគោ ឧប្បជ្ឈតិ ។ បេ ។ នោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ សុចិដ្ឋភានំ . . . ឈានា វុដ្ឋហិត្វា
 ឈានំ . . . អរិយា បន្តា វុដ្ឋហិត្វា មត្តំ បច្ចវេត្តន្តិ
 ផលំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ តោត្រ-
 ភុស្សំ វេរោមនស្សំ មត្តស្សំ ផលស្សំ អារជ្ជនាយ
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា នោចិត្តេ
 បហីនេ តីលេសេ បច្ចវេត្តន្តិ វិត្តម្ហិតេ តីលេសេ
 បច្ចវេត្តន្តិ បុព្វេ សមុដាចិណ្ឌោ តីលេសេ ជានន្តិ
 បត្តំ . . . វត្ថំ . . . នោចិត្តេ ខន្ធមនិច្ចតោ ។ បេ ។
 នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន បត្តនា រូបំ បស្សតិ
 ទិព្វាយ សោតនាតុយា សម្ពំ សុណាតិ ចេតោប-
 រិយញ្ញាណេន នោចិត្តសមន្តិស្សំ ចិត្តំ ជានាតិ អាតា-
 សានរុក្ខាយតនំ ។ បេ ។ អាតីរុក្ខញ្ញ
 រុក្ខាយតនំ បត្តិវិញ្ញាណាសហាតតានំ ខន្ធនំ ដោជ្ជ-
 ញ្ញាយតនំ ។ បេ ។ នោចិត្តា ខន្ធនា ឥន្ទ្រិវិជញ្ញាណស្ស
 ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-
 ណស្ស យថាកម្មបកញ្ញាណស្ស អនាគតិសញ្ញា-
 ណស្ស អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

ពត៌ៈ កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា ឲ្យកុសលនោះ ។ បេ ។ ទោម-
 នស្ស កើតឡើង ឲ្យពួកកុសល ដែលខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាល
 មុន . . . ចេញ អំពីឈាន ឲ្យឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
 អំពីបក្ក ហើយពិចារណា ឲ្យបក្ក ពិចារណា ឲ្យផល ពិចារណា
 ឲ្យព្រះនិព្វាន និព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ឲ្យគោត្រភូ ពេ-
 ទានៈ មគ្គ និងផល ដោយការធូលាប្បច្ច័យ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា
 ឲ្យពួកកិលេស មិនមែនជាចិត្ត ដែលលះបង់ហើយ ពិចារណា ឲ្យ
 ពួកកិលេស ដែលខ្លួនសង្កត់សង្កិនហើយ ដឹង ឲ្យពួកកិលេស ដែល
 ខ្លួនធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ឲ្យចក្ខុ . . . ឲ្យវត្ថុ . . . ឲ្យ
 ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល
 ឃើញ ឲ្យរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ ឲ្យសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ
 ដឹង ឲ្យចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយធម៌ មិនមែនជាចិត្ត ដោយ
 ចេតោបរិយញ្ញាណ អាកាសានិកាយតនៈ ។ បេ ។ អាកាសញ្ញាយតនៈ
 ។ បេ ។ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកក្ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
 ដោយរូបាយតនៈ ។ បេ ។ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
 ឲ្យវដ្តវិជញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុរោចិត្តសាទុស្សតិញ្ញាណ
 យថាភវបដិញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការធូលាប្បច្ច័យ ។

នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ ទានំ នត្វា . . . បឋមកមនសទិសំ
 និវ្ហានាករណំ ។ ឥមំ នានំ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណស្ស ដោដ្ឋព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស ។ នោ-
 ចិត្តោ ខន្ធា ឥន្ទ្រិធិញ្ញាណស្ស ។ បេ ។ អារម្មណយ
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច នោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ ទានំ នត្វា . . . បឋមកមនសទិសំ
 និវ្ហានាករណំ ។ ឥមំ នានំ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធានំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធានំ ។ នោ-
 ចិត្តោ ខន្ធា ឥន្ទ្រិធិញ្ញាណស្ស ។ បេ ។ អារម្មណយ អា-
 រម្មណប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច
 ធម្មា ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 ចិត្តព្វា សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធា អារព្វ ចិត្តំ ភីណិ ។

[២៣] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនិ-
 បតិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ អារម្មណានិបតិ ចិត្តំ កុរុ
 កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស អនិបតិប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ អារម្មណានិបតិ

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល
 ឲ្យ ខ្សឹបខ្សួន . . . ដូចជាដំណើរទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នា
 ទេ ។ នេះ ជាសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ រូបាយនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ដោយរូបាយនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។ នោចិត្តក្ខន្ធ
 ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ខ្សឹបខ្សួនវិញ្ញាណ ។ បេ ។ ដោយអារម្ម-
 ណប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង
 ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឲ្យខ្សឹបខ្សួន . . . ដូចជាដំណើរ
 ទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។ នេះ ជាសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ
 រូបាយនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយរូបាយនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង ។ នោចិត្តក្ខន្ធ (ជាបច្ច័យ) នៃការពិចារណា ខ្សឹបខ្សួនវិញ្ញាណ
 ។ បេ ។ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ប្រារព្ធ ខ្សឹបខ្សួនផង ខ្សឹបខ្សួន
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង មានវារៈ ៣ ។

[៦៣] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង
 ព្រោះធ្វើ ខ្សឹបចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។ ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី ចិត្តំ ករុំ កត្វា
 លោចិត្តា ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សហជាតាធិបតី ចិត្តា-
 ធិបតី សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូចានំ អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតី ចិត្តំ ករុំ កត្វា ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ
 លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណាធិបតី សហជាតាធិបតី ។ អារម្មណា-
 ធិបតី នានំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថកម្មំ . . .
 តំ ករុំ កត្វា បច្ចវេត្តន្តិ អស្សានេតិ អភិនន្តតិ តំ ករុំ
 កត្វា វគោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ បេ ។
 បុព្វេ . . . ឈានា . . . អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា
 មក្កំ បច្ចវេត្តន្តិ វេលំ . . . វិជ្ជានំ ករុំ កត្វា . . .
 វិជ្ជានំ កេត្រកុស្ត វេនានស្ស មក្កស្ស វេលស្ស
 អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . . វុត្ថំ . . .
 លោចិត្តោ ខន្ធា ករុំ កត្វា អស្សានេតិ អភិនន្តតិ
 តំ ករុំ កត្វា វគោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងសហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី គឺ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ កើត
 ឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ទ្រង់ទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតី គឺ ចិត្តា-
 ធិបតីធម៌ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង្គ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង
 ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោ-
 ចិត្តធម៌ផង ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតី គឺ ចិត្តក្តី
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ទ្រង់ទីគោរព ។
 នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ បានដល់
 អារម្មណាធិបតី នឹងសហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី គឺ នូវទាន
 ... នូវសីល ... នូវឧបាសថកម្ម ... បុគ្គល ធ្វើ នូវកុសល
 នោះ ហើយពិចារណា នូវកុសលនោះ ទ្រង់ទីគោរព ត្រេកអរ រីក-
 រាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ទ្រង់ទីគោរព ទិដ្ឋិ
 កើតឡើង ។ បេ ។ ក្នុងកាលមុន ... អំពីឈាន ... ពួកព្រះ
 អរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ នូវផល ... ព្រោះ
 ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ទ្រង់ទីគោរព ... ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោ-
 ត្រកូ រោទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ
 ... ត្រេកអរ រីករាយ ព្រោះធ្វើ នូវនោចិត្តក្ខន្ធ ទ្រង់ទីគោរព រាគៈ
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវពួកខន្ធនោះ ទ្រង់ទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។

បិក្ខុទុកេ បញ្ញាវិហ

សហជាតានិបតិ នោចិត្តា អនិបតិ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានក្ខ រុទានំ អនិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តា ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេបិ កមតា បវេមកមន-
 សទិសា និដ្ឋានាករណា អារម្មណានិបតិ សហជា-
 តានិបតិ កាតញ្ច ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មា
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្ម-
 ណានិបតិ តីណិបិ កុក្ការម្មណា កាតញ្ច អារម្ម-
 ណានិបតិយេវ ។

(៦៤) ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្ត-
 រវប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
 បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរវប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរវប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមានំ បច្ឆិមានំ នោ-
 ចិត្តានំ ខន្ធានំ អនន្តរវប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ វុដ្ឋា-
 នស្ស អនន្តរវប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ច នោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស អនន្តរវប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានក្ខ ខន្ធានំ អនន្តរវប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បច្ចារាវៈ

ឯសហជាតាធិបតិ គឺ នោចិត្តាធិបតិធមិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធមិ ជា
បច្ច័យនៃចិត្តធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ ដំណើរទាំង ២ យ៉ាង ដូច-
ជាដំណើរទី ១ ដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ឯការមូណាធិបតិ
នឹងសហជាតាធិបតិ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ចិត្តធមិក្តី នោចិត្តធមិ
ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូណាធិបតិ
គឺ មានពីរៈ ៣ មានការធ្វើឲ្យធូនជាអារម្មណ៍ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ គឺ
អារម្មណាធិបតិហ្នឹងដែរ ។

[៦៤] ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ
ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។
ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធមិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុន ។
ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តក្ខន្ធ ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ចិត្ត ជាបច្ច័យ
នៃវុដ្ឋានៈ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធមិផង
នៃនោចិត្តធមិផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃ
ចិត្ត ក្រោយៗ ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា លោចិត្តា ឧទ្ធា
 ។ វេ ។ ផលសមាបត្តិយា អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ឥមេ ទ្វេបិ បូរេតុកាមេន កាតញ្ច បុរិមគមន-
 សទិសា ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មា ចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ឧទ្ធា បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ បុរិមំ
 បុរិមំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ឧទ្ធា បច្ឆិមាទំ បច្ឆិមាទំ
 លោចិត្តានំ ឧទ្ធានំ អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ឧទ្ធា វុដ្ឋានស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ឧទ្ធា បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ឧទ្ធានំ អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 សមនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បដិច្ចវាសទិសា អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បដិច្ចវាសទិសា និស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បញ្ច បច្ចយវាសទិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកនោ-
 ចិត្តក្ខន្ធ មុន ។ ។ បេ ។ ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្ត-
 រាប្បច្ច័យ វារៈទាំង ២ យ៉ាងនេះ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញានឹងចំពេញ
 គប្បីធ្វើឲ្យដូចដំណើរមុនចុះ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុន ។ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្រាវ
 មូលចុះ ចិត្ត មុន ។ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកនោ-
 ចិត្តក្ខន្ធ ក្រោយ ។ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃវុជ្ជាន ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្រាវមូលចុះ
 ចិត្ត មុន ។ ក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយ ។ ផល
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផល ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សមនន្តរាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥
 ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥
 ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥
 ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

ចិត្តទុកោ បញ្ញាវិវា

[៦៥] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្ស័យ
 យប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្ស័យោ អនន្ត-
 រូបនិស្ស័យោ បកត្ថបនិស្ស័យោ ។ បេ ។ បកត្ថប-
 និស្ស័យោ ចិត្តំ ចិត្តស្ស ឧបនិស្ស័យប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ភីណំ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្ស័យប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌ-
 បនិស្ស័យោ អនន្តរូបនិស្ស័យោ បកត្ថបនិស្ស័យោ
 ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្ស័យោ សន្នំ ឧបនិស្ស័យ
 ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ មាណំ ជប្បេតិ ទិដ្ឋី កណ្ហាតិ
 សីលំ ។ បេ ។ សេនាសនំ ឧបនិស្ស័យ ទានំ ទេតិ
 ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ សទ្ធា ។ បេ ។ សេនាសនំ
 សទ្ធាយ ។ បេ ។ មគ្គស្ស ជលសមាបត្តិយា ឧប-
 និស្ស័យប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្ស័យប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ឥមេ ទ្វេបិ បូរេតុកាមេន សព្វត្ថ កាតញ្ច បឋម-
 កមនសទិសា និដ្ឋានាករណា ។ ចិត្តោ ច នោ-
 ចិត្តោ ច ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្ស័យប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្ស័យោ អនន្តរូបនិស្ស័យោ
 បកត្ថបនិស្ស័យោ ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្ស័យោ ចិត្តញ្ច

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាការៈ

[៦៥] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 បានដល់អារម្មណ្ឌូបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្ថូបនិស្ស័យ
 ។ បេ ។ ឯបកត្ថូបនិស្ស័យ គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 ធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្ឌូបនិស្ស័យ អនន្តរូប-
 និស្ស័យ និងបកត្ថូបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថូបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល
 អាស្រ័យ នូវសទ្ធា ហើយឲ្យទាន ។ បេ ។ តំឡើងមានៈ ប្រកាន់
 ទិដ្ឋិ សីល ។ បេ ។ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសេនាសនៈ ហើយឲ្យ
 ទាន ។ បេ ។ បំបែកសង្ឃ សទ្ធា ។ បេ ។ សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ
 នៃសទ្ធា ។ បេ ។ នៃមគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 គឺ វារៈទាំង ២ យ៉ាងនេះ បណ្ឌិត អ្នកប្រាជ្ញានឹងបំពេញ គប្បីធ្វើ
 ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ ឲ្យដូចជាដំណើរទី ១ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។
 គ្នាទេ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្ឌូបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ
 និងបកត្ថូបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថូបនិស្ស័យ គឺ ចិត្តក្តី

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សម្បយុត្តតកា ច ខន្ធោ ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
បច្ចយោ តីណី ។

[៦៦] ដោចិត្តោ ធម្មោ ដោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុ-
បុរេជាតំ ។ អារម្មណបុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ច-
តោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កុនា
រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សង្គំ សុណាតិ
រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ ដោជ្ជព្វា-
យតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ បុរេជា-
តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្កាយតនំ
ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ កាយាយតនំ . . .
វត្ថុ ដោចិត្តានំ ខន្ធនំ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
ដោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន
បច្ចយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណ-
បុរេជាតំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ទោម-
នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ
សោតនាតុយា សង្គំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កុ-
វិញ្ញាណស្ស ដោជ្ជព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពួកសម្បយុត្តិកក្ខន្ធក៏ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
មានវារៈ ព្យ ។

[៦៦] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបុរេជា-
តប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណបុរេ-
ជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
ឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយ
ទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ ដោយ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ ដោយ
កាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺចក្ខុយតនៈ
(ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . .
វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណ-
បុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ
ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជា
បច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។

ចិត្តវិញ្ញាណ បញ្ញាវិញ្ញាណ

វត្ថុបុរេជាន់ ចក្ខុយន្តរំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច នោ-
 ចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 ចក្ខុំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ទិព្វេន ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សន្នំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ច
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ។ បេ ។
 វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុយន្តរំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្ប-
 យុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច
 ខន្ធានំ វត្ថុ ចិត្តស្ស ច សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

[៦៧] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស បញ្ញា-
 ជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ
 នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស បញ្ញាជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 សង្ខតំ ។ ចិត្តោ ច នោចិត្តោ ច ធម្មោ នោចិត្តស្ស
 ធម្មស្ស បញ្ញាជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ សង្ខតំ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ឯវត្ថុបុរេជានត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជាន-
 តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង
 ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជានត និងវត្ថុបុរេជានត ។
 ការម្មណបុរេជានត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោ-
 មនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវ
 សំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយជ្ឈាយាននៈ ។ បេ ។ ឯវត្ថុបុរេជានត
 គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង ដោយបុរេជានតប្បច្ច័យ ។

[៦៧] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបច្ឆាជានតប្ប-
 ច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌
 ដោយបច្ឆាជានតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយបច្ឆាជានតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៦៨] ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អាសេវ-
នប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

[៦៩] វោចិត្តោ ធម្មោ វោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា នានាខណ៌កា ។
សហជាតា វោចិត្តោ វេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសមុដ្ឋានានក្ខ រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
នានាខណ៌កា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកានំ ខន្ធានំ
កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វោ-
ចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន
បច្ចយោ សហជាតា នានាខណ៌កា ។ សហជាតា
វោចិត្តោ វេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
នានាខណ៌កា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកស្ស ចិត្តស្ស
កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ វោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស
ច វោចិត្តស្ស ច ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ
សហជាតា នានាខណ៌កា ។ សហជាតា វោចិត្តោ
វេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តស-
មុដ្ឋានានក្ខ រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នានា-
ខណ៌កា វោចិត្តោ វេតនា វិចាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
ច កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[៦៨] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអាសេវនប្បច្ច័យ
គឺ មានវារៈ ៩ ។

[៦៩] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា
ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្ត-
សមុជ្ជានុប្បដង់ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា
ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង់ នៃពួកកងត្តារូបផង
ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយ
កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃ
វិបាកចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង
នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានា-
ខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត ជាបច្ច័យ
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុប្បដង់ ដោយ
កម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ដែលមិនមែនជាចិត្ត
ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង់ នៃចិត្តផង នៃពួកកងត្តារូបផង ដោយ
កម្មប្បច្ច័យ ។

[៧០] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិចារ-
កប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ
បញ្ច ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

[៧១] នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
ឈានប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណី មក្កប្បច្ចយេន
បច្ចយោ តីណី សម្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

[៧២] ចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្ប-
យុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សន្និទ្ធិតំ ។ នោចិត្តោ ធម្មោ នោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ
បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតា នោចិត្តោ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋា-
នានំ រូបានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ-
កូណោ នោចិត្តោ ខន្ធា វត្ថុស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
បច្ចយោ វត្ថុ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បុរេជាតំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
កាយយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ វត្ថុ
នោចិត្តានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បច្ឆាជាតា នោចិត្តោ ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥសស្ស
កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

[៧០] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[៧១] នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[៧២] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវេទនាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និវេទនាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក នោចិត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ ពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកនោ- ចិត្តក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ពួកនោចិត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិ-
 ក្កុលោ វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្ខុយាតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយាតនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស
 ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្កុលោ វត្ថុ ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកាណញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខុយាតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 សម្បយុត្តកាណញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ កាយាយាតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស . . . វត្ថុ
 ចិត្តស្ស ច សម្បយុត្តកាណញ្ច ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តោ ច លោចិត្តោ ច ធម្មោ
 លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សន្និទ្ធិតំ ។

[៧៣] ចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
 សន្និទ្ធិតំ ។ លោចិត្តោ ធម្មោ លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
 ជាត និវបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 និវបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត
 គឺ ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ...
 វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និវបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[៧៣] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត និវបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តធម៌

អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ចា-
 ជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សង្ខតំ ។ លោចិត្តោ ធម្មា
 ចិត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតា លោចិត្តោ ទន្ធា ចិត្តស្ស
 បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តោ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ
 ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ . . . បុរេជាតសនិសំ ។
 សង្ខតំ ។ លោចិត្តោ ធម្មា ចិត្តស្ស ច លោចិត្តស្ស ច
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។
 សហជាតោ លោចិត្តោ ឯកោ ទន្ធា ទ្ធិន្ធិ ទន្ធានំ
 ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ លោចិត្តោ ឯកោ ទន្ធា
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច
 ទន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្កំ
 . . . វត្ថុ . . . បុរេជាតសនិសំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តោ ច
 លោចិត្តោ ច ធម្មា លោចិត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ចាជាតំ
 អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតោ លោចិត្តោ ឯកោ
 ទន្ធា ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្ធិ ទន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ ទន្ធា . . . ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
 ជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ នោ-
 ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ពួកនោចិត្តទុក្ខ (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវ
 វត្ថុ ថាមិនទៀង ... ដូចជាបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។
 នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយអត្ថប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ នោចិត្តទុក្ខ ១
 ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយ
 អត្ថប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នោចិត្តទុក្ខ ១ ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយ
 អត្ថប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... ដូចជាបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត
 អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ នោចិត្តទុក្ខ ១ ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ ... ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ ចិត្តញ្ច វិជ្ជា ច បច្ឆាជាតំ ខន្ធជាតំ
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិត្តុលោមិ ទ្វេ ។
សហជាតំ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធជាតំ ចិត្ត-
សម្បជ្ជាជាតំ រូបាជាតំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហ-
ជាតំ ចិត្តញ្ច មហាភូតា ច ចិត្តសម្បជ្ជាជាតំ រូបាជាតំ
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តញ្ច សម្ប-
យុត្តកា ច ខន្ធជាតំ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កាយស្ស
អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តញ្ច សម្ប-
យុត្តកា ច ខន្ធជាតំ កតត្ថិយ្យុត្តរោ អាហារោ ច ឥមស្ស
កាយស្ស អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ
ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច ខន្ធជាតំ រូបជីវិត្តិយញ្ច
កដត្តារូបាជាតំ អត្តិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[៧២] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អតិប-
តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
បញ្ច អញ្ញមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ បញ្ច ឧបនិស្ស-
យេ នវ បុរេជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសេ-
វនេ នវ កម្មេ តីណិ វិទាតេ បញ្ច អាហារេ
បញ្ច ឥន្ទ្រិយេ បញ្ច ឈានេ តីណិ មត្តេ តីណិ
សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្តិយា បញ្ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ចិត្តក្តី រត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកនោចិត្តក្នុង ដោយអត្ថិ-
 ប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មានព័រៈ ២ ។ សហជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួក
 សម្បយុត្តកក្នុងក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។
 សហជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប
 ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី កតទ្យ័ន្តិកាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ
 ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី រូប-
 ជីវិតទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកងត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

[៣៤] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងការមូលប្បច្ច័យ
 មានព័រៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៣ ក្នុងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងអា-
 ហារប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ
 មានព័រៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 ព័រៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ មានព័រៈ ៥

ចិត្តទុកេ បញ្ញាវិហ

នត្តិយា នវ វិគតេ នវ អវិគតេ បញ្ញា ។

[៣៥] ចិត្តោ ឆម្មោ ចិត្តស្ស ឆម្មស្ស អារម្ម-
ណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ។ ចិត្តោ ឆម្មោ ឆោចិត្តស្ស ឆម្មស្ស អារម្ម-
ណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដ្ឋាជាតប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តោ ឆម្មោ ចិត្តស្ស ច
ឆោចិត្តស្ស ច ឆម្មស្ស អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ឆោចិត្តោ
ឆម្មោ ឆោចិត្តស្ស ឆម្មស្ស អារម្មណាប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្ស-
យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
បដ្ឋាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ ។ ឆោចិត្តោ ឆម្មោ ចិត្តស្ស ឆម្មស្ស
អារម្មណាប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជា-
តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

ចិត្តទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ។

[៧៥] ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
ធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
ចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
នោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។
នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឆោចិត្តោ ឆឃ្មោ ចិត្តស្ស ច ឆោចិត្តស្ស ច ឆម្ពស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ចិត្តោ ច ឆោចិត្តោ ច ឆម្ពា ចិត្តស្ស ឆម្ពស្ស អារម្ម-
 ណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ ចិត្តោ ច ឆោចិត្តោ ច ឆម្ពា ឆោចិត្តស្ស ឆម្ពស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តោ ច ឆោចិត្តោ ច ឆម្ពា
 ចិត្តស្ស ច ឆោចិត្តស្ស ច ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[៧៦] ឆហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ សព្វត្ថ
 នវ ឆោអវិកតេ នវ ។

[៧៧] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ តីណី
 ។ ប ។ . . . នសមនន្តរេ តីណី នអញ្ញាមញ្ញា ឯកំ
 នឧបនិស្សយេ តីណី សព្វត្ថ តីណី នមក្កេ តីណី
 នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ តីណី ឆោនត្ថិយា
 តីណី ឆោវិកតេ តីណី ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណ៍-
 ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយ-
 ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃនោចិត្តធម៌ ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តធម៌ក្តី នោចិត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តធម៌ផង
 នៃនោចិត្តធម៌ផង ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ។

[៧៦] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោកិគតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

[៧៧] ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ។ បេ ។ ... ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាញប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់
 សុទ្ធតែមានវារៈ ៣ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោត្តប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនោកិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

បេតសិក្ខុកេ បដិច្ចវិវា

[៧៨] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អនិបតិយា នវ ។

អនុលោមប្បដិលោមមាតិកា កាតត្វា ។

ចិត្តទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បេតសិក្ខុកំ

បដិច្ចវិវា

[៧៩] បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច បេតសិកោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេតសិកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ បដិច្ច ឯកោ ខន្ធោ បដិសន្ធិក្ខុ-
ណោ ។ បេ ។ បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អបេតសិកោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេតសិកេ ខន្ធេ បដិច្ច
ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខុណោ បេត-
សិកេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តញ្ច កកដត្តា ច រូបំ ។
បេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច បេតសិកោ ច អបេត-
សិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា បេត-
សិកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តស-
មុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . បដិសន្ធិក្ខុណោ ។ បេ ។

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[៧៨] ក្នុងអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវរៈ ៩ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវរៈ ៩ ។
 អនុលោមប្បដិលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តទុកៈ ។

ចេតសិកទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[៧៩] ចេតសិកធម៌^(១) អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ខន្ធ ១
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អចេតសិកធម៌^(២)
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
 ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ចិត្តក្តី កដត្តារូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចេតសិក-
 ធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

១ គឺ វេទនា សញ្ញា និងសង្ខារ ។ ២ គឺចិត្ត រូប និងនិព្វាន ។ អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អនេតសីតំ ធម្មំ បដិច្ច អនេតសីតោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច
 វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។
 អនេតសីតំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីតោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ទដ្ឋា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច
 ចេតសីតោ ទដ្ឋា ។ អនេតសីតំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសី-
 តោ ច អនេតសីតោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ទដ្ឋា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ទដ្ឋា ។ ចេត-
 សីតញ្ច អនេតសីតញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីតោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចេតសីតំ ឯកំ
 ទន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទដ្ឋា ទ្វេ ទទ្វេ . . .
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសីតំ ឯកំ ទន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ទដ្ឋា ទ្វេ ទទ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បថ្មីយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប កដត្តារូប
 ផងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្ខត ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ
 នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្មីយ គឺ ពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចេតសិក-
 ធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បថ្មីយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ អា-
 ស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បថ្មីយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង
 នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេត-
 សិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ចេតសីកុកោ បដិច្ចវារោ

ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ វត្ថុញ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធវេ . . . ។ ចេតសីកញ អចេតសីកញ
 ធម៌ំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
 តុប្បច្ចយា ចេតសីកេ ខន្ធវេ ច ចិត្តញ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ រូបំ ចេតសីកេ ខន្ធវេ ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសីកេ
 ខន្ធវេ ច ចិត្តញ បដិច្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចេតសីកេ ខន្ធវេ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច កដត្តា-
 រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសីកេ ខន្ធវេ ច វត្ថុញ
 បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចេតសីកញ អចេតសីកញ ធម៌ំ
 បដិច្ច ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធវេ . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសីកំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ ទ្វេ ខន្ធវេ ច វត្ថុញ បដិច្ច ឯកោ
 ខន្ធា ចិត្តញ ។

ចេតសិក្កាៈ បដិច្ចវិរាៈ

ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិក្កន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង នូវ
 ខន្ធ ២ . . . ។ អាចេតសិក្កាធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិក្កាធម៌ផង នូវអាចេ-
 តសិក្កាធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិក្កន្ធផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចេតសិក្កន្ធផង នូវពួកមហាក្កតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តា-
 រូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិក្កន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិក្កន្ធផង នូវពួកមហាក្កតផង ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិក្កន្ធផង នូវវត្ថុផង ។
 ចេតសិក្កាធម៌ក្តី អាចេតសិក្កាធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិក្កាធម៌ផង នូវ
 អាចេតសិក្កាធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិក្កន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវ
 ខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិក្កន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិក្កន្ធ ១ ផង
 នូវវត្ថុផង ខន្ធ ១ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ផង នូវវត្ថុផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៨០] ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសីកំ ឯកំ
 ទន្ធិំ បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធា ទ្វេ ទន្ធូ . . . បដិសន្ធិ ។
 ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា ចេតសីកេ ទន្ធូ បដិច្ច ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិ ។ ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ច
 អចេតសីកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 ចេតសីកំ ឯកំ ទន្ធិំ បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ
 ទន្ធូ . . . បដិសន្ធិ ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 អចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ អចេតសីកំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ទន្ធា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ
 បដិច្ច ចេតសីកោ ទន្ធា ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 អារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ទន្ធា ។ ចេតសីកញ្ច អចេត-
 សីកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(៨០) ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ នូវ
 ខន្ធ ២ ... បដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ នូវ
 ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវ
 ចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ នូវខន្ធ ២ ... បដិសន្ធិ ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
 ណប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវអចេតសិក-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង

លេខសិរីពុទ្ធភិក្ខុ បដិច្ចវិហារ

អារម្មណ៍ប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណៈ
 ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណៈ ចេតសិកំ ឯកំ
 ខន្ធា វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា ... ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អចេត-
 សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណ៍ប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិ-
 ក្ខណៈ ចេតសិកេ ខន្ធា ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចេតសិកោ
 ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណ៍ប្ប-
 ដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខណៈ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធា
 វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធា ... ។

[៨០] ចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសិកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អធិបតីប្បដ្ឋយា ។ សន្ធិតំ ។

[៨២] ហេតុយា នវ អារម្មណៈ នវ អធិប-
 តីយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
 នវ អញ្ញាមញ្ញា នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
 បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កម្មេ នវ សព្វត្ថ
 នវ អវិកតេ នវ ។

ចេតសិកៈទុកៈ បដិច្ចវិវរៈ

ព្រោះការម្មណ្ឌប្បជ្ជយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង
 នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង
 នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នូវខន្ធ ២ . . . ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បជ្ជយ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវចេត-
 សិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី
 អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បជ្ជយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ . . . ។

[៨១] ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះអធិបតិប្បជ្ជយ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

[៨២] ក្នុងហេតុប្បជ្ជយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណ្ឌប្បជ្ជយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បជ្ជយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងការសាវនប្បជ្ជយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 ច្បងទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បជ្ជយ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៨៣] ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេត-
 សីកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ . . .
 អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ វិចីក៏ច្ឆាសហគតេ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតេ ខន្ធេ បដិច្ច វិចីក៏ច្ឆាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតោ មោហោ ។ ចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច
 អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកេ ចេតសីកេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តញ្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ ចេតសីកំ
 ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេតសីកំ
 ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច
 កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ
 មហាក្ខតំ . . . អសញ្ញាសត្តានំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បដិច្ច ចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

[៨៣] ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ
 ជាអហេតុកៈ នូវខន្ធ ២ . . . មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រ
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រ
 ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ អចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ អាស្រ័យ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធទ ជា
 អហេតុកៈ នូវខន្ធ ២ . . . ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ អចេតសិកធម៌
 អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្ត កងត្តារូប អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ . . . មហាក្ខត ១ របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ
 . . . ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង

បេសិកទុកេ បដិច្ចវិហ

នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ម-
យុត្តកា ឧទ្ធា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្មយុត្តកា ឧទ្ធា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
បដិច្ច វេទសិកា ឧទ្ធា វិចិត្តិញ្ញាសហគតំ ឧទ្ធច្ច-
សហគតំ ចិត្តំ បដិច្ច វិចិត្តិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ អវេទសិកំ ធម្មំ បដិច្ច
វេទសិកោ ច អវេទសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា
ច ឧទ្ធា ចិត្តសមុជ្ឈានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
ណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ឧទ្ធា កដត្តា ច រូបំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្ម-
យុត្តកា ច ឧទ្ធា ។ វេទសិកញ្ច អវេទសិកញ្ច
ធម្មំ បដិច្ច វេទសិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេ-
តុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ វេទសិកំ ឯកំ ឧទ្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
បដិច្ច ទ្វេ ឧទ្ធា ទ្វេ ឧទ្វេ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
ណោ វេទសិកំ ឯកំ ឧទ្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ឧទ្ធា
ទ្វេ ឧទ្វេ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វេទសិកំ
ឯកំ ឧទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ឧទ្ធា ទ្វេ ឧទ្វេ ...

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវអហេតុក-

ចិត្ត ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-

ជិសន្តិ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-

ជិសន្តិ មេហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ

នូវចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី

អចេតសិកធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ

នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជនរូបក្តី អាស្រ័យ

នូវអហេតុកចិត្ត ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត

ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ

នូវវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ ចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវ

ចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្ប-

ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្ត

ផង នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង

ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ នូវខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចេត-

សិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ នូវខន្ធ ២ . . .

អភិធម្មប្បដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វិចិត្តក្កាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច វិចិត្តក្កាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ មោហោ ។
 ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អចេត-
 សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈនិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ
 ចេតសិកេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ អហេតុកេ ចេតសិកេ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចេតសិកេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច កដត្តារូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ ខន្ធ ច
 មហាក្កតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចេតសិកេ ខន្ធ ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ចេតសិកញ្ច អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈនិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធអញ្ច
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធអញ្ច
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធអញ្ច វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ ... ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួក
 ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង នូវចិត្តផង ។
 អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ ជាអហេតុកៈផង នូវពួកមហាក្ខតផង កងត្តារូប
 អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង
 នូវវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិ-
 កធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ឈនរូបក្តី អាស្រ័យ
 នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្តផង ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ នូវខន្ធ ២ . . . ។

[៨៤] ចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធ
 បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ឈានំ រូបំ បដិសន្ធិត្វុណោ ។ បេ ។
 អចេតសិកំ ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ឈានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចេតសិកញ្ច
 អចេតសិកញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អចេតសិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា ចេតសិកេ ខន្ធ ច
 វិញ្ញាណញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ឈានំ រូបំ ចេត-
 សិកេ ខន្ធ ច មហាភូតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ឈានំ រូបំ
 បដិសន្ធិត្វុណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ សន្ធិត្ថំ ។

[៨៥] នហេតុយា នវ ន អារម្មណេ តីណិ ន អ-
 ធិបតីយា នវ ន អនន្តរេ តីណិ ន សមនន្តរេ តីណិ
 ន អញ្ញាមញ្ញេ តីណិ ន ឧបនិស្សយេ តីណិ ន ប្រវេណេ
 នវ ន បច្ឆាជានេ នវ ន អាសវនេ នវ ន កម្មេ ចត្តារិ
 នវិនាកេ នវ ន អាហារេ ឯកំ ន វុទ្ធិយេ ឯកំ
 ន ឈានេ ន មគ្គេ នវ ន សម្បយុត្តេ តីណិ

ចេតសិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[៨៤] អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ អចេតសិកធម៌ អាស្រ័យ នូវអចេត-
 សិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប
 អាស្រ័យ នូវចិត្ត ជាបដិសន្ធិ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ អចេតសិ-
 កធម៌ អាស្រ័យ នូវចេតសិកធម៌ផង នូវអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធផង នូវវិញ្ញាណផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង វារៈទាំង ២-យ៉ាង បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

[៨៥] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងន-
 អាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុង
 នវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
 នមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នវិប្បយុត្តេ ឆ នោនត្តិយា តីណី នោវិតតេ តីណី ។

[៨៦] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ តីណី . . .
នអធិបតិយា នវ ។ សង្ខតំ ។

[៨៧] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ ។ បេ ។ បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច
កម្មេ នវ សព្វត្ថ នវ មក្កេ តីណី អវិតតេ នវ ។

សហជាតវារោបិ បដិច្ចវាសនិសោ ។

បបូយវារោ

[៨៨] ចេតសីកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសីកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា តីណី បដិច្ចសនិ-
សោ ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បច្ចយា អចេតសីកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា ចិត្តស-
មុដ្ឋានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណេ ចិត្តំ
បច្ចយា កជត្តារូបំ ចិត្តំ បច្ចយា វត្ថុំ វត្ថុំ បច្ចយា
ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ . . . ។ អចេតសីកំ ធម្មំ
បច្ចយា ចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខន្ធ វត្ថុំ បច្ចយា
ចេតសីកា ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណេ ទ្វេបិ កាតព្វា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បវត្តន

ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោនត្ថិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោវិតតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ។

[៨៦] ក្នុងនភារម្មណប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ
... ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[៨៧] ក្នុងនភារម្មណប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ ...
ក្នុងនន្តរាប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបដ្ឋាយ
ទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋាយ
មានវារៈ ៧ ។ ឯសហជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បឋមវារៈ

[៨៨] ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានរូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ កងក្ការូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ពឹង
ផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ មហាក្ខត ១ ... ។ ចេតសិក-
ធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ វារៈទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

បេតសិក្ខុកេ បច្ចយវារោ

អបេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា បេតសិកោ ធម្មា អបេត-
 សិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ
 បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
 វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ធម្មា ខន្ធា បដិ-
 សន្និក្ខុណោ ទ្វេបំ កាតញ្ច ។ បេតសិកញ្ច
 អបេតសិកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា បេតសិកោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទេ ... បេតសិកំ ឯកំ
 ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ
 ខន្ធទេ ... បដិសន្និក្ខុណោ ទ្វេបំ កាតញ្ច ។ បេត-
 សិកញ្ច អបេតសិកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា អបេតសិកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បេតសិកេ ខន្ធទេ ធម្មា
 ចិត្តញ្ច បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បេតសិកេ ខន្ធទេ
 ធម្មា មហាក្កតេ ធម្មា បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បេត-
 សិកេ ខន្ធទេ ធម្មា វត្ថុញ្ច បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្និក្ខុណោ
 តណិបំ កាតញ្ច ។ បេតសិកញ្ច អបេតសិកញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា បេតសិកោ ធម្មា អបេតសិកោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ

ចេតសិកទុក្ខៈ បច្ចយវិវរៈ

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុជ្ជាន
 រូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
 វត្ថុ វារៈ ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក ' នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិក-
 ក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២
 យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ អចេតសិកធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធ
 ផង នឹងចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធផង
 នឹងពួកមហាក្ខតផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នឹង
 វត្ថុផង វារៈ ៣ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង
 នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទ ផង នឹងចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខទ្វេ ... ចេតសីកំ ឯកំ ខទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា
 ទ្វេ ខទ្វា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខទ្វេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ
 កាតញ្ច ។

[៨៩] ចេតសីកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសីកោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា តីណំ បដិច្ច-
 សនិសា ។ អចេតសីកំ ធម្មំ បច្ចយា អចេត-
 សីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខាយ-
 តនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ បច្ចយា
 កាយវិញ្ញាណំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ អចេត-
 សីកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសីកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណ-
 សហគតា ខទ្វា កាយាយតនំ បច្ចយា ... ចិត្តំ
 បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខទ្វា វត្ថុំ បច្ចយា ចេតសី-
 កា ខទ្វា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។
 អចេតសីកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសីកោ ច
 អចេតសីកោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា
 ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា
 ច ខទ្វា កាយាយតនំ បច្ចយា ... វត្ថុំ បច្ចយា
 ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខទ្វា បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធ ១ ផង
 នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

[៨៩] ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត

ឡើង ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយ-
 វិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹង
 វត្ថុ ។ ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹង
 ផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ . . . ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២
 យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ចេតសិកធម៌
 ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងអចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹង
 ផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ ពឹងផ្អែក នឹងកាយាយតនៈ . . . ចិត្តក្តី ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

ចេតសិកុកោ បច្ចយវិហា

ចេតសិកុកោ អចេតសិកុកោ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណស-
 ហាគតំ ឯកំ ខន្ធឱ ចក្កវិញ្ញាណាញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . ចក្កវិញ្ញាណសហាគតំ ឯកំ ខន្ធឱ
 ចក្ខាយតនញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . .
 កាយវិញ្ញាណសហាគតំ . . . ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឱ
 ចិត្តញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . ចេតសិកំ
 ឯកំ ខន្ធឱ វត្ថុញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . .
 បដិសន្ធិកុណា ទ្វេ ។ ចេតសិកុកោ អចេតសិកុកោ
 ធម្មំ បច្ចយា អចេតសិកោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហាគតេ ខន្ធទ្វេ ច ចក្ខាយ-
 តនញ បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណសហាគតេ
 . . . ចេតសិកេ ខន្ធទ្វេ ច វត្ថុញ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ
 ឯកំ ។ ចេតសិកុកោ អចេតសិកុកោ ធម្មំ បច្ចយា
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហាគតំ ឯកំ ខន្ធឱ ចក្ខាយ-
 តនញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណាញ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ
 បច្ចយា . . . ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធឱ វត្ថុញ បច្ចយា ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . បដិសន្ធិ ឯកំ ។ សន្ធិត្ថំ ។

ចេតសិកទុកៈ បច្ចយវារៈ

ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ ២ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹង
 ចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ ... ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ...
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ ...
 វារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេត-
 សិកធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុ-
 វិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ...
 ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង ឯបដិសន្ធិ មាន
 វារៈ ១ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិក-
 ធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ២ ... ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកក្ខន្ធទផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ ...
 បដិសន្ធិ មានវារៈ ១ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[៩០] ឈោតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិ-
បតិយា នវ សព្វត្ថ នវ បុរេជាតេ នវ អាសវនេ
នវ អវិគតេ នវ ។

[៩១] ចេតសិកំ ធម្មំ បច្ចយា ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នឈោតុប្បច្ចយា អឈោតុកំ ចេត-
សិកំ . . . ។ សង្ខតំ ។ នវ បញ្ញា បញ្ញាវិញ្ញាណម្ប
យថា អារម្មណប្បច្ចយា ឯវំ កាតតំ តីស្សយេវ
មោហោ សព្វេ បញ្ញា បវត្តិប្បដិសន្ធិយា កាតតា
អសម្មោហន្តេន ។

[៩២] នឈោតុយា នវ នអារម្មណេ តីណិ
នអធិបតិយា នវ នអនន្តរេ តីណិ នសមនន្តរេ
តីណិ នអញ្ញមញ្ញេ តីណិ នឧបនិស្សយេ តីណិ
នបុរេជាតេ នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសវនេ នវ
នកម្មេ តីណិ នវិចារតេ នវ នអាហារេ ឯកំ
នត្រ្រ្មិយេ ឯកំ នលារនេ នវ នមក្កេ នវ នសម្ប-
យុត្តេ តីណិ នវិច្ឆយុត្តេ ន នោនត្តិយា តីណិ នោ-
វិគតេ តីណិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[៩០] ក្នុងនេហតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៩ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុច្ឆតៃ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

[៩១] ចេតសិកធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនេហតុប្បច្ច័យ គឺ អេហតុកចេតសិក . . . ។ សេចក្តីបំប្រញា ។
 ប្រសា ៩ ក្តី បញ្ចវិញ្ញាណក្តី បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដូចអារម្មណប្បច្ច័យ
 ដែរ មោហៈ ក្នុងវារៈទាំង ៣ នឹងប្រសាទាំងអស់ បណ្ឌិត កាលមិន
 វង្វេង គប្បីធ្វើ ក្នុងបវត្តិប្បជិសន្តិច្ឆៈ ។

[៩២] ក្នុងនេហតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាញប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ
 ៩ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុង
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
 នោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

ចេតសិកុក្កោ សំសង្ការោ

[៧៣] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ វីណិ . . .
ន អធិបតីយា នវ ។ សង្ខតំ ។

[៧៤] ន ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សព្វត្ថេ នវ មគ្គេ វីណិ អវិគតេ នវ ។

សំសង្ការោ

[៧៥] ចេតសិកំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធ
សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
ចេតសិកំ ធម្មំ សំសង្ការោ អចេតសិកោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចេតសិកោ ខន្ធ សំសង្ការោ
ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចេតសិកំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចេត-
សិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
ប្បដ្ឋយា ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធ សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ
ចិត្តក្ខ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ អចេតសិកំ
ធម្មំ សំសង្ការោ ចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
ប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសង្ការោ សម្បយុត្តកា ខន្ធ បដិ-
សន្ធិ ។ ចេតសិកក្ខ អចេតសិកក្ខ ធម្មំ សំ-
សង្ការោ ចេតសិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា

ចេតសិកកុក្ខៈ សំសង្ករិវៈ

[៩៣] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[៩៤] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ...
ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៩
ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

សំសង្ករិវៈ

[៩៥] ចេតសិកធម៌ ច្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចេតសិកក្ខន្ធ ១ នឹងខន្ធ ២
... ជាបដិសន្ធិ ។ អចេតសិកធម៌ ច្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងពួកចេតសិ-
កក្ខន្ធ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ច្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ច្រឡំ នឹងចេតសិ-
កក្ខន្ធ ១ នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចេតសិកធម៌ ច្រឡំ នឹងអ-
ចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយ្យេត្តកក្ខន្ធ
ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចេតសិកធម៌ ច្រឡំ នឹងចេតសិក-
ធម៌ផង នឹងអចេតសិកធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ

អភិធម្មបំជីវេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចេតសិកំ ឯកំ ខន្ធហោ ចិត្តោ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា
ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ ។ សន្និទ្ធំ ។

[៧៦] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
បតិយា បញ្ច សត្វត្ថ បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

[៧៧] ចេតសិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋា ចេតសិកោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា ឯវំ បញ្ចបិ បញ្ញា
កាតញ្ច ភីសុយេ(១) ហោហោ ។ សន្និទ្ធំ ។

[៧៨] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
នបុរេជានេ បញ្ច នបន្ទាជានេ បញ្ច នអាសវនេ
បញ្ច នកម្មេ ភីណិ នវិចានេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
នមក្កេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាធាបិ សម្បយុត្តវារោបិ
កាតញ្ច ។

បញ្ញាវិវា

[៧៩] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកា ហេតុ សម្ប-
យុត្តកានំ ខន្ធានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចេតសិកក្ខន្ធទ្រង់ នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .

ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[៩៦] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[៩៧] ចេតសិកធម៌ ប្រឡំ នឹងចេតសិកធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ប្រស្នា ៥ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ
ក្នុងវារៈទាំង ៣ មានមោហាវិវាទ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[៩៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវារៈ

[៩៩] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌
ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ
ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

ចេតសីកេ បញ្ញាវារោ

ចេតសីកោ ធម្មោ អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសីកោ ហេតុ ចិត្តស្ស ចិត្តស-
 មុដ្ឋានានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។
 ចេតសីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស ច អចេតសីកស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសីកោ
 ហេតុ សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

[១០០] ចេតសីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសីកោ
 ខន្ធ អារត្ត ចេតសីកោ ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ មូលំ
 បុច្ឆិតតំ ចេតសីកោ ខន្ធ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។
 មូលំ បុច្ឆិតតំ ចេតសីកោ ខន្ធ អារត្ត ចេតសីកោ
 ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ អចេតសីកោ ធម្មោ
 អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អរិយា ដលំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ និព្វានំ តោ-
 ត្រកុស្ស វេទានស្ស បក្កស្ស ដលស្ស អារដ្ឋនាយ
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ ... វត្ថុំ ...
 អចេតសីកោ ខន្ធ អនិច្ចតោ វិបស្សនិ អស្សាទេតិ
 អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តិ និព្វេន ចក្កនា រូបំ

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវិវៈ

ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ចេតសិកហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
 រូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌
 ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកហេតុ
 ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[១០០] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអា-
 រម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាវធ្ន ឡើងពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ ឡើយម្តងចុះ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាវធ្ន ឡើងចេតសិកក្ខន្ធ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ ឡើយម្តងចុះ ពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវធ្ន ឡើងចេតសិកក្ខន្ធ ។
 អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ
 ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា ឡើយផល ពិចារណា ឡើយព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន
 ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ឡើយគោត្រកូ វេទនៈ មគ្គ និងផល ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ ឡើយចក្ខុ . . . ឡើយវិញ្ញាណ . . . បុគ្គល ឃើញច្បាស់
 ឡើយពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង
 ព្រោះប្រាវធ្ន ឡើយចេតសិកក្ខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ ឡើយរូប ដោយទិព្វចក្ខុ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សទ្ធិំ សុណាតិ ចេតោ-
 បរិយញ្ញាលោន អបេតសិកេ ចិត្តសមដ្ឋិស្សំ ចិត្តំ ជាតាតិ
 អាតាសា នញ្ញាយតនំ ។ បេ ។ អាតិញ្ញញ្ញាយតនំ ។ បេ ។
 អបេតសិកា ខន្ធ ឥន្ទ្រិយញ្ញាលាស្សំ ចេតោបរិយញ្ញា-
 លាស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាលាស្សំ យថាកម្មបក-
 ញ្ញាលាស្សំ អនាគតំសញ្ញាលាស្សំ អារដ្ឋនាយ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អបេតសិកោ ធម្មោ ចេត-
 សិកស្សំ ធម្មស្សំ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា
 ទិព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ បឋមកមនសទិសំ ។ ចក្កំ ...
 វត្ថុំ ... អបេតសិកេ ខន្ធ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ធាម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ទិព្វេន ចក្កនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ
 សោតនាតុយា សទ្ធិំ សុណាតិ ចេតោបរិយញ្ញា-
 លោន អបេតសិកេ ខន្ធ ជាតាតិ អាតាសា នញ្ញាយ-
 តនំ ... អាតិញ្ញញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញនាសញ្ញាយត-
 នស្សំ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាលាសហគតានំ ខន្ធនំ
 ដោជ្ជញ្ញាយតនំ . . . អបេតសិកា ខន្ធ ឥន្ទ្រិយញ្ញា-
 លាស្សំ ចេតោបរិយញ្ញាលាស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញា-
 លាស្សំ យថាកម្មបកញ្ញាលាស្សំ អនាគតំសញ្ញា-
 លាស្សំ អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពួន្យសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹងនូវចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកប
 ដោយអចេតសិកចិត្ត ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាកាសានញ្ចាយតនៈ
 ។ បេ ។ អាកិញ្ចញ្ចាយតនៈ ។ បេ ។ ពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
 នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រវិជញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ដូច
 ដំណើរទី ១ ដែរ ។ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . .នូវពួកអចេតសិកក្ខន្ធ
 ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញនូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ពួន្យសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹងនូវពួកអចេត-
 សិកក្ខន្ធ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាកាសានញ្ចាយតនៈ . . .
 អាកិញ្ចញ្ចាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ រូបាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋព្វាយតនៈ
 . . . ពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រ-
 វិជញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថា-
 កម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ចេតសីកុកេ បញ្ញាវារោ

អចេតសីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស ច អចេតសី-
 កស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អរិយា និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តំ បឋមតមនសទិសំ ។
 ចត្ថំ . . . វត្ថំ . . . អចេតសីកោ ខន្ធ អនិច្ចតោ
 វិបស្សតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតំ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តំ និព្វេន . . . ។
 សទ្ធិតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្ប-
 យុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . អចេតសីកោ ខន្ធ ឥន្ទ្រ-
 វិជញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតិញ្ញាណស្ស យថាតម្កបតញ្ញាណស្ស អនាគ-
 តំសញ្ញាណស្ស អារជ្ជនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ចេតសីកោ ច អចេតសីកោ ច ធម្មា
 ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចេតសីកោ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច អារត្ត ចេតសីកោ ខន្ធ
 ឧប្បជ្ឈន្តំ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ ចេតសីកោ ខន្ធ ច
 ចិត្តញ្ច អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ ចេត-
 សីកោ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច អារត្ត ចេតសីកោ ខន្ធ ច
 ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ឈន្តំ ។

ចេតសិកទុកៈ បញ្ចករៈ

អរចតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអរចតសិកធម៌ផង
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន
 ដូចដំណើរទី ១ ដែរ ។ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . . បុគ្គល
 ឃើញច្បាស់ នូវពួកអរចតសិកក្នុង ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្នុងក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវអរចតសិ-
 កក្នុងនោះ ទិព្វ . . . ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុងផង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 ដោយរូបាយតនៈ . . . ពួកអរចតសិកក្នុង ជាបច្ច័យ នៃការពិចារ-
 ណា នូវឥន្ទ្រិយញ្ញាណ ចេតាបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ
 យថាកម្មបតញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។
 ចេតសិកធម៌ក្តី អរចតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្នុង កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវ
 ពួកចេតសិកក្នុងផង នូវចិត្តផង ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ នូវមូលផងចុះ
 ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវពួកចេតសិកក្នុងផង នូវចិត្តផង ។
 បណ្ឌិត គប្បីសួរ នូវមូលផងចុះ ពួកចេតសិកក្នុងក្តី ចិត្តក្តី កើតឡើង
 ព្រោះប្រារព្ធ នូវពួកចេតសិកក្នុងផង នូវចិត្តផង ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បជ្ជានំ

[១០១] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា ចេតសិកា ខន្ធ ឧប្បជ្ជន្តិ ។ សហជាតា- ធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ អារម្ម- ណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ សហជាតាធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ ចិត្តស្ស ចិត្ត- សម្បជ្ជានានញ្ច រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុច្ឆិតតំ អារម្មណាធិបតិ ចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា ចេតសិកា ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ជន្តិ សហជា- តាធិបតិ ចេតសិកា អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសម្បជ្ជានានញ្ច រូបានំ អធិបតិប្បច្ច- យេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មោ អចេតសិ- កស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា- ធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ កុំ កត្វា បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រភុស្ស វោ- ទានស្ស មក្ខស្ស ផលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ . . . អចេតសិកេ ខន្ធ កុំ កត្វា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១០១] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអធិ-
 បតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្ម-
 ណាធិបតិ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែចេតសិកក្ខន្ធ
 ឲ្យជាទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ ខ្សែ
 មូលផងចុះ ការម្មណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែចេតសិ-
 កក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត
 គប្បីសួរ ខ្សែមូលផងចុះ ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែពួកចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ឯសហជាតា-
 ធិបតិ គឺ ចេតសិកាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិ-
 បតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ
 ខ្សែព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ
 នៃគោត្រកូ វេទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ខ្សែចក្ខុ
 ... ខ្សែវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ ខ្សែពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព

បេតសិក្ខុកេ បញ្ញាវិហារ

អស្សាទេតិ អភិណ្ឌិតិ តំ កុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។
 សហជាតាធិបតិ អបេតសិកោ អធិបតិ ចិត្តស្ស
 ចិត្តសមុដ្ឋានានក្ខ រូចានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ អបេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ
 សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ
 កុំ កត្វា ... បឋមគមនសទិសំ ។ ចក្កំ ...
 វត្ថុំ ... អបេតសិកោ ខន្ធេ កុំ កត្វា អស្សាទេតិ
 អភិណ្ឌិតិ តំ កុំ កត្វា វាកោ ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ
 ។ បេ ។ សហជាតាធិបតិ អបេតសិកោ អធិបតិ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 អបេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស ច អបេតសិ-
 កស្ស ច ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្ម-
 ណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។ អារម្មណាធិបតិ អរិយា
 និព្វានំ ... បឋមគមនំ ។ អបេតសិកោ ខន្ធេ កុំ
 កត្វា អស្សាទេតិ អភិណ្ឌិតិ តំ កុំ កត្វា បេតសិ-
 កោ ខន្ធា ច ចិត្តក្ខ ឧប្បជ្ជតិ ។ សហជាតាធិបតិ
 អបេតសិកោ អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានានក្ខ រូចានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ហើយត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែខន្ធនោះ ឲ្យជាទី
 គោរព ។ សហជាតាធិបតី គឺ អចេតសិកាធិបតី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតី
 និងសហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ ខ្សែព្រះ
 និព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ... ដូចដំណើរទី១ ដែរ ។ ខ្សែចក្ខុ ...
 ខ្សែវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ ខ្សែពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ហើយ
 ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែអចេតសិកក្ខន្ធនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ បេ ។ ឯសហជាតាធិបតី គឺ អចេត-
 សិកាធិបតី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ ។
 អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង
 ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតី និងសហជាតាធិបតី ។
 អារម្មណាធិបតី គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ព្រះនិព្វាន ... ដូចដំណើរទី១ ដែរ ។
 បុគ្គល ធ្វើ ខ្សែពួកអចេតសិកក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ហើយត្រេកអរ រីករាយ
 ពួកអចេតសិកក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី កើតឡើង ព្រោះធ្វើ ខ្សែអចេតសិកក្ខន្ធនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ។ សហជាតាធិបតី គឺ អចេតសិកាធិបតី ជាបច្ច័យ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អនិច្ចតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ ។
 តីណិ ។ អារម្មណាធិបតិយេវ ។

[១០២] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា
 ចេតសិកា ខត្វា បន្តិមាទំ បន្តិមាទំ ចេតសិកាទំ
 ខត្វាទំ អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុន្តិតំ
 បុរិមា បុរិមា ចេតសិកា ខត្វា បន្តិមស្ស បន្តិមស្ស
 ចិត្តស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ បុន្តិតំ
 បុរិមា បុរិមា ចេតសិកា ខត្វា បន្តិមាទំ បន្តិមាទំ
 ចេតសិកាទំ ខត្វាទំ ចិត្តស្ស ច អនន្តរប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្ត
 បន្តិមស្ស បន្តិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អនុលោមំ កោត្រកុស្ស ផលសមាបត្តិយា អនន្តរប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិ-
 កស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯវំ តីណិ
 កាតញ្ចនិ បឋមកមនសទិសំ បូរេត្វា កាតតំ វិជ្ជា-
 ណាករណំ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សណ្ឌធិបតិ ។ មានវារៈ ៣ ។ ជាអារម្ម-
ណាធិបតិដដែល ។

(១០២) ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
អនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេត-
សិកក្ខន្ធ ក្រោយៗ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ
នូវមូលផងចុះ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីសួរ នូវមូលផងចុះ ពួកចេត-
សិកក្ខន្ធ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ក្រោយៗ ផង នៃចិត្តផង
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ
ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ អនុលោម ជាបច្ច័យ នៃគោត្រកូផង នៃផល-
សមាបត្តិផង ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចេតសិកធម៌ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បី-
ធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យពេញ ដូចដំណើរទី ១ ចុះ មិន
មានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី

ចេតសិកទុកេ ចញ្ញាវិរោ

ចេតសិកាស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណី អារម្ភណ្ឌបិ វុដ្ឋានម្មិ នត្ថិ ។ សមនន្តរប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ នវ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវ បដិច្ចវាសនិសំ អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 នវ បដិច្ចវាសនិសំ និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ
 បច្ចយវាសនិសំ ។

[១០៣] ចេតសិកោ ធម្មោ ចេតសិកាស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្ភណ្ឌប-
 និស្សយោ អនន្តរបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ ចេតសិកា ខន្ធ
 ចេតសិកានំ ខន្ធនំ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ម្យលំ បុច្ឆិតតំ តីណី ឧបនិស្សយោ ចេត-
 សិកា ខន្ធ ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ម្យលំ បុច្ឆិតតំ តីណី ឧបនិស្សយោ ចេត-
 សិកា ខន្ធ ចេតសិកានំ ខន្ធនំ ចិត្តស្ស ច ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសិកោ ធម្មោ
 អចេតសិកាស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អារម្ភណ្ឌបនិស្សយោ អនន្តរបនិស្សយោ បក-
 ត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ ឧត្តំ . . .

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអនន្តរបច្ច័យ គឺ មានវារៈៗ អាវុជ្ជនៈក្តី
វុជ្ជនៈក្តី មិនមានទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរបច្ច័យ គឺ មានវារៈ៩
ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតបច្ច័យ គឺ មានវារៈ៩ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ
ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញបច្ច័យ គឺ មានវារៈ៩ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ
ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយបច្ច័យ គឺ មានវារៈ៩ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

(១០៣) ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយឧប-
និស្សយបច្ច័យ បានដល់ការម្សណ្ឌបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបក-
ត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្មារ ឡើយមូល
ផងចុះ មានវារៈ៣ ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ជាឧបនិស្ស័យ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ ។ បណ្ឌិត គប្បីស្មារ ឡើយមូលផងចុះ មានវារៈ៣
ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ជាឧបនិស្ស័យ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធផង ៃ
ចិត្តផង ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេត-
សិកធម៌ ដោយឧបនិស្សយបច្ច័យ បានដល់ការម្សណ្ឌបនិស្ស័យ អនន្តប-
និស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ ឡើយដូច . . .

អភិធម្មប្បដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

កោជនំ . . . សេនាសនំ . . . ចិត្តំ ឧបនិស្សាយ នានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិក្ខុតិ ឧត្តំ . . . កោជនំ . . . សេនា-
 សនំ . . . ចិត្តំ សង្ខាយ ។ បេ ។ បញ្ញាយ វាគស្ស ។ បេ ។
 បត្តនាយ កាយិកស្ស សុខស្ស កាយិកស្ស ធុត្តស្ស
 មគ្គស្ស ផលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ អនេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្វបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្វ-
 បនិស្សយោ ឧត្តំ . . . កោជនំ . . . សេនាសនំ . . . ចិត្តំ ឧប-
 និស្សាយនានំ ទេតិ ភីណិ បឋមតមនសទិសំ និព្វានា-
 ករណំ ។ ចេតសិកោ ច អនេតសិកោ ច ធម្មា ចេតសិ-
 កស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ ។

(១០៤) អនេតសិកោ ធម្មា អនេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស បុរេវាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបុរេ-
 វាតំ វត្ថុបុរេវាតំ ។ អារម្មណ្ឌបុរេវាតំ ចត្តំ . . .
 វត្ថុ . . . អនិច្ចតោ វិបស្សតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ
 តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កជា រូបំ បស្សតិ
 ទិព្វាយ សោតនាតុយា សន្នំ សុណាតិ រូបាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នូវកោដន ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ
 នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោដន ... សេនាសនៈ ...
 ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃសទ្ធា ។ បេ ។ នៃបញ្ញា និងរតៈ ។ បេ ។ នៃសេចក្តី
 ប្រាថ្នា កាយិកសុខ កាយិកទុក្ខ មគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្ស្សាបនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និង
 បកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ នូវរដូវ ... នូវកោដន
 ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ នូវទាន
 មានវារៈ ៣ ដូចដំណើរទី ១ ដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។
 ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

(១០៤) អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្ស្សាបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្ស្សា-
 បុរេជាត គឺ បុគ្គល ឃើញ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... ថាមិនទៀង ព្រេកអរ
 រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា នូវវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញនូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយគនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ ។

វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុយននំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយ-
 តនំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេជានប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ចយោ ។ អនេតសិកោ ធម្មោ បេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេ-
 ជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ ចក្ខុំ ... វត្ថុំ
 អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ខោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ និព្វេន
 ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ និព្វាយ សោតនាតុយា សន្និ-
 សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ
 ដោជ្ឈព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ ។
 វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុយននំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធនំ កាយាយតនំ ... វត្ថុ បេតសិកានំ ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ អនេតសិកោ ធម្មោ
 បេតសិកស្ស ច អនេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជានប្ប-
 ដ្ឋយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្ម-
 ណបុរេជានំ ចក្ខុំ ... វត្ថុំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ អស្សា-
 នេតិ អភិនន្តតំ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច ខន្ធនំ
 ឧប្បជ្ឈតិ និព្វេន ចក្ខុនា រូបំ បស្សតិ និព្វាយ សោត-
 នាតុយា សន្និ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ ... ។

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់ការមូលបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការមូលបុរេ-
 ជាត គឺ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
 ឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយ
 ទិព្វសោតធាតុ រូបាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ ... វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់
 ការមូលបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការមូលបុរេជាត គឺ បុគ្គល ឃើញ
 នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាសនូវ នូវវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយានៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ផោដ្ឋព្វាយានៈ ... ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុបុរេជាតំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្ត-
កានព្វា ខន្ធនំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្ប-
យុត្តកានព្វា ខន្ធនំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១០៥] ចេតសីកោ ធម្មោ អចេតសីកស្ស
ធម្មស្ស បដ្ឋាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។
អចេតសីកោ ធម្មោ អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស បដ្ឋា-
ជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។ ចេតសីកោ ច
អចេតសីកោ ច ធម្មា អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស
បដ្ឋាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ សង្ខតំ ។

[១០៦] ចេតសីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស
ធម្មស្ស អាសេវនប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១០៧] ចេតសីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស
ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នាណខ-
ណីកា ។ សហជាតា ចេតសីកោ ចេតនា សម្បយុត្ត-
កានំ ខន្ធនំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណខ-
ណីកោ ចេតសីកោ ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធនំ កម្មប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចេតសីកោ ធម្មោ អចេតសី-
កស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នា-
ណខណីកា ។ សហជាតា ចេតសីកោ ចេតនា ចិត្តស្ស
ចិត្តសម្មដ្ឋានានព្វា ខន្ធនំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយាននៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃ
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[១០៥] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបច្ឆា-
ជាតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេត-
សិកធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី
អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
សេចក្តីបំប្រួញ ។

[១០៦] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអា-
សវនប្បច្ច័យ ។

[១០៧] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេត-
សិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនា-
ខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតសិកចេត-
នា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានុបដ្ឋាន ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវារោ

នាណាខណ៌កា ចេតសិកា ចេតនា វិចារកស្ស
 ចិត្តស្ស កដត្តា ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ចេតសិកា ធម្មោ ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស
 ច ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា
 នាណាខណ៌កា ។ សហជាតា ចេតសិកា ចេតនា
 សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានាណញ្ច
 រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នាណាខណ៌កា
 ចេតសិកា ចេតនា វិចារកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស ច
 កដត្តា ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

(១០៨) ចេតសិកា ធម្មោ ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស វិចារកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ អាហារប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ នវ ស្រ្តីយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 នវ ឈានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ មត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ភីណិ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បញ្ច ។

(១០៩) ចេតសិកា ធម្មោ អចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ អចេតសិកា
 ធម្មោ អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។

ចេតសិវេក្កៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួក
កងក្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិក-
ធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និង
នានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតសិកចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ
ផង នៃចិត្តផង នៃពួកកងក្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[១០៨] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយវិបា-
កប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ជាបច្ច័យ ដោយសាហារប្បច្ច័យ គឺ មាន
វារៈ ៩ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ជាបច្ច័យ
ដោយឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
គឺ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៥ ។

[១០៩] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំ-
ប្រញ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ ចិត្តំ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូចានំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ កេដត្តារូចានំ
 វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ វត្ថុស្ស វិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណាស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតំ ចិត្តំ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កា-
 យស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេតសីកោ
 ធម្មោ ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិ-
 ក្ខណោ វត្ថុ ចេតសីកានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស-
 ហតតានំ ខន្ធានំ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចេតសី-
 កានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អចេត-
 សីកោ ធម្មោ ចេតសីកស្ស ច អចេតសីកស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេ-
 ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសីកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មចិនិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ ជាបច្ច័យ
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 កាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ឯបច្ចាជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែល
 ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ ... វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ
 ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ចេតសិកទុកេ បញ្ញាវិហ

បុរេជានំ ចក្ខុយុត្តនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្ត-
 កានញ្ច ខន្ធនំ កាយាយុត្តនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស
 សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា
 អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជានំ បច្ឆាជានំ ។ សុដ្ឋិតំ ។

[១១០] ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯកំ បដិច្ចសទ្ទិសំ ។
 ចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បច្ឆាជានំ ។ សុដ្ឋិតំ ។
 ចេតសិកោ ធម្មា ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស
 ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឯកំ បដិច្ចស-
 ទ្ទិសំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា អចេតសិកស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ បច្ឆាជានំ
 អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សុដ្ឋិតំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា
 ចេតសិកស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជានំ បុរេជានំ ។ សហជានំ ចិត្តំ ចេតសិកានំ ខន្ធនំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ ចិត្តំ ។ បេ ។

ចេតសិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយាននៈ ... វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេ-
 តសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១១០] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយ
 អត្តិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចេតសិកធម៌
 ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ
 មានវារៈ ១ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 អចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចា-
 ជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ អចេតសិក-
 ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
 ជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចេតសិកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសិកានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ ចក្កំ ... វត្ថុ អនិច្ចតោ
 ... បុរេជានុសទិសំ និដ្ឋានំ ។ អចេតសិកោ ធម្មា
 ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ ។ សហ-
 ជានំ ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ
 ។ បេ ។ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចេតសិកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ
 ចក្កំ ... វត្ថុ អនិច្ចតោ ... បុរេជានុសទិសំ និដ្ឋានំ ។
 ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា ចេតសិកស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ ។
 សហជានោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា
 ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ កាយវិញ្ញាណសហគ-
 តោ ... ចេតសិកោ ឯកោ ខន្ធា ច វត្ថុ ច
 ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ
 ខន្ធា ... ។ សហជានោ ចេតសិកោ ឯកោ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ទ្វេ ខន្ធា ... បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធ ដោយអត្តិ-
 ប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង . . .
 ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ មិនមានផ្សេងៗគ្នាទេ ។ អចេតសិកធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចេតសិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ
 នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង . . . ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ
 មិនមានផ្សេងៗគ្នាទេ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចេតសិកធម៌ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។
 សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយាននៈក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ចេត-
 សិកក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
 នូវខន្ធ ២ . . . ។ សហជាត គឺ ចេតសិកក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី
 ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ នូវខន្ធ ២ . . .
 ឯវារៈទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

ចេតសិកុកេ បញ្ញាវិហេ

ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច ធម្មា អចេតសិ-
 កស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតា
 ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធច ច ក្កាយតនញ្ច
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយវិញ្ញាណសហគតា ... ចេត-
 សិកោ ខន្ធច ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចេតសិកោ ខន្ធច ច ចិត្តញ្ច
 មហាក្ខតា ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ សហជាតា ចេតសិកោ ខន្ធច ច វត្ថុ
 ច ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្កុណោ
 តីណិបិ កាតញ្ច ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធច ច
 ចិត្តញ្ច បុរេជាតស្ស ឥមស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធច ច ចិត្តញ្ច
 កតឡិវ្យាហេ អាហារោ ច ឥមស្ស កាយស្ស អត្ថិ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចេតសិកោ ខន្ធច ច
 ចិត្តញ្ច រូបដីវត្ថិន្ទ្រិយញ្ច កដត្តារូបំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ចេតសិកោ ច អចេតសិកោ ច
 ធម្មា ចេតសិកស្ស ច អចេតសិកស្ស ច ធម្មស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយ
អត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និង
ឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលប្រឡំដោយកាយ-
វិញ្ញាណ . . . ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តប្បច្ច័យ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ពួកមហាកូត
ក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្តប្បច្ច័យ ។ សហជាត
គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត ដោយអត្តប្បច្ច័យ
សហជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយអត្តប្បច្ច័យ វារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ផងចុះ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
កាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្តប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេត-
សិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី កតាឡើងវិញហៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ ដោយ
អត្តប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចេតសិកទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី រូបដ៏-
វិភិទ្ធិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្តប្បច្ច័យ ។ ចេត-
សិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេត-
សិកធម៌ផង ដោយអត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។

អភិធម្មបដិកេ អនុលោមទុក្ខញ្ញាតំ

សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធនា ច
 ឯកាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ច
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណសហគតោ
 ឯកោ ខន្ធនា ច កាយាយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ទ្វេ
 ខន្ធនា ... ។ សហជាតោ ចេតសីកោ ឯកោ ខន្ធនា
 ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធនំ ចិត្តស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធនា ... បដិសន្ធិយា ទ្វេ កាតញ្ច ។

[១១១] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អនិ-
 បតិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
 នវ អញ្ញាមញ្ញេ នវ ជិស្សយេ នវ ឧបជិស្សយេ នវ
 បុរេជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសវនេ នវ
 កម្មេ តីណិ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វេទនិយេ
 នវ ឈានេ តីណិ មគ្គេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច
 វិប្បយុត្តេ បញ្ច អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិគតេ
 នវ អវិគតេ នវ ។

អភិធម្មប័ណ្ណ អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណភ្នំ ចក្ខុយានៈ
 ភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ
 ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណភ្នំ កាយាយានៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃ
 ខន្ធ ២ ផង នៃកាយវិញ្ញាណផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ។

សហជាត គឺ បេតសិក្ខុខន្ធ ១ ភ្នំ វត្ថុភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង
 នៃចក្ខុផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . មានវារៈ ២ បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

[១១១] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការមូលប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអព្យាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហា-
 រន្ធប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្ប-
 ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១១២] ចេតសីកោ ធម្មា ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កក្ខប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ ចេតសីកោ ធម្មា អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្តាជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ កក្ខប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចេតសីកោ
 ធម្មា ចេតសីកស្ស ច អចេតសីកស្ស ច ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កក្ខប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ អចេតសីកោ ធម្មា អចេតសីកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បន្តាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចេតសីកោ
 ធម្មា ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

ចេតសិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិវៈ

[១១២] ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃអចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អនេតសីកោ ធម្មា ចេតសីកស្ស ច អនេតសីកស្ស
 ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេ-
 ជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចេតសីកោ ច អនេតសី-
 កោ ច ធម្មា ចេតសីកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចេតសីកោ ច អនេតសីកោ
 ច ធម្មា អនេតសីកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចេតសីកោ ច អនេ-
 តសីកោ ច ធម្មា ចេតសីកស្ស ច អនេតសីកស្ស
 ច ធម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[១១៣] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ
 សព្វត្ថ នវ នោអវិកតេ នវ ។

[១១៤] ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ តីណី ...
 នអធិបតីយា តីណី នអនន្តរេ តីណី នសមនន្តរេ តីណី
 នអញ្ញាមញ្ញា ឯកំ នឧបនិស្សយេ តីណី សព្វត្ថ តីណី

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

អចេតសិកធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង
 ដោយការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចេត-
 សិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ ដោយការម្ម-
 ណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃអ-
 ចេតសិកធម៌ ដោយការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ ចេតសិកធម៌ក្តី អចេតសិកធម៌-
 ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចេតសិកធម៌ផង នៃអចេតសិកធម៌ផង ដោយការម្ម-
 ណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។

[១១៣] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៩ ក្នុងនោអវិគតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ។

[១១៤] ក្នុងនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣

ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ បដិច្ចវិវា

នមក្កេ ភីណិ នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ
នោនត្ថិយា ភីណិ នោវិគតេ ភីណិ ។

[១១៥] នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ នវ . . .
អនិបតិយា នវ ។ អនុលោមមាតិកា កាតញ្ច ។
. . . អវិគតេ នវ ។

បេតសិកទុកំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ

បដិច្ចវិវា

[១១៦] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តំ
ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធេ បដិច្ច ឯកោ
ខន្ធោ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ
បដិច្ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសម្បជ្ឈានំ រូបំ បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធោ ចិត្តសម្បជ្ឈានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ក្នុងនមត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនោនត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោ-
វិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១១៥] ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ...
ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។ អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
ចុះ ។ ... ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

ចប់ បេតសិកទុកៈ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[១១៦] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌(១) (ធម៌ដែលប្រកបដោយចិត្ត) អា-
ស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធទ ខន្ធទ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌(២) (ធម៌ដែលប្រាសចាកចិត្ត)
អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជាន-
រូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធទ នូវខន្ធទ ... ជាបដិសន្ធិ ។

១ បានដល់វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារក្ខន្ធ ។ ២ រូប និងនិព្វាន ។ អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្កតំ . . . មហាក្កតេ
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ
 មហាក្កតំ . . . មហាក្កតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច
 ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធ មហាក្កតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្បយុត្តកា ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិ-
 ក្ខណោ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធហា វត្ថុកា បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។ ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្ប-
 យុត្តកា ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច
 បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច កកដត្តារូបំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បថ្នយ គឺ មហាកូត១ ... ចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យ នូវពួក
 មហាកូត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ មហាកូត១ ... កងត្តារូប និងឧបាទា-
 រូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 នូវចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ១ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានុរូប អាស្រ័យ
 នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាកូតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នូវពួកមហាកូតផង ។

ចិត្តសម្បយុត្តក្កោ បដិច្ចវិហារ

ចិត្តសម្បយុត្តក្កោ ចិត្តវិប្បយុត្តក្កោ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្ប-
ច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ទទ្ធក្កា
វត្ថុក្កា បដិច្ច ទ្វេ ទទ្ធា ទ្វេ ទទ្វេ . . . ចិត្តសម្បយុត្ត
ទទ្វេ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច កាដត្តារូបំ ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ភារម្មណាប្បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តំ ឯកំ ទទ្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ទទ្ធា ទ្វេ ទទ្វេ . . .
បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ
ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ភារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ
វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តកា ទទ្ធា ។ ចិត្តសម្បយុត្តក្កា
ចិត្តវិប្បយុត្តក្កា ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ ភារម្មណាប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តំ ឯកំ ទទ្ធក្កា វត្ថុក្កា បដិច្ច ទ្វេ ទទ្ធា ទ្វេ ទទ្វេ
. . . ។ សន្ធិត្ថំ ។

[១១៨] ហេតុយា នវ ភារម្មណោ តីណិ អធិ-
បតីយា បញ្ច អនន្តរេ តីណិ សមនន្តរេ តីណិ សហ-
ជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញេ ធនិស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ
តីណិ បុរេជាតេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ កក្កេ នវ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋីយ គឺ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង
នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុង
ផង នូវពួកមហាក្ខតផង ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បដ្ឋីយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវ
ចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ នូវខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
ណាប្បដ្ឋីយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុង អាស្រ័យ
នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវ
ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បដ្ឋីយ គឺ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុ
ផង នូវខន្ធ ២ ... សេចក្តីបំប្រញ ។

[១១៨] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៩ ក្នុងការម្មណាប្បដ្ឋីយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋីយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋីយ មាន
វារៈ ៩ ក្នុងអពាមពាប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋីយ មាន
វារៈ ៩ ក្នុងឧបនិស្សយប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋីយ មាន
វារៈ ១ ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋីយ មានវារៈ ៩

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វិភាគេ នវ អាហារេ នវ វិញ្ញ័យេ ឈានេ មគ្គេ នវ
សម្មយុត្តេ វិណិ វិញ្ញយុត្តេ នវ អវិចារេ នវ ធម្មិយា
វិណិ វិភាគេ វិណិ អវិភាគេ នវ ។

[១១៧] ចិត្តសម្មយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសម្ម-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ
ចិត្តសម្មយុត្តំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខន្ធេ ...
អហេតុកប្បដិសន្ធិត្តុណា វិចិត្តិក្ខាសហគតេ ឧទ្ធច្ច-
សហគតេ ខន្ធេ បដិច្ច វិចិត្តិក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ ឯវំ នវិចិ បញ្ញា កាតញ្ច
អហេតុកន្តិ សព្វត្ថ និយាមេតតំ ឯកំយេវ មោហា-
ម្យលំ^(១) ប្បវេតតំ ។

[១២០] ចិត្តសម្មយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
វិញ្ញយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណប្បដ្ឋយា
ចិត្តសម្មយុត្តេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសម្មដ្ឋានំ រូបំ
បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិញ្ញយុត្តំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិញ្ញយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណប្បដ្ឋយា ឯកំ មហាក្កនំ
យេវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចិត្តសម្មយុត្តញ្ច ចិត្តវិញ្ញ-
យុត្តញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តវិញ្ញយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

១ ម. មោហំ មូលបទេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ឈានប្បច្ច័យ និងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១១៧] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធទ ជាចិត្តសម្បយុត្ត នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្និ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវភ្នកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ ឯប្រស្នាទាំង ៧ អ្នកប្រាជ្ញគប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ បទថា អហេតុកៈ ដូច្នេះ បណ្ឌិត គប្បីកំណត់ក្នុងបច្ច័យទាំងពួង មោហមូល មានតែ ១ គត់ បណ្ឌិត គប្បីបំពេញចុះ ។

[១២០] ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ នូវភ្នកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ មហាក្ខត្ត ១ រហូត ដល់ភ្នកអសញ្ញាសត្វ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នូវចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បដិច្ចវារោ

នករាប្បណាប្បដ្ឋយោ ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធន មហា-
 ភូតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិត្តុណោ
 ឯកំ សន្ធិត្តំ ។

[១២១] នហេតុយា នវ នករាប្បណា វីណី នក-
 តិបតិយា នវ នកនន្តរេ វីណី នសមនន្តរេ វីណី
 នកញ្ចមញ្ញេ វីណី នឧបនិស្សយេ វីណី នបុរោតេ
 នវ នបច្ឆាតេ នវ នអាសវនេ នវ នកម្មេ ទ្វេ
 នវីទាកេ បញ្ច នអាហារេ ឯកំ នសង្ខ្រយេ ឯកំ
 នឈានេ ឯកំ នបក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ វីណី នវិប្ប-
 យុត្តេ ទ្វេ នោនត្តិយា វីណី នោវិតតេ វីណី ។

[១២២] ហេតុប្បដ្ឋយា នករាប្បណា វីណី ...
 នកតិបតិយា នវ នកម្មេ ឯកំ នវីទាកេ បញ្ច
 នសម្បយុត្តេ វីណី នវិប្បយុត្តេ ឯកំ នោនត្តិយា
 វីណី នោវិតតេ វីណី ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនិការម្មណប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសម្បជានរូប អាស្រ័យ នូវវត្ថុកិច្ច-
សម្បយុត្តក្នុងផង នូវវត្ថុកមហាក្ខតផង មានវារៈ ១ ក្នុង១ ណៈនៃបដិសន្ធិ
សេចក្តីបំប្រញា ។

[១២១] ក្នុងនិហតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិការម្មណប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនិអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិអនន្តរាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនិសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិអញ្ញាប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនិឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិបុរាជតប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនិបច្ចាជតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិការសវនប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនិកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនិវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥
ក្នុងនិអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុង
និឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិសម្ប-
យុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងនិ-
នត្តិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនិវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[១២២] ក្នុងនិការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ
... ក្នុងនិអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១
ក្នុងនិវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនិវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនិវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
និវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១២៣] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ វីណី ...
 អនន្តរេ វីណី សមនន្តរេ វីណី អញ្ញាមញ្ញោ ធិ បុរេ-
 ជានេ ឯកំ អាសេវនេ ឯកំ កម្មេ នវ មក្កេ ឯកំ
 អវិគតេ នវ ។

សហជានវារោ បដិច្ចវារសទិសោ ។

បច្ចយវារោ

[១២៤] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វីណី បដិច្ច-
 សទិសា . ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ឯកំ ... បដិច្ចស-
 ទិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្ត-
 សម្បយុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ
 បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ធិ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធិ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា មហាក្ខតេ បច្ចយា ចិត្តសម្បជ្ឈានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្បយុត្តកា
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មប័ដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៦៣] ក្នុងការប្បណប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ
 ... ក្នុងអនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 អពាមញ្ញប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៦ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងការស-
 វនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

សហជាតវារៈ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។

បបូយវារៈ

[១៦៤] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្ត-
 វិប្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុ-
 ប្បដ្ឋាយ គឺ មានវារៈ ១ ... ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួក
 ចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសម្បជានុរូប
 ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាក្វត ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង

ចិត្តសម្បយុត្តករេ បច្ចយវារោ

ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធទ្វេ ច
 មហាក្កតេ ច បច្ចយា ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា
 ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធទ្វេ ច
 មហាក្កតេ ច បច្ចយា ចិត្តសម្បដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ ។

[១២៥] ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ឯកំ បដិច្ច-
 សនិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា កាយាយតនំ . . . វត្ថុ
 បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តញ្ច ចិត្តវិប្បយុត្តញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហ-
 គតំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចក្ខាយតនញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង
 នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសម្ប-
 យុត្តក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង
 ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ។

[១២៥] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការ-
 មូលប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចក្ខុយតនៈ នឹងកាយយតនៈ . . . ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ជាបដិសន្ធិ
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង
 នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង

អភិធម្មប្បដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ទទ្វេ . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ចិត្ត-
សម្បយុតំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទទ្ធា
ទ្វេ ទទ្វេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ សន្ធិតំ ។

[១២៦] ហេតុយា នវ អារម្មណេ វីណិ អធិប-
តិយា នវ អនន្តរេ វីណិ សមនន្តរេ វីណិ សហជាតេ
នវ អញ្ញាបញ្ញេ ធនិស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ វីណិ
ច្យុរជាតេ វីណិ អាសេវនេ វីណិ កកម្មេ នវ ។ បេ ។
អវិគតេ នវ ។

[១២៧] ចិត្តសម្បយុតំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា វីណិ បដិច្ច-
សទិសា ។ ចិត្តវិប្បយុតំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តវិប្បយុត្តោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ឯកំ មហាក្ខតំ យាវ
អសញ្ញាសត្តា ។ ចិត្តវិប្បយុតំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា ចក្ខា-
យតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ទទ្ធា កាយា-
យតនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា ចិត្តសម្បយុត្តកា
ទទ្ធា បដិសន្ធិ វត្ថុំ បច្ចយា វិចីកិញ្ញាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ ចិត្តវិប្បយុតំ ធម្មំ បច្ចយា
ចិត្តសម្បយុត្តោ ធនិ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធនិ ធម្មោ ឧប្បជ្ជន្តិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នឹងខន្ធ ២ . . . ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក
នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ សេចក្តីបំប្រញា ។

[១២៦] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងភារម្មណប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងអធិបតីប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
អាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ បេ ។
ក្នុងអវគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១២៧] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ច-
វារៈដែរ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ មហាក្ខត១ រហូត ដល់ពួកអសញ្ញា-
សត្វ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . . ពួកអហេតុកក្នុង
ជាចិត្តសម្បយុត្ត ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ មោហៈ ដែលច្រឡំ
ដោយវិចិត្រា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសម្បយុត្ត-
ធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ទើបកើតឡើង

ចិត្តសម្បយុត្តក្កោ បច្ចយវារោ

នហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា អហេតុកា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា បហាភូតេ បច្ចយា ចិត្តសម្បជ្ជានំ វិបំ
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តកា ចិត្តវិប្បយុត្តកា ធម៌
 បច្ចយា ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បដ្ឋ-
 យា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធកា ចក្កាយត-
 នកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . កាយ-
 វិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធកា កាយាយតនកា បច្ច-
 យា . . . អហេតុកំ ចិត្តសម្បយុត្តំ ឯកំ ខន្ធកា
 វត្ថុកា បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . . អហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិត្ថុណោ វិចីក្ខាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហ-
 គតេ ខន្ធទ្វេ ច វត្ថុកា បច្ចយា វិចីក្ខាសហគតោ
 ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ ឯវំ ទ្វេ បញ្ញា បវត្ថិប្ប-
 ដិសន្ធិ កាតកា ។ សន្និទ្ធី ។

[១២៨] នហេតុយា នវំ នអារម្មណោ ភីណិ
 នអធិបតីយា នវំ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
 នឧបដិស្សយេ ភីណិ នបុរេជានេ នវំ នបច្ឆាជានេ
 នវំ នអាសេវនេ នវំ នកម្មេ ចត្តារិ នវំចាកេ នវំ
 នអាហារេ ឯកំ នស្ម័ន្ធិយេ ឯកំ នឈានេ ចត្តារិ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ពួកអហេតុកក្ខន្ធ ជាចិត្តសម្បយុត្ត ពឹងផ្អែក
 នឹងវត្ថុ ចិត្តសម្បដ្ឋានរូប ជាបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងពួកមហាកូត ។ ចិត្ត
 សម្បយុត្តធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នឹងចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២ . . .
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណផង នឹងកាយា-
 យតនៈផង . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងអហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តសម្ប-
 យុត្តផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកក្ខន្ធដ៏សន្ធិ
 មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈ ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្រច្នា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈផង នឹងវត្ថុផង ។
 ប្រស្នា ២ យ៉ាង នឹងបវត្តិប្បដិសន្ធិ អ្នកប្រាជ្ញ គប្បធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។
 សេចក្តីបំប្រញ ។

(១២៨) ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយាប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហារាប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នបេត្តេ នវំ នសម្បយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ទ្វេ
 លោនត្ថិយា ភីណិ លោភិកតេ ភីណិ ។

(១២៩) ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ ភីណិ ...
 នកម្មេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ លោនត្ថិយា ភីណិ
 លោភិកតេ ភីណិ ។

(១៣០) នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ ភីណិ
 ។ បេ ។ ... មត្តេ ភីណិ ។ បេ ។ ... អភិកតេ នវំ ។

និស្សយវារោ បច្ចយវារសទិសោ ។

សំសដ្ឋិវារោ

(១៣១) ចិត្តសម្បយុត្តំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តំ ឯកំ ខន្ធិំ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខត្វេ ...
 បដិសន្ធិ^(១) ។

(១៣២) ហេតុយា ឯកំ អារម្មណេ ឯកំ អធិ-
 បតិយា ឯកំ សត្វត្ថ ឯកំ អភិកតេ ឯកំ ។

(១៣៣) នហេតុយា ឯកំ នអធិបតិយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១២៩] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១៣០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
។ បេ ។ ... ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ បេ ។ ... ក្នុងនោវិត-
តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

និស្សយវារៈ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

សំសង្កេត៖

[១៣១] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ១
នឹងខន្ធ ២ ... ជាបដិសន្ធិ ។

[១៣២] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធ
តែមានវារៈ ១ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

[១៣៣] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវិពោ

ឯកំ នប្បវេណីតេ ឯកំ នប្បវេណីតេ ឯកំ នអាសេវនេ
ឯកំ នកម្មេ ឯកំ នវិហារេត ឯកំ នឈានេ ឯកំ
នមត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ គណនាបិ សម្បយុត្តវិពោបិ
កាតញ្ច ។

បញ្ញាវិពោ

(១៣២) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្ត-
សម្បយុត្តា ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ហេតុប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
ចិត្តសម្បយុត្តា ហេតុ ចិត្តសម្បដ្ឋានានំ រូបានំ ហេតុ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច ធម្មស្ស
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសម្បយុត្តា ហេតុ
សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្បដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវិវរៈ

មានវារៈ ១ ក្នុងនិបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ១ ក្នុងនិសាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិកម្មប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងនិវាហកប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងនិមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនិវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវិវរៈ

(១៣៤) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបច្ច័យ
 គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តរូប ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផល នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផល
 ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផល នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តរូបផល ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៣៥] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ នាមំ . . .
 សីលំ . . . ឧបោសថកម្មំ កត្វា តំ បច្ចវេក្ខន្តិ អស្សា-
 នេតិ អភិធម្មតិ តំ អារត្ត វាតោ ឧប្បជ្ជតិ នោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ជតិ បុព្វេ សុចិណ្ឌានំ . . . ណាណា វុដ្ឋហិត្វា
 ណាមំ . . . អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មក្កំ បច្ចវេក្ខន្តិ
 ផលំ បច្ចវេក្ខន្តិ បហីនេ កំលេសេ . . . វិក្ខម្ហិតេ
 កំលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ បុព្វេ សមុទាចិណ្ឌោ កំលេសេ
 ជាទន្តិ ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធភិក្ខុតោ ។ បេ ។ នោម-
 នស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ចេតោបរិយញ្ញាណោ ចិត្តសម្បយុត្ត-
 សបដ្ឋិស្សំ ចិត្តំ ជាទាតិ អាគាសានញ្ញាយតនំ វិញ្ញា-
 ណញ្ញាយតនស្សំ អាតិញ្ញាយតនំ នេវសញ្ញាណស-
 ញ្ញាយតនស្សំ ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធភិក្ខុវិដញ្ញាណស្ស
 ចេតោបរិយញ្ញាណស្សំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស
 យថាកម្មបកញ្ញាណស្សំ អនាគតិសញ្ញាណស្សំ អា-
 វុដ្ឋនាយ អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ អរិយា និព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ
 តោត្រកុស្សំ វេទានស្ស មក្កស្ស ផលស្ស អាវុដ្ឋនាយ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៣៥] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយការមូណប្បច្ច័យ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . បុគ្គល
 ធ្វើ នូវឧបោសថកម្ម ពិចារណា នូវឧបោសថកម្មនោះ ហើយត្រេក-
 អរ រីករាយ រតនៈ កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវពួកកុសលនោះ
 ទោមនស្ស កើតឡើង នូវពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាល
 បុន . . . ចេញ អំពីឈាន នូវឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
 អំពីមគ្គ ពិចារណា នូវមគ្គ ពិចារណា នូវផល នូវពួកកិលេស ដែល
 លះបង់ហើយ . . . ពិចារណា នូវពួកកិលេស ដែលសង្កត់សង្កិន
 ហើយ ដឹង នូវពួកកិលេស ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន
 នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តទូន្ម ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
 ឡើង បុគ្គល ដឹង នូវចិត្ត របស់បុគ្គល ផ្អាកប្រកបដោយចិត្តសម្ប-
 យុត្តធម៌ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ អាគាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ អាគិញ្ញញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនៈ ពួកចិត្តសម្បយុត្តទូន្ម ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
 នូវឥន្ទ្រិធាញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ
 យថាកម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការមូណប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយការមូណ-
 ប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវារោ

អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កំ . . . វត្ថុំ . . .
 ចិត្តវិប្បយុត្តេ ខន្ធភិណ្ឌិតោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កានា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោ-
 តនាតុយា សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស-
 ហាគតានំ ខន្ធានំ ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . ចិត្តវិប្បយុត្តា
 ខន្ធា ឥន្ទ្រិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស
 យថាកម្មបកត្តាណស្ស អនាគតំសញ្ញាណស្ស អាវជ្ជ-
 នាយ អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១៣៦] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតីប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណាធិបតី
 សហជាតាធិបតី ។ អារម្មណាធិបតី ទានំ . . .
 សីលំ . . . ឧទោសថកម្មំ . . . តំ កុរុ កត្វា បច្ច-
 វេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ កុរុ កត្វា វាកោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ . . . ឈានា . . . អរិយា
 មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មក្កំ កុរុ កត្វា . . . ផលំ កុរុ កត្វា
 បច្ចវេក្ខន្តិ ចិត្តសម្បយុត្តេ ខន្ធកុរុ កត្វា អស្សា-
 ទេតិ អភិនន្តតិ តំ កុរុ កត្វា វាកោ ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ
 ឧប្បជ្ឈតិ ។ សហជាតាធិបតី ចិត្តសម្បយុត្តា អធិបតី
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អធិបតីប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

ចិត្តសម្បយុត្តក្កៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រកូ វេទានៈ មគ្គ និងផល
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . . នូវចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ
 ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជា
 បច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយផ្សាយតនៈ . . .
 ពួកចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រិធាណ
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាភម្មបគញ្ញាណ និងអនាគតិសញ្ញាណ
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

(១៣៦) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។
 អារម្មណាធិបតិ គឺ នូវទាន . . . នូវសីល . . . នូវឧបោសថកម្ម . . .
 ធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ហើយពិចារណា ត្រេកអរ រីករាយ
 រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវកុសលនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើត
 ឡើង ក្នុងកាលមុន . . . អំពីឈាន . . . ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ
 អំពីមគ្គ ធ្វើ នូវមគ្គ ឲ្យជាទីគោរព . . . ធ្វើ នូវផល ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយពិចារណា បុគ្គល ធ្វើ នូវពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ
 ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តក្ខន្ធ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អធិ-
 បតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតាធិបតិ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តា អធិបតិ ចិត្តសម្បដ្ឋានានំ រូបានំ អធិបតិប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច ធម្មស្ស អធិបតិប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតាធិបតិ ចិត្តសម្បយុត្តា
 អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្បដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ កុំ កត្វា
 បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស វេទានស្ស មគ្គស្ស
 ផលស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កំ ... វត្ថុំ ...
 ចិត្តវិប្បយុត្ត ខន្ធ កុំ កត្វា អស្សនេតិ អភិធម្មតិ
 តំ កុំ កត្វា រកោ ឧប្បជ្ឈតិ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ឈតិ ។

(១៣៧) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស អនន្តរវិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមា
 បុរិមា ចិត្តសម្បយុត្តា ខន្ធ ។ បេ ។ ផលសមា-
 បត្តិយា អនន្តរវិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សមនន្ត-
 រវិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតវិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អភិធម្មប្រដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តាធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់
 អារម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព
 ហើយតិចារណា ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃគោត្រកូ វេទានៈ បុគ្គល
 នឹងផល ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ នូវចក្ខុ ... នូវវត្ថុ ... បុគ្គល ធ្វើ
 នូវពួកចិត្តវិប្បយុត្តក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ហើយគ្រេកអរ រីករាយ រាគៈ
 កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ទិដ្ឋិ កើតឡើង ។

(១៣៧) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ មុន ។ ។ បេ ។
 ជាបច្ច័យ នៃផលសមាបត្តិ ដោយអនន្តរាប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ
 ដោយសមនន្តរាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ

ចិត្តសម្បយុត្តទុកោ បញ្ញាវារោ

សត្ត បដិច្ចសទិសា បញ្ញា យដនា នត្ថិ ។ អញ្ញមញ្ញ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ន បដិច្ចសទិសា ។ និស្ស-
យប្បច្ចយេន បច្ចយោ សត្ត បច្ចយវាសទិសា បញ្ញា
យដនា នត្ថិ ។

(១៣៨) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌ-
បនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្វបនិស្សយោ
។ បេ ។ បកត្វបនិស្សយោ សទ្ធិំ ឧបនិស្សយ ទានំ
ទេតិ ។ បេ ។ មារំ ជេវ្យតិ ទិដ្ឋី កល្យាតិ សីលំ ...
។ បេ ។ បត្តនំ ... កាយិកំ សុខំ ... កាយិកំ
ទុក្ខំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ មាលំ ហានតិ
សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ សទ្ធា ។ បេ ។ កាយិកំ ទុក្ខំ សទ្ធាយ
។ បេ ។ មគ្គស្ស ជលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្វប-
និស្សយោ ។ បេ ។ បកត្វបនិស្សយោ ឧត្ថំ ...
កោជនំ ... សេនាសនំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ
។ បេ ។ សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ ឧត្ថំ ... កោជនំ ...

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ប្រស្នា ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ តំណ មិនមានទេ ។ ជាបច្ច័យ
 ដោយអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ គឺ មានប្រស្នា ៦ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានប្រស្នា ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យ-
 វារៈដែរ តំណ មិនមានទេ ។

(១៣៨) ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យបនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និង
 បកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសត្វ
 ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ ដំឡើង នូវមានៈ ប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិ នូវសីល
 ... ។ បេ ។ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ... នូវកាយិកសុខ ... អាស្រ័យ
 នូវកាយិកទុក្ខ ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ សម្លាប់ នូវសត្វ ចំបែក នូវសង្ឃ
 សត្វ ។ បេ ។ កាយិកទុក្ខ ជាបច្ច័យ នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃមគ្គ និង
 ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តិយ្យយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ្យប-
 និស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ
 គឺ នូវរដូវ ... នូវកោជន ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសេនាសនៈ
 ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ...

អភិធម្មបិដកេ អនុណាមកុកប្បដ្ឋានំ

សេនាសនំ សុទ្ធាយ ។ បេ ។ ផលសមាបត្តិយា
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

(១៣៩) ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ អារម្មណាបុរេ-
ដានំ វត្ថុបុរេដានំ ។ អារម្មណាបុរេដានំ ចក្កំ . . .
វត្ថុំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន
ចក្កេន រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា សម្ពុ-
ត្តុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ
ដោជ្ឈព្វាយតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេដានំ ចក្ខាយតនំ
ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធនំ កាយាយតនំ . . .
វត្ថុ ចិត្តសម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
បច្ចយោ ។

(១៤០) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស
ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សង្ខតំ ឯកំ ។
អាសេវនប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ឯកំ ។

(១៤១) ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុ-
ត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជាតា
នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសម្បយុត្តោ វេតនា
សម្បយុត្តកានំ ខន្ធនំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ នៃសុទ្ធា ។ បេ ។ នៃផលសមាបត្តិ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[១៣៩] ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្ម-
ណបុរេជាត គឺ ឡវចក្ខុ . . . ឡវវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោម-
នស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ ឡវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ ឡវសំឡេង
ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ
ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកិក្ខន្ធ ដោយ
បុរេជាតប្បច្ច័យ ។

[១៤០] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ សេចក្តីបំប្រួញ មានវារៈ ១ ។ ជាបច្ច័យ ដោយការ
សេវនប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ១ ។

[១៤១] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងនានាខណិកៈ ។ ស-
ហជាត គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា (ចេតនា ដែលប្រកបដោយ
ចិត្ត) ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកិក្ខន្ធ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវារោ

នា នា ខណ្ឌីកា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធានំ
 កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតា នា នា ខណ្ឌីកា ។ សហជាតា ចិត្តសម្ប-
 យុត្តា ចេតនា ចិត្តសម្បដ្ឋានានំ រូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ នា នា ខណ្ឌីកា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា
 កដត្តារូចានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច
 ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នា នា ខ-
 ណ្ឌីកា ។ សហជាតា ចិត្តសម្បយុត្តា ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសម្បដ្ឋានានញ្ច រូចានំ កម្មប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នា នា ខណ្ឌីកា ចិត្តសម្បយុត្តា
 ចេតនា វិចារកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច រូចានំ កម្មប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។

[១៤២] ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស វិចារកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។

[១៤៣] ចិត្តសម្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ
ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌
ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត
គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈន្ទរូប ដោយកម្មប្ប-
ច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួក
កដត្តារូប ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
សម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់
សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា
ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈន្ទរូបផង ដោយ
កម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសម្បយុត្តចេតនា ជាបច្ច័យ
នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃពួកកដត្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[១៤៤] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១៤៥] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយភាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តតទ្បិដ្ឋានោ អាហារោ
 ឥមស្ស កាយស្ស អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១៤៤] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។ ចិត្តវិប្ប-
 យុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ រូបជីវិត្រ្យំ កជត្តារូបំ ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្ក្រ្យំ
 ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ កាយ្រ្យំ ។ បេ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច
 ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្ក្រ្យញ្ច ឧបេក្ក្រ្យ-
 ញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ កាយ្រ្យញ្ច សុខ្រ្យញ្ច កា-
 យ្រ្យញ្ច ធុត្ត្រ្យញ្ច កាយវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ឈានប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ តីណី មក្កប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី
 សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឯកំ ។

[១៤៥] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយរាហារប្បថ្នយ គឺ ភពឡឺត្តារាហារ ជាបថ្នយ
នៃកាយនេះ ដោយរាហារប្បថ្នយ ។

[១៤៤] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបថ្នយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
ឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ មានវារៈ ៣ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបថ្នយ នៃចិត្តវិប្ប-
យុត្តធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ គឺ រូបជីវិតន្ទ្រិយ ជាបថ្នយ នៃពួកកដត្តា-
រូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបថ្នយ នៃចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ ជាបថ្នយ នៃពួកខន្ធ
ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ កាយិន្ទ្រិយ ។ បេ ។
ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបថ្នយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី ជាបថ្នយ នៃពួក
ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ កាយិន្ទ្រិយក្តី
សុខិន្ទ្រិយក្តី កាយិន្ទ្រិយក្តី ទុក្ខិន្ទ្រិយក្តី ជាបថ្នយ នៃពួកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បថ្នយ ។ ជាបថ្នយ ដោយ
ឈានប្បថ្នយ មានវារៈ ៣ ជាបថ្នយ ដោយមគ្គប្បថ្នយ មានវារៈ ៣
ជាបថ្នយ ដោយសម្បយុត្តប្បថ្នយ មានវារៈ ១ ។

[១៤៥] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបថ្នយ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌

ចិត្តសម្បយុត្តកថា បញ្ញាវិវា

ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បដ្ឋា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 បុរេជាតំ ចក្ខាយតណំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតាណំ ខន្ធា-
 ណំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយតណំ ...
 វត្ថុ ចិត្តសម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។

[១៤៦] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឯកំ បដិច្ចសន្តិសំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច ចិត្តវិប្ប-
 យុត្តស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិច្ច-
 សន្តិសំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ អា-
 ហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

ចិត្តសម្បយុត្តកុរៈ បញ្ញាវារៈ

ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តី
បំប្រញ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ ចក្ខាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ
ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ ...
វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

[១៤៦] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
ដោយអត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសម្ប-
យុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់ស-
ហជាត នឹងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ផង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ដូចគ្នានឹង
បដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
អត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត អាហារ និង ឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំ-
ប្រញ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 ចិត្តសម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជាតំ ចតុំ . . . វត្ថុំ អនិច្ចតោ . . . បុរេជាត-
 សទិសំ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា
 ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណ-
 សហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ទ្ធិន្ធិ
 ខន្ធានំ . . . កាយាយតនំ ចិត្តសម្បយុត្តោ ឯកោ
 ខន្ធា ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្ធិ ខន្ធានំ . . . ទ្វេ ខន្ធា . . .
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច
 ធម្មា ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតា
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ខន្ធា ច មហាភូតា ច ចិត្តសមុដ្ឋានានំ
 រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ បច្ឆាជាតា
 ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ច កតតទ្ធិវិញ្ញាណេ អាហារេ
 ច ឥន្ទ្រិយស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បច្ឆាជាតា ចិត្តសម្បយុត្តកា ខន្ធា ច រូបដីវិឥន្ទ្រិយញ្ច
 កដត្តារូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈ នៃបដិ-
សន្និ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។
ឯបុរេជាត គឺ ខ្សែវត្ថុ ... ខ្សែវត្ថុ ថាមិនទៀង ... ដូចគ្នានឹង
បុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
នឹងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
ក្តី ចក្ខាយតនៈក្តី នៃខន្ធ ២. . . កាយាយតនៈក្តី ចិត្តសម្បយុត្តក្ខន្ធ ១
ក្តី វត្ថុក្តី នៃខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ . . . មានបដិសន្និដែរ ។ ចិត្ត-
សម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយ
អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
សហជាត គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ មានបដិសន្និដែរ ។ បច្ចាជាត
គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កពទ្យិណ្ឌរាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយនេះ
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី រូបជីវិ-
តិឥន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកេ បញ្ញាវិហ

[១៤៧] ហេតុយោ វីណិ អារម្មណេ ទ្វេ អនិ-
 ចរិយា ចត្តារិ អនន្តរេ ឯកំ សមនន្តរេ ឯកំ សហ-
 ជាតេ សត្ត អញ្ញាមញ្ញេ ន និស្សយេ សត្ត ឧបនិស្ស-
 យេ ទ្វេ ចុរជាតេ ឯកំ បន្ទាជាតេ ឯកំ អាសវនេ
 ឯកំ កម្មេ វីណិ វិចារកេ វីណិ អាហារេ ចត្តារិ
 ឥន្ទ្រិយេ ន ឈានេ វីណិ បក្កេ វីណិ សម្បយុត្ត
 ឯកំ វិប្បយុត្ត ទ្វេ អត្តិយា សត្ត នត្តិយា ឯកំ
 វិគតេ ឯកំ អវិគតេ សត្ត ។

[១៤៨] ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បក្កយេន បច្ចយោ សហជា-
 តប្បក្កយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បក្កយេន បច្ចយោ
 កម្មប្បក្កយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ
 បន្ទាជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ កម្មប្បក្កយេន បច្ច-
 យោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ធម្មោ ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ច
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ច ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ច-
 យោ កម្មប្បក្កយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មោ
 ចិត្តវិប្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បក្កយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បក្កយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បក្កយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[១៤៧] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ២ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១
 ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៦ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងបច្ឆាជា-
 តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងការសវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាហារាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤
 ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៦ ក្នុងឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គ-
 ប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងវិប្បយុត្ត-
 ប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ក្នុងអត្ថប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថប្បដ្ឋយ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

[១៤៨] ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌
 ដោយការម្មណប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ ដោយសហជាតប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ
 ដោយឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ ដោយកម្មប្បដ្ឋយ ។ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បដ្ឋយ
 ជាបដ្ឋយ ដោយបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ ដោយកម្មប្បដ្ឋយ ។
 ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ផង នៃចិត្តវិប្បយុត្ត-
 ធម៌ផង ដោយសហជាតប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ ដោយកម្មប្បដ្ឋយ ។
 ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបដ្ឋយ នៃចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បដ្ឋយ
 ជាបដ្ឋយ ដោយអាហារាប្បដ្ឋយ ជាបដ្ឋយ ដោយឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បវត្តិនំ

ចិត្តវិប្បយុត្តោ ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស អា-
 រម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ
 ច ធម្មា ចិត្តសម្បយុត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ច ចិត្តវិប្បយុត្តោ ច ធម្មា ចិត្តវិប្បយុ-
 ត្តស្ស ធម្មស្ស សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ភ្ន្ន័យប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[១៤៩] នហេតុយា សត្ត នអារម្មណេ សត្ត
 នអធិបតីយា សត្ត នអនន្តរេ សត្ត នសមនន្តរេ សត្ត
 នសហជាតេ ន នអញ្ញាមញ្ញោ ន ននិស្សយេ ន
 នឧបនិស្សយេ សត្ត នបុរេជាតេ សត្ត សព្វត្ថ សត្ត
 នសម្បយុត្តេ ន នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោអត្ថិយា ចត្តារិ
 នោនត្ថិយា សត្ត នោវិគតេ សត្ត នោអវិគតេ ចត្តារិ ។

[១៥០] ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ តីណី ... នអ-
 ធិបតីយា តីណី នអនន្តរេ តីណី នសមនន្តរេ តីណី
 នអញ្ញាមញ្ញោ ឯកំ នឧបនិស្សយេ តីណី សព្វត្ថ តីណី

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសម្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេ-
ជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសម្បយុត្តធម៌ក្តី ចិត្តវិប្បយុត្តធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
វិប្បយុត្តធម៌ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[១៤៩] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសហជាតប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនអពាមពាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងននិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោតតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤
ក្នុងនោតតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នោតតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ។

[១៥០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអពាមពាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣

ចិត្តសំសដ្ឋទុក្ខំ បដិច្ចវិពោ

នសម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ឯកំ នោនត្តយា
តីណី នោវិគតេ តីណី ។

[១៥១] នហេតុប្បច្ចយា អារម្មណេ ទ្វេ . . .
អធិបតីយា ធន្តារិ ។ អនុលោមមាតិកា កាតព្វា ។
. . . អវិគតេ សត្ត ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋទុក្ខំ

បដិច្ចវិពោ

[១៥២] ចិត្តសំសដ្ឋំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋំ ឯកំ ខន្ធ
បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្ត-
សំសដ្ឋំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋេ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តសម្បជ្ឈានំ
រូបំ បដិសន្ធិ ។

ចិត្តសំសដ្ឋទុក្ខំ យថា ចិត្តសម្បយុត្តទុក្ខំ

ឃំ កាតព្វំ និព្វានការណំ ។

ចិត្តសំសង្កត្តទុកៈ បដិប្បវាវៈ

ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១

ក្នុងនោត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

[១៥១] ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ
... ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ២ ។ អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បី
ធ្វើប៉ុន្មាន ។ ... ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

ចប់ ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ ។

ចិត្តសំសង្កត្តទុកៈ

បដិប្បវាវៈ

[១៥២] ចិត្តសំសង្កត្តធម៌(១) (ធម៌ដែលច្រឡំដោយចិត្ត) អា-
ស្រ័យ ឡូវចិត្តសំសង្កត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២
អាស្រ័យ ឡូវចិត្តសំសង្កត្តខន្ធ ១ ឡូវខន្ធ ២ ... មានបដិសន្ធិដែរ ។ ចិត្ត-
វិសំសង្កត្តធម៌(២) (ធម៌ដែលប្រាបចាកការច្រឡំដោយចិត្ត) អាស្រ័យ
ឡូវចិត្តសំសង្កត្តធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋាន-
រូប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ ឡូវពួកចិត្តសំសង្កត្តខន្ធ ។

ចិត្តសម្បយុត្តទុកៈ យ៉ាងណា ចិត្តសំសង្កត្តទុកៈ បណ្ឌិត គប្បី

ធ្វើ យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្មានទេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បិក្ខុសមដ្ឋានទុក្ខំ

បដិប្បវា

(១៥៣) ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ... ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ មហាភ្លតំ ...
 មហាភ្លតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ឧបាទារូបំ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធធ្វេ បដិច្ច ចិត្តំ
 កាដត្តា ច រូបំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច កាដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធធ្វេ ... ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[១៥៣] ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌^(១) (ធម៌មានចិត្តជាសមុជ្ឈាន) អាស្រ័យ
 នូវចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ខន្ធ ២
 ... មហាក្វត ១ ជាចិត្តសមុជ្ឈាន ... ចិត្តសមុជ្ឈានរូប និង
 ឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្វត ។ នៅចិត្តសមុជ្ឈានធម៌^(២) (ធម៌
 មិនមានចិត្តជាសមុជ្ឈាន) អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុជ្ឈា-
 នក្ខន្ធ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
 ចិត្តសមុជ្ឈានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈានក្ខន្ធទ ខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ឈា-
 នក្ខន្ធទ ខន្ធ ២ ... ។ នៅចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ អាស្រ័យ នូវនៅចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

១ គឺវេទនាខន្ធ ។ ២ គឺចិត្ត, រូបដំរីសេស និងនិព្វាន ។

ចិត្តសមុជ្ជាសិក្សា បដិច្ចវិហារ

ចិត្តំ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ
 ឯកំ មហាក្ខតំ ... មហាក្ខតេ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ម-
 យុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានា ខន្ធា ។ នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ច នោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 សម្មយុត្តកា ខន្ធា កកដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្មយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសមុជ្ជា-
 នញ្ច នោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ
 ខន្ធកា ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធទ្វេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធកា
 ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ... ។ ចិត្តស-
 មុជ្ជានញ្ច នោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តស-
 មុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធទ្វេ ច ចិត្តកា បដិច្ច កកដត្តារូបំ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ . . . កងត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួក
 មហាក្ខត ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អា-
 ស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២
 . . . ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធនេ ច មហាភូតេ
 ច បដិច្ច ឧបាទាហ្វបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ
 ខន្ធនេ ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 លោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធនញ្ច ចិត្តញ្ច
 បដិច្ច ន្ទេ ខន្ធា កាដត្តា ច រូបំ ន្ទេ ខន្ធនេ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធនញ្ច វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច ន្ទេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ន្ទេ ខន្ធនេ ... ។

(១៥៤) ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធនំ បដិច្ច ន្ទេ ខន្ធា ន្ទេ ខន្ធនេ ... បដិសន្ធិ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធនេ បដិច្ច
 ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ច លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធនំ បដិច្ច ន្ទេ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច ន្ទេ ខន្ធនេ ... បដិសន្ធិ ។ លោចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ឧបាទាហរ អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធដង
 ទ្វេវត្ថុកមហាក្ខន្ធដង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធដង ទ្វេវត្ថុផង ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានធម៌ផង ទ្វេវត្ថុចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តា-
 រូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ផង ទ្វេវត្ថុផង ទ្វេវខន្ធ ២ . . .
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានក្ខន្ធទ
 ផង ទ្វេវត្ថុផង ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ។

[១៥៤] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជា-
 នក្ខន្ធទ ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ
 ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
 ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី
 នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធទ ទ្វេវខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការ-
 ម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកេ បដិច្ចវារោ

វោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តស-
 មុជ្ជានា ខន្ធា ។ វោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុជ្ជានោ ច វោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច វោចិត្ត-
 សមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធឯ
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ
 ខន្ធឯ វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធេ ... ។ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានញ្ច វោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច វោចិត្ត-
 សមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធេ ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច វោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ច វោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បដិច្ចវិវាទៈ

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្សឺណាប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្សឺណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង
 នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្សឺណាប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ផង នូវ
 ចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធទ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្សឺណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទផង នូវវត្ថុផង ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជា-
 នធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកញ្ញដ្ឋានំ

ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិត្តុណោ ចិត្តស-
មុដ្ឋានំ ឯកំ ទន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធា ចិត្តញ្ច
ទ្វេ ទន្ធា . . . ។

[១៥៥] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិប-
តិយា បញ្ច អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
នវ អញ្ញាមញ្ញា នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
បុរេជាតេ បញ្ច អាសវនេ បញ្ច កក្កេ នវ វិចារកេ
នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈានេ នវ មក្កេ នវ
សម្បយុត្តេ នវ សព្វត្ថេ នវ អវិគតេ នវ ។

[១៥៦] ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋា-
នំ ឯកំ ទន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ
ទន្ធា . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិត្តុណោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ
ឯកំ ទន្ធិ បដិច្ច ទ្វេ ទន្ធា ទ្វេ ទន្ធា . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ
ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
រូបំ ឧបាទារូបំ វិចីក៏ត្តាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ទន្ធា
បដិច្ច វិចីក៏ត្តាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... ។

[១៥៥] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង កាលេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្ប- ច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៥៦] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើប កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អា- ស្រ័យ នូវអហេតុកក្នុង ១ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈ នៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ នូវ ខន្ធ ២ ... ជាមហាកូត ១ ចិត្តសមុដ្ឋាន ... ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ឧបា- ទារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិ- កិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិកិត្តា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានធម៌

ចិត្តសមុជ្ជានុកេ បដិច្ចវារោ

ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ ចិត្តសមុជ្ជានេ
 ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តំ កាដត្តា ច រូបំ ។ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ច នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធេ បដិច្ច ន្ធេ ខន្ធា ចិត្តញ្ច
 ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច រូបំ ន្ធេ ខន្ធេ . . . អហេតុកប្បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច
 នោចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កាដត្តារូបំ ចិត្តំ
 បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញ-
 សត្តា កាតញ្ច ។ នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
 សមុជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច
 រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ ។ បេ ។ អហេតុ-
 កប្បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ខន្ធា
 វិចីក្ខាសហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។
 នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ច
 នោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវាវៈ

ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកអហេ-
 តុកក្ខន្ធ ជាចិត្តសមុជ្ជាន ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ចិត្តក្តី កងត្តា-
 រូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវ
 អហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តសមុជ្ជាន នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេ-
 តុកប្បជីសន្និ ។ បេ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនាចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអ-
 ហេតុកប្បជីសន្និ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ បណ្ឌិត
 ធម្មវិជ្ជាចុះ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនាចិត្តសមុជ្ជានធម៌
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្ត-
 សមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-
 ជីសន្និ ចិត្ត ។ បេ ។ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ពួកចិត្តស-
 មុជ្ជានក្ខន្ធក្តី មោហៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិក្ខា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្នៈក្តី
 អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អា-
 ស្រ័យ នូវនាចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធ កដត្តា ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ វត្ថុ
 បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
 ទ្វេ ខន្ធ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ ...
 អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធឯ
 វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ ... វិចីក្ខាសហគតេ
 ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច វិចីក្ខាសហគ-
 តោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច នោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ
 ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធ ច មហា-
 ភូតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិកូ-
 លោ ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធ ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធគឺ កងត្តារូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 កក្ខន្ធគឺ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកក្ខន្ធ ១ ជាចិត្តស-
 មុដ្ឋានផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ
 ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១
 ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២ ... មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំ
 ដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិក្ខា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈផង នូវចិត្តផង ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុដ្ឋា-
 នធម៌ផង នូវនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្តស-
 មុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជីសន្និ កងត្តារូប អា-
 ស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃអ-
 ហេតុកប្បជីសន្និ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង នូវវត្ថុផង ។

ចិត្តសមុជ្ជានំ វោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
សមុជ្ជានោ ច វោ ចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តស-
មុជ្ជានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទទ្ធា កដត្តា
ច រូបំ ទ្វេ ទទ្វេ . . . អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ទទ្ធា
ចិត្តញ្ច ទ្វេ ទទ្វេ . . . ។

[១៥៧] ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជា-
នោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានេ
ទទ្វេ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ
មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ
ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច វោ ចិត្ត-
សមុជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ទទ្វេ បដិច្ច កដត្តា-
រូបំ ។ វោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បដិច្ច វោ ចិត្តសមុជ្ជា-
នោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេតុកប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខ-
ណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ
មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ វោ ចិត្តសមុជ្ជានំ
ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ នហេ-
តុកប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ផង នូវនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត-
សមុជ្ជានក្ខន្ធទ ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុ-
កប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ១ ផង នូវ
វត្ថុផង នូវខន្ធ ២ . . . ។

(១៥៧) ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវ
ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធផង នូវមហាក្ខត ១ ជាចិត្តសមុជ្ជាន . . . ចិត្ត-
សមុជ្ជានរូបក្តី ឧបាទារូបក្តី អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្ខត ។ នៅចិត្ត-
សមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះន-
ការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្ត-
សមុជ្ជានក្ខន្ធទ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តា-
រូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួក
អសញ្ញាសត្វ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច នោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ចយា
 ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធទេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ
 រូបំ ចិត្តញ្ច មហាភូតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបំ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច នោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច នោ-
 ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធទេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធទេ ច
 មហាភូតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ ។ សន្និទ្ធីតំ ។

[១៥៨] នហេតុយា នវ នអារម្មណោ ធន នអ-
 ធិបតីយា នវ នអនន្តរេ ធន នសមនន្តរេ ធន នអត្ថា-
 មញ្ញោ ធន នឧបនិស្សយេ ធន នបុរេជានេ នវ នបច្ឆា-
 ជានេ នវ នអាសេវនេ នវ នកក្ខេ ចត្តារិ នវិចានេ
 បញ្ច នអាហារេ ឯកំ នឥន្ទ្រិយេ ឯកំ នឈានេ ធន
 នមត្តេ នវ នសម្បយុត្តេ ធន នវិប្បយុត្តេ ធន នោ-
 នត្ថិយា ធន នោវិកតេ ធន ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្សណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុជ្ជានរូប អា-
 ស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងផង ទ្វេចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ
 ទ្វេចិត្តផង ទ្វេពួកមហាក្ខតផង ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការ-
 ម្សណ្ឌប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្នុងផង ទ្វេចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ
 ទ្វេពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងផង ទ្វេពួកមហាក្ខតផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៥៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្សណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៦ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៦ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការសេវនប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
 ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោវិត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

ចិត្តសមុជ្ជាទុក្ខេ បច្ចយវារោ

[១៥៩] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ ន . . .
ន អធិបតីយា នវ នកម្មេ តីណី នវិចារេក បញ្ច
នសម្បយុត្តេ ន នវប្បយុត្តេ បញ្ច នោនតិយា ន
នោវិកតេ ន ។

[១៦០] នហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ បុរេជាតេ បញ្ច អាសេ-
វនេ បញ្ច ឈានេ តីណី មត្តេ តីណី អវិកតេ នវ ។
សហជាតវារោ បដិច្ចវារសទិសោ ។

បច្ចយវារោ

[១៦១] ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តស-
មុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា តីណី បដិច្ច-
សទិសា ។ នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា នោ-
ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុ
បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ បដិច្ចសទិសា ។
នោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា
ខន្ធា ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តស-
មុជ្ជានា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បច្ចយវារៈ

[១៥៩] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុង
នវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោ-
វិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

[១៦០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
នយានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអវិគត-
ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

សហជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ចយវារៈ

[១៦១] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
ដែរ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនៅ-
ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្ត-
កក្កនក្តី ចិត្តសមុជ្ជានប្រក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្កន ពឹង
ផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វោចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 វោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្ប-
 ច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ទន្ធិ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ទ្វេ បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ ទន្ធិញ្ច
 ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធិ ទ្វេ ទន្ធិ ... ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ទន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធិ ទ្វេ ទន្ធិ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា វោចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានេ ទន្ធិ ច
 វត្ថុញ្ច បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វីណិបិ កាតញ្ច
 បដិច្ចសទិសា ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច វោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច វោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ទន្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធិ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ទន្ធិ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច បដិច្ចសទិសា ។

(១២២) ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា វីណិបិ បដិច្ចសទិសា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធផង នឹងវត្ថុផង
 វារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
 ដែរ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធទ ១ ផង នឹង
 វត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិចុះ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

[១២៤] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

ចិត្តសមុជ្ជាទុកេ បច្ចយវារោ

លោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសមុជ្ជាលោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយាតនំ បច្ចយា
 ចក្កវិញ្ញាណំ កាយាយាតនំ ... វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ។
 លោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ បច្ចយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធភា កាយវិញ្ញាណំ ... ចិត្តំ បច្ចយា
 សម្បយុត្តកា ខន្ធភា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានា ខន្ធភា
 បដិសន្ធិកូលោ ទ្វេបិ ។ លោចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ
 បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជាលោ ច លោចិត្តសមុជ្ជាលោ ច
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយាតនំ បច្ចយា
 ចក្កវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធភា កាយាយាតនំ
 ... វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធភា
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច លោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បច្ចយា
 ទ្វេ ខន្ធភា ទ្វេ ខន្ធភា ... ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធឯ
 វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធភា ទ្វេ ខន្ធភា ... បដិសន្ធិកូលោ
 ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច លោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច
 ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវារៈ

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការមូលាប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង
 នឹងកាយាយតនៈផង . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បច្ច័យ
 គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុវិញ្ញាណ នឹងកាយវិញ្ញាណ . . .
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
 មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូ-
 លាប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុ-
 យតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . . ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ជាបដិសន្ធិ ពឹង
 ផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹង
 ផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អារម្មណាប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណាសហគតេ ខន្ធ ច
 ចក្ខាយតនញ្ច បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណា-
 សហគតេ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធ ច វត្ថុញ្ច បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណាប្បច្ច-
 យា ចក្កវិញ្ញាណាសហគតំ ឯកំ ខន្ធឯ ចក្ខាយត-
 នញ្ច បច្ចយា ន្ទ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណាញ្ច ន្ទ ខន្ទ
 . . . កាយវិញ្ញាណាសហគតំ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធឯ វត្ថុញ្ច បច្ចយា ន្ទ ខន្ធា ចិត្តញ្ច ន្ទ
 ខន្ទ . . . បដិសន្ធិ សន្ធិត្ថំ ។

[១៦៣] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ សព្វត្ថ នវ អវិគតេ នវ ។

[១៦៤] ចិត្តសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា សព្វេ នវបិ
 បញ្ញា កាតញ្ច បដិច្ចវាសនិសា បញ្ចវិញ្ញាណាម្បី
 កាតញ្ចំ តីណិយេវ មោហោ ។

[១៦៥] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ ន នអធិប-
 តិយា នវ នអនន្តរេ ន នសមនន្តរេ ន នអញ្ញាមញ្ញោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែល
 ច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ដែលច្រឡំដោយកាយ-
 វិញ្ញាណ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងវត្ថុផង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
 ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិដែរ
 សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៦៣] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធ
 តែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៦៤] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ បច្ច័យទាំងអស់ក្តី បញ្ញាទាំង ៧ ក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈចុះ ឯបញ្ញាវិញ្ញាណ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
 មានវារៈ ៣ និងមោហៈដែរ ។

[១៦៥] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៦ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៦ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនអញ្ញាប្បច្ច័យ

ចិត្តសមុជ្ជានុកោ បច្ចយវារោ

ឆ នធិបទិស្សយេ ឆ នបុរេវាតេ នវ នបច្ឆាជានេ
 នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ ចត្តារិ នវិចារកេ នវ
 នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ នឈានេ នវ នមគ្គេ
 នវ នសម្មយុត្តេ ឆ នវិប្បយុត្តេ ឆ នោនត្តិយា ឆ
 នោវិគតេ ឆ ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាណាបិ និស្សយវារោបិ កាតត្វា ។

(១២៦) ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តសមុជ្ជា-
 នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ
 ខន្ធំ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខត្វា ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិ ។
 ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ នោចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធេ សំសដ្ឋំ
 ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តស-
 មុជ្ជានោ ច នោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធំ សំសដ្ឋា ទ្វេ
 ខត្វា ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធេ ... បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តស-
 មុជ្ជានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ សំសដ្ឋា សម្មយុត្តកា ខត្វា បដិ-
 សន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ជានញ្ច នោចិត្តសមុជ្ជានញ្ច ធម្មំ សំ-
 សដ្ឋោ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បច្ចយវារៈ

មានវារៈ ៦ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោ-
 នត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ។

ការរាប់ទាំង២ យ៉ាង ក្រៅនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

(១៦៦) ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ១ នឹង
 ខន្ធ ២ ... មានបដិសន្ធិដែរ ។ នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ
 ប្រឡំ នឹងពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ១ នឹងខន្ធ ២
 ... ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ប្រឡំ នឹងនៅចិត្តសមុជ្ជាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ជា
 បដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជា-
 នធម៌ផង នឹងនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសមុជ្ជានំ ឯកំ ខន្ធហោ ចិត្តោ សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធា
ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិ សន្ធិត្ថំ ។

[១២៧] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណេ បញ្ច សព្វត្ថ
បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។

[១២៨] ចិត្តសមុជ្ជានំ ធម្មំ សំសដ្ឋា ចិត្ត-
សមុជ្ជានោ ធម្មោ ទុប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា បញ្ច
បញ្ញា កាតញ្ចា តីណី មោហោ ។

[១២៩] នហេតុយា បញ្ច នអដិបតិយា បញ្ច
នបុរេជានេ បញ្ច នបន្តាជានេ បញ្ច នអាសវនេ
បញ្ច នកម្មេ តីណី នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច
នមត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ កណាណបិ សម្បយុត្តវារោបិ
កាតញ្ចា ។

បញ្ញាវិវា

[១៣០] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានា ហេ-
តុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុជ្ជានានោ រូបានំ
ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ
ធម្មោ នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ ...
ជាបដិសន្ធិ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៦៧] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអារម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ។

[១៦៨] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ប្រឡំ នឹងចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ បញ្ញា ៥ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
មានវារៈ ៣ មានមោហៈដែរ ។

[១៦៩] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវារៈ

[១៧០] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺជាបដិសន្ធិ នៃពួក
សម្បយុត្តកក្នុងផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ

ចិត្តសមុជ្ជានុកោ បញ្ញាវារោ

បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានា ហេតុ ចិត្តស្ស ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសមុជ្ជានា ហេតុ ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានស្ស ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចិត្តសមុជ្ជានា ហេតុ សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ ចិត្តស្ស
 ច ចិត្តសមុជ្ជានានញ្ច រូបាណំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។

[១៧០] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានេ
 ខន្ធន្ទ អារត្ត ចិត្តសមុជ្ជានា ខន្ធន្ទ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ មូលំ
 កាតតំ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធន្ទ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។
 មូលំ កាតតំ ចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធន្ទ អារត្ត ចិត្តសមុជ្ជានា
 ខន្ធន្ទ ច ចិត្តញ្ច ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ
 នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អរិយា និព្វាណំ បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វាណំ តោត្រកុស្ស
 វេទានស្ស មគ្គស្ស ជលស្ស អារម្មណប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ចក្កំ ... វត្ថុំ ... នោចិត្តសមុជ្ជានេ
 ខន្ធន្ទ អនិច្ចតោ វិបស្សនិ ។ បេ ។ អស្សានេតិ អភិនន្តតិ

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ចករៈ

គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុជ្ជានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួក
 កដត្តារូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ចិត្តសមុជ្ជានហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួក
 ចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

(១៧១) ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
 ការមូណប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវ
 ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាវព្វ នូវពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្ត-
 សមុជ្ជានក្ខន្ធក៏ ចិត្តក៏ កើតឡើង ព្រោះប្រាវព្វ នូវពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ។
 នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយការមូ-
 ណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជា
 បច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវគោត្រភូ វេទានៈ មគ្គ នឹងផល ដោយ
 ការមូណប្បច្ច័យ បុគ្គល ឃើញច្បាស់ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . . នូវ
 ពួកនោចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ យ៉ាងនេះឡើង ។ បេ ។ បុគ្គល ត្រេកអរ រីករាយ

អភិធម្មប្បដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ
 ទិព្វាយ សោតាតុយា សង្ខំ សុណាតិ ចេតោប-
 រិយញ្ញាណេន នោចិត្តសមុដ្ឋានចិត្តសមដ្ឋីស្ស ចិត្តំ
 ដានាតិ អាតាសានញ្ញាយតនំ . . . អាតតិញ្ញា-
 យតនំ . . . រូបាយតនំ ចក្កុរិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋព្វា-
 យតនំ . . . នោចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធា ឥន្ទ្រិធខញ្ញា-
 ណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិ-
 ញ្ញាណស្ស យថាកម្មបតញ្ញាណស្ស អនាគតសញ្ញា-
 ណស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា ទិព្វានំ បច្ចវេក្ខន្តិ
 បឋមគមនសទិសំ ចក្កំ . . . វត្ថុ . . . នោចិត្តសមុដ្ឋានេ
 ខន្ធា អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន
 ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ។ សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កុរិញ្ញាណ-
 សហគតានំ ខន្ធានំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ . . . នោចិត្តស-
 មុដ្ឋានា ខន្ធា ឥន្ទ្រិធខញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស ។ បេ ។ អនាគតសញ្ញា-
 ណស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត នូវខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប
 ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ ដឹង នូវចិត្ត របស់
 បុគ្គល ឆ្លុះបញ្ចាំងដោយចិត្តជាតិ នាចិត្តសមុជ្ជាន ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ
 អាកាសានញ្ញាយតនៈ . . . អាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ . . . រូបាយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយផ្សាយតនៈ . . . ពួកនាចិត្តសមុជ្ជាន-
 ក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រិវិញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ
 បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មបតញ្ញាណ និងអនាគតសញ្ញាណ
 ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។ នាចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
 មុជ្ជានធម៌ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវ
 ព្រះនិព្វាន ដូចគ្នានឹងដំណើរទី ១ ដែរ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ . . .
 នូវពួកនាចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
 ឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
 រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃភ្នែកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
 ដោយផ្សាយតនៈ . . . ពួកនាចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃការ
 ពិចារណា នូវឥន្ទ្រិវិញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្ស-
 តិញ្ញាណ ។ បេ ។ និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសមុជ្ជានុកេ បញ្ញាវារោ

នោចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច នោ-
 ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ អរិយា និព្វានំ បច្ចវេត្តន្តិ បឋមកមនសទិសំ
 នោចិត្តសមុជ្ជានេ ខន្ធ អនិច្ចតោ វិបស្សនិ ។ បេ ។
 អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា
 ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តិ និព្វេន ចក្កេន . . . រូបាយតនំ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ ដោដ្ឋព្វា-
 យតនំ . . . នោចិត្តសមុជ្ជានា ខន្ធ ឥន្ទ្រិយញ្ញាណស្ស
 ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សន្តិញ្ញាណស្ស
 ។ បេ ។ អនាគតំសញ្ញាណស្ស អារដ្ឋនាយ អារម្មណប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ច នោចិត្តសមុជ្ជា-
 នោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ អារត្ត កាតញ្ច ។

[១៧២] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា-
 និបតិ សហជាតានិបតិ ។ អារម្មណានិបតិ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានេ ខន្ធ កុំ កត្វា ចិត្តសមុជ្ជានា ខន្ធ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សហជាតានិបតិ ចិត្តសមុជ្ជានា អធិបតិ

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ចាវរៈ

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
ធម៌ផង ដោយការម្សុណប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា នូវព្រះ
និព្វាន ដូចដំណើរទី ១ ដែរ បុគ្គល ឃើញ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង
ថាមនឡើង ។ បេ ។ បុគ្គល ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
កក្នុងក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវខន្ធនោះ ដោយទិព្វចក្ខុ ... រូបា-
យតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្នុងផង ដោយស្វា-
យតនៈ ... ពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវ
ឥន្ទ្រិធិញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ ។ បេ ។
និងអនាគតសញ្ញាណ ដោយការម្សុណប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្សុ-
ណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីប្រារព្ធ ហើយធ្វើផងចុះ ។

[១៧២] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សុណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្សុ-
ណាធិបតិ គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្នុង កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវពួកចិត្តស-
មុដ្ឋានក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ។ ឯសហជាតាធិបតិ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានធិបតិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ តីណិបិ អារម្មណាធិប-
តិបិ សហជាតាធិបតិបិ កាតញ្ច ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ កត្វា
។ បេ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សនេតិ
អភិនន្តតិ តំ ករុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋា-
នោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ។
អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ កត្វា ។ បេ ។
លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា អស្សនេតិ អភិ-
នន្តតិ រកោ ឧប្បជ្ជតិ និដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ។ សហជាតា-
ធិបតិ លោចិត្តសមុដ្ឋានា អធិបតិ សម្បយុត្តកានំ
ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ អធិបតិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
ធម្មោ លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អធិបតិប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ អរិយា និព្វានំ ករុំ
កត្វា ។ បេ ។ លោចិត្តសមុដ្ឋានេ ខន្ធករុំ កត្វា
។ បេ ។ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ធម្មោ ខន្ធករុំ កត្វា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយ
អធិបតិប្បច្ច័យ ។ វារៈ ៣ ក្តី ការម្មណាធិបតិក្តី សហជាតាធិបតិក្តី
បណ្ឌិត ធម្មវិធីចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ ពួកព្រះ
អរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ
ព្រោះធ្វើ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះធ្វើ នូវខន្ធនោះ ឲ្យជាទីគោរព ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ និង
សហជាតាធិបតិ ។ ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ ធ្វើ នូវព្រះ
និព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ព្រោះធ្វើ នូវពួក
ចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព រាគៈ កើតឡើង ទិដ្ឋ កើតឡើង ។ ឯ
សហជាតាធិបតិ គឺ នោចិត្តសមុដ្ឋានធិបតិ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
យុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ផង ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតិ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ
ធ្វើ នូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ធ្វើ នូវពួកនោចិត្តសមុដ្ឋាន-
ក្ខន្ធ ឲ្យជាទីគោរព ។ បេ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ។

ចិត្តសមុជ្ជាទី៣ បញ្ញាវិវេក

ចិត្តសមុជ្ជាលោ ច នោចិត្តសមុជ្ជាលោ ច ធម្មា ចិត្ត-
សមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
អារម្មណាធិបតី ភីណិ អារម្មណាធិបតីយេវ ។

[១៧៣] ចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ វុដ្ឋានំ នត្ថិ ។
នោចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស
អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
។ បេ ។ និរោធា វុដ្ឋហន្តស្ស នេវសញ្ញាសញ្ញាយ-
តំ វេលសមាបត្តិយា អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
ឥតេវ ទ្វេ គណនា ឥមស្ស សទិសាយេវ កាតញ្ច ។
ចិត្តសមុជ្ជាលោ ច នោចិត្តសមុជ្ជាលោ ច ធម្មា ចិត្តស-
មុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណិ
កាតញ្ច វុដ្ឋានំ នត្ថិ ។

[១៧៤] ចិត្តសមុជ្ជាលោ ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
ធម្មស្ស សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ចសទិសំ ។
អញ្ញាមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិច្ចសទិសំ ។ និស្ស-
យប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចយសទិសំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជាន-
ធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណាធិបតិ គឺ មានវារៈ ៣
ជាអារម្មណាធិបតិដដែល ។

[១៧៣] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ វដ្តាន មិនមានទេ ។ នោ-
ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយអនន្តរប្ប-
ច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ នៃចិត្ត ក្រោយៗ ។ បេ ។ នេវសញ្ញានា-
សញ្ញាយតនៈ របស់បុគ្គល កាលចេញអំពីនិរោធន ជាបច្ច័យ នៃផល-
សមាបត្តិ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ ។ ការរាប់ ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពី
នេះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឱ្យដូចគ្នានឹងសមនន្តរប្បច្ច័យនេះដែរ ។ ចិត្ត-
សមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ពួកបច្ច័យ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផង
ចុះ វដ្តាន មិនមានទេ ។

[១៧៤] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
សហជាតប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
អញ្ញមញ្ញប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
និស្ស្វយប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៧៥] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌប-
 និស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ តីណំ បញ្ញា កាតញ្ច ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
 អនន្តរូបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បក-
 ត្ថបនិស្សយោ ឧត្ថំ ... ភោជនំ ... សេនាសនំ ...
 ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិន្នតិ
 ឧត្ថំ ... ភោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ចិត្តស្ស
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ
 បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ថបនិស្សយោ ឧត្ថំ ...
 ភោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិន្នតិ ឧត្ថំ ... ភោជនំ ...
 សេនាសនំ ... ចិត្តំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ មក្កស្ស
 ដលសមាបត្តិយា ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៧៥] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សោយនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និង
បកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ មានវារៈ៣ ប្រសា បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើផងចុះ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សោយនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ
និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ នូវរដូវ ... នូវ
កោជន ... នូវសេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យ
នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ... សេនាសនៈ
... ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
បានដល់ការម្សោយនិស្ស័យ អនន្តរូបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ
។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ នូវរដូវ ... នូវកោជន ... នូវ
សេនាសនៈ ... បុគ្គល អាស្រ័យ នូវចិត្ត ហើយឲ្យនូវទាន ។ បេ ។
ចំបែក នូវសង្ឃ រដូវ ... កោជន ... សេនាសនៈ ... ចិត្ត
ជាបច្ច័យ នៃសទ្ធា ។ បេ ។ នៃមគ្គ និងផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្ស-
យប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង

ចិត្តសមុជ្ជានុកេ បញ្ញាវិហ

នោចិត្តសមុជ្ជានុស្ស ច ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ
 បកក្ខបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ ឧត្ថំ ...
 កោជនំ ... សេនាសនំ ... ចិត្តំ ឧបនិស្សយ ទានំ
 ទេតិ ។ បេ ។ សង្កំ ភិន្ទតិ ឧត្ថំ ... កោជនំ ...
 សេនាសនំ ... ចិត្តំ ចិត្តសមុជ្ជានានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
 ច ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ
 ច នោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានុស្ស
 ធម្មស្ស ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌប-
 និស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកក្ខបនិស្សយោ
 ។ បេ ។ បកក្ខបនិស្សយោ តីណិ ។

[១៧៦] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានុស្ស
 ធម្មស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណ្ឌបុរេជានំ
 ចិត្តសមុជ្ជានេ រូបេ ។ បេ ។ ដោជ្ជព្វេ អនិច្ចតោ វិ-
 បស្សតិ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កនា
 រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតជានុយា សន្នំ សុណាតិ
 រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ដោជ្ជព្វាយតនំ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ចវារៈ

នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ៍បនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ ឡូវរដូវ . . . ឡូវភោជន . . . ឡូវសេនាសនៈ . . . បុគ្គល អាស្រ័យ ឡូវចិត្ត ហើយឲ្យ ឡូវទាន ។ បេ ។ បំបែក ឡូវសង្ឃរដូវ . . . ភោជន . . . សេនាសនៈ . . . ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងផង នៃចិត្តផង ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ៍បនិស្ស័យ អនន្តបនិស្ស័យ និងបកត្ថបនិស្ស័យ ។ បេ ។ ឯបកត្ថបនិស្ស័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

[១៧៦] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណ៍បុរេជាត គឺ ឡូវពួកចិត្តសមុជ្ជានរូប ។ បេ ។ បុគ្គល ឃើញ ឡូវពួកដោជ្ជព្វៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ ឡូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ ឡូវសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំ ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយជញ្ជាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានេ រូបេ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ
 ។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្តំ ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ
 ទិព្វេន ចក្កោ រូបំ បស្សតិ ទិញាយ សោតជានុយា
 សន្នំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋ-
 ញាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ ចិត្តសមុដ្ឋានេ រូបេ ។ បេ ។
 ដោដ្ឋព្វេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ
 អភិនន្តតិ តំ អារត្តំ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកា ច ខន្ធា
 ឧប្បជ្ឈតិ ទិព្វេន ចក្កោ រូបំ បស្សតិ ទិញាយ សោត-
 ជានុយា សន្នំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ដោដ្ឋញាយតនំ . . . ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណបុរេ-
 ជាតំ ចក្កំ ។ បេ ។ វត្ថុំ . . . កាយំ . . . រូបេ ។ បេ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 បានដល់ការម្មណបុរេជាត គឺ ឡូត៍ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ។ បេ ។ បុគ្គល
 ឃើញ ឡូត៍កដោដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើត
 ឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា ឡូត៍ដោដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ ឡូត៍រូប ដោយទិព្វ-
 ចក្ខុ ឮ ឡូត៍សំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោដ្ឋព្វាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត គឺ
 ឡូត៍ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ។ បេ ។ បុគ្គល ឃើញ ឡូត៍កដោដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង
 ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះ
 ប្រាជ្ញា ឡូត៍ដោដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ ឡូត៍រូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ ឡូត៍សំ-
 ឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោដ្ឋព្វាយតនៈ ... ។
 នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់ការម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណបុរេជាត
 គឺ ឡូត៍ចក្ខុ ... ។ បេ ។ ឡូត៍វត្ថុ ... ឡូត៍កាយ ... ឡូត៍ពួករូប ។ បេ ។

ប័ណ្ណសម្ពាធនុករេ បញ្ជាក់រំពេ

ដោយដូច្នេះ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ តំ អារត្តា ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ
 ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោយដូច្នេះ
 យតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុយតនំ ចក្ក-
 វិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេ-
 ជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ឆន្ទោ
 ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ឆច្ចស្ស បុរេជានប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ នោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ
 ទិព្វេន ចក្កុនា រូបំ បស្សតិ ទិព្វាយ សោតនាតុយា
 សន្តំ សុណាតិ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធានំ ដោយដូច្នេះយតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខុ-
 យតនំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយាយ-
 តនំ . . . វត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ ខន្ធានំ បុរេជានប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ឆន្ទោ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ឆច្ចស្ស បុរេជាន-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។
 អារម្មណបុរេជានំ ចក្កំ . . . វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវិវរៈ

នូវពួកផោដ្ឋព្វៈ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាសាទ
 នូវផោដ្ឋព្វៈនោះ បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង
 ដោយទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វា-
 យតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្ប-
 ច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ អារម្មណ-
 បុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស
 កើតឡើង បុគ្គល ឃើញ នូវរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ នូវសំឡេង ដោយ
 ទិព្វសោតធាតុ រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ
 (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយតនៈ . . .
 វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានក្ខន្ធ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផល នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផល
 ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។
 អារម្មណបុរេជាត គឺ នូវចក្ខុ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈនំ
និព្វេន ចក្កនា . . . និព្វាយ សោតជាតុយា . . .

រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច
ខន្ធនំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ . . . ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្ខា-
យតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ
កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច
ខន្ធនំ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ
ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេ-
ជាតំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្ត-
សមុដ្ឋានានំ ខន្ធនំ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច . . . ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបា-
យតនញ្ច ចក្ខាយតនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ
ខន្ធនំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច កាយាយត-
នញ្ច . . . ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ
ច ធម្មា នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាយតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស បុរេជា-
តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានំ ដោជ្ឈញ្ញាយតនញ្ច

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ភើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវវត្ថុនោះ ដោយ
 ទិព្វចក្ខុ . . . ដោយទិព្វសោតធាតុ . . . រូបាយតនៈ (ជាបច្ច័យ)
 នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយរូបាយតនៈ . . . ។
 ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ
 ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ដោយបុរេ-
 ជាតប្បច្ច័យ ដោយរូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី . . . រូបាយតនៈ
 ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី កាយាយតនៈក្តី
 . . . ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាត
 និងវត្ថុបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយរូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី

ចិត្តសមុជ្ជានុកោ បញ្ញាវិវា

វត្ថុ ច . . . ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបាយតនេន ចក្ខុយតនេន
 ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ចិត្តសមុជ្ជានំ ដោជ្ជញ្ញាយតនេន
 កាយាយតនេន . . . ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ច នោចិត្តស-
 មុជ្ជានោ ច ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច នោចិត្តសមុជ្ជា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាម្ម-
 ណាបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបាយត-
 នេន វត្ថុ ច ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានេន ខន្ធនំ បុរេ-
 ជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ដោជ្ជញ្ញាយត-
 នេន វត្ថុ ច . . . ចិត្តសមុជ្ជានំ រូបាយតនេន ចក្ខុ-
 យតនេន ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានេន ខន្ធនំ
 បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានំ ដោជ្ជញ្ញ-
 ាយតនេន . . . ។

[១៧៧] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មា ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស បច្ចាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ចាជាតា ចិត្ត-
 សមុជ្ជានា ខន្ធនំ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 កាយស្ស បច្ចាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥមីតាការេ-
 នេវ បច្ចាជាតា វិត្តារតញ្ញោ ។ អាសេវនប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ នវ ។

ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈ ចញ្ញាវារៈ

វត្ថុក្តី . . . រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃ

ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី កាយាយតនៈក្តី . . . ។

ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់អារម្ម-

ណបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី ជា

បច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយ-

ព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី វត្ថុក្តី . . . រូបាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន

ក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង

ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយព្វាយតនៈ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី . . . ។

[១៧៧] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ

បច្ចាជាតប្បច្ច័យ បានដល់បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ

នៃចិត្តសមុដ្ឋានកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ ឯបច្ចា-

ជាត បណ្ឌិត គប្បីឲ្យពិស្តារ តាមអាការនេះឯង ។ ជាបច្ច័យ ដោយ

អាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

[១៧៨] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា នាណ-
 ខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ចេតនា សម្ប-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ កម្មប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ នាណខណ៌កា ចិត្តសមុដ្ឋានា
 ចេតនា វិហាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
 កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
 នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតា នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នា ចេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នាណ-
 ខណ៌កា ចិត្តសមុដ្ឋានា ចេតនា វិហាកស្ស ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា
 នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ចេតនា
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានា-
 នញ្ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នាណខណ៌កា
 ចិត្តសមុដ្ឋានា ចេតនា វិហាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច
 កដត្តា ច រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(១៧៨) ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្តស-
 មុជ្ឈានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈាន-
 ចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
 ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានា-
 ខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួក
 កដក្ការូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុជ្ឈានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា
 ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចិត្តសមុជ្ឈានចេតនា ជា
 បច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង់ នៃពួកកដក្ការូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសមុជ្ជានុកោ បញ្ញាវិវា

[១៧៩] ចិត្តសមុជ្ជានុកោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ
ធម្មស្ស វិចារកប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

[១៨០] ចិត្តសមុជ្ជានុកោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ
ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានុ
អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ
រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ មូលំ
កាតតំ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ អាហារា ចិត្តស្ស អាហារប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិត្វកោ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ ក-
តន្តីកោ អាហារោ ឥមស្ស នោចិត្តសមុជ្ជានុកោ
កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ កា-
តតំ ចិត្តសមុជ្ជានុកោ អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុជ្ជានុកោ រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន
បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានុកោ ធម្មោ នោ-
ចិត្តសមុជ្ជានុកោ ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ
បដិសន្ធិត្វកោ នោចិត្តសមុជ្ជានុកោ អាហារា កដត្តា-
រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ នោចិត្តស-
មុជ្ជានុកោ កតន្តីកោ អាហារោ ឥមស្ស នោចិត្ត-
សមុជ្ជានុកោ កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ច-
យោ ។ មូលំ កាតតំ នោចិត្តសមុជ្ជានុកោ អាហារា

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[១៧៩] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ។

[១៨០] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
អាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃ
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កតឡើង្ហាហារ ជាចិត្តស-
មុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។
មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ពួកចិត្តសមុជ្ជានាហារ ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិ-
សន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយ
អាហារប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជានាហារ
ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតឡើង្ហាហារ ជា
នោចិត្តសមុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដោយអា-
ហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជានាហារ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូចានំ
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ កាតតំ
 បដិសន្ធិកូលោ លោចិត្តសមុដ្ឋានា អាហារា សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 ធម្មា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ច លោចិត្តសមុដ្ឋានា ច
 អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ ម្ងលំ
 កាតតំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច លោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ច អាហារា កដត្តារូចានំ អាហារប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច លោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច
 កកធឿន្ត្រោ អាហារោ ឥមស្ស លោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 កាយស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ម្ងលំ កា-
 តតំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច លោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ច អាហារា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច
 រូចានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
 រូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកចិត្តសមុដ្ឋានាហារ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃ
 ពួកកដត្តារូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តស-
 មុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ
 ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ គឺ ជាបដិ-
 សន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហា-
 រប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានាហារក្តី នៅចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ ភពឡើងវិញហោរ ជាចិត្តសមុដ្ឋាន និងជានៅចិត្តសមុដ្ឋាន
 ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានកាយនេះ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី នៅ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានាហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តា-
 រូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។

[១៨០] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ភីណំ ។ នោ-
 ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស
 សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានា សង្ខ្រិយា កដត្តារូចានំ សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ ចក្កុទ្ធិយំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 កាយិទ្ធិយំ កាយវិញ្ញាណស្ស រូបដីវិទ្ធិយំ កដត្តា-
 រូចានំ សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ កាតតំ
 នោចិត្តសមុជ្ជានា សង្ខ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុជ្ជានានត្វា រូចានំ សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិកូលោ ចក្កុទ្ធិយំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ
 ខន្ធានំ កាយិទ្ធិយំ . . . ។ មូលំ កាតតំ បដិសន្ធិ-
 កូលោ នោចិត្តសមុជ្ជានា សង្ខ្រិយា សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ កដត្តា ច រូចានំ សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចក្កុទ្ធិយំ ចក្កវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ សង្ខ្រិយ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយិទ្ធិយំ . . . ។ ចិត្តសមុជ្ជា-
 នោ ច នោចិត្តសមុជ្ជានោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស សង្ខ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសមុជ្ជានា ច

ចិត្តសមុជ្ជានិទុក្ខៈ បញ្ចករៈ

[១៨១] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
 កាយន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ រូបវិវត្តន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ចក្ខុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយ-
 ន្ទ្រិយ . . . ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
 ឥន្ទ្រិយ ជានោចិត្តសមុជ្ជាន ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃ
 ពួកកដត្តារូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយ
 . . . ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុជ្ជានក្តី

នោចិត្តសមុដ្ឋានា ច សង្ខ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ សង្ខ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
បដិសន្ធិកូលោ ចក្កុន្ទ្រិយញ្ច ឧបេក្ខិត្តិយញ្ច ចក្កុ-
វិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយិន្ទ្រិយញ្ច សុខិន្ទ្រិ-
យញ្ច កាយិន្ទ្រិយញ្ច ទុក្ខិន្ទ្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណ-
សហគតានំ ខន្ធានំ សង្ខ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
មូលំ កាតតំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ច នោ-
ចិត្តសមុដ្ឋានា ច សង្ខ្រិយា កដត្តារូបានំ សង្ខ្រិយ-
ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុន្ទ្រិយញ្ច ឧបេក្ខិត្តិយញ្ច
ចក្កុវិញ្ញាណស្ស កាយិន្ទ្រិយំ . . . ។ មូលំ កាតតំ
បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តសមុដ្ឋានា ច នោចិត្តសមុដ្ឋានា ច
សង្ខ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កដត្តា ច រូបានំ
សង្ខ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុន្ទ្រិយញ្ច ឧបេក្ខិត្តិ-
យញ្ច ចក្កុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ
សង្ខ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយិន្ទ្រិយញ្ច . . . ។ ឈា-
នប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី មគ្គប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
តីណី សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បញ្ច ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន

ជានោចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្ត-
សមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី
ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយិ-
ន្ទ្រិយក្តី សុខិន្ទ្រិយក្តី កាយិន្ទ្រិយក្តី ទុក្ខិន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ
ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជានោ-
ចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយ
ក្តី ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយិន្ទ្រិយ ... ។ មូល
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ជាចិត្តសមុដ្ឋានក្តី
ជានោចិត្តសមុដ្ឋានក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយ
រូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយក្តី ឧបេក្ខន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុ-
វិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិន្ទ្រិយក្តី
... ។ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយ
មគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[១៨២] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បញ្ញា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ នោចិត្ត-
 សមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។
 សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ប
 នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ប ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បញ្ញាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានោ
 ធម្មោ នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បញ្ញាជាតំ ។ សហជាតំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ កកដត្តារូបាទំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចិត្តំ វត្ថុស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ បក្ខាយតទំ បក្ខុវិញ្ញាណស្ស
 កាយាយតទំ កាយវិញ្ញាណស្ស វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្ប-
 យុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បញ្ញាជាតា នោចិត្តសមុជ្ជា-
 នា ឧប្បា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តស-
 មុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បញ្ញាជាតំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ចវារៈ

[១៨២] ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។
ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជាន-
ធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់បច្ឆា-
ជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
សមុជ្ជានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និង
បច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
កងត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ចិត្ត (ជាបច្ច័យ) នៃវត្ថុ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ (ជាបច្ច័យ)
នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយានៈ (ជាបច្ច័យ) នៃកាយវិញ្ញាណ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកនោចិត្តសមុជ្ជា-
នក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌
ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សង្ខតំ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ច នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បន្ទាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ
 ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បន្ទា-
 ជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តស-
 មុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បន្ទាជាតំ ។ សង្ខតំ ។

[១៨៣] ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ
 បន្ទាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្ត-
 សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ អាហារំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

សេចក្តីបំប្រែញ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
ជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុដ្ឋាន-
ធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តស-
មុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។
សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[១៨៣] ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តី
បំប្រែញ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត និងអាហារ ។
សេចក្តីបំប្រែញ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ផង នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត

ចំណុចសម្ព័ន្ធនៃ បញ្ហាវិវាទ

បុរេជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ ។ សង្គ្រោះ ។ នៅចិត្តសម្បជ្ជានៅ
 ឆ្នោ ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស អត្ថប្បដ្ឋានយេន
 បច្ចុប្បន្ន សហជាន់ បុរេជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ អាហារំ ឥន្ទ្រ-
 យំ ។ សង្គ្រោះ ។ នៅចិត្តសម្បជ្ជានៅ ឆ្នោ ចិត្តស-
 ម្បជ្ជានស្ស ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស អត្ថប្បដ្ឋានយេន បច្ចុប្បន្ន សហជាន់
 បុរេជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ ។ សង្គ្រោះ ។ នៅចិត្តសម្បជ្ជានៅ
 ឆ្នោ ចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ប នៅចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ប
 ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស អត្ថប្បដ្ឋានយេន បច្ចុប្បន្ន សហជាន់ បុរេជាន់
 បច្ចុប្បន្នជាន់ អាហារំ ។ សង្គ្រោះ ។ ចិត្តសម្បជ្ជានៅ ប
 នៅចិត្តសម្បជ្ជានៅ ប ឆ្នោ ចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស
 អត្ថប្បដ្ឋានយេន បច្ចុប្បន្ន សហជាន់ បុរេជាន់ បច្ចុ-
 ប្បន្នជាន់ ។ សហជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានៅ ឆ្នោ
 ឆ្នោ . . . សង្គ្រោះ ។ ចិត្តសម្បជ្ជានៅ ប នៅចិត្តសម្បជ្ជានៅ
 ប ឆ្នោ នៅចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស អត្ថប្បដ្ឋាន-
 យេន បច្ចុប្បន្ន សហជាន់ បុរេជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ អា-
 ហារំ ឥន្ទ្រយំ ។ សហជាន់ បច្ចុប្បន្នជាន់ ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានៅ
 ឆ្នោ ប ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស ឆ្នោចិត្តសម្បជ្ជានស្ស អត្ថប្បដ្ឋាន-
 យេន បច្ចុប្បន្ន កាយវិញ្ញាណសហគតា . . . ។
 សហជាន់ ចិត្តសម្បជ្ជានៅ . . . បច្ចុប្បន្នសង្គ្រោះ

ចិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បុរេជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
បច្ចាជាត អាហារ នឹងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌
ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
ជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត នឹងអាហារ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។
ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត នឹងបច្ចាជាត ។ សហ-
ជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ... សេចក្តីបំប្រញ ។ ចិត្ត-
សមុជ្ឈានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌
ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ នឹង
ឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុ-
យតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ដែលច្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ ... ។ សហជាត គឺ ជាចិត្តសមុជ្ឈាន ... ដូចបច្ច័យវារៈដែរ

អភិធម្មចិដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិបិ បវត្ថុបិ កាតត្វា សព្វេសម្មំ បញ្ញានំ ។
 បដ្ឋាជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធច ចិត្តញ្ច បុរេជាតស្ស
 ឥវស្ស ។ ឆោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បដ្ឋាជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធច ចិត្តញ្ច
 កតត្ថិដ្ឋកេ អាហារេ ច ឥវស្ស ឆោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បដ្ឋា-
 ជាតា ចិត្តសមុដ្ឋានា ខន្ធច ចិត្តញ្ច រូបជីវិត្រិយញ្ច
 កតត្ថាចានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ច ឆោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ឆន្ទា ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ច ឆោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ឆម្បស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សហជា-
 តោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ... សន្និទ្ធិតំ ។ បច្ចយ-
 វារេ សហជាតវារសនិសោ សហជាតបទា សព្វេ
 កាតត្វា ។ នត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ វិភតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អវិភតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[១៨៤] ហេតុយា ភីណិ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ

អភិធម្មចិដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បដិសន្ធិក្តី បវត្តិក្តី របស់ពួកប្រសាទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជាន-
 កាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តស-
 មុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី កព្វឡើងវិញហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ជានកាយ
 នេះ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសមុជ្ជានក្នុងចិត្តក្តី រូប-
 ជីវិតទ្រុឺយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ចិត្តស-
 មុជ្ជានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង នៃ
 នោចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
 នឹងបច្ឆាជាត ។ សហជាត ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ... សេចក្តី
 បំប្រញ ។ បច្ច័យវារៈ ដូចគ្នានឹងសហជាតវារៈដែរ ឯសហជាតបទទាំង
 អស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ ជាបច្ច័យ ដោយនត្ថិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយវិតតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ។

(១៨៤) ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ៣ ក្នុងការម្សុណប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧

ចិត្តសមុជ្ជានទុកេ បញ្ញាវិព

អញ្ញមញ្ញ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
 បុរេជានេ នវ បន្ទាជានេ នវ អាសវនេ នវ កក្ក
 តីណំ វិចារកេ នវ សព្វត្ថ នវ វេទ្រិយេ នវ ឈានេ
 តីណំ មក្កេ តីណំ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ នវ
 ។ បេ ។ អវិគតេ នវ ។

[១៨៥] ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេ-
 ជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្ទាជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 កក្កប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ នោ-
 ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្ទាជានប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ កក្កប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ធម្មោ ចិត្តសមុជ្ជានស្ស
 ច នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្ទា-
 ជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កក្កប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

ចិត្តសមុជ្ឈានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ក្នុងវេទនាប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុង
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជានប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុង
បច្ឆាជានប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុងអាសវនប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុង
កម្មប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំង
អស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ក្នុងឈាន-
ប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្ត-
ប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ។ បេ ។ ក្នុង
អវិគតប្បដ្ឋាន មានវារៈ ៧ ។

[១៨៥] ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយ
ការម្សណប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយសហជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយ
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយ
បច្ឆាជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បដ្ឋាន ។ ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌
ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ដោយការម្សណប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ
ដោយសហជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បដ្ឋាន ជា
បច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជានប្បដ្ឋាន ជា
បច្ច័យ ដោយកម្មប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយរាហារប្បដ្ឋាន ។
ចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ឈានធម៌ផង នៃនោចិត្តសមុជ្ឈាន-
ធម៌ផង ដោយការម្សណប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយសហជានប្បដ្ឋាន ជា
បច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជានប្បដ្ឋាន
ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជានប្បដ្ឋាន ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បដ្ឋាន ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ វិញ្ញ័យប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ឆាជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ នោ-
 ចិត្តសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ម-
ណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
ភ័ន្តិយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុដ្ឋានធម៌
ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
មុដ្ឋានធម៌ផល នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ផល ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជា
បច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
មុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តស-
មុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ

ចិត្តសមុជ្ជាឥទ្ធកំ បញ្ញាវិវា

សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្ទាជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វេទ្រិយប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសមុជ្ជានោ ច នោចិត្តសមុជ្ជានោ
 ច នម្ហា ចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច នោចិត្តសមុជ្ជានស្ស ច
 នម្មស្ស អាម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេ-
 ជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បន្ទាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[១៨៦] នហេតុយា នវំ នអាម្មណោ នវំ សត្វត្ថ
 នវំ នោអវិគតេ នវំ ។

[១៨៧] ហេតុប្បដ្ឋយា នអាម្មណោ វីណី ...
 នអនិបតិយា វីណី នអនន្តរេ វីណី នសមនន្តរេ
 វីណី នអញ្ញមញ្ញេ ទ្វេ នឧបនិស្សយេ វីណី នមគ្គេ
 វីណី នសម្បយុត្តេ ទ្វេ នវិប្បយុត្តេ វីណី នោនត្ថិ-
 យា វីណី នោវិគតេ វីណី ។

[១៨៨] នហេតុប្បដ្ឋយា អាម្មណោ នវំ ...
 អនិបតិយា នវំ ។ អនុលោមគណនា កាតព្វា ។
 ... អវិគតេ នវំ ។

ចិត្តសមុជ្ជានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយត្រ្រិយប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
 សមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង
 នៃនៅចិត្តសមុជ្ជានធម៌ផង ដោយការមូណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយស-
 ហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ ។

[១៨៦] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការមូណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៩ ក្នុងនោភវិតតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ។

[១៨៧] ក្នុងនការមូណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអត្តាមត្តាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
 ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
 នោនត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[១៨៨] ក្នុងនការមូណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។ ការរាប់ជាអនុលោម បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើចុះ ។ ... ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បិត្តសហភទ្កកំ

បដិច្ចវិពា

[១៨៧] ចិត្តសហភំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហភ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហភំ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តសហភំ ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភំ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។ ចិត្តសហភំ ធម្មំ
 បដិច្ច នោចិត្តសហភំ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តសហភំ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ នោចិត្តសហភំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភំ ខន្ធ
 បដិច្ច ចិត្តំ កដត្តា ច រូបំ ។ ចិត្តសហភំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសហភំ ច នោចិត្តសហភំ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហភំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
 ចិត្តញ ចិត្តសហភំ ច នោចិត្តសហភំ ច ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហភំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ កដត្តា ច រូបំ ។ នោចិត្តសហភំ
 ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសហភំ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ច-
 យា ចិត្តំ បដិច្ច នោចិត្តសហភំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសហភូតិៈ

បដិច្ចារិៈ

(១៨៩) ចិត្តសហភូតិ^(១) (ធម៌កើតជាមួយនឹងចិត្ត) អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហភូតិ អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ (ខន្ធកើតជាមួយនឹងចិត្ត) ១ ខ្សែខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ១ ខ្សែខន្ធ ២ . . . ។ នោចិត្តសហភូតិ^(២) (ធម៌មិនមែនកើតជាមួយនឹងចិត្ត) អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហភូតិ អាស្រ័យ ខ្សែពួកចិត្តសហភូតិ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ខ្សែពួកចិត្តសហភូតិ ។ ចិត្តសហភូតិក្តី នោចិត្តសហភូតិក្តី អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហភូតិ នឹងជានោចិត្តសហភូតិ អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហភូតិ ១ ។ នោចិត្តសហភូតិ អាស្រ័យ ខ្សែនោចិត្តសហភូតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហភូតិ អាស្រ័យ ខ្សែចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កដត្តារូប អាស្រ័យ ខ្សែចិត្ត វត្ថុ

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារចូន្ត កាយវិញ្ញាណ និងវិចីរញ្ញក្តី ។ ២ គឺ ចិត្ត រូប និងនិព្វាន ។

ចិត្តសហគុណ បដិច្ចវិធី

វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្ត ឯកំ មហាក្ខតំ . . . មហាក្ខតេ
 បដិច្ច នោចិត្តសហគុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កដត្តារូបំ ឧបា-
 នារូបំ ។ នោចិត្តសហគុ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហគុ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា
 ចិត្តសហគុ ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ
 បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តសហគុ ខន្ធា មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសហគុ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានំ រូបំ ឧបាសារូបំ ។ នោចិត្តសហគុ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសហគុ ច នោចិត្តសហគុ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេ-
 តុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា ចិត្តសហគុ
 ច នោចិត្តសហគុ ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកោ ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច
 ខន្ធា មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសហគុ ច នោចិត្តសហគុ
 ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ឧបាសារូបំ ។ ចិត្តសហគុញ្ច នោ-
 ចិត្តសហគុញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហគុ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហគុ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសហគុ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តសហគុ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា

ចិត្តសាស្ត្រទុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

អាស្រ័យ នូវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ នូវមហាក្ខត ១ . . . ចិត្តស-
មុដ្ឋានរូប ជាខោចិត្តសហកុ កងត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវ
ពួកមហាក្ខត ។ ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ នូវខោចិត្តសហកុធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋាន-
រូប ជាចិត្តសហកុក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្ត-
សហកុក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងឧបា-
ទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្ខត ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នៅចិត្តសហកុធម៌
ក្តី អាស្រ័យ នូវខោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជាខោចិត្ត-
សហកុក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ
និងជាខោចិត្តសហកុ និងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្ខត ។ ចិត្ត-
សហកុធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសហកុធម៌ផង នូវខោចិត្តសហកុធម៌ផង
ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ៦ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្ត-
សហកុក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ៦ អាស្រ័យ នូវចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ
 ខន្ធកា វត្ថុកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធ . . . ចិត្ត-
 សហក ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសហក
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តសហកកា លោ-
 ចិត្តសហកកា ធម៌ំ បដិច្ច លោចិត្តសហក ធម្មា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហក ខន្ធ ច ចិត្តកា បដិច្ច
 លោចិត្តសហក ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្ត-
 សហក ខន្ធ ច ចិត្តកា បដិច្ច កាដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តសហក ខន្ធ ច វត្ថុកា បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តស-
 ហក ខន្ធ ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច លោចិត្តសហក
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ កាដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។ ចិត្តស-
 ហកកា លោចិត្តសហកកា ធម៌ំ បដិច្ច ចិត្តសហក ច
 លោចិត្តសហក ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្ត-
 សហកំ ឯកំ ខន្ធកា ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សហក ច លោចិត្តសហក ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធកា
 ចិត្តកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា កាដត្តា ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ
 . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធកា
 វត្ថុកា បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តកា ទ្វេ ខន្ធ . . .

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បជ្ជាន

ទូរៗខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទូរៗចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១
 ផង ទូរៗត្ថផង ទូរៗខន្ធ ២ ... ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងឧបាទារូប
 អាស្រ័យ ទូរៗពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទូរៗពួកមហាក្ខតផង ។ នោចិត្តស-
 ហកុធម៌ អាស្រ័យ ទូរៗចិត្តសហកុធម៌ផង ទូរៗនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ
 អាស្រ័យ ទូរៗពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទូរៗចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កដត្តារូប អាស្រ័យ ទូរៗពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទូរៗចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ ទូរៗពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទូរៗត្ថផង ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូប ជានោចិត្តសហកុ កដត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ ទូរៗពួកចិត្ត-
 សហកុក្ខន្ធផង ទូរៗពួកមហាក្ខតផង ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌
 ក្តី អាស្រ័យ ទូរៗចិត្តសហកុធម៌ផង ទូរៗនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ
 និងជានោចិត្តសហកុក្តី អាស្រ័យ ទូរៗចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទូរៗចិត្តផង ទូរៗ
 ខន្ធ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទូរៗចិត្ត-
 សហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទូរៗចិត្តផង ទូរៗខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ ទូរៗចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង ទូរៗត្ថផង ទូរៗខន្ធ ២ ...

ចិត្តសហករណ៍ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសហក្រ ខន្ធ ប មហាក្រតេ ប បដិច្ច កាតត្រាប្ប
ឧបាទារ្យបំ ។ សន្និទ្ធំ ។

[១៧០] ហេតុយា នវ អាម្មណេ នវ អរូបំ សត្វំ
ឧទ្ធករិតតំ ចិត្តសមុជ្ឈានធុកសទិសំ ។ អធិបតីយា នវ
មហាក្រតេ នសុបិ បញ្ញាសុ កាតត្រា អធិបតីយា វិសុ
នត្ថំ ។ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជានេ នវ
អញ្ញាមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ បុរេ
ជានេ បញ្ញា អាសេវនេ បញ្ញា កាម្មេ នវ សត្វត្ថេ នវ
អវិគតេ នវ ។

[១៧១] ចិត្តសហក្រំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្រ
នម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសហក្រំ
ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធ ចិត្តសហក្រ ចិត្តសមុជ្ឈា-
នញ្ច រូបំ ខន្ធ ខន្ធ . . . អហេតុកប្បនិសន្និត្តុណា
វិចិត្តិញ្ញាសហកតេ ឧទ្ធក្ខសហកតេ ខន្ធ បដិច្ច វិចិត្ត-
កិញ្ញាសហកតោ ឧទ្ធក្ខសហកតោ មោហោ ។ ឯវំ
នវបិ បញ្ញា កាតត្រា អហេតុកត្ថំ និយាមេតតំ យថា
អនុលោមេ លត្ថតិ ឯវំ កាតតតំ វិណិ មោហោ យថា
ចិត្តសមុជ្ឈានធុកេ ឯវមេវ កាតត្រា ។

ចិត្តសហគុក្កៈ បដិច្ចវារៈ

កងក្កៈរូប នឹងឧបាទារូប ពាស្រ័យ ខ្សែពួកចិត្តសហគុក្កៈផង ខ្សែពួកប-
ហាក្កៈផង ។ សេចក្តីបំប្រែង ។

[១៩០] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការមូលប្បដ្ឋ័យ
មានវារៈ ៧ អរូបទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីរើឡើង ឲ្យដូចគ្នានឹងចិត្តសមុជ្ជាន-
ទុកៈចុះ ។ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ពួកមហាក្កៈ បណ្ឌិត គប្បី
ធ្វើ ក្នុងបញ្ញាទាំង ៦ ចុះ ឯក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋ័យ (ពួកមហាក្កៈ) មិនមាន
ក្នុងបញ្ញាទាំង ៣ ទេ ។ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរ-
ប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអព្យាប្ប-
ប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧបនិស្សយ-
ប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការសវន-
ប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្បដ្ឋ័យទាំងអស់
សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋ័យ មានវារៈ ៧ ។

[១៩១] ចិត្តសហគុក្កិ ពាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហគុក្កិ ទើបកើតឡើង
ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូប ជាចិត្តសហគុក្កិ
ពាស្រ័យ ខ្សែចិត្តសហគុក្កិ ១ ជាអហេតុកៈ ខ្សែខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃ
អហេតុកប្បដ្ឋ័យន្តិ មោហាៈ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្តិថា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
ពាស្រ័យ ខ្សែពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយវិចិត្តិថា ប្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។
បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ គប្បីកំណត់ថាជាអហេតុកៈ
ដែលធ្លាប់មានក្នុងអនុលោម យ៉ាងណា ត្រូវធ្វើ យ៉ាងនោះចុះ វារៈ ៣
នឹងមោហាៈ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចក្នុងចិត្តសមុជ្ជានទុកៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[១៧២] នេហេតុយា នវំ នអារម្មណេ នវំ នអនិប-
តិយា នវំ នអនន្តរេ នវំ នសមនន្តរេ នវំ នអញ្ញាមញ្ញា
នវំ នឧបនិស្សយេ នវំ នឫរជាតេ នវំ នបន្ទាជាតេ
នវំ នអាសេវនេ នវំ ។

[១៧៣] ចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធទេ បដិច្ច
ចិត្តសហក្ខ ចេតនា ។ នោចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច
នោចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា តាហិវ
... អាហារ ... ឧត្ត ... ។ នោចិត្តសហកំ
ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ច-
យា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តតោ ចេតនា ។ ចិត្តសហ-
កុញ្ច នោចិត្តសហកុញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នកម្មប្បច្ចយា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធទេ ច ចិត្តក្ខ
បដិច្ច សម្បយុត្តតោ ចេតនា ។

[១៧៤] នកម្មេ ចត្តារិ នវិហាកេ នវំ នអាហារេ
វតំ នន្ទ្រិយេ វតំ ។

[១៧៥] ចិត្តសហកំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសហក្ខ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នយានប្បច្ចយា បញ្ចវិញ្ញាណសហ-
គតំ ។ រេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[១៧២] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការប្បណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

[១៧៣] ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្តសហកុចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ ពាហិរៈ . . . អាហារ . . . រដូវ . . . ។ ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ។ ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសហកុធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនកម្មប្បដ្ឋយ គឺ សម្បយុត្តកចេតនា អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង ទ្វេចិត្តផង ។

[១៧៤] ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហារប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ។

[១៧៥] ចិត្តសហកុធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បដ្ឋយ គឺ វេលាច្រឡំដោយបញ្ចវិញ្ញាណ ។ បេ ។

ចិត្តសហកុក្កោ បច្ចយវិពោ

[១៧៦] ធម្មាធម្មំ ន ធម្មត្ថេ ធម្មំ ធម្មប្បយុត្តេ
ធម្មំ ធម្មប្បយុត្តេ ន ធម្មាធម្មិយា ធម្មំ ធម្មាវគតេ ធម្មំ ។

ឯវំ ឥតេវ ទ្វេបិ កណ្ណានា កាតញ្ចា ។

សហជាតវារោមិ បដិច្ចវាសនិសោ ។

បច្ចយវិពោ

[១៧៧] ចិត្តសហកុំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា តំណិ បដិច្ចសនិសោ ។
ធម្មាចិត្តសហកុំ ធម្មំ បច្ចយា ធម្មាចិត្តសហកុ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ ចិត្តំ បច្ច-
យា ធម្មាចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ បដិច្ច-
សនិសោ សព្វេ បហាភូតា ។ ធម្មាចិត្តសហកុំ ធម្មំ
បច្ចយា ចិត្តសហកុ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា ទន្ធា ចិត្តសហកុ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ ទន្ធា បដិ-
សន្ធិ សព្វេ បហាភូតា បដិច្ចសនិសោ ។ ធម្មាចិត្ត-
សហកុំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ ច ធម្មាចិត្តសហកុ
ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ បច្ចយា សម្ប-
យុត្តកា ទន្ធា ចិត្តសហកុ ច ធម្មាចិត្តសហកុ ច ចិត្ត-
សមុដ្ឋានំ រូបំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បច្ចយវិវរៈ

[១៩៦] ក្នុងនិយាមបុព្វប្បដិសន្ធិ មានព្រះ ៦ ក្នុងនិមិត្តបុព្វប្បដិសន្ធិ មាន
ព្រះ ៧ ក្នុងនិសម្បយុត្តបុព្វប្បដិសន្ធិ មានព្រះ ៧ ក្នុងនិវប្បយុត្តបុព្វប្បដិសន្ធិ មាន
ព្រះ ៦ ក្នុងនោតត្ថបុព្វប្បដិសន្ធិ មានព្រះ ៧ ក្នុងនោវត្ថបុព្វប្បដិសន្ធិ មានព្រះ ៧ ។

ការព្រះ ២ យ៉ាងក្រៅពីនេះ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

សហជាតព្រះ ដូចបដិច្ចព្រះដែរ ។

បច្ចយវិវរៈ

[១៩៧] ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុបុព្វប្បដិសន្ធិ គឺ មានព្រះ ៣ ដូចបដិច្ចព្រះដែរ ។ នោចិត្ត-
សហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
តុបុព្វប្បដិសន្ធិ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ-
និងបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកមហាក្ខតទាំងអស់ ដូចបដិច្ចព្រះដែរ ។
ចិត្តសហកុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
តុបុព្វប្បដិសន្ធិ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុក្តី ពឹង
ផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ និងបដិសន្ធិ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ពួកមហាក្ខត
ទាំងអស់ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចព្រះដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុ-
ធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុបុព្វប្បដិសន្ធិ
គឺពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ និងចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្ត-
សហកុ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ

ទន្ធា បដិសន្ធិ បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្ខតា ។ ចិត្ត-
 សហកុញ្ច លោចិត្តសហកុញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុំ ឯកំ ទន្ធា
 ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទេ ទន្ធា ចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
 រូបំ ទេ ទន្ធា . . . ចិត្តសហកុំ ឯកំ ទន្ធា វត្ថុញ្ច
 បច្ចយា ទេ ទន្ធា ទេ ទន្ធា . . . បដិសន្ធិ បដិច្ចស-
 និសា សព្វេ មហាក្ខតា ។ ចិត្តសហកុញ្ច លោចិត្តស-
 ហកុញ្ច ធម្មំ បច្ចយា លោចិត្តសហកុ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុ ទន្ធា ច ចិត្តញ្ច បច្ចយា
 លោចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសហកុ ទន្ធា ច
 វត្ថុញ្ច បច្ចយា ចិត្តំ ចិត្តសហកុ ទន្ធា ច មហាក្ខតេ ច
 បច្ចយា លោចិត្តសហកុ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិ
 បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្ខតា ។ ចិត្តសហកុញ្ច លោ-
 ចិត្តសហកុញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហកុ ច លោចិត្ត-
 សហកុ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហកុំ
 ឯកំ ទន្ធា ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទេ ទន្ធា ចិត្តសហកុ ច
 លោចិត្តសហកុ ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសហកុំ ឯកំ
 ទន្ធា វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទេ ទន្ធា ចិត្តញ្ច ទេ ទន្ធា . . .
 បដិសន្ធិ បដិច្ចសនិសា សព្វេ មហាក្ខតា ។

អភិធម្មបដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់' ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្មយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ-
 ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង ខន្ធ ២ . . .
 បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់' ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសហ-
 កុធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្មយ គឺ ជាចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ
 ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងចិត្តផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួក
 ចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងវត្ថុផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ពឹង
 ផ្អែក នឹងពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធផង នឹងពួកមហាក្ខតផង បដិសន្ធិ ពួកមហា
 ក្ខតទាំងអស់' ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហ-
 កុធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនោចិត្តសហកុធម៌ផង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្មយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តស-
 ហកុ និងជានោចិត្តសហកុ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹង
 ចិត្តផង ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុក្ខន្ធ ១ ផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . បដិសន្ធិ ពួកមហាក្ខតទាំងអស់' ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

ចិត្តសហវុទ្ធកេ បញ្ញាវិហារ

[១៩៧] ចិត្តសហវុទ្ធកេ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហវុទ្ធកេ
 នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា វិណិ បដិច្ចស-
 និសា ។ ពោចិត្តសហវុទ្ធកេ ធម្មំ បច្ចយា ពោចិត្តសហវុទ្ធកេ
 នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខាយតនំ បច្ច-
 យា ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយាយតនំ . . . ។ ឥមំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋាននុកេ បច្ចយវារ អារម្មណសនិសំ ធន្ធម្មំ
 ឥវេសំ បញ្ញាវិញ្ញាណមូលា កាតញ្ច ។ សង្ខតំ ។

[១៩៨] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិប-
 តិយា នវ សព្វត្ថ នវ អវិកតេ នវ ។

[២០០] ចិត្តសហវុទ្ធកេ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសហវុទ្ធកេ
 នម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តស-
 ហវុទ្ធកេ ឯតំ ខន្ធ . . . ។ សង្ខតំ ។ សតំ កាតតំ
 បច្ចយវារស្ស បញ្ញាវិញ្ញាណំ ធន្ធម្មំ មូលា កាតញ្ច
 សព្វេ បហាវុតា វិណិយេវ មោហា ។ សង្ខតំ ។

[២០១] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ
 នអធិបតិយា នវ នអនន្តេ នវ នសមនន្តេ នវ
 នអញ្ញាមញ្ញេ នវ នឧបនិស្សយេ នវ នបុរេជានេ នវ

ចិត្តសហកុដមៈ បញ្ញាវារៈ

[១៩៨] ចិត្តសហកុដមៈ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុដមៈ ទើប
 កើតឡើង ព្រោះការម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។
 នៅចិត្តសហកុដមៈ ពឹងផ្អែក នឹងនៅចិត្តសហកុដមៈ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ការម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយ-
 យតនៈ . . . ។ បទនេះ ដូចគ្នានឹងការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ក្នុងបច្ច័យវារៈ
 ត្រង់ចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ឯពួកបញ្ញាវិញ្ញាណមូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដោយ
 អំណាចនៃវារៈទាំង ៦ នេះចុះ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[១៩៩] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៩ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៩ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

[២០០] ចិត្តសហកុដមៈ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសហកុដមៈ ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសហកុដមៈ ១ ជាអហេតុកៈ . . . ។
 សេចក្តីបំប្រញ ។ បញ្ញាវិញ្ញាណនៃបច្ច័យវារៈ ទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ចុះ មូលនៃវារៈ ទាំង ៦ មហាកូតទាំងអស់ មានវារៈ ៣ និងមោហៈ
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២០១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ
 ៩ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអត្រាមត្រាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩
 ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមិកប្បដ្ឋានំ

នបច្ឆាជានេ នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ ចត្តារិ
នវិចារកេ នវ នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ
នឈានេ នវ នមក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ នវ នវិប្ប-
យុត្តេ ន នោនត្ថិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២០២] ហេតុប្បដ្ឋយា នអាម្មណេ នវ សព្វត្ថ
នវ . . . នកម្មេ តីណិ នវិចារកេ នវ នសម្បយុត្តេ
នវ នវិប្បយុត្តេ មញ្ញ នោនត្ថិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២០៣] នហេតុប្បដ្ឋយា អាម្មណេ នវ . . .
អនន្តរេ នវ សព្វត្ថ នវ មក្កេ តីណិ អវិគតេ នវ ។

និស្សយវារោ បច្ឆយវាសនិសោ ។

សំសដ្ឋានំ

[២០៤] ចិត្តសហកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ចិត្តសហក្ខ
នម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តសហកំ ឯកំ ខន្ធ
សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។
ចិត្តសហកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ នោចិត្តសហក្ខ នម្មោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនបច្ឆាជាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាហា-
រប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២០២] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ . . . ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២០៣] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
. . . ក្នុងនអនន្តរកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
វារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។
និស្សយវារៈដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

សំសង្ខារៈ

[២០៤] ចិត្តសហកុធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចិត្តសហកុត្តន្ធ ១ នឹង
ខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នៅចិត្តសហកុធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសហកុធម៌

ចិត្តសហគុណ សំសង្ការ

ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហគុ ឡេន្ធ សំសង្ការំ ចិត្តំ
 បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសហគុំ ធម្មំ សំសង្ការំ ចិត្តសហគុ
 ច នោចិត្តសហគុ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តសហគុំ ឯកំ ឡេន្ធ សំសង្ការំ ឡេ ឡេន្ធ ចិត្តញ្ច
 ឡេ ឡេន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ នោចិត្តសហគុំ ធម្មំ សំ-
 សង្ការំ ចិត្តសហគុ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
 ចិត្តំ សំសង្ការំ សម្មយុត្តកា ឡេន្ធ បដិសន្ធិ ។ ចិត្ត-
 សហគុញ្ច នោចិត្តសហគុញ្ច ធម្មំ សំសង្ការំ ចិត្ត-
 សហគុ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសហគុំ
 ឯកំ ឡេន្ធ ចិត្តញ្ច សំសង្ការំ ឡេ ឡេន្ធ ឡេ ឡេន្ធ . . .
 បដិសន្ធិ ។ សង្ខតំ ។

[២០៥] ហេតុយា បញ្ច ភាវម្មណោ បញ្ច សង្ខតំ
 បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។

[២០៦] នហេតុយា បញ្ច តីណី មោហោ ។
 នអធិបតីយា បញ្ច នបុរេជានេ បញ្ច នបច្ឆាជានេ
 បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច នកម្មេ តីណី នវិចារេ បញ្ច
 នឈានេ បញ្ច នមត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

តេតេ ឡេ កណាធាបិ សម្មយុត្តកាហេបិ
 សព្វេ កាតញ្ច ។

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ សំសង្ការៈ

ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងពួក
 ចិត្តសហកុទុក្ខ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នៅចិត្តសហកុធម៌ក្តី ប្រឡំ នឹងចិត្ត-
 សហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី
 ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុទុក្ខ ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ ចិត្តសហកុ-
 ធម៌ ប្រឡំ នឹងនៅចិត្តសហកុធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ជាបដិសន្ធិ ប្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសហកុធម៌ ប្រឡំ
 នឹងចិត្តសហកុធម៌ផង នឹងនៅចិត្តសហកុធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងចិត្តសហកុទុក្ខ ១ ផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២០៥] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការមូណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ។

[២០៦] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក៏មាន មានវារៈ ៣
 ក៏មាន ហើយមានមោហៈដែរ ។ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងន-
 បុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងន-
 អាសវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបា-
 កប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិញយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។ ក្រៅនេះ ការរាប់ទាំង២
 យ៉ាងក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី បណ្ឌិត គប្បី ធ្វើទាំងអស់ចុះ ។

បញ្ញាវិវា

(២០៧) ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ ចិត្ត-
 សហក្ខ ធម្មោ នោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស ហេតុ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ ចិត្តស្ស នោ-
 ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសហក្ខ ហេតុ ចិត្តស្ស
 កដត្តា ច រូបានំ ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្ត-
 សហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស ច នោចិត្តសហកុស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហក្ខ
 ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសហ-
 ក្ខនញ្ច នោចិត្តសហក្ខនញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូបានំ
 ហេតុប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

(២០៨) ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 ននុកេសទិសំ និដ្ឋានាករណំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បញ្ញាវិវរៈ

[២០៧] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោ-
ចិត្តសហកុធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុផង ដោយហេ-
តុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃ
ចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជា
បច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយហេតុប្ប-
ច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុហេតុ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្ត
ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្តសហកុផង
ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២០៨] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយអា-
រម្មណប្បច្ច័យ គឺ មានវរៈ ៩ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខវដ្តរ មិនមាន
ការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

ចិត្តសហគុណេ បញ្ញាវិពេ

(២០៩) ចិត្តសហគុ ឆម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ឆម្មស្ស
អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ វីណិ អារម្មណាធិបតិបិ
សហជាតាធិបតិបិ កាតញ្ចា ។ នោចិត្តសហគុ ឆម្មោ
នោចិត្តសហគុស្ស ឆម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
វីណិ អារម្មណាធិបតិបិ សហជាតាធិបតិបិ ឥមេសម្ប
តិល្លា កាតញ្ចា នវបិ បញ្ញា ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខសទិសា
អន្តេ វីណិ អារម្មណាធិបតិយេវ ។

(២១០) ចិត្តសហគុ ឆម្មោ ចិត្តសហគុស្ស
ឆម្មស្ស អនន្តរវ្យច្ចយេន បច្ចយោ នវ ចិត្តសមុដ្ឋាន-
ទុក្ខសទិសំ និន្នាណាករណំ ។ សមនន្តរវ្យច្ចយេន
បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាសទិសា ។ សហជាតវ្យច្ចយេន
បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាសទិសា ។ អញ្ញមញ្ញវ្យច្ចយេន
បច្ចយោ នវ បដិច្ចវាសទិសា ។ និស្សយវ្យច្ចយេន
បច្ចយោ នវ បច្ចយវាសទិសា ។ ឧបនិស្សយវ្យច្ច-
យេន បច្ចយោ នវ ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខសទិសា ។

(២១១) នោចិត្តសហគុ ឆម្មោ នោចិត្តសហគុស្ស
ឆម្មស្ស ចុរេជាតវ្យច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណាចុរេជាតំ
វត្ថុចុរេជាតំ វីណិ ។ នោចិត្តសហគុម្ចលំយេវ លុត្តតិ
ចិត្តសមុដ្ឋានទុក្ខសទិសា វីណិបិ និន្នាណាករណំ ។

ចិត្តសហកុធម៌ បញ្ញាវារៈ

[២០៩] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយរាជិ-
 បតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ឯការម្មណាធិបតិក្ខី សហជាតាធិបតិក្ខី
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុ-
 ធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ការម្មណាធិបតិក្ខី សហជា-
 តាធិបតិក្ខី ប្រស្នាទាំង ៩ ក្តី ដូចចិត្តសមុជ្ជានុបដៃវ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 (ដោយអំណាច) នៃវារៈទាំង ៣ ចុះ ក្នុងទីបំផុត មានវារៈ ៣ ហើយជា
 ការម្មណាធិបតិក្ខីដែរ ។

[២១០] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 អនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុជ្ជានុទុកៈដែរ មិនមាន
 ការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរាប្បច្ច័យ គឺ មាន
 វារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតាប្បច្ច័យ គឺ
 មានវារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាប្ប-
 ច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយនិស្ស-
 យាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយាប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុជ្ជានុទុកៈដែរ ។

[២១១] នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 បុរេជាតាប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាបុរេជាតា និងវត្ថុបុរេជាតា ហើយមាន
 វារៈ ៣ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ បណ្ឌិតតែងបានពិតប្រាកដ មានវារៈ ៣
 ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុជ្ជានុទុកៈដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។

[២០២] ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ នោចិត្តសហកុស្ស
 ធម្មស្ស បន្ទាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្ទាជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស នោចិត្តសហកុស្ស
 កាយស្ស បន្ទាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តស-
 ហក្ខ ធម្មោ នោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស បន្ទាជាតប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច
 ធម្មោ នោចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស បន្ទាជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ អាសេវនប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

[២០៣] ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតា នាណ-
 ខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខ ចេតនា សម្ម-
 យុត្តកានំ ខន្ធនំ ចិត្តសហក្ខនំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នាណខណ៌កា ចិត្ត-
 សហក្ខ ចេតនា វិនាកានំ ចិត្តសហក្ខនំ ខន្ធនំ
 កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ធម្មោ នោ-
 ចិត្តសហកុស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតា នាណខណ៌កា ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខ
 ចេតនា ចិត្តស្ស នោចិត្តសហក្ខនំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូបានំ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ នាណខណ៌កា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២១២] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
បច្ចាជានប្បច្ច័យ បានដល់បច្ចាជាន គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃ
នោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ចាជានប្បច្ច័យ ។ នោ-
ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយបច្ចាជានប្ប-
ច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
សហកុធម៌ ដោយបច្ចាជានប្បច្ច័យ ។ ជាបច្ច័យ ដោយអាសវនប្បច្ច័យ
គឺ មានវារៈ ៩ ។

[២១៣] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
កម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ
ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តស-
មុដ្ឋានរូបដង ជាចិត្តសហកុផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ
គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាវិបាក
ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌
ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ ឯសហ-
ជាត គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តស-
មុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ

ចិត្តសហកុទ្ទកេ បញ្ញាវិពេ

ចិត្តសហក្ខ ចេតនា វិចារកស្ស ចិត្តស្ស កដត្តា ច
 រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ឆម្មោ
 ចិត្តសហកុស្ស ច ឆោចិត្តសហកុស្ស ច ឆម្មស្ស កម្ម-
 ប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជាតា ធានាខណ៌កា ។ ស-
 ហជាតា ចិត្តសហក្ខ ចេតនា សម្បយុត្តកាណំ ខន្ធាណំ
 ចិត្តស្ស ច ចិត្តសហក្ខនញ្ច ឆោចិត្តសហក្ខនញ្ច ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានាណញ្ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 ធានាខណ៌កា ចិត្តសហក្ខ ចេតនា វិចារកាណំ ខន្ធាណំ
 ចិត្តស្ស កដត្តា ច រូបាណំ កម្មប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។

[២០៤] ចិត្តសហក្ខ ឆម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ឆម្មស្ស វិចារកប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ចិត្តសម្មដ្ឋានទុក-
 សទិសំ ។ អាហារប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ នវ ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានទុកសទិសា ឥមម្បី ឯកំ កតទ្បិញ្ញាហារ-
 សទិសំ ។

[២០៥] ចិត្តសហក្ខ ឆម្មោ ចិត្តសហកុស្ស
 ឆម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ នវ ចិត្តសម្មដ្ឋាន-
 ទុកសទិសំ និដ្ឋានាករណំ ។ ឈានប្បដ្ឋយេន បច្ច-
 យោ តីណី មក្កប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ តីណី សម្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

ចិត្តសហកុទុកៈ បញ្ញាវិវរៈ

គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួកកងត្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃ នោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានា-
ខណៈ ។ សហជាត គឺ ចិត្តសហកុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
យុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ នឹងជា
នោចិត្តសហកុផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណៈ គឺ ចិត្តសហ-
កុចេតនា ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកងត្តារូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

[២១២] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
វិបាកប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ។ ជាបច្ច័យ ដោយ
ភាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ឯចិត្ត-
សមុដ្ឋានទុកៈ ១ នេះ ដូចគ្នានឹងកតព្យាបារាហារដែរ ។

[២១៥] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
គម្រិយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសមុដ្ឋានទុកៈដែរ ចិន
មានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នា ទេ ។ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយ
សម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខដ្ឋានំ

(២០៦) ចិត្តសហក្ខ ឆោ ចិត្តសហកុស្ម្ម
 ធម្មស្ម វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ ចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាទំ
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហក្ខ ឆោ
 ឆោចិត្តសហកុស្ម្ម ធម្មស្ម វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធ
 ឆោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាទំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្កុលោ ... ។ បដ្ឋាជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ បុរោជាតស្ម ឥមស្ម ឆោចិត្តសហកុស្ម្ម
 កាយស្ម វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហ-
 ក្ខ ឆោ ចិត្តសហកុស្ម្ម ច ឆោចិត្តសហកុស្ម្ម ច
 ធម្មស្ម វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា ចិត្ត-
 សហក្ខ ខន្ធ ចិត្តសហក្ខនេវ ឆោចិត្តសហក្ខនេវ
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបាទំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ឆោចិត្តសហក្ខ ឆោ ឆោចិត្តសហកុស្ម្ម ធម្មស្ម
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរោជាតំ បដ្ឋា-
 ជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ ឆោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ រូបាទំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិ-
 ក្កុលោ ចិត្តំ កេដត្តារូបាទំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មចិជិត អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២១៦] ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ
នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្ត-
សហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
ដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
ច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ... ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
ច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហ-
កុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហ-
កុក្ខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្ត-
សហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
នោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេ-
ជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

ចិត្តសហគុណ បញ្ញាវិញ

ចិត្តំ វត្ថុស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ វត្ថុ ចិត្តស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ ចក្ខាយ-
 តនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជានំ ចិត្តំ បុរេជានស្ស ឥមស្ស នោ-
 ចិត្តសហគុស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ច-
 យោ ។ នោចិត្តសហគុ ធម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ធម្មស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេជានំ ។
 សហជានំ ចិត្តំ ចិត្តសហគុនំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបា-
 នំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ បុរេជានំ ចក្ខា-
 យតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្ប-
 ដ្ឋយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ ចិត្តសហគុ-
 នំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ នោចិត្តស-
 ហគុ ធម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ច នោចិត្តសហគុស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហជានំ ចិត្តំ ចិត្តសហគុនញ្ច នោចិត្តសហ-
 គុនញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ច-
 យោ បនិសន្ធិត្ថុណោ . . . ។ វត្ថុបុរេជានំ ចក្ខាយតនំ

ចិត្តសហកុទុក្ខៈ បញ្ញាការៈ

ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្ត ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃនោ-
 ចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្ត-
 សហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបុរេជាត គឺ
 ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តស-
 ហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ និងនោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ឯខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយានៈ

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានព្វំ ខន្ធនំ វិប្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ
 ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានព្វំ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហក្ខំ ច នោចិត្តសហក្ខំ ច ធម្មា ចិត្ត-
 សហកុស្សំ ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជាតា ចិត្តសហក្ខំ ខន្ធនំ ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសហក្ខំនំ ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានានំ រូចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ចិត្តសហក្ខំ ច នោចិត្តសហក្ខំ ច ធម្មា នោចិត្តសហ-
 កុស្សំ ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតា ចិត្តសហក្ខំ ច នោចិត្ត-
 សហក្ខំ ច ខន្ធនំ ចិត្តញ្ច នោចិត្តសហក្ខំនំ ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នានំ រូចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ . . . ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខំ ច នោចិត្តស-
 ហក្ខំ ច ខន្ធនំ បុរេជាតស្ស ឥមស្ស នោចិត្តសហកុស្សំ
 កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហក្ខំ
 ច នោចិត្តសហក្ខំ ច ធម្មា ចិត្តសហកុស្សំ ច នោចិត្ត-
 សហកុស្សំ ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 ចិត្តសហក្ខំ ច នោចិត្តសហក្ខំ ច ខន្ធនំ ចិត្តញ្ច ចិត្ត-
 សហក្ខំនព្វំ នោចិត្តសហក្ខំនព្វំ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូចា-
 នំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្ត-
 ប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តស-
 ហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បាន
 ដល់សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប ជាចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ក្តី
 នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហ-
 កុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។
 ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង
 នោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ជាចិត្តសហកុ និងជានោចិត្តសហកុ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហគុណេ បញ្ញាវិវា

[២០៧] ចិត្តសហគុ ឆម្មោ ចិត្តសហគុស្ស
 ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហគុ ឯកោ
 ខន្ធោ . . . បដិច្ចសទិសំ ។ ចិត្តសហគុ ឆម្មោ នោ-
 ចិត្តសហគុស្ស ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហ-
 ជានំ បដ្ឋាជានំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសហគុ ឆម្មោ ចិត្ត-
 សហគុស្ស ច នោចិត្តសហគុស្ស ច ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ចិត្តសហគុ ឯកោ ខន្ធោ . . . បដិច្ច-
 សទិសំ ។ នោចិត្តសហគុ ឆម្មោ នោចិត្តសហគុស្ស
 ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ
 បដ្ឋាជានំ អាហារំ វេទិយំ ។ សង្ខតំ ។ នោចិត្តស-
 ហគុ ឆម្មោ ចិត្តសហគុស្ស ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ ។ នោចិត្តសហគុ ឆម្មោ
 ចិត្តសហគុស្ស ច នោចិត្តសហគុស្ស ច ឆម្មស្ស អត្ថិ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេជានំ ។ សង្ខតំ ។
 ចិត្តសហគុ ច នោចិត្តសហគុ ច ឆម្មោ ចិត្តសហគុស្ស
 ឆម្មស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហជានោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ
 ខន្ធោ ច កក្កាយតនេន ចក្កវិញ្ញាណេន ទិដ្ឋំ ខន្ធនំ
 . . . សត្វំ បដិសន្ធិយំ កោតត្វំ សហជានំ បុរេជានំ ។

ចិត្តសហកុដ្ឋមៈ បញ្ញាវារៈ

(២១៧) ចិត្តសហកុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដ្ឋមិ ដោយ
អត្ថិប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសហកុដ្ឋមិ ១ . . . ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសហ-
កុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុដ្ឋមិ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
ជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តសហកុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ នៃ
ចិត្តសហកុដ្ឋមិផង នៃនោចិត្តសហកុដ្ឋមិផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត-
សហកុដ្ឋមិ ១ . . . ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសហកុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ
នៃនោចិត្តសហកុដ្ឋមិ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ នោចិត្តសហ-
កុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដ្ឋមិ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហ-
ជាត និងបុរេជាត ។ នោចិត្តសហកុដ្ឋមិ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដ្ឋមិផង
នៃនោចិត្តសហកុដ្ឋមិផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេ-
ជាត ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ចិត្តសហកុដ្ឋមិក្តី នោចិត្តសហកុដ្ឋមិក្តី
ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុដ្ឋមិ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និង
បុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
ចក្ខុយតនៈក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ . . . បទទាំង
អស់ ជាសហជាត និងបុរេជាត បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងបដិសន្ធិចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ធម្មា នោចិត្ត-
 សហក្ខុស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 សហជាតា ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា ច ចក្កាយ-
 តនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 កាយវិញ្ញាណសហគតា . . . ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា ច
 ចិត្តញ្ច នោចិត្តសហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អត្ថិ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហជាតំ ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា
 ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ សហ-
 ជាតា ចិត្តសហក្ខ ខន្ធា ច មហាក្ខតា ច នោចិត្ត-
 សហក្ខំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ បដិសន្ធិក្ខណោ តីណិបិ កាតញ្ច ។ បច្ឆាជាតា
 ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស
 ឥមស្ស នោចិត្តសហក្ខុស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ
 ច ខន្ធា កតធឿដ្ឋក្ការោ អាហារោ ច ឥមស្ស នោចិត្ត-
 សហក្ខុស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 បច្ឆាជាតា ចិត្តសហក្ខ ច នោចិត្តសហក្ខ ច ខន្ធា រូប-
 ដីវិត្តិយញ្ច កជត្តារូបំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសហកុធម៌ក្តី នោចិត្តសហកុធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុធម៌
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ
 និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
 ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ដែលប្រឡំ
 ដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ សហជាត
 គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី វិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។
 សហជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកមហាក្ខតក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្ត-
 សមុដ្ឋានរូប ជានោចិត្តសហកុ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ វារៈ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោ-
 ចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដែលភើតមុន
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហ-
 កុក្ខន្ធក្តី កពឡិដ្ឋាវហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសហកុកាយនេះ ដោយ
 អត្ថប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសហកុក្ខន្ធក្តី ពួកនោចិត្តសហកុក្ខន្ធ
 ក្តី រូបដីវិត្តិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហគុណ បញ្ញាវិញ

ចិត្តសហគុ ច ឆោចិត្តសហគុ ច ឆម្ពា ចិត្តសហគុស្ស
 ច ឆោចិត្តសហគុស្ស ច ឆម្ពស្ស អត្ថិប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញា-
 ណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ...
 បដ្ឋយវាសនិសំ ។

[២០៨] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អធិ-
 បតិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ
 នវ អញ្ញមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ
 បុរេជាតេ តីណិ បច្ឆាជាតេ តីណិ អាសេវនេ នវ
 កកម្មេ តីណិ វិចារកេ នវ អាហារេ នវ វ័ជ្ជន្តិយេ នវ
 ឈានេ តីណិ មគ្គេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្ប-
 យុត្តេ នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិគតេ នវ អវិ-
 គតេ នវ ។

[២០៩] ចិត្តសហគុ ឆម្ពា ចិត្តសហគុស្ស
 ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 កកម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហគុ ឆម្ពា
 ឆោចិត្តសហគុស្ស ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បច្ឆាយោ សហជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ឆាយន បច្ឆាយោ បន្តាជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ កក្កប្ប-
 ច្ឆាយន បច្ឆាយោ ។ នេត្តសហក្ខ ឆន្ទោ នេត្តសហ-
 កុស្ស ច នេត្តសហកុស្ស ច ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បច្ឆ-
 យន បច្ឆាយោ សហជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ឧប-
 និស្សយប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ កក្កប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ។
 នេត្តសហក្ខ ឆន្ទោ នេត្តសហកុស្ស ឆម្ពស្ស អារម្ម-
 ណប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ សហជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ
 ឧបនិស្សយប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ បុរេជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆ-
 យោ បន្តាជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ អាហារប្បច្ឆាយន
 បច្ឆាយោ វេទ្យនិយប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ។ នេត្តសហក្ខ
 ឆន្ទោ នេត្តសហកុស្ស ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បច្ឆាយន
 បច្ឆាយោ សហជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ បុរេជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ។
 នេត្តសហក្ខ ឆន្ទោ នេត្តសហកុស្ស ច នេត្ត-
 សហកុស្ស ច ឆម្ពស្ស អារម្មណប្បច្ឆាយន បច្ឆ-
 យោ សហជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ឧបនិស្សយប្បច្ឆ-
 យន បច្ឆាយោ បុរេជាតប្បច្ឆាយន បច្ឆាយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌ ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយការម្មណប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសហកុធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជា-
 តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជា-
 តប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជា-
 តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសហកុធម៌ផង ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ និងនោចិត្ត-
 សហកុធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

ចិត្តសហក្ខុកេ បញ្ញាវិពេ

ចិត្តសហក្ខុ ច នោចិត្តសហក្ខុ ច ធម្មា ចិត្តសហក្ខុស្សៈ
 ធម្មស្សៈ អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ចិត្តសហក្ខុ ច នោចិត្តសហក្ខុ ច ធម្មា នោចិត្តសហ-
 ក្ខុស្សៈ ធម្មស្សៈ អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដ្ឋាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ចិត្តសហក្ខុ ច នោ-
 ចិត្តសហក្ខុ ច ធម្មា ចិត្តសហក្ខុស្សៈ ច នោចិត្តសហ-
 ក្ខុស្សៈ ច ធម្មស្សៈ អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។

[២២០] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ សព្វត្ថ
 នវ នោវិគតេ នវ ។

[២២១] ហេតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ ភីណិ ...
 នអធិបតីយា ភីណិ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
 នអញ្ញមញ្ញេ ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ សព្វត្ថ ភីណិ
 នសម្មយុត្តេ ភីណិ នវិប្បយុត្តេ ភីណិ នោនត្ថយា
 ភីណិ នោវិគតេ ភីណិ ។

ចិត្តសហកុធម៌្គៈ បញ្ញាវិវរៈ

ចិត្តសហកុធម៌្គៈ នោចិត្តសហកុធម៌្គៈ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ ដោយ
 ការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសហកុធម៌្គៈ នោចិត្តសហកុធម៌្គៈ ជាបច្ច័យ នៃ
 នោចិត្តសហកុធម៌ ដោយការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ សហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
 ចិត្តសហកុធម៌្គៈ នោចិត្តសហកុធម៌្គៈ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសហកុធម៌ផង
 នៃនោចិត្តសហកុធម៌ផង ដោយការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[២២០] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៩ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៩ ។

[២២១] ក្នុងនការម្មណ្ឌប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 ... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
 ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនោតតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២២២] ឆមោតុប្បទូយា អារម្មណេ នវ . . .

អនិបតិយា នវ ។

អនុលោមមាតិកា កាតតា ។

បិគ្គសហកុទុកំ និដ្ឋិតំ ។

បិគ្គានុបរិវត្តិទុកំ

បដិច្ចវិវា

[២២៣] ចិត្តានុបរិវត្តិ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តានុបរិវត្តិ
ឆមោ ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បទូយា ចិត្តានុបរិវត្តិ ឯកំ ខន្ធ
បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តានុបរិវត្តិ ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ បដិ-
សន្ធិត្តុលោ ។ បេ ។ យថា ចិត្តសហកុទុកំ ឯវំ ឥមំ
ទុកំ កាតតា និដ្ឋានាការណំ ។

បិគ្គសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកំ

បដិច្ចវិវា

[២២៤] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆមោ ឧប្បជ្ជនិ ហេតុប្បទូយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ
បដិច្ច ឯកោ ខន្ធ បដិសន្ធិត្តុលោ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២២២] ក្នុងការម្សោយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ
... ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

អនុលោមភាគីកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តសហកុទុកៈ ។

ចិត្តានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[២២៣] ចិត្តានុបរិវត្តិធម៌^(១) (ធម៌ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) អាស្រ័យ
នូវចិត្តានុបរិវត្តិធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ គឺ ចិត្ត-
សមុដ្ឋានប្រ ជាចិត្តានុបរិវត្តិក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តានុបរិវត្តិកូន១ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសហកុទុកៈ យ៉ាងណា ចិត្តានុបរិវត្តិទុកៈនេះ
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឱ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ

[២២៤] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌^(២) (ធម៌ច្រឡំដោយចិត្តនិងតាំង
ឡើងដោយចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
នកូន ១ ខន្ធ ១ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារកូន កាយវិញ្ញត្តិ និងវិចីវិញ្ញត្តិ ។ ២ គឺ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារកូន ។

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាសម្ពាទុកេ បដិច្ចវាវោ

ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាសម្ពាទុកេ ធម្មំ បដិច្ច វោចិត្តសំសដ្ឋសម្មា-
 វោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាទុកេ
 ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសម្មាទុកេ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាទុកេ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ កាដត្តា ច
 រូបំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាទុកេ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
 ម្មាវោ ច វោចិត្តសំសដ្ឋសម្មាវោ ច ធម្មា ឧប្ប-
 ជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាទុកេ ឯកំ ខន្ធ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តោ ចិត្តសម្មាទុកេ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធ ... បដិសន្ធិ ។ វោចិត្តសំសដ្ឋសម្មាទុកេ
 ធម្មំ បដិច្ច វោចិត្តសំសដ្ឋសម្មាវោ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសម្មាទុកេ រូបំ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កាដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ
 វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខតំ ... មហាក្ខតេ បដិច្ច
 ចិត្តសម្មាទុកេ រូបំ កាដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។ វោចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មាទុកេ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាវោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ខន្ធ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្មយុត្តកា ខន្ធ បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ វត្ថុ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសម្មាវោ ខន្ធ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌(១) (ធម៌មិនមែនច្រឡំដោយចិត្ត និងមិនមែន
តាំងឡើងព្រោះចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ
នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កងត្តារូបក្តី
អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធទ រូបខន្ធទ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ
នូវចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ មហាក្វត ១ . . . ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
កងត្តារូប និងឧបាទារូប អាស្រ័យ នូវពួកមហាក្វត ។ ចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្ត-
 សមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច
 ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ
 ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិ-
 សន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធា វត្ថុញ្ច
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា . . . ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នញ្ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ឆោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ
 ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ក្នុងខណៈនៃប-
 ដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ ។ ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
 ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ . . . ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១
 ផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង ទ្វេវត្ថុផង ទ្វេខន្ធ ២
 . . . ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នធម៌ផង ទ្វេនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ
 ផង ទ្វេចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នក្ខន្ធផង ទ្វេពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អា-
 ស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធផង ទ្វេចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ប័ត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា បដិច្ចវាវោ

ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ខន្ធ ច មហាភូតេ ច បដិច្ច
 កាដត្តារូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ខន្ធ
 ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ខន្ធ
 ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ចម្ពំ បដិច្ច ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិ
 ខន្ធ ច ខន្ធចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ច ចម្ពំ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ឯ ឯកំ ខន្ធក្ខ
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធចិត្តសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា រូបំ ខន្ធ ខន្ធ
 ... បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ឯ ឯកំ ខន្ធក្ខ
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធកាដត្តា ច រូបំ ខន្ធ ខន្ធ ...
 បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធិកថា ឯ ឯកំ ខន្ធក្ខ
 វត្ថុញ្ច បដិច្ច ខន្ធ ខន្ធចិត្តញ្ច ខន្ធ ខន្ធ ... ។
 សន្ធិត្ថំ ។

[២២៥] ហេតុយា នវ អាម្ពុណោ នវ អធិបតីយា
 នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ អញ្ញា
 មញ្ញា នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ ចុរជាតេ
 បញ្ច អាសេវេនេ បញ្ច កម្មេ នវ វិចារកេ នវ សព្វត្ថ
 នវ អវិគតេ នវ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន៤៣៖ បដិច្ចវារៈ

កដត្តាប្រ អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវពួកមហាក្ខតផង
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង
 នូវវត្ថុផង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កដត្តាប្រក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុផង
 នូវខន្ធ ២ . . . ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

(២២៥) ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញាប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអា-
 សេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបាកប្ប-
 ដ្ឋយ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្បដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគ-
 តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២២២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ វិចិត្តក្ខា-
សហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធោ បដិច្ច វិចិត្តក្ខា-
សហគតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានេ ខន្ធោ បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ចិត្តញ្ច
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធោ ... អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច នោចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច កដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ
បដិច្ច ចិត្តំ ឯកំ មហាក្ខនំ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២២៦] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ
ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងខ ជាអហេតុកៈ ទ្វេខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃ
អហេតុកប្បជិសន្តិ មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ
អាស្រ័យ ទ្វេពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើប
កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី ជាអហេ-
តុកប្បជិសន្តិ អាស្រ័យ ទ្វេពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ជាអហេតុកៈ ។
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេ
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងខ ជា
អហេតុកៈ ទ្វេខន្ធ ២ ... ជាអហេតុកប្បជិសន្តិ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
នធម៌ អាស្រ័យ ទ្វេនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
នហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេអហេតុកចិត្ត ក្នុង
ខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តារូប អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ
ទ្វេចិត្ត ចិត្ត អាស្រ័យ ទ្វេវត្ថុ មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បដិច្ចវារោ

ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេ-
 តុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា អហេតុកប្បដិ-
 សន្និក្ខុណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា អហេ-
 តុកប្បដិសន្និក្ខុណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា
 ខន្ធា វិចិត្តាសហាគតំ ឧទ្ធច្ចសហាគតំ ចិត្តំ បដិច្ច
 វិចិត្តាសហាគតោ ឧទ្ធច្ចសហាគតោ មោហោ ។ ឆោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្និក្ខុណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា កដត្តា ច រូបំ អហេ-
 តុកប្បដិសន្និក្ខុណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច
 ខន្ធា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធន្ទ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ខន្ធទ្វេ . . .
 អហេតុកប្បដិសន្និក្ខុណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធន្ទ ចិត្តញ្ច . . . អហេតុកប្បដិសន្និក្ខុណោ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវអហេតុក-
ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ អាស្រ័យ
នូវវត្ថុ មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ
នូវចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ ចិត្តសំសង្កសមុ-
ដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី
ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្ត ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិ-
សន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃ
អហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវ
នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្ត
ផង នូវខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ នូវចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានក្ខន្ធ ១ ផង នូវចិត្តផង . . . ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធារា វត្ថុញ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធា ... វិចិត្តកិច្ចាសហគតេ ឧទ្ធច្ចសហគតេ
 ខន្ធា ច ចិត្តញ បដិច្ច វិចិត្តកិច្ចាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
 សហគតោ មោហោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកេ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច ចិត្តញ បដិច្ច ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកេ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច
 មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច ចិត្តញ
 បដិច្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច កដត្តារូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធា
 ច វត្ថុញ បដិច្ច ចិត្តំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ ធម្មំ បដិច្ច ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នោ ច លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈនិ
 នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធា ចិត្តញ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ រូបំ ទ្វេ
 ខន្ធា ... អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ ។

អភិធម្មបដិក អនុលោមទុកប្បជ្ជាន

ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុង ១ ផង នូវវត្ថុផង នូវខន្ធ ២

... មោហាៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវ

ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ចា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈផង នូវចិត្តផង ។

នោចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ផង នូវ

នោចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ

ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុង ជាអហេតុកៈ

ផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានរូប អាស្រ័យ នូវអហេតុកចិត្តសំសង្កសមុ-

ជ្ជានក្នុងផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តា-

រូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុងផង នូវចិត្តផង ក្នុងខណៈ

នៃអហេតុកប្បជិសន្តិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុង

ផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិ ចិត្ត អាស្រ័យ

នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុងផង នូវវត្ថុផង ។ ចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ក្តី

នោចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ផង

នូវនោចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ

គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុជ្ជានក្នុង ១

ជាអហេតុកៈផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុង

ខណៈនៃអហេតុកប្បជិសន្តិច្ចៈ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បដិច្ចវាពេ

[២២៧] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច លោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ច-
 យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធទេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិ ។ លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បដិច្ច
 លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តំ បដិច្ច កកដត្តារូបំ ចិត្តំ បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ
 មហាក្ខតំ យាវ អសញ្ញាសត្តា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នញ្ច លោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បដិច្ច លោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នអារម្មណាប្បច្ចយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធទេ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តស-
 មុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធទេ ច មហាក្ខតេ
 ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេ កា-
 តញ្ច ។ សន្និទ្ធិតំ ។

[២២៨] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ ភីណិ នអ-
 ធិបតីយា នវ នអនន្តរេ ភីណិ នសមនន្តរេ ភីណិ
 នអញ្ញាមញ្ញោ ភីណិ នឧបនិស្សយេ ភីណិ នបុរេ-
 ជាតេ នវ នបច្ឆាជាតេ នវ នអាសេវនេ នវ នកម្មេ
 ចត្តារិ នវិចារកេ នវ នអាហារេ ឯកំ នសង្ក្ខន្ធិយេ ឯកំ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[២២៧] នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋា-
នរូប ជាបដិសន្ធិ អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ។ នោចិត្តសំ-
សង្កសមុដ្ឋានធម៌ អាស្រ័យ នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប អាស្រ័យ នូវចិត្ត វត្ថុ អាស្រ័យ នូវចិត្ត
មហាក្ខត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នូវនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អា-
ស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុដ្ឋានរូប
អាស្រ័យ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង នូវពួកមហាក្ខតផង វារៈ ២
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។

[២២៨] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតីប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអត្តាមញ្ញាប្បច្ច័យ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

នឈានេ ន ធម្មត្ថេ នវ នសម្បយុត្តេ វីណី នវប្បយុត្តេ
ន ឆោនត្ថិយា វីណី ឆោវតតេ វីណី ។

(២២៩) ហេតុប្បច្ចយា នការម្មណេ វីណី ។ សង្ខតំ ។

(២៣០) នហេតុប្បច្ចយា ការម្មណេ នវ . . .
អនន្តេវ នវ ។ សង្ខតំ ។

សហជានាវារោ បដិច្ចវាវសទិសោ ។

បប្ផយវិញ្ញា

(២៣១) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ។
សង្ខតំ ។ វីណី បដិច្ចសទិសោ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណេ យាវ មហាភូតា ។
នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានោ ឆម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បច្ចយា
សម្បយុត្តកា ខន្ធ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា
ខន្ធ បដិសន្ធិក្ខណេ ទ្វេបិ កាតត្វា ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានញ្ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ បច្ចយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងនិយាមប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦ ក្នុងនមត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
នសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៦
ក្នុងនោនត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[២២៩] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្ប-
ច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

[២៣០] ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះនិហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។ សហ-
ជាតវារៈ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បច្ច័យវារៈ

[២៣១] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។
មានវារៈ ៣ ដូចបដិច្ចវារៈដែរ ។ នៅចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក
នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ មានរហូតដល់ពួកមហាក្សត ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹង
ផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានក្ខន្ធ
ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចុះ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ផង

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ច-
 យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធា ទ្វេ ទន្ធូ . . . ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធា
 ទ្វេ ទន្ធូ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ឆម្មំ
 បច្ចយា ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ទន្ធូ ច ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានេ ទន្ធូ ច មហាភ្នតេ ច បច្ចយា ឆោចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ទន្ធូ ច វត្ថុញ្ច
 បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ភីណិបិ កាតញ្ច ។ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច ឆម្មំ
 បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានោ ច ឆម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ទន្ធូ . . . ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានំ ឯកំ ទទ្ធិញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ទន្ធា ចិត្តញ្ច
 ទ្វេ ទន្ធូ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវារៈ

នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២
 . . . ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុងផង
 នឹងចិត្តផង នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានក្នុងផង នឹងពួកមហាក្ខតផង ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងវត្ថុផង វារៈ ៣ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិចុះ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានរូបក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

[២៣២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា
តណំ បដិច្ចសទិសា ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ
បច្ចយា នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អា-
រម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ
កាយាយតនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ នោ-
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
នោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ
បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា កាយាយ-
តនំ . . . ចិត្តំ បច្ចយា សម្បយុត្តកា ខន្ធា វត្ថុំ បច្ច-
យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ
កាតព្វា ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ
ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ច-
យា ចក្ខុវិញ្ញាណំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា កាយាយ-
តនំ . . . វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា
បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានព្វ
នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានព្វ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៣២] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បថ្វយ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹង
បដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំ-
សង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បថ្វយ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ
ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ កាយាយតនៈ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ
មានបដិសន្ធិដែរ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បថ្វយ គឺ ពួកខន្ធ ដែល
ប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . .
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក
នឹងវត្ថុ វារៈ២ បណ្ឌិត គប្បវេទី ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងនោចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បថ្វយ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយាយតនៈ . . .
ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង
នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បថ្វយ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានីកេ បច្ចយវារោ

ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធស្ស ចក្ខុយតនស្ស
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទេ . . . កាយ-
 វិញ្ញាណសហគតំ . . . ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ
 ខន្ធស្ស ចិត្តស្ស បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទេ . . . ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធស្ស វត្ថុស្ស បច្ចយា ទ្វេ
 ខន្ធា ទ្វេ ខន្ធទេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេ កាតព្វា ។
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស
 ធម្មំ បច្ចយា នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធទេ ច
 ចក្ខុយតនស្ស បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតេ . . . ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធទេ ច វត្ថុស្ស
 បច្ចយា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានស្ស នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មំ បច្ចយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ
 ឯកំ ខន្ធស្ស វត្ថុស្ស បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តស្ស ទ្វេ
 ខន្ធទេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ឯកំ ។ សង្ខតំ ។

[២៣៣] ហេតុយា នវ អារម្មណោ នវ អធិ-
 បតីយា នវ សព្វត្ថ នវ អវិកតេ នវ ។

ចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានទុកៈ បច្ចយវារៈ

គឺ ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយ-
 តនៈផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ
 . . . ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានក្នុងខន្ធ១ផង នឹងចិត្តផង នឹង
 ខន្ធ ២ . . . ខន្ធ២ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានក្នុងខន្ធ១ ផង នឹងវត្ថុផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។

នោចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹង
 នោចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹង
 ចក្ខុយតនៈផង ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
 ពួកចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានក្នុងផង នឹងវត្ថុផង វារៈ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

ចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
 សំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសជ្ឈសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចិត្តក្តី ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត-
 សំសជ្ឈសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង នឹងវត្ថុផង នឹងខន្ធ ២ . . . វារៈ ១ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

(២៣៣) ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការម្មណាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៣២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ បច្ចយា ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
ឯវំ នវំ បច្ឆា កោតញ្ច បច្ចយវារេ បញ្ច វិញ្ញាណម្ប
កោតតំ វីណិយេវ មោហោ ។

[២៣៥] នហេតុយា នវំ នអារម្មណេ វីណិ
នអធិបតីយា នវំ នអនន្តរេ វីណិ នសមនន្តរេ វីណិ
នអញ្ញមញ្ញេ វីណិ នឧបទិស្សយេ វីណិ នបុរេជានេ
នវំ នបច្ឆាជានេ នវំ នអាសេវនេ នវំ នកក្ខេ បត្តាវ
នវិចារកេ នវំ នអាហារេ ឯកំ នត្រ័យេ ឯកំ ន-
យានេ នវំ នមក្ខេ នវំ នសម្បយុត្តេ វីណិ នវិច្ឆ-
យុត្តេ បញ្ច នោនត្តិយា វីណិ នោវិភតេ វីណិ ។

ឯវំ ឥតរេ ទ្វេ គណនាបិ ទិស្សយវារេបិ

កោតញ្ច ។

សំសដ្ឋានំ

[២៣៦] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្ប-
ច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ឯកំ ទំ ឧត្តំ សំសដ្ឋា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(២៣៤) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ បញ្ញាទាំង ៩ បណ្ឌិត
គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ឯបញ្ញាវិញ្ញាណ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងបច្ចយវារៈចុះ
មានវារៈ ៣ មានមោហា ។

(២៣៥) ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការមូណប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអពោមញ្ញប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣
ក្នុងនឧបនិស្សយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩
ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនកាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩
ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៤ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនអាហា-
រប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយ មានវារៈ ១ ក្នុងនឈានប្ប-
ដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៩ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ
មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោនត្ថិប្បដ្ឋយ មាន
វារៈ ៣ ក្នុងនោវគ្គតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ។

ការរាប់ ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅពីនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

សំណួរ៖

(២៣៦) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ

បិទសំសង្កសមុដ្ឋានទុក សំសង្ការ

ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានេ ខន្ធ សំសង្កំ ចិត្តំ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ច ចោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធ សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ ចោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ សំសង្ការោ សម្បយុត្តកា ខន្ធ បដិសន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានញ្ច ចោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានញ្ច ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច សំសង្ការោ ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិ ។ សង្ខតំ ។

(២៣៧) ហេតុយា បញ្ច អារម្មណេ បញ្ច អធិបតីយា បញ្ច សព្វត្ថ បញ្ច អវិកតេ បញ្ច ។

(២៣៨) ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានំ ធម្មំ សំសង្ការោ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ ធម្មាហេតុប្បច្ចយា ។ សង្ខតំ ។ តិណិយេវ មោហោ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ សំសង្ការៈ

នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ នោចិត្ត
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ជាបដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋា-
 នក្នុង ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ច្រឡំ
 នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តក្តី ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិ-
 សន្ធិ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្នុង ជា
 បដិសន្ធិ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នឹងនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្នុង ១ ផង
 នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ជាបដិសន្ធិ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៣៧] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្សណ្ឌប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[២៣៨] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ច្រឡំ នឹងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ មាន
 វារៈ ៣ នឹងមានមោហា ។

[២៣៩] នហេតុយា បញ្ច នអនិបតិយា បញ្ច
 នបុរេជាតេ បញ្ច នបន្ទាជាតេ បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច
 នកម្មេ តីណិ នវិចារកេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច នបក្កេ
 បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ កណានិបិ សម្បយុត្តវារោបិ កាតតំ ។

បញ្ញាវិវា

[២៤០] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ នម្មោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស នម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ មូលំ កាតតំ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ហេតុ ចិត្តស្ស ចិត្តសមុដ្ឋានា-
 នញ្ច រូចានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។ មូលំ
 កាតតំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូចានំ ហេ-
 តុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិ ។

[២៤១] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ នម្មោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស នម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធទេ អារត្ត ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានោ ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ មូលំ កាតតំ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៣៩] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ចាជាតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាង ក្រៅនេះគឺ សម្បយុត្តវារៈគឺ

បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

បញ្ញាវារៈ

[២៤០] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជា
 បច្ច័យ គឺ ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
 មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ
 ជាបដិសន្ធិ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។
 មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានហេតុ ជាបច្ច័យ គឺ
 ជាបដិសន្ធិ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប
 ផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២៤១] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 ធម៌ ដោយការមូលប្បច្ច័យ គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ កើតឡើង
 ព្រោះប្រាជ្ញ នូវពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវិហា

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ថ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។
 មូលំ កាតតំ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានេ ខន្ធភារត្ថ ចិត្តញ្ច
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ជន្តិ ។ វោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានោ ឆម្មោ វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ឆម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិយា និព្វានំ បច្ច-
 វេត្តន្តិ និព្វានំ កោត្រកុស្ស ។ សន្និទ្ធី ។ យថា
 ចិត្តសហកុទុកេ អារម្មណំ ឯវំ កាតតំ និព្វានាករណំ
 នវចិ បញ្ញា ។

[២២២] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ឆម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ភីណិ ។ ទ្វេបិ អធិ-
 បតិ កាតត្វា ។ វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆម្មោ
 វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ឆម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតិ សហជាតាធិបតិ ភីណិ ។
 ទ្វេបិ អធិបតិ កាតត្វា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
 វោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ឆម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នស្ស ឆម្មស្ស អធិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណា-
 ធិបតិ ។ ឯកាយេវ អធិបតិ កាតត្វា នវចិ បញ្ញា
 យថា ចិត្តសហកុទុកំ ឯវំ កាតត្វា និព្វានាករណំ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត ឡើងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ ។ មូល
 បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត
 ឡើងចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ ។ នៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ
 នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការមូលប្បច្ច័យ គឺ ពួកព្រះអរិយៈ
 ពិចារណា ឡើងព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន (ជាបច្ច័យ) នៃគោត្រកូ ។ សេចក្តី
 បំប្រួញ ។ ការមូលប្បច្ច័យ ក្នុងចិត្តសហកុទុកៈ យ៉ាងណា ការមូល-
 ប្បច្ច័យ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ
 ឯបញ្ញាមាន ៧ ។

[២២២] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូលាធិបតិ និងសហជា-
 តាធិបតិ មានវារៈ ៣ ។ ឯអធិបតិ ទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ចុះ ។ នៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូលាធិបតិ និងសហជាតា-
 ធិបតិ មានវារៈ ៣ ។ អធិបតិ ទាំង ២ យ៉ាង បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។
 ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត-
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការមូលាធិបតិ ។
 អធិបតិ ១ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ឯបញ្ញា មាន ៧ ចិត្តសហកុទុកៈ យ៉ាង
 ណា (អធិបតិប្បច្ច័យ) បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ មិនមានការធ្វើ
 ឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

[២២៣] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ នម្មោ ចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ
នវេ បញ្ញា ចិត្តសហកុទ្ធកកសទិសា ។ ... សមនន្តរ-
ប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
នវ បដិច្ចសទិសា ។ ... អញ្ញមញ្ញប្បច្ចយេន បច្ចយោ
នវ បដិច្ចសទិសា ។ ... ជិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
នវ បច្ចយសទិសា ។ ... ឧបជិស្សយប្បច្ចយេន
បច្ចយោ នវេ បញ្ញា ចិត្តសហកុទ្ធកកសទិសា ជំន្នា-
នាករណំ ។

[២២៤] នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ នម្មោ នោ-
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បច្ចយេន
បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ តីណិ ។
ចិត្តសហកុទ្ធកកសទិសា ជំន្នានាករណំ ។

[២២៥] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ នម្មោ នោចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស បច្ឆាជាតប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ចិត្តសហកុទ្ធកកសទិសា ជំន្នានាករណំ
តីណិ បច្ឆាជាតា ទ្វេ ឯកម្ធលា ឯកា យដនា ។
... អាសេវនប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៤៣] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានធម៌ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានបញ្ញា ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហ-
កុទុកៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្តរប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧
ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈ
ដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ដូច
គ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ
មានវារៈ ៧ ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
និស្សយប្បច្ច័យ ឯបញ្ញាមាន ៧ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមាន
ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

[២៤៤] នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានធម៌ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សាបបុរេជាត នឹង
វត្ថុបុរេជាត មានវារៈ ៣ ។ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមាន
ការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ ។

[២៤៥] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានធម៌ ដោយបច្ចាជាតប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ
មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ មានវារៈ ៣ បានដល់បច្ចាជាត មាន
ឯកម្ហូល ពីរដង មានតំណ តែមួយ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយអាសវ
នប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៧ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវិវា

(២៤៦) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ
ចិត្តសហកុទ្ទកសទិសា និដ្ឋានាករណា តីណិបិ
សហជាតា នានាខណិកា ។ . . . វិចាកប្បច្ចយេន
បច្ចយោ នវ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ចិត្តស-
ហកុកមនសទិសា ឯកោយេវ កតទ្ធិញ្ញាវេ អាហា-
រេ(១) ។ . . . ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ នវ ឈា-
នប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ មក្កប្បច្ចយេន បច្ចយោ
តីណិ សម្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បញ្ច ។

(២៤៧) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ស-
ហជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សន្និទ្ធិតំ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ
ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្ប-
ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បដ្ឋាជាតំ ។ សន្និទ្ធិតំ ។
នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
នស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
បុរេជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណេ វត្ថុ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានំ ខន្ធានំ វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ចារវៈ

[២៤៦] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយកម្មប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងចិត្តសហកុទុកៈដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេងៗ គ្នាទេ មានវារៈ ៣ តែជាសហជាតនិងនានាខណៈ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចដំណើរក្នុងចិត្តសហកុដែរ កតាឡិក្ការាហារ មានតែ ១ ទេ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ជាបច្ច័យ ដោយឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[២៤៧] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិវត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបដិកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បុរេជានំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហាគតានំ ខន្ធនំ
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ . . . វត្ថុ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានំ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ច
 ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ សហាជានំ បុរេ-
 ជានំ ។ សហាជានំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្ប-
 យុត្តកានេវ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។
 បុរេជានំ ចក្ខុយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកា-
 នេវ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ កាយាយតនំ
 . . . វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានេវ ខន្ធនំ វិប្ប-
 យុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
 នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច ធម្មា នោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 សហាជានំ បច្ឆាជានំ ។ សន្ធិត្ថំ ។

(២២៨) ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ
 បដិច្ចសនិសា ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មា នោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បដ្ឋយេន បច្ចយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បុរេជាត គឺ ចកាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ក-
 វិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ
 នៃពួកចិត្តសំសង្គសមុដ្ឋានក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្គ-
 សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្គសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្គ-
 សមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេ-
 ជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ
 ចកាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្កវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយតនៈ . . . វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្គស-
 មុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្គសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្គ-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។
 សេចក្តីបំប្រញ ។

(២៤៨) ចិត្តសំសង្គសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្គស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ចិត្តសំសង្គ-
 សមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្គសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ

បិទ្កតំសំសដ្ឋសម្ពុជានុកោ បញ្ញាកំរោ

សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្ពុជានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានស្ស ច នោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បដិច្ចសទិសា ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានោ
 ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ
 ឥន្ទ្រិយំ ។ បុរេជាតសទិសំ បុរេជាតំ កាតតំ ។ សតំ
 សង្ខតំ វិត្តារតតំ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានោ ធម្មោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានានំ ខន្ធានំ
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ បុរេជាតសទិសំ
 និប្ពានាករណំ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានោ ធម្មោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជានស្ស ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជាន-
 នស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ ។ សហជាតំ ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសម្ពុជានានេវ រូបានំ អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាការៈ

បានដល់សហជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ ចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កស-
មុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ គឺ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ នោចិត្ត-
សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិ-
ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។
បុរេជាត ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ។
សេចក្តីបំប្រញា ទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីឲ្យពិស្តារផងចុះ ។ នោចិត្តសំ-
សង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជា
បច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានក្ខន្ធ ដោយអត្តិប្ប-
ច្ច័យ ។ បុរេជាត ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យ
ផ្សេងៗ គ្នាទេ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្ក-
សមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអត្តិប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ កេតតា
 ច រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុ
 ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ បុរេជាតសទិសំ ។ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្បដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច ធម្មា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្បដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណាស-
 ហាគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កវិញ្ញាណញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 ចក្កវិញ្ញាណាសហាគតោ ឯកោ ខន្ធា ច ចក្កាយត-
 នញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ កាយវិញ្ញាណាសហាគតោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ឯកោ ខន្ធា ច ចិត្តញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ឯកោ
 ខន្ធា ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច នោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានោ ច ធម្មា នោចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋា-
 នស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេ-
 ជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ វិជ្ជិយំ ។ សហជាតំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហាគតោ ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណាសហាគតោ ...

អភិធម្មប្បដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួក
 កងត្រាបង្កង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត ដូច
 គ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ។ ចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្គ-
 សមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត និងបុរេជាត ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ ខន្ធ ១ ដែល
 ច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃខន្ធ ២ ចិត្តសំ-
 សង្គសមុជ្ជានក្ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានក្ខន្ធ ១ ក្តី វត្ថុក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ដែរ ។ ចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានធម៌ក្តី នៅចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃនៅចិត្តសំសង្គសមុជ្ជានធម៌ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួក
 ខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . .

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកេ បញ្ញាវារោ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច ចិត្តញ្ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានំ រូបាណំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច មហាក្កតា ច ចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានំ រូបាណំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ភីណី ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច ចិត្តញ្ច បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច
ចិត្តញ្ច កតធឿដ្ឋានោ អាហារោ ច ឥមស្ស នោចិត្តសំ-
សដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស កាយស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
បច្ឆាជាតា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ខន្ធោ ច ចិត្តញ្ច រូប-
ជីវិត្រិយញ្ច កជត្តារូបាណំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ច
ធម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ច នោចិត្តសំសដ្ឋស-
មុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
ជាតំ បុរេជាតំ ។ សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ
ឯកោ ខន្ធោ ច ចក្ខុយតនញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធជំ ចក្ក-
វិញ្ញាណស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ន្ទេ ខន្ធោ ...

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ចករៈ

ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋាន-
 រូប ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី ពួកមហាក្វតក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានរូប ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ពួកចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានទុក្ខក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ មានវារៈ ព្យា ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ-
 ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកាយនេះ ដែលកើត
 មុន ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខក្តី
 ចិត្តក្តី ភពឡើងវិញហារក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានកាយ
 នេះ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ បច្ចាជាត គឺ ពួកចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុក្ខ
 ក្តី ចិត្តក្តី រូបវិវិក្ខន្ធិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ដោយអត្ថប្ប-
 ច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល
 ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងបុរេជាត ។ សហជាត
 គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃខន្ធ ២ ផល នៃចក្ខុវិញ្ញាណផល ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . .

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

កាយវិញ្ញាណសហគតោ . . . ។ សហជាតោ ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឯកោ ខន្ធា ច ចិត្តកា ទ្ធិន្នំ
ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានកា រូបានំ អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធា . . . ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឯកោ
ខន្ធា ច វត្ថុ ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិកូលោ ទ្វេបិ ។

[២៤៩] ហេតុយា ភីណិ អារម្មណេ នវ អធិប-
តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ នវ
អញ្ញាមញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ បុរេ-
ជាតេ ភីណិ បច្ឆាជាតេ ភីណិ អាសេវនេ នវ កម្មេ
ភីណិ វិចាកេ នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈានេ
ភីណិ មក្កេ ភីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ បញ្ច
អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិគតេ នវ អវិគតេ នវ ។

[២៥០] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ឆន្ទោ ចិត្ត-
សំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស នម្កស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន
បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្ស-
យប្បច្ចយេន បច្ចយោ កម្មប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អភិធម្មបដិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ។ សហជាត គឺ ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានក្នុង ១ ក្តី ចិត្តក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋាន-
 រូបផង ដោយអត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ . . . ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានក្នុង ១ ក្តី
 វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចិត្តផង ដោយអត្តប្បច្ច័យ ខន្ធ ២
 . . . មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

[២៤៩] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ឆា-
 ជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងអាសេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្ប-
 ច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុង
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្តិប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៥០] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។

ប៊ីតូស៍សង្ឃសម្មាសាសនា ទុកេ បញ្ញាវិរោ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដ្ឋាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ កក្កប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស
 ច នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណ-
 ប្បច្ចយេន ច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ កក្កប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ នោចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហ-
 ជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដ្ឋាជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ នោចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានោ ធម្មោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយ
 ការម្ស្នាលប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល
 នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផល ដោយការម្ស្នាលប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 កម្មប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្តសំសង្ក-
 សមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ស្នាលប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជា
 បច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្ស្នាលប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ឆោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋា-
 នស្ស ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ច ឆម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បរាជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ឆោចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ឆម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស
 ឆម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច
 ឆម្មា ឆោចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ឆម្មស្ស អារម្មណប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បរាជាតប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ច ឆោចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្មដ្ឋានោ ច ឆម្មា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ច ឆោ-
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានស្ស ច ឆម្មស្ស អារម្មណប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧប-
 និស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[២៥០] នហេតុយា នវ នអារម្មណេ នវ សព្វត្ត
 នវ នោអវិគតេ នវ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បដ្ឋាន

នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃ
 នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុ-
 រេជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី ជាបច្ច័យ នៃនោចិត្ត-
 សំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហ-
 ជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ចា-
 ជាតប្បច្ច័យ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី នោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង នៃនោចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានធម៌ផង
 ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ។

[២៥១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការម្មណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ គ្រប់បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនោអវិភតប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកេ បដិច្ចវិពា

[២៥២] ហេតុប្បដ្ឋយា ន អារម្មណេ ភីណិ . . .
 ន អធិបតិយា នវ ន អនន្តរេ ភីណិ ន សមនន្តរេ ភីណិ
 ន អញ្ញាមញ្ញោ ឯកំ ន ឧបនិស្សយេ ភីណិ សព្វត្ថ ភីណិ
 ន សម្បយុត្តេ ឯកំ នវិប្បយុត្តេ ភីណិ នោនត្ថយា
 ភីណិ ពោវិគតេ ភីណិ ។

[២៥៣] ន ហេតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវ . . .
 អធិបតិយា នវ សព្វត្ថ នវ ។

អនុលោមមាតិកា កាតក្ខា ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ
 បដិច្ចវិពា

[២៥៤] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋ-
 យា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . . បដិសន្ធិត្ថណោ ។ បេ ។ យថា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានទុកំ ឯកំ ឥមម្បិ ទុកំ និដ្ឋា-
 នាករណំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហវុទ្ធកំ និដ្ឋិតំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតៈ បដិច្ចវារៈ

[២៥២] ក្នុងនាមាម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនាមាបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនាមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនាមសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនាមអញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
នាមឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ គ្រប់បទទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣
ក្នុងនាមយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនាមវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នាមត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនាមវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[២៥៣] ក្នុងនាមាម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ...
ក្នុងនាមាបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ គ្រប់ប្បច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ។

អនុលោមមាតិកា បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

ចប់ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតៈ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតៈ

បដិច្ចវារៈ

[២៥៤] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតិ^(១) (ធម៌ដែលច្រឡំនឹងចិត្ត
តាំងឡើងព្រោះចិត្ត និងកើតជាមួយនឹងចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសដ្ឋ-
សមុដ្ឋានសហភូតិ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ខន្ធធ្រង អាស្រ័យ
នូវចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតិខន្ធ ១ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
។ បេ ។ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតិ យ៉ាងណា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហ-
ភូតិកៈនេះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ៗ គ្នាទេ ។

ចប់ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហភូតៈ ។

១ គឺ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ និងសង្ខារខន្ធ ។

អភិធម្មបំណែក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក

បដិប្បវាណ

[២៥៥] ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ធម្មំ បដិច្ច
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុ-
 ប្បច្ចយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច
 ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ យថា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ ឯកំ ឥតមម្បិ ទុកំ វិជ្ជាណា-
 ករណំ ។

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុក ឆិដ្ឋិតំ ។

អជ្ឈតិកទុក

បដិប្បវាណ

[២៥៦] អជ្ឈតិកំ ធម្មំ បដិច្ច អជ្ឈតិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច
 អជ្ឈតិកំ កដត្តារូបំ ។ អជ្ឈតិកំ ធម្មំ បដិច្ច ភាហិ-
 រោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធោ ចិត្តសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិ រូបំ បដិសន្ធិក្ខណោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិប្បវាវៈ

[២៥៥] ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិធម៌^(១) (ធម៌ដែលច្រឡំនឹង
 ចិត្ត តាំងឡើងព្រោះចិត្ត និងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត) អាស្រ័យ នូវចិត្តសំ-
 សង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិធម៌ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២
 អាស្រ័យ នូវចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិក្នុង ១ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានទុកៈ យ៉ាងណា ចិត្ត-
 សំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកៈនេះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ មិនមានការធ្វើឲ្យ
 ផ្សេង ។ គ្នាទេ ។

ចប់ ចិត្តសំសង្កសមុដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកៈ ។

អដ្ឋវត្ថុកិកៈ

បដិប្បវាវៈ

[២៥៦] ធម៌ ខាងក្នុង^(២) អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប
 ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ^(៣) អាស្រ័យ នូវ
 ធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្ត-
 ភក្ខន្ធក៏ ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក៏ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

១ គឺ វេទនាទន្ធ សញ្ញាទន្ធ និងសង្ខារទន្ធ ។ ២ គឺ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ។ ៣ គឺ
 អាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ។

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បដិច្ចវិហ

ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធ ពាហិរំ កដត្តា ច រូបំ ។
អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធ អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
រូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ
ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ ... បដិសន្ធិកូលោ
ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ពាហិរំ កដត្តា ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធ ... ខន្ធ បដិច្ច វត្ថុ វត្ថុ បដិច្ច ខន្ធ
ឯកំ មហាក្ខតំ ... មហាក្ខតេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
រូបំ កដត្តារូបំ ឧបាទារូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិ-
កោ ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធ
បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរោ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ
អដ្ឋត្ថិកំ កដត្តា ច រូបំ បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរំ វត្ថុ
បដិច្ច ចិត្តំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ
ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច
ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ ... បដិ-
សន្ធិកូលោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចិត្តញ្ច
អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ បដិសន្ធិកូលោ

អង្គត្រីកុក្ខៈ បដិច្ចវារៈ

ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តា-
 រូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ខន្ធ ២
 ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
 ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... វត្ថុ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ នូវមហាកូត ១ ... ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី កងត្តារូប និងឧបាទារូប
 អាស្រ័យ នូវពួកមហាកូត ។ ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាង
 ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កងត្តារូប ខាងក្នុងក្តី
 អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
 នូវវត្ថុ ខាងក្រៅ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋ័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ...
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។ អដ្ឋតិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋតិកា ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ
 ហេតុប្បច្ចយា បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច
 ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋតិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋតិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ ហេ-
 តុប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ
 ខន្ធ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ន្ទ ខន្ធ ... ចិត្តញ្ច មហា-
 ក្ខតេ ច បដិច្ច ចិត្តំ ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ បដិសន្ធិកូ-
 លោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ ខន្ធ ពា-
 ហិរំ កដត្តា ច រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្ខតេ ច បដិច្ច ពា-
 ហិរំ កដត្តារូបំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច
 ពាហិរេ ខន្ធ ។ អដ្ឋតិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋតិកា ច ពាហិរេ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជតិ ហេតុប្បច្ចយា
 បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ន្ទ
 ខន្ធ អដ្ឋតិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ន្ទ ខន្ធ ... ។

(២៥៧) អដ្ឋតិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មា
 ឧប្បជ្ជតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា
 ខន្ធ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធ ។

អភិធម្មបិដក អដ្ឋសោមទុកប្បដ្ឋាន

ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្តផង
 នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង
 ផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បថ្នយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២
 ... ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខត
 ផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង កងត្តារូប ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្តផង នូវពួកមហាក្ខតផង ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ អា-
 ស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវវត្ថុផង ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ថ្នយ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំង
 ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ។

(២៥៧) ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បថ្នយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។

អដ្ឋត្ថកទុកេ បដិច្ចវារោ

ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្ម-
 ណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ
 ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ខន្ធោ ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធោ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពា-
 ហិរោ ខន្ធោ បដិច្ច ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច
 ចិត្តំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថកោ ច ពាហិរោ
 ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ
 បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធោ . . .
 បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្មយុត្តកា ច
 ខន្ធោ ។ អដ្ឋត្ថកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ
 ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណាប្បច្ចយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធញ្ច
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធញ្ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធោ
 ទ្វេ ខន្ធោ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធញ្ច
 ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ចិត្តសម្មយុត្តកា ខន្ធោ ។
 សង្ខតំ ។

អធិប្បន្នកថា: បដិច្ចវារៈ

ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
ណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ...
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង អា-
ស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត
អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ
នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។
ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើត
ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី អា-
ស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្តក្តី
ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
នូវធម៌ ខាងក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្ម-
ណាប្បច្ច័យ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវ
ខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាង
ក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកចិត្ត-
សម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង នូវ
វត្ថុផង ។ សេចក្តីបំប្រញា ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៥៨] ហេតុយា នវ អារម្មណេ បញ្ច អធិ-
 បតិយា បញ្ច អនន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច សហ-
 ជាតេ នវ អញ្ញមញ្ញោ បញ្ច និស្សយេ នវ ឧបនិស្ស-
 យេ បញ្ច បុរេជាតេ បញ្ច អាសេវនេ បញ្ច កម្មេ នវ
 វិនាគេ នវ សព្វត្ថេ នវ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ
 នវ អត្ថិយា នវ នត្ថិយា បញ្ច វិតតេ បញ្ច អវិតតេ នវ ។

[២៥៩] អជ្ឈត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច អជ្ឈត្ថិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បដិច្ច អជ្ឈត្ថិកំ កដត្តារូបំ ។ អជ្ឈត្ថិកំ ធម្មំ
 បដិច្ច ភាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា
 អហេតុកំ ចិត្តំ បដិច្ច សម្បយុត្តកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នញ្ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ បដិច្ច សម្ប-
 យុត្តកា ខន្ធា ភាហិរំ កដត្តា ច រូបំ វិចីក្ខា-
 សហគតំ ឧទ្ធច្ចសហគតំ ចិត្តំ បដិច្ច វិចីក្ខាសហ-
 គតោ ឧទ្ធច្ចសហគតោ មោហោ ។ អជ្ឈត្ថិកំ ធម្មំ
 បដិច្ច អជ្ឈត្ថិកោ ច ភាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មចិនិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៥៨] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអារម្មណប្បដ្ឋាយ
 មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងសហជាតប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងអញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧
 ក្នុងឧបនិស្សយប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបុរេជាតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥
 ក្នុងអាសេវនប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងកម្មប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងវិបា-
 កប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុង
 សម្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិ-
 ប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិតតប្បដ្ឋាយ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងអវិតតប្បដ្ឋាយ មានវារៈ ៧ ។

[២៥៩] ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាង
 ក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បដ្ឋាយ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ជាអហេតុកៈ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កងត្តារូប ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត
 មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវ
 ចិត្ត ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
 ក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង

អដ្ឋតិក្កក្កេ បដិច្ចវារោ

នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច
សម្បយុត្តកា ខន្ធ អដ្ឋតិកកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ។
ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេ-
តុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . អហេតុកប្បដិ-
សន្ធិកូលោ យាវ អសញ្ញាសត្តា វិចិត្តិក្កាសហគតេ
ឧទ្ធច្ចសហគតេ ខន្ធ បដិច្ច វិចិត្តិក្កាសហគតោ ឧទ្ធច្ច-
សហគតោ មោហោ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋតិ-
កោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកេ
ពាហិរេ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ
ពាហិរេ ខន្ធ បដិច្ច ចិត្តំ អដ្ឋតិកំ កដត្តា ច រូបំ
អហេតុកប្បដិសន្ធិកូលោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
នហេតុប្បដ្ឋយា អហេតុកំ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ
ខន្ធ ចិត្តញ្ច ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . អហេតុ-
កប្បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ
ចិត្តញ្ច អដ្ឋតិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ អហេតុកប្ប-
ដិសន្ធិកូលោ វត្ថុំ បដិច្ច ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ។

អដ្ឋត្ថិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្ត-
 ភក្ខន្ធក្តី កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។
 ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះន-
 ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុ-
 ភក្ខន្ធទ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ មោ-
 ហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយវិចិត្តិច្ឆា ច្រឡំដោយឧទ្ធច្ចៈ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
 ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេ-
 តុប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាអហេតុកៈ ក្នុង
 ខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី កដត្តារូប ខាងក្នុងក្តី អាស្រ័យ នូវ
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ចិត្ត អាស្រ័យ នូវ
 វត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូបក្តី អាស្រ័យ នូវអហេតុភក្ខន្ធទ ខាងក្រៅ នូវខន្ធ ២ ... ក្នុង
 ខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃអហេ-
 តុកប្បដិសន្ធិ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តភក្ខន្ធក្តី អាស្រ័យ នូវវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណេមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋត្ថិតញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិតោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ ច ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិតំ
 កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិតញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកំ
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា ចិត្ត-
 សម្បជ្ឈានញ្ច រូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . អហេតុកំ ចិត្តញ្ច
 មហាភូតេ ច បដិច្ច ចិត្តសម្បជ្ឈានំ រូបំ អហេតុកប្ប-
 ដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ
 ខន្ធា ពាហិរំ កដត្តា ច រូបំ អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ចិត្តញ្ច មហាភូតេ ច បដិច្ច ពាហិរំ កដត្តារូបំ
 អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បដិច្ច ពា-
 ហិរោ ខន្ធា វិចីក៏ច្ឆាសហតតេ ឧទ្ធច្ចសហតតេ ខន្ធ
 ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច វិចីក៏ច្ឆាសហតតោ ឧទ្ធច្ចសហតតោ
 មោហោ ។ អដ្ឋត្ថិតញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្ថិតោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្ប-
 ច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ
 ចិត្តញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធា អដ្ឋត្ថិតញ្ច ពាហិរញ្ច
 កដត្តារូបំ ទ្វេ ខន្ធ . . . ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធម៌ ខាងក្នុង អាស្រ័យ ទ្វេធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្វេធម៌ ខាងក្រៅផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហតុកប្បជីសន្និ
 កដក្ការូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តផង ទ្វេពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។
 ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ ទ្វេធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្វេធម៌ ខាងក្រៅផង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុដ្ឋានរូបក្តី
 អាស្រ័យ ទ្វេអរហតុកក្ខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ ...
 ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ ទ្វេចិត្ត ជាអរហតុកៈផង ទ្វេពួកមហាកូត
 ផង ក្នុងខណៈនៃអរហតុកប្បជីសន្និ ខន្ធ ២ ក្តី កដក្ការូប ខាងក្រៅ
 ក្តី អាស្រ័យ ទ្វេខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង ទ្វេចិត្តផង ក្នុងខណៈនៃអរហ-
 តុកប្បជីសន្និ កដក្ការូប ខាងក្រៅ អាស្រ័យ ទ្វេចិត្តផង ទ្វេពួកមហា-
 កូតផង ក្នុងខណៈនៃអរហតុកប្បជីសន្និ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 ទ្វេចិត្តផង ទ្វេវត្ថុផង មោហៈ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ឆា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈ អាស្រ័យ ទ្វេពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយវិចិត្រិច្ឆា ច្រឡំដោយ
 ឧទ្ធច្ចៈផង ទ្វេចិត្តផង ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អា-
 ស្រ័យ ទ្វេធម៌ ខាងក្នុងផង ទ្វេធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនរហតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអរហតុកប្បជីសន្និ ខន្ធ ២ ក្តី
 កដក្ការូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ ទ្វេខន្ធ ១ ខាង
 ក្រៅផង ទ្វេចិត្តផង ទ្វេខន្ធ ២ ... ។

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បដិច្ចវារោ

[២៦០] អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្ថិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិ-
 រោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា ចិត្តំ បដិច្ច
 ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច ពាហិរំ
 កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ច ពា-
 ហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ន អារម្មណប្បច្ចយា បដិ-
 សន្ធិកូលោ ចិត្តំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 ន អារម្មណប្បច្ចយា ពាហិរេ ខន្ធេ បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរេ ខន្ធេ បដិច្ច ពាហិរំ កដត្តា-
 រូបំ ពាហិរេ ខន្ធេ បដិច្ច វត្ថុ ឯកំ មហាក្ខនំ យាវ
 អសញ្ញាសត្តា ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរេ
 ខន្ធេ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកំ កដត្តារូបំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច
 អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ ន អារម្មណប្ប-
 ច្ចយា បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរេ ខន្ធេ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកញ្ច
 ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ន អារម្មណប្បច្ចយា

អដ្ឋត្ថិកទុកៈ បដិច្ចវារៈ

[២៦០] ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់
 ក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្នុង
 ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប ខាន់ក្រៅ
 អាស្រ័យ នូវចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់
 ក្នុង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 កងត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវចិត្ត ។ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណាប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ចិត្តសមុដ្ឋានរូប អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ វត្ថុ អា-
 ស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ មហាក្ខត្ត ១ រហូតដល់ពួកអសញ្ញាសត្វ ។
 ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
 នការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាន់ក្នុង អា-
 ស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី អា-
 ស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់ក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាន់
 ក្នុងផង នូវធម៌ ខាន់ក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការម្មណាប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្តកេ ច ខន្ធ
 បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច
 ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នអារម្មណប្បច្ច-
 យា ពាហិរេ ខន្ធ ច ចិត្តញ្ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 រូបំ ចិត្តញ្ច មហាក្កតេ ច បដិច្ច ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ន្ធ ។ អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ
 បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ ន-
 អារម្មណប្បច្ចយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្មយុត្ត-
 កេ ច ខន្ធ បដិច្ច អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តា-
 រូបំ ។ សន្និទ្ធិតំ ។

(២៦១) នហេតុយា នវ នអារម្មណោ នវ នអ-
 ធិបតីយា នវ នអនន្តរេ នវ សព្វត្ថ នវ នកម្មេ តីណិ
 នវិហាកេ បញ្ច នអាហារេ ឯកំ នស្រ្តិយេ ឯកំ ។

(២៦២) អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរេ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ជតិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណំ បដិច្ច សម្ម-
 យុត្តកោ ខន្ធ កាយវិញ្ញាណំ ... ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច
 ពាហិរេ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហគតំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ន្ធ ខន្ធ ន្ធ ខន្ធ ...

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្ថាវរូប ខាងក្នុង អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវ
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុងផង
 នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការមូលាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត-
 សមុជ្ឈនរូប អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ខាងក្រៅផង នូវចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ឈ-
 នរូប អាស្រ័យ នូវចិត្តផង នូវពួកមហាកូតផង មានវារៈ ២ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាង
 ក្នុងផង នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនការមូលាប្បច្ច័យ
 គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្ថាវរូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវចិត្តផង នូវពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៦១] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការមូលាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតីប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១
 ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ។

[២៦២] ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ អាស្រ័យ នូវ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ នូវកាយវិញ្ញាណ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ
 នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ នូវខន្ធ ២ . . .

អដ្ឋង្គិកទុកេ បដិព្វារា

កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ពាហិរំ . . . អាហារ-
សមុជ្ឈានំ . . . ឧតុសមុជ្ឈានំ . . . អសញ្ញាសត្តានំ . . . ។
ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋង្គិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ នឈា-
នប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធ បដិច្ច ចក្ក-
វិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធ បដិច្ច កាយ-
វិញ្ញាណំ ។ ពាហិរំ ធម្មំ បដិច្ច អដ្ឋង្គិកោ ច ពាហិ-
រោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណ-
សហគតំ ឯកំ ខន្ធ បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ចក្កវិញ្ញាណញ្ច-
ទ្វេ ខន្ធ . . . កាយវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធ . . . ។
អដ្ឋង្គិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បដិច្ច ពាហិរោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ជតិ នឈានប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ
ខន្ធន្ត ចក្កវិញ្ញាណញ្ច បដិច្ច ទ្វេ ខន្ធ ទ្វេ ខន្ធ . . .
កាយវិញ្ញាណសហគតំ . . . ។ ចក្កំ ។

[២៦៣] នឈានេ បញ្ច នមក្កេ នវ នសម្បយុត្តេ
នវ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោនត្ថិយា នវ នោវិគតេ នវ ។

[២៦៤] ហេតុប្បច្ចយា នអារម្មណេ នវ . . .
នអធិបតីយា នវ ។ សន្និទ្ធំ ។

អង្គត្រីកោណៈ បដិច្ចវិវរៈ

ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ខាងក្រៅ . . . អាហារសមុជ្ជាន
 . . . ឧត្តសមុជ្ជាន . . . របស់ពួកអសញ្ញាសត្វ . . . ។ ធម៌ ខាងក្នុង
 អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ
 ចក្ខុវិញ្ញាណ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយ-
 វិញ្ញាណ អាស្រ័យ នូវពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង
 ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១
 ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ នូវខន្ធ ២ . . . នូវខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ . . . ធម៌ ខាងក្រៅ អាស្រ័យ នូវធម៌ ខាងក្នុងផង
 នូវធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះនឈានប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
 អាស្រ័យ នូវខន្ធ ១ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នូវចក្ខុវិញ្ញាណ
 ផង នូវខន្ធ ២ . . . ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . . ។ ចក្កៈ ។

[២៦៣] ក្នុងនឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៥ ក្នុងនោនតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៦៤] ក្នុងនអារម្មណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
 . . . ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។ សេចក្តីបំប្រួញ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៦៥] ធម្មោតុប្បច្ចយា អារម្មណេ បញ្ច . . . អ-
នន្តរេ បញ្ច សមនន្តរេ បញ្ច សហជាតេ នវ ។ សង្ខតំ ។
សហជាតវារោចិ បដិច្ចវាសនិសា ។

បបូយវារោ

[២៦៦] អដ្ឋត្ថិតំ ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិតោ ធម្មោ
ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា តីណិ បដិច្ចសនិសា ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច យាវ
អដ្ឋត្ថិតោ មហាភូតា វត្ថុំ បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធា ។ ពាហិរំ
ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិតោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ចយា
ពាហិរោ ខន្ធេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
សន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ ពាហិរំ ធម្មំ បច្ចយា
អដ្ឋត្ថិតោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បច្ច-
យា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច
រូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច
ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ទ្វេបិ កាតញ្ច ។ អដ្ឋត្ថិតញ្ច
ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិតោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៦៥] ក្នុងការម្សណប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៨ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

ឯសហជាតវារៈ ប្រហែលគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។

បឋមវិវរៈ

[២៦៦] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ដូចគ្នានឹងបដិច្ចវារៈដែរ ។ ធម៌ ខាង
ក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២
... វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ រហូតដល់ពួក
មហាក្ខត ខាងក្នុងចុះ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ធម៌
ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
ច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
វត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះ
ហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្កិ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១
ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ ... ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
វត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បច្ចយវារោ

ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកេ
 ច ខន្ធេ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកំ កដត្តារូបំ ។ អដ្ឋត្ថិ-
 កញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច
 បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានញ្ច រូបំ ចិត្តញ្ច មហា-
 ភូតេ ច បច្ចយា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបំ ចិត្តញ្ច វត្ថុញ្ច បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ តិណិប័ កាតញ្ច ។
 អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកោ ច
 ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ ហេតុប្បដ្ឋយា បដិសន្ធិក្ខ-
 ណោ ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធឯ ចិត្តញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា
 អដ្ឋត្ថិកញ្ច ពាហិរញ្ច កដត្តារូបំ ទ្វេ ខន្ធេ . . . ។

(២៦៧) អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ
 ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខាយតនំ បច្ចយា ចក្ខុ-
 វិញ្ញាណំ កាយាយតនំ . . . ។ អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បច្ចយា
 ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បដ្ឋយា ចក្ខាយ-
 តនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ច បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសមា-
 ភតា ខន្ធា កាយាយតនញ្ច . . . ចិត្តំ បច្ចយា សម្ប-
 យុត្តកោ ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ
 បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ កងត្តារូប ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក
 នឹងចិត្តផង នឹងពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹង
 ធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តសមុជ្ជានុបក្ខី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង
 នឹងចិត្តផង ចិត្តសមុជ្ជានុប ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងពួកមហាក្ខតផង
 ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង វារៈ ៣ បណ្ឌិត
 គប្បធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ខន្ធ ២ ក្តី កងត្តារូប ទាំង
 ខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្តផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ។

[២៦៧] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង
 ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈ នឹង
 កាយាយតនៈ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ
 ពឹងផ្អែក នឹងចក្ខុយតនៈផង នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងកាយាយតនៈផង . . .
 ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ធម៌
 ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុយតនំ បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណំ
 សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ កាយាយតនំ ... ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា
 ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធំ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ...
 បដិសន្ធិត្ថុលោ វត្ថុំ បច្ចយា ពាហិរោ ខន្ធោ ។ ពាហិរំ
 ធម្មំ បច្ចយា អជ្ឈតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ច-
 យា ពាហិរោ ខន្ធទ្វេ បច្ចយា ចិត្តំ វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ បដិ-
 សន្ធិត្ថុលោ ទ្វេបិ កាតត្វា ។ ពាហិរំ ធម្មំ បច្ចយា
 អជ្ឈតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មោ ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណប្ប-
 ច្ចយា វត្ថុំ បច្ចយា ចិត្តំ សម្បយុត្តកា ច ខន្ធោ បដិសន្ធិ-
 ត្ថុលោ ឯកំ ។ អជ្ឈតិកកញ្ច ពាហិរកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា
 អជ្ឈតិកោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុ-
 វិញ្ញាណសហគតេ ខន្ធទ្វេ ច ចក្ខុយតនកញ្ច បច្ចយា
 ចក្ខុវិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណសហគតេ ... ។ អជ្ឈតិ-
 កកញ្ច ពាហិរកញ្ច ធម្មំ បច្ចយា ពាហិរោ ធម្មោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អារម្មណប្បច្ចយា ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធកញ្ច
 ចក្ខុយតនកញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណកញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ
 ខន្ធទ្វេ ... កាយវិញ្ញាណសហគតំ ... ពាហិរំ ឯកំ
 ខន្ធកញ្ច ចិត្តកញ្ច បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធោ ទ្វេ ខន្ធទ្វេ ...

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណក្ខី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក
នឹងចក្ខុយតនៈ នឹងកាយយតនៈ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក
នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌
ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹង
ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ចិត្ត ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹង
ធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចិត្តក្តី ពួក
សម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី ពឹងផ្អែក នឹងវត្ថុ វារៈ ១ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ ធម៌
ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើត
ឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹងពួកខន្ធ
ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង ដែលច្រឡំដោយ
កាយវិញ្ញាណ . . . ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង
នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការម្មណាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២
ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង
នឹងចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងខន្ធ ២ . . . ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ . . .
ខន្ធ ២ ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . .

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បច្ចយវារោ

ចិត្តញ វត្ថុញ បច្ចយា ពាហិរា ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ
 ទ្វេបិ កាតញ ។ អដ្ឋត្ថិកញ ពាហិរញ ធម្មំ បច្ចយា
 អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អារម្មណា-
 ប្បច្ចយា ចក្កវិញ្ញាណសហគតំ ឯកំ ខន្ធឯ ចក្ខាយ-
 តនញ បច្ចយា ទ្វេ ខន្ធា ចក្កវិញ្ញាណញ ទ្វេ ខន្ធា
 . . . ។ សន្និទ្ធិតំ ។

[២៦៨] ហេតុយា នវ អារម្មណេ នវ អធិបតិយា
 បញ្ច អនន្តេវ នវ សមនន្តេវ នវ សហជាតេ នវ អញ្ញ-
 មញ្ញេ នវ និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ បុរេជាតេ
 នវ អាសេវនេ នវ កម្មេ នវ សត្វត្ថេ នវ អវគតេ នវ ។

[២៦៩] អដ្ឋត្ថិកំ ធម្មំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ នហេតុប្បច្ចយា អហេតុកប្បដិសន្ធិក្ខណោ
 ចិត្តំ បច្ចយា អដ្ឋត្ថិកំ កជត្តារូបំ ចក្ខាយតនំ បច្ចយា
 ចក្កវិញ្ញាណំ ។ សន្និទ្ធិតំ ។ ឯវំ នវបិ បញ្ញា កាតញ
 បញ្ចវិញ្ញាណម្បិ បវេសេតតំ វីណិយេវ មោហោ ។

អដ្ឋកថាទុក្ខៈ បច្ចយវារៈ

ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ពឹងផ្អែក នឹងចិត្តផង នឹងវត្ថុផង ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ វារៈ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិចុះ ។ ធម៌ ខាង
 ក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅ
 ផង ទើបកើតឡើង ព្រោះការមូលាប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
 ពឹងផ្អែក នឹងខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណផង នឹងចក្ខុយតនៈផង
 នឹងខន្ធ ២ . . . ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៦៨] ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការមូលាប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧
 ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង
 អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប-
 និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងពា-
 សេវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ច័យ
 ទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

[២៦៩] ធម៌ ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើប
 កើតឡើង ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃអហេតុកប្បដិសន្ធិ
 កងត្តារូប ខាងក្នុង ពឹងផ្អែក នឹងចិត្ត ចក្ខុវិញ្ញាណ ពឹងផ្អែក នឹង
 ចក្ខុយតនៈ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ បញ្ហា ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាង
 នេះចុះ ឯបញ្ចវិញ្ញាណ គប្បីបញ្ចូលថែមទៀតផង មានវារៈ ៣ មាន
 មោហៈដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៧០] ឈោតុយា នវំ នវារម្មណោ នវំ នគចិ-
 បតិយា នវំ នគនន្តរេ នវំ នសមនន្តរេ នវំ នអញ្ញ-
 បញ្ញា នវំ នឧបទិស្សយេ នវំ នបុរេវាតេ នវំ នបច្ឆា-
 វាតេ នវំ នអាសេវនេ នវំ នកម្មេ ភីណិ នវិទាតេ
 បញ្ច នវារម្មណេ ឯតំ នវ្រ្មិយេ ឯតំ នលាទេ នវំ
 នមត្តេ នវំ នសម្បយុត្តេ នវំ នវិប្បយុត្តេ បញ្ច នោ-
 នភិយា នវំ នោវិតតេ នវំ ។

ឯវំ ឥតវេ ទ្វេ កណ្ណានាបិ និស្សយវារេបិ កាតត្វា ។

សំសង្ខារីកា

[២៧១] អជ្ឈត្តិកំ ធម្មំ សំសង្ខារីកា ឆោតុយា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ចិត្តំ សំសង្ខារីកា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ សំសង្ខារីកា សម្បយុត្តកា
 ខន្ធា ។ កាហិវំ ធម្មំ សំសង្ខារីកា ឆោតុយា ឧប្បជ្ឈតិ
 ហេតុប្បដ្ឋយា កាហិវំ ឯតំ ខន្ធា សំសង្ខារីកា ទ្វេ ខន្ធា
 ទ្វេ ខន្ធា . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។ កាហិវំ ធម្មំ
 សំសង្ខារីកា អជ្ឈត្តិកា ឆោតុយា ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា
 កាហិវេ ខន្ធា សំសង្ខារីកា ចិត្តំ បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក អនុណោមទុកប្បជ្ជាន

[២៧០] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនការមុណប្បច្ច័យ
 មានវារៈ ៧ ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអនន្តរប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនបុរេជាតប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនអាសេវនប្បច្ច័យ មាន
 វារៈ ៧ ក្នុងនកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥
 ក្នុងនអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុងនឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ១ ក្នុង
 នឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនមគ្គប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនសម្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនោ-
 ត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនោវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

ការពប់ ២ យ៉ាងក្រៅនេះក្តី និស្សយវារៈក្តី

បណ្ឌិត គប្បីធ្វើយ៉ាងនេះចុះ ។

សំណួរ៖

[២៧១] ធម៌ ខាងក្រៅ ច្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើត
 ឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ច្រឡំ នឹងចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ច្រឡំ
 នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ គឺ ខន្ធ ២ ច្រឡំ
 នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។
 ធម៌ ខាងក្នុង ច្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្ប-
 ច្ច័យ គឺ ចិត្ត ច្រឡំ នឹងពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ សំសដ្ឋិវារោ

ពាហិរំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិ សំសដ្ឋា ទ្វេ
 ខន្ធិ ចិត្តញ្ច ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ ។ បេ ។
 អដ្ឋត្តិកញ្ច ពាហិរញ្ច ធម្មំ សំសដ្ឋោ ពាហិរោ ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈតិ ហេតុប្បដ្ឋយា ពាហិរំ ឯកំ ខន្ធិញ្ច ចិត្តញ្ច
 សំសដ្ឋា ទ្វេ ខន្ធិ ទ្វេ ខន្ធិ . . . បដិសន្ធិក្ខណោ
 ។ បេ ។ សន្ធិត្ថំ ។

[២៧២] ហេតុយា បញ្ច អារម្មណោ បញ្ច អធិ-
 បតិយោ បញ្ច សត្វត្ថ បញ្ច អវិគតេ បញ្ច ។

[២៧៣] អដ្ឋត្តិកំ ធម្មំ សំសដ្ឋោ ពាហិរោ
 ធម្មា ឧប្បជ្ឈតិ នហេតុប្បដ្ឋយា ឯវំ បញ្ច កាតញ្ច
 តីណិយេវ មោហោ ។

[២៧៤] នហេតុយា បញ្ច នអធិបតិយា បញ្ច
 នបុរេវាតេ បញ្ច នបច្ឆាវាតេ បញ្ច នអាសេវនេ បញ្ច
 នកម្មេ តីណិ នវិទាតេ បញ្ច នឈានេ បញ្ច នមត្តេ
 បញ្ច នសម្បយុត្តេ បញ្ច នវិប្បយុត្តេ បញ្ច ។

ឯវំ ឥតេ ទ្វេ កណាណាបិ សម្បយុត្តវារោបិ កាតញ្ច ។

អង្គត្តិកទុកៈ សំសន្តិការៈ

ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្រៅ ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ក្តី ចិត្តក្តី ប្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅ នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុងផង នឹងធម៌ ខាងក្រៅផង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ខន្ធ ២ ប្រឡំ នឹងខន្ធ ១ ខាងក្រៅផង នឹងចិត្តផង នឹងខន្ធ ២ . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។ បេ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។

[២៧២] ក្នុងហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងការម្មណប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងបដ្ឋយទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៥ ក្នុងអវិគតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

[២៧៣] ធម៌ ខាងក្រៅ ប្រឡំ នឹងធម៌ ខាងក្នុង ទើបកើតឡើង ព្រោះហេតុប្បដ្ឋយ គឺ ប្រសាទាំង ៥ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ មានវារៈតែ ៣ ទេ ឯមោហៈក៏មានដែរ ។

[២៧៤] ក្នុងនហេតុប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអធិបតិប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបុរេជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនបច្ឆាជាតប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនអាសេវនប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនកម្មប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិបាកប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនឈានប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនមគ្គប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនសម្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ក្នុងនវិប្បយុត្តប្បដ្ឋយ មានវារៈ ៥ ។

ការរាប់ទាំង ២ យ៉ាងក្រៅពីនេះក្តី សម្បយុត្តវារៈក្តី
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បញ្ញាវិវា

(២៧៥) ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ហេតុប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធា-
 នំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធា-
 នំ ពាហិរោនញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស ហេ-
 តុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ ចិត្តស្ស ហេតុ-
 ប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរោ ហេតុ
 ចិត្តស្ស អដ្ឋត្ថិកានញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ច ពាហិរស្ស
 ច ធម្មស្ស ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរោ ហេតុ
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច
 រូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ ពា-
 ហិរោ ហេតុ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អដ្ឋត្ថិ-
 កានញ្ច ពាហិរោនញ្ច កេដត្តារូទានំ ហេតុប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។

(២៧៦) អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចិត្តំ អារម្ម ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បញ្ញាវិវរៈ

[២៧៥] ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដ៏ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដ៏ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុងផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ គឺ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដ៏ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកហេតុ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដ៏ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយហេតុប្បច្ច័យ ។

[២៧៦] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រាជ្ញា មូលចិត្ត ។

អង្គតិកទុកេ បញ្ចវារោ

មូលំ បុច្ឆិតតំ ចិត្តំ អារត្ត ពាហិរា ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។
 មូលំ បុច្ឆិតតំ ចិត្តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកា ច
 ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ នានំ ... សីលំ ...
 ឧបោសថកម្មំ កត្វា តំ បច្ចវេក្ខតិ អស្សនេតិ អភិ-
 នន្តតិ តំ អារត្ត វារោ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ
 បុព្វេ សុច្ឆន្ទានំ បច្ចវេក្ខតិ ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ឈានំ
 ... អរិយា មត្តា វុដ្ឋហិត្វា មត្តំ ... ដលំ ... និព្វានំ
 បច្ចវេក្ខន្តិ និព្វានំ តោត្រកុស្ស វេទានស្ស មត្តស្ស
 ដលស្ស អាវុដ្ឋនាយ អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ អរិ-
 យា ពាហិរេ បហីនេ តិលេសេ បច្ចវេក្ខន្តិ វិក្ខម្ពិតេ
 តិលេសេ ... បុព្វេ សុមុទាច្ឆន្ទោ តិលេសេ ជានន្តិ
 រូបេ ។ បេ ។ វត្ថុំ ... ពាហិរេ ខន្ធោ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ និព្វេន ចក្កនា រូបំ បស្សតិ និព្វា-
 យ សោតនាតុយា សន្នំ សុណាតិ ចេតោចរិយញ្ញា-
 ណោន ពាហិរចិត្តសមន្តិស្ស ចិត្តំ ជានាតិ អាគាសា-
 នញ្ញា យតនំ វិញ្ញាណញ្ញា យតនស្ស អាតិញ្ញា ញ្ញា យតនំ
 នេវសញ្ញា នាសញ្ញា យតនស្ស រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណាសហគតានំ ខន្ធនំ អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អង្គធាតុទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ដោយអារម្មណ៍ប្បច្ច័យ មូល បណ្ឌិត គប្បីស្ទង់ផងប៉ុន្តែ ពួកខន្ធ ខាង
ក្រៅ កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត ខ្ញុំចិត្ត ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីស្ទង់
ផងប៉ុន្តែ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រាវត្ត ខ្ញុំ
ចិត្ត ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអារម្ម-
ណ៍ប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល ខ្ញុំទាន ... ខ្ញុំសីល ... ធ្វើ ខ្ញុំឧបោសថ-
កម្ម ហើយពិចារណា ខ្ញុំកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ រាគៈ ព្រោះ
ប្រាវត្ត ខ្ញុំកុសលនោះ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល ពិចារ-
ណា ខ្ញុំពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ចេញ អំពីឈាន
ខ្ញុំឈាន ... ពួកព្រះអរិយៈ ចេញ អំពីមគ្គ ខ្ញុំមគ្គ ... ខ្ញុំ
ផល ... ពិចារណា ខ្ញុំព្រះនិព្វាន ព្រះនិព្វាន ជាបច្ច័យ នៃការ
ពិចារណា ខ្ញុំគោត្រភូ រោទានៈ មគ្គ និងផល ដោយអារម្មណ៍ប្ប-
ច្ច័យ ពួកព្រះអរិយៈ ពិចារណា ខ្ញុំពួកកិលេស ខាងក្រៅ ដែលលះបង់
ហើយ ខ្ញុំពួកកិលេស ដែលសង្កត់សង្កិនហើយ ... ដឹង ខ្ញុំពួក
កិលេស ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ខ្ញុំពួករូប ។ បេ ។ ខ្ញុំវត្ថុ ...
ខ្ញុំពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង បុគ្គល
ឃើញ ខ្ញុំរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ឮ ខ្ញុំសំឡេង ដោយទិព្វសោតធាតុ
ដឹង ខ្ញុំចិត្ត របស់បុគ្គលអ្នកប្រកបដោយចិត្តខាងក្រៅ ដោយចេតោ-
បរិយញ្ញាណ វាកាសានញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃវិញ្ញាណញ្ញា-
យតនៈ វាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃនេវេសញ្ញាសញ្ញា-
យតនៈ រូបាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ដោដ្ឋព្វាយតនំ . . . ពាហិរា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិជញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស យថាកម្មបកត្តាណស្ស អនាគតំសញ្ញាណស្ស អារម្មណាយ អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

ពាហិរេ ធម្មោ អជ្ឈតិកកស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ នាទំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថកម្មំ . . . តំ បច្ចវេត្តតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ បុព្វេ សុចិណ្ឌានំ . . . ឈានាវុដ្ឋហិត្វា ឈានំ . . . ។ សង្ខតំ សត្វំ កាតតំ ។ បុព្វេ សមុទាចិណ្ឌោ . . . រូបេ ។ បេ ។ វត្ថុំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ធម្មេន ចកុដា រូបំ បស្សតិ ។ សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋព្វាយតនំ . . . ពាហិរា ខន្ធា ឥន្ទ្រិវិជញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញាណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស យថាកម្មបកត្តាណស្ស អនាគតំសញ្ញាណស្ស អារម្មណាយ អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អជ្ឈតិកកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ នាទំ . . . សីលំ . . . ឧចោសថកម្មំ . . .

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ដោយដ្ឋានយតនៈ . . . ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា
 ឡូត៍ទិវិជញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថា-
 កម្មបគញ្ញាណ នឹងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ធម៌
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយការម្មណប្បច្ច័យ គឺ បុគ្គល
 (ឲ្យ) ឲ្យទាន . . . ឲ្យសីល . . . ឲ្យឧបោសថកម្ម . . . ពិចារណា
 ឲ្យកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ឲ្យ
 កុសលនោះ ឲ្យពួកកុសល ដែលសន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន . . . ចេញ
 អំពីឈាន ឲ្យឈាន . . . ។ សេចក្តីបំប្រួញ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើចុះ ។ ដែលធ្លាប់សន្សំហើយ ក្នុងកាលមុន ឲ្យពួករូប ។ បេ ។
 ឃើញ ឲ្យវត្ថុ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើត
 ឡើង ព្រោះប្រារព្ធ ឲ្យវត្ថុនោះ បុគ្គល ឃើញ ឲ្យរូប ដោយទិព្វចក្ខុ ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។ ប្រាយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយដ្ឋា-
 នយតនៈ . . . ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា ឡូត៍ទិ-
 វិជញ្ញាណ ចេតោបរិយញ្ញាណ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ យថាកម្មប-
 គញ្ញាណ នឹងអនាគតិសញ្ញាណ ដោយការម្មណប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងនឹង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយការម្មណប្ប-
 ច្ច័យ គឺ បុគ្គល ឲ្យ ឲ្យទាន . . . ឲ្យសីល . . . ឲ្យឧបោសថកម្ម . . .

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញាវិវា

តំ បច្ចុវេក្ខតិ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ សង្ខតំ សត្វំ
កាតតំ ។ ពាហិរ ខន្ធេ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ
។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិនន្តតិ តំ អារត្ត ចិត្តញ្ច
សម្បយុត្តកា ច ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ទិព្វេន ចក្កានា រូបំ
បស្សតិ ។ សង្ខតំ ។ រូបាយតនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធនំ ដោជ្ឈញ្ចាយតនំ . . .
ពាហិរ ខន្ធា ឥន្ទ្រវិញ្ញាណស្ស ចេតោបរិយញ្ញា-
ណស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណស្ស យថា កម្ម-
បកញ្ញាណស្ស អនាគតសញ្ញាណស្ស អារជ្ជនាយ
អារម្មណាប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពា-
ហិវេ ច នម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស នម្មស្ស អារម្មណាប្បច្ច-
យេន បច្ចយោ តីណិ ។

[២៧៧] អដ្ឋត្តិកោ នម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស នម្មស្ស
អនិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណានិបតិ អដ្ឋត្តិកោ
ខន្ធេ ចិត្តំ ករុំ កត្វា ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈតិ ។ អដ្ឋត្តិកោ
នម្មា ពាហិរស្ស នម្មស្ស អនិបតិប្បច្ចយេន បច្ចយោ
អារម្មណានិបតិ សហជាតានិបតិ ។ អារម្មណា-
និបតិ ចិត្តំ ករុំ កត្វា ពាហិរ ខន្ធា ឧប្បជ្ឈន្តិ ។

អង្គត្រីកោណៈ បញ្ញាវារៈ

ពិចារណា នូវកុសលនោះ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្ត-
 ភក្ខន្តក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវកុសលនោះ ។ សេចក្តីបំប្រញា
 បទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។ បុគ្គល ឃើញច្បាស់ នូវពួក
 ខន្ធ ខាន់ក្រៅ ថាមិនឡើង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្តក្តី ពួក
 សម្បយុត្តភក្ខន្តក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវខន្ធនោះ បុគ្គល ឃើញ-
 នូវរូប ដោយវិជ្ជាចក្ខុ ។ សេចក្តីបំប្រញា ។ រូបាយគនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តភក្ខន្តផង ដោយព្រាយគនៈ ... ពួក
 ខន្ធ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃការពិចារណា នូវឥន្ទ្រវិញ្ញាណ ចេតោបរិ-
 យញ្ញាណ បុព្វេនិវាសនុស្សតិញ្ញាណ យថាភម្មុបគតិញ្ញាណ និងអនា-
 គតិសញ្ញាណ ដោយការម្សណប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅ
 ក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្សណប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

(២៧៧) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយ
 អធិបតិប្បច្ច័យ បានដល់ការម្សណាធិបតិ គឺ ចិត្ត កើតឡើង ព្រោះ
 ធ្វើ នូវពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង និងចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។ ធម៌
 ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ បាន
 ដល់ការម្សណាធិបតិ និងសហជាតាធិបតិ ។ ការម្សណាធិបតិ គឺ
 ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ កើតឡើង ព្រោះធ្វើ នូវចិត្ត ឲ្យជាទីគោរព ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

សហជាតាធិបតី ចិត្តាធិបតី សម្បយុត្តកោនំ ឧទ្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 មូលំ បុច្ឆិតតំ អារម្មណាធិបតី អដ្ឋត្ថិតំ ចិត្តំ ករុ
 កត្វា ចិត្តញ្ច សម្បយុត្តកោ ច ឧទ្ធា ឧប្បជ្ជន្តិ ។
 ពាហិរោ ឆម្មោ ពាហិរស្ស ឆម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អារម្មណាធិបតី សហជាតាធិបតី ។ អារម្ម-
 ណាធិបតី នានំ ឧទ្ធា ... តីណិ ។ ទ្វេ អធិបតី
 តិណ្ឌម្បី កាតត្វា ។ អដ្ឋត្ថិតោ ច ពាហិរោ ច ឆម្មា
 អដ្ឋត្ថិតស្ស ឆម្មស្ស អធិបតីប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 តីណិ ។ តិណ្ឌម្បី ឯកាយេវ អធិបតី ។

[២៧៨] អដ្ឋត្ថិតោ ឆម្មោ អដ្ឋត្ថិតស្ស ឆម្មស្ស
 អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរិមំ បុរិមំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស
 បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ តីណិ ។
 ពាហិរោ ឆម្មោ ពាហិរស្ស ឆម្មស្ស អនន្តរប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរិមា បុរិមា ពាហិរោ ឧទ្ធា បច្ឆិមានំ បច្ឆិ-
 មានំ ឧទ្ធានំ អនន្តរប្បច្ចយេន បច្ចយោ អនុលោមំ
 កោត្រកុស្ស តីណិ ។ តិណ្ឌម្បី ឯកសទិសា ។
 អដ្ឋត្ថិតោ ច ពាហិរោ ច ឆម្មោ អដ្ឋត្ថិតស្ស ឆម្មស្ស

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ឯសហជាតាធិបតី គឺ ចិត្តាធិបតី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង្គ
នៃពួកចិត្តសមុជ្ឈានរូបផង ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បី
សួរផងចុះ ការម្មណាធិបតី គឺ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង
ព្រោះធ្វើ ឲ្យចិត្ត ខាងក្នុង ឲ្យជាទីគោរព ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ
នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណាធិបតី និង-
សហជាតាធិបតី ។ ការម្មណាធិបតី គឺ បុគ្គល ឲ្យ ឲ្យវិទាន ... មាន
វារៈ ៣ ។ អធិបតី ទាំង ២ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ
ទាំង ៣ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង
ដោយអធិបតីប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ អធិបតី តែ ១ នៃវារៈទាំង ៣ ។

[២៧៨] ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយ
អនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ចិត្ត មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ក្រោយៗ ដោយ
អនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាង
ក្រៅ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ មុនៗ ជាបច្ច័យ នៃ
ពួកខន្ធ ក្រោយៗ ដោយអនន្តរប្បច្ច័យ អនុលោម (ជាបច្ច័យ) នៃ
គោត្រភូ មានវារៈ ៣ ។ ឯវារៈទាំង ៣ មានសេចក្តីដូចគ្នានឹងវារៈ ១
ដែរ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បញ្ញាវិវា

អនន្តរប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ តីណី ។ . . . សមនន្ត-
រប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
នវ បដិច្ចសទិសា ។ . . . អញ្ញាមញ្ញប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ បញ្ច បដិច្ចសទិសា ។ . . . ជិស្សយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ នវ បដ្ឋយវាសទិសា ។

(២៧៧) អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកាស្ស ធម្មស្ស
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
អនន្តរបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បក-
ត្ថបនិស្សយោ ចិត្តំ ចិត្តស្ស ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ តីណី ។ ពាហិវេ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណ្ឌបនិស្សយោ
អនន្តរបនិស្សយោ បកត្ថបនិស្សយោ ។ បេ ។ បកត្ថ-
បនិស្សយោ សទ្ធិំ ឧបនិស្សយ នានំ នេតិ មាណំ
ជម្លេតិ ទិដ្ឋី កល្យាណំ សីលំ ។ បេ ។ សេនាសនំ ឧប-
និស្សយ នានំ នេតិ ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិក្ខុតិ សទ្ធា ។ បេ ។
សេនាសនំ សទ្ធាយ ។ បេ ។ ធលសមាបត្តិយា ឧប-
និស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ តីណិបិ បូរេត្ថា កាតព្វា
ចិត្តស្សាតិ កាតព្វា សម្បយុត្តកោនវ្យាតិ កាតព្វា ។

អដ្ឋតិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

ដោយអនន្តរច្ឆ័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយសមនន្ត-
 រច្ឆ័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតច្ឆ័យ គឺ មានវារៈ ៩ ដូចបដិច្ចវារៈ
 ដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយអញ្ញាមញ្ញាច្ឆ័យ គឺ មានវារៈ ៥ ដូច
 បដិច្ចវារៈដែរ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនិស្សយច្ឆ័យ គឺ មានវារៈ ៩
 ដូចបច្ច័យវារៈដែរ ។

(២៧៩) ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយឧប-
 និស្សយច្ឆ័យ បានដល់ការម្សោយនិស្សយ អនន្តរូបនិស្សយ និងប-
 កត្ថូបនិស្សយ ។ បេ ។ ឯបកត្ថូបនិស្សយ គឺ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដោយឧបនិស្សយច្ឆ័យ មានវារៈ ៣ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ
 នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយឧបនិស្សយច្ឆ័យ បានដល់ការម្សោយ-
 និស្សយ អនន្តរូបនិស្សយ និងបកត្ថូបនិស្សយ ។ បេ ។ ឯបកត្ថូប-
 និស្សយ គឺ បុគ្គល អាស្រ័យ នូវសត្វ ហើយឲ្យ នូវទាន ដំ-
 ឡើង នូវមានៈ ប្រកាន់ នូវទិដ្ឋិ នូវសីល ។ បេ ។ បុគ្គល អាស្រ័យ
 នូវសេនាសនៈ ហើយឲ្យ នូវទាន ។ បេ ។ ចំបែក នូវសង្ឃ
 សត្វ ។ បេ ។ សេនាសនៈ ជាបច្ច័យ នៃសត្វ ។ បេ ។ នៃ
 ផលសមាបត្តិ ដោយឧបនិស្សយច្ឆ័យ ។ ពួកបច្ច័យ បណ្ឌិត
 គប្បីធ្វើ ចំពេញឲ្យមានវារៈ ៣ ហើយគប្បីធ្វើ ថា ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដូច្នេះផង គប្បីធ្វើ ថា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ ដូច្នេះផងចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុណោមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋង្គិកោ ធម៌ ពាហ៍រោ ធម៌ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ធម្មស្ស ឧបនិស្សយេប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វីលី ។

[២៨០] អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណបុរេជាតំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ អភិទន្ទតិ តំ អារត្ត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា ពាហ៍រស្ស ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណបុរេជាតំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ អស្សាទេតិ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ជតិ ។ វត្ថុបុរេជាតំ ចក្ខាយតនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ កាយាយតនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋង្គិកោ ធម្មា អដ្ឋង្គិកស្ស ធម៌ ពាហ៍រស្ស ធម៌ ធម្មស្ស បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជាតំ វត្ថុបុរេជាតំ ។ អារម្មណបុរេជាតំ ចក្កំ ។ បេ ។ កាយំ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយ
ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។

[២៨០] ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយ
បុរេជានប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។
អារម្មណបុរេជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ ពិចារណាយេញច្បាស់ ទ្វេ
កាយ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ រីករាយ ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះប្រារព្ធ ទ្វេវត្ថុនោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាន គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ)
នៃចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយ
បុរេជានប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ
ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។
អារម្មណបុរេជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ បុគ្គល ពិចារណាយេញច្បាស់
ទ្វេកាយ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ត្រេកអរ ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើត
ឡើង ។ ឯវត្ថុបុរេជាន គឺ ចក្ខុយាននៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ កាយាយាននៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែល
ច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយបុរេជាន-
ប្បច្ច័យ បានដល់អារម្មណបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។ អារម្មណបុរេ-
ជាន គឺ ទ្វេវចក្ខុ ។ បេ ។ ពិចារណាយេញច្បាស់ ទ្វេកាយ ថាមិនទៀង

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បញ្ចវិហេ

។ បេ ។ តំ អារត្ត ចិត្តត្ថា សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ វត្ថុបុរេជានំ ច កាយាតនំ ច ក្កវិញ្ញាណស្ស
 សម្បយុត្តកានត្ថា ខន្ធនំ កាយាយាតនំ កាយវិញ្ញា-
 ណស្ស សម្បយុត្តកានត្ថា ខន្ធនំ បុរេជានតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស បុរេជា-
 នតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។
 អារម្មណបុរេជានំ ភូមេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈព្វេ ... វត្ថុ
 អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ ទោមនស្សំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។
 វត្ថុបុរេជានំ វត្ថុ ពាហិរនំ ខន្ធនំ បុរេជានតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស
 បុរេជានតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុ-
 បុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ ភូមេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈព្វេ
 ... វត្ថុ អនិច្ចតោ វិបស្សតិ ។ បេ ។ តំ អារត្ត
 ចិត្តំ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។ វត្ថុបុរេជានំ វត្ថុ ចិត្តស្ស បុរេជា-
 នតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ឆម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជានតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ អារម្មណបុរេជានំ
 ភូមេ ។ បេ ។ ដោជ្ឈព្វេ ... វត្ថុ អនិច្ចតោ ។ បេ ។
 តំ អារត្ត ចិត្តត្ថា សម្បយុត្តកា ច ខន្ធ ឧប្បជ្ឈន្តិ ។

អដ្ឋតិកទុក្ខៈ បញ្ញាការៈ

។ បេ ។ ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវវត្ថុ
នោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណផង
នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជា
បច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់ការម្មណៈ
បុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណៈបុរេជាត គឺ នូវពួករូប
។ បេ ។ នូវពួកផោដ្ឋព្វៈ . . . បុគ្គល ពិចារណាយើញ្ញច្បាស់ នូវវត្ថុ
ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ទោមនស្ស កើតឡើង ។ ឯវត្ថុបុរេជាត
គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។
ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយបុរេជាតប្ប-
ច្ច័យ បានដល់ការម្មណៈបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណៈបុរេជាត
គឺ នូវពួករូប ។ បេ ។ នូវពួកផោដ្ឋព្វៈ . . . បុគ្គល ពិចា-
រណាយើញ្ញច្បាស់ នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។ ចិត្ត កើតឡើង
ព្រោះប្រារព្ធ នូវវត្ថុនោះ ។ ឯវត្ថុបុរេជាត គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ
នៃចិត្ត ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ បានដល់
ការម្មណៈបុរេជាត និងវត្ថុបុរេជាត ។ ការម្មណៈបុរេជាត គឺ នូវពួករូប
។ បេ ។ នូវពួកផោដ្ឋព្វៈ . . . នូវវត្ថុ ថាមិនទៀង ។ បេ ។
ចិត្តក្តី ពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធក្តី កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវវត្ថុនោះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

វត្ថុបុរេជានំ វត្ថុ ចិត្តស្ស សម្បយុត្តកានព្វា ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិ-
 រោ ច ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។
 ចក្ខុយតនព្វា វត្ថុ ច ចិត្តស្ស កាយាយតនព្វា វត្ថុ
 ច ចិត្តស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ រូបាយតនព្វា
 ចក្ខុយតនព្វា ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ដោដ្ឋញ្ញាយតនព្វា
 កាយាយតនព្វា កាយវិញ្ញាណស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ពាហិ-
 រស្ស ធម្មស្ស បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណ-
 បុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។ ចក្ខុយតនព្វា វត្ថុ ច ពាហិរនំ
 ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយតនព្វា
 វត្ថុ ច ពាហិរនំ ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 រូបាយតនព្វា ចក្ខុយតនព្វា ចក្ខុវិញ្ញាណស ហតតានំ
 ខន្ធនំ បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ដោដ្ឋញ្ញាយតនព្វា
 កាយាយតនព្វា កាយវិញ្ញាណស ហតតានំ ខន្ធនំ
 បុរេជានប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ច ពាហិរោ
 ច ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស បុរេជាន-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អារម្មណបុរេជានំ វត្ថុបុរេជានំ ។

អភិធម្មបំណិក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ឯវត្ថុបុរេជាន គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តភក្ខន្ធ
 ផង ដោយបុរេជានបច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយបុរេជានបច្ច័យ បានដល់ការម្មណៈ
 បុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។ ចក្ខុយតនៈក្តី វត្ថុក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចិត្ត
 កាយាយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយបុរេជានបច្ច័យ រូបា-
 យតនៈក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយចក្ខុយតនៈក្តី
 កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានបច្ច័យ ។
 ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយ
 បុរេជានបច្ច័យ បានដល់ការម្មណៈបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។ ចក្ខុ-
 យតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដោយបុរេជានបច្ច័-
 ច័យ កាយាយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដោយ
 បុរេជានបច្ច័យ រូបាយតនៈក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួក
 ខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានបច្ច័យ ដោយចក្ខុ-
 យតនៈក្តី កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ ដោយបុរេជានបច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌
 ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង
 ដោយបុរេជានបច្ច័យ បានដល់ការម្មណៈបុរេជាន និងវត្ថុបុរេជាន ។

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវារោ

ចក្ខុយតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច
 ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយតនញ្ច
 វត្ថុ ច . . . រូបាយតនញ្ច ចក្ខុយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញា-
 ណស្ស សម្មយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ដោដ្ឋញ្ចាយតនញ្ច . . . ។

[២៨០] អដ្ឋតិកោ ឆន្ទោ អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតា អដ្ឋតិកា
 ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អដ្ឋតិកស្ស កាយស្ស
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ មូលំ កាតតំ បច្ឆា-
 ជាតា អដ្ឋតិកា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស ពាហិ-
 រស្ស កាយស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 មូលំ កាតតំ បច្ឆាជាតា អដ្ឋតិកា ខន្ធា បុរេជា-
 តស្ស ឥមស្ស អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច កា-
 យស្ស បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ ឯវំ នវចំ បញ្ញា
 កាតញ្ច ។ . . . អាសេវនប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ
 បញ្ញា កាតញ្ច ។

អដ្ឋតិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិរៈ

ចក្ខុយាននៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកសម្បយុត្តភក្ខន្ធផង

ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ កាយាយាននៈក្តី វត្ថុក្តី . . . រូបាយាននៈក្តី

ចក្ខុយាននៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តភក្ខន្ធផង

ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ដោយរូបាយាននៈក្តី . . . ។

[២៨១] ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយបច្ច័យ -

ជាតប្បច្ច័យ បានដល់បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ

ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត

គប្បីធ្វើផងចុះ បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់

ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បី

ធ្វើផងចុះ បច្ច័យជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ទាំងខាន់

ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយបច្ច័យជាតប្បច្ច័យ ។ ឯ

បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ យ៉ាងនេះចុះ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយ

អាសវនប្បច្ច័យ បញ្ញាទាំង ៧ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៨២] ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នានាខណ៌កា ។
សហជាតា ពាហិរោ វេតនា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសមុដ្ឋានានេវ រូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
នានាខណ៌កា ពាហិរោ វេតនា វិទាកានំ ពាហិរោ
ខន្ធានំ កដត្តា ច រូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ សហជាតា នានាខណ៌កា ។ សហជាតា
ពាហិរោ វេតនា ចិត្តស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
នានាខណ៌កា ពាហិរោ វេតនា វិទាកស្ស ចិត្តស្ស
អដ្ឋត្តិកានេវ កដត្តារូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស
ច ធម្មស្ស កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតា នា-
នាខណ៌កា ។ សហជាតា ពាហិរោ វេតនា សម្ប-
យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច ចិត្តសមុដ្ឋានានេវ រូទានំ
កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ នានាខណ៌កា ពាហិរោ
វេតនា វិទាកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អដ្ឋត្តិកានេវ
ពាហិរោនេវ កដត្តារូទានំ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
វិទាកប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ នវ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

[២៨២] ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង
 ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជា
 បច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធ ខាងក្រៅផង នៃពួកកដក្ការូបផង ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយកម្ម-
 ប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានាខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ឯនានាខណិកៈ
 គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃវិបាកចិត្តផង នៃពួកកដក្ការូប ខាងក្នុង
 ផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង
 នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត នឹងនានា-
 ខណិកៈ ។ សហជាត គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធផង់ នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។
 ឯនានាខណិកៈ គឺ ចេតនា ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផង់ នៃ
 ចិត្តផង នៃពួកកដក្ការូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង ដោយកម្មប្ប-
 ច្ច័យ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយវិបាកប្បច្ច័យ គឺ មានករៈ ៧ ។

អដ្ឋត្តិកទុកេ បញ្ញាវារោ

(២៨៣) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា
 អាហារា អដ្ឋត្តិកានំ កដត្តារូទានំ អាហារប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ អដ្ឋត្តិកា អាហារា សម្ម-
 យុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អាហា-
 រប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា អា-
 ហារា សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរនញ្ច កដត្តា-
 រូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ មូលំ កាតតំ
 បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា អាហារា សម្មយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ អដ្ឋត្តិកានញ្ច ពាហិរនញ្ច កដត្តារូទានំ អា-
 ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរេ ធម្មោ ពាហិរស្ស
 ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរា អាហារា
 សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ អា-
 ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរេ ក-
 តដ្ឋិដ្ឋារេ អាហារេ ពាហិរស្ស កាយស្ស អាហារប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស
 ធម្មស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរា អាហារា
 ចិត្តស្ស អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ

អដ្ឋតិកទុក្ខៈ បញ្ញាវិវាទៈ

(២៨៣) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធសង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធសង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ មូល បណ្ឌិត គប្បីធ្វើផងចុះ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធសង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធសង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ភពទ្យំន្តវិញ្ញាណ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់ក្រៅ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ពាហិរោ អាហារោ ចិត្តស្ស អជ្ឈត្តិកានេវា កេដត្តា-
 រូចានំ អាហារប្បដូយេន បដូយោ ពាហិរោ កត-
 ផ្សិត្តារោ អាហារោ អជ្ឈត្តិកស្ស កាយស្ស អាហា-
 រប្បដូយេន បដូយោ ។ ពាហិរោ ធម្មា អជ្ឈត្តិ-
 កស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អាហារប្បដូយេន បដូ-
 យោ ពាហិរោ អាហារោ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តស្ស
 ច ចិត្តសមុដ្ឋានានេវា រូចានំ អាហារប្បដូយេន បដូយោ
 បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរោ អាហារោ សម្បយុត្តកានំ
 ខន្ធានំ ចិត្តស្ស ច អជ្ឈត្តិកានេវា ពាហិរោនេវា កេដត្តា-
 រូចានំ អាហារប្បដូយេន បដូយោ ពាហិរោ កតផ្សិត្តា-
 រោ អាហារោ អជ្ឈត្តិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច កេដត្តា-
 រូចានំ អាហារប្បដូយេន បដូយោ ។ អជ្ឈត្តិកោ ច
 ពាហិរោ ច ធម្មា អជ្ឈត្តិកស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដូ-
 យេន បដូយោ បដិសន្ធិកូលោ អជ្ឈត្តិកោ ច ពាហិ-
 រោ ច អាហារោ អជ្ឈត្តិកានំ កេដត្តារូចានំ អាហារប្បដូ-
 យេន បដូយោ ។ អជ្ឈត្តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អាហារប្បដូយេន បដូយោ អជ្ឈត្តិ-
 កោ ច ពាហិរោ ច អាហារោ សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានានេវា រូចានំ អាហារប្បដូយេន បដូយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ពួកអាហារ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្នុងផង
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតឡើងអាហារ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃកាយខាង
 ក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង
 ផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាង
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋា-
 នរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាង
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកដត្តារូប
 ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ កតឡើងអាហារ
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាងក្នុង ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាង
 ក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្នុង ដោយអាហារប្ប-
 ច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ គឺ ពួកអាហារ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយអាហារប្បច្ច័យ

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បញ្ចវារោ

បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្ថិកា ច ពាហិរោ ច អាហារោ
 សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរោនញ្ច កដត្តារូទានំ អា-
 ហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋត្ថិកា ច ពាហិរោ ច
 ធម្មា អដ្ឋត្ថិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អាហា-
 រប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្ថិកា ច ពា-
 ហិរោ ច អាហារោ សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ អដ្ឋត្ថិកានញ្ច
 ពាហិរោនញ្ច កដត្តារូទានំ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[២៨២] អដ្ឋត្ថិកា ធម្មា អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្ថិកា
 ឥន្ទ្រិយា អដ្ឋត្ថិកានំ កដត្តារូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស កាយិន្ទ្រិយំ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
 អដ្ឋត្ថិកា ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ អដ្ឋត្ថិកា ឥន្ទ្រិយា សម្មយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូទានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្ថិកា ឥន្ទ្រិយា
 សម្មយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរោនញ្ច កដត្តារូទានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កវិញ្ញា-
 ណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ

ឥដ្ឋត្ថិកទុកៈ បញ្ចាវារៈ

ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្រៅផង ដោយអាហារ-
 របៀបច្នៃយ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអាហារប្រច្នៃយ គឺ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកអាហារ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង ដោយ
 អាហារប្រច្នៃយ ។

(២៨២) ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្រច្នៃយ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃ
 ពួកកដត្តារូប ខាងក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃយ ចតុន្ទ្រិយ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចតុវិញ្ញាណ កាយិន្ទ្រិយ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិ-
 យប្រច្នៃយ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្រច្នៃយ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃយ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធ
 ផង នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃយ ចតុន្ទ្រិយ ជា
 បច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចតុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្រច្នៃយ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

កាយិន្ទ្រិយំ កាយវិញ្ញាណាស ហេតុកានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្ថិតោ នធម្មោ អដ្ឋត្ថិតកស្ស ច វាហិរកស្ស ច ធម្មកស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋត្ថិតោ ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ អដ្ឋត្ថិតានក្ខ វាហិរានក្ខ កដត្តាវុចានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុវិញ្ញាណាស្ស សម្បយុត្តកានក្ខ ខន្ធានំ កាយិន្ទ្រិយំ កាយវិញ្ញាណាស្ស សម្បយុត្តកានក្ខ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ វាហិរេ នធម្មោ វាហិរកស្ស ធម្មកស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វាហិរេ ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសមុដ្ឋានានក្ខ វុចានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ វាហិរេ ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ វាហិរានក្ខ កដត្តាវុចានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វូបដិវិត្តិន្ទ្រិយំ វាហិរេនំ កដត្តាវុចានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ វាហិរេ នធម្មោ អដ្ឋត្ថិតកស្ស ធម្មកស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វាហិរេ ឥន្ទ្រិយា ចិត្តកស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ វាហិរេ ឥន្ទ្រិយា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

កាយទ្រុឌ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណ ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌
 ខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ
 ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកកដត្តារូប ទាំងខាន់
 ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុទ្រុឌ (ជាបច្ច័យ) នៃ
 ចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង កាយទ្រុឌ ជាបច្ច័យ នៃ
 កាយវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌
 ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួក
 ឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្តស-
 មុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ
 ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់
 ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបដ៏វិតិទ្រុឌ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប
 ខាន់ក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាន់ក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ចិត្ត ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅ

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវារោ

ចិត្តសង្កេត អដ្ឋតិកានំ កកដត្តារូចានំ ឥន្ទ្រិយប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ អដ្ឋតិកានំ ក-
 កដត្តារូចានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ
 ធម្មា អដ្ឋតិកសង្កេត ពាហិរសង្កេត ធម្មសង្កេត ឥន្ទ្រ-
 ិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ពាហិរ ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្ត-
 កានំ ខន្ធានំ ចិត្តសង្កេត ច ចិត្តសមុដ្ឋានានំ រូចានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ ពាហិរ
 ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ចិត្តសង្កេត ច អដ្ឋតិ-
 កានំ ពាហិរានំ កកដត្តារូចានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ អដ្ឋតិកានំ ពាហិរានំ
 កកដត្តារូចានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋតិ-
 កោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា អដ្ឋតិកសង្កេត ធម្មសង្កេត
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋតិ-
 កា ច ពាហិរោ ច ឥន្ទ្រិយា អដ្ឋតិកានំ កកដត្តា-
 រូចានំ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ចក្កន្ទ្រិយញ្ច
 ឧបេត្តិន្ទ្រិយញ្ច ចក្កវិញ្ញាណសង្កេត ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ កាយិន្ទ្រិយញ្ច សុខិន្ទ្រិយញ្ច កាយិន្ទ្រិ-
 យញ្ច ទុក្ខិន្ទ្រិយញ្ច កាយវិញ្ញាណសង្កេត ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា

អដ្ឋង្គិកទុកៈ បញ្ញាវិវាទៈ

ជាបច្ច័យ នៃចិត្តផង នៃពួកកងត្តារូប ខាងក្នុងផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 រូបជីវិត្តិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកងត្តារូបខាងក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្ប-
 យុត្តិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកចិត្តសមុជ្ជានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្ត-
 ិកក្ខន្ធផង នៃចិត្តផង នៃពួកកងត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ រូបជីវិត្តិយ ជាបច្ច័យ នៃពួកកងត្តារូប ទាំង
 ខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌
 ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ
 នៃពួកកងត្តារូប ខាងក្នុង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុឥន្ទ្រិយក្តី ឧបេក្ខ-
 ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយិ-
 ឥន្ទ្រិយក្តី សុខឥន្ទ្រិយក្តី កាយឥន្ទ្រិយក្តី ទុក្ខឥន្ទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ-
 វិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ អដ្ឋ-
 ត្តិកា ធម្ម ពាហិរា ធម្ម ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូបានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា ធម្ម ពាហិរា ធម្ម ឥន្ទ្រិយា
 សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ ពាហិរានញ្ច កដត្តារូបានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ធម្មត្ថិយញ្ច ឧបេត្ថិទ្ធរិ-
 យញ្ច ធម្មត្ថិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ កាយិទ្ធរិយញ្ច សុខិទ្ធរិយញ្ច កាយិទ្ធរិ-
 យញ្ច ធម្មត្ថិទ្ធរិយញ្ច កាយិទ្ធរិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកា ធម្ម ពាហិ-
 រា ធម្ម ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្ម ពាហិរស្ស ធម្ម ធម្មស្ស
 ឥន្ទ្រិយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា
 ធម្ម ពាហិរា ធម្ម ឥន្ទ្រិយា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
 អដ្ឋត្តិកានញ្ច ពាហិរានញ្ច កដត្តារូបានំ ឥន្ទ្រិយ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ធម្មត្ថិយញ្ច ឧបេត្ថិទ្ធរិយញ្ច
 ធម្មត្ថិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានញ្ច ខន្ធានំ ឥន្ទ្រិយ-
 ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយិទ្ធរិយញ្ច ... ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់
 ក្នុងភ្នំ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូបផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្នុងភ្នំ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួក
 សម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្ប-
 ច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយភ្នំ ឧបេក្ខន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយភ្នំ សុខិន្ទ្រិយភ្នំ
 កាយន្ទ្រិយភ្នំ ទុក្ខន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយ
 កាយវិញ្ញាណ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងភ្នំ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយ
 ឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្នុងភ្នំ ពួក
 ឥន្ទ្រិយ ខាន់ក្រៅភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង នៃពួកកដត្តា-
 រូប ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់ក្រៅផង ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ចក្ខុន្ទ្រិយភ្នំ
 ឧបេក្ខន្ទ្រិយភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធដង
 ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ កាយន្ទ្រិយភ្នំ . . . ។

[២៨៥] ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស ឈា-
នប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ភីណិ ។ . . . មគ្គប្បដ្ឋយេន
បដ្ឋយោ ភីណិ សម្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បញ្ច ។

[២៨៦] អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទា-
ជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ចិត្តំ អដ្ឋត្ថិកានំ
កដត្តារូបានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បុរេ-
ជាតំ ចក្ខុយនំ ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស កាយាយនំ
កាយវិញ្ញាណស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
បន្ទាជាតា អដ្ឋត្ថិកា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥសស្ស អដ្ឋត្ថិ-
កស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
អដ្ឋត្ថិកោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្ប-
ដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បន្ទាជាតំ ។
សហជាតា អដ្ឋត្ថិកា ខន្ធា ចិត្តសមុដ្ឋានំ រូបានំ
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិក្ខណោ . . . ។
បុរេជាតំ ចក្ខុយនំ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ
កាយាយនំ កាយវិញ្ញាណសហគតានំ ខន្ធានំ វិប្ប-
យុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បន្ទាជាតា អដ្ឋត្ថិកា ខន្ធា

អដ្ឋតិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

[២៨៥] ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយ
ឈានប្បច្ច័យ គឺ មានវារៈ ៣ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយមគ្គប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៣ ជាបច្ច័យ ដោយសម្បយុត្តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ។

[២៨៦] ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយវិប្ប-
យុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត
គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកងគ្រាប ខាងក្នុង ដោយ
វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ
កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯ
បច្ចាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្នុងនេះ ដែល
កើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌
ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និង
បច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តស-
មុជ្ជានុប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ . . . ។ បុរេ-
ជាត គឺ ចក្ខុយតនៈ (ជាបច្ច័យ) នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយចក្ខុ-
វិញ្ញាណ កាយាយតនៈ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដែលប្រឡំដោយកាយ-
វិញ្ញាណ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

បុរេជានស្ស ឥមស្ស ពាហិរស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្ត-
ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មោ អដ្ឋត្តិកស្ស
ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតំ បដិ-
សន្ធិត្តុលោ អដ្ឋត្តិកោ ខន្ធោ អដ្ឋត្តិកានព្វោ ពាហិ-
រានព្វោ កដត្តារូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
បុរេជាតំ ច កាយតនំ ច កុរិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកា-
នព្វោ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កាយាយ-
តនំ កាយវិញ្ញាណស្ស សម្បយុត្តកានព្វោ ខន្ធនំ
វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បច្ឆាជាតំ បច្ឆាជាតា
អដ្ឋត្តិកោ ខន្ធវោ បុរេជានស្ស ឥមស្ស អដ្ឋត្តិកស្ស
ច ពាហិរស្ស ច កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
យោ ។ ពាហិរោ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្ត-
ប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សហជាតំ សហជាតា ពាហិរោ ខន្ធវោ ចិត្តសមុដ្ឋានានំ
រូទានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បដិសន្ធិត្តុលោ
ខន្ធវោ វត្ថុស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វត្ថុ
ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។ បុរេជាតំ វត្ថុ
ពាហិរានំ ខន្ធនំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃពួក
 កដត្តារូប ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត
 គឺ ចក្ខុយានៈ ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ កាយាយានៈ ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណផង
 នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ចាជាត គឺ
 ពួកខន្ធ ខាងក្នុង ដែលកើតក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាងក្នុង និង
 ខាងក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត
 បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដែល
 កើតជាមួយគ្នា ជាបច្ច័យ នៃពួកចិត្តសមុដ្ឋានរូប ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ជាបច្ច័យ នៃវត្ថុ ដោយវិប្បយុត្តប្ប-
 ច្ច័យ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត
 គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃពួកខន្ធ ខាងក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។

អដ្ឋត្ថិកទុកេ បញ្ញាវារោ

បច្ឆាជាតំ បច្ឆាជាតា ពាហិរា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស
 ពាហិរស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។
 ពាហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋ-
 យេន បច្ឆយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហ-
 ជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ ពាហិរា ខន្ធា អដ្ឋត្ថិកានំ ក-
 ត្តាវាចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ បដិសន្ធិក្ខណោ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បុរេជាតំ
 វត្ថុ ចិត្តស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បច្ឆាជាតំ
 បច្ឆាជាតា ពាហិរា ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អដ្ឋត្ថិ-
 កស្ស កាយស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ ពា-
 ហិរោ ធម្មោ អដ្ឋត្ថិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស
 វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆា-
 ជាតំ ។ សន្ធិតំ ។ អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា
 អដ្ឋត្ថិកស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ
 សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតំ បដិសន្ធិក្ខណោ
 អដ្ឋត្ថិកា ច ពាហិរា ច ខន្ធា អដ្ឋត្ថិកានំ ក-
 ត្តាវាចានំ វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ ។ បច្ឆាជាតំ
 បច្ឆាជាតា សន្ធិតំ ។ អដ្ឋត្ថិកោ ច ពាហិរោ ច
 ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស វិប្បយុត្តប្បដ្ឋយេន បច្ឆយោ

អដ្ឋត្ថកទុកៈ ចញ្ញាវិរៈ

ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដែលកើតក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ
 ខាន់ក្រៅនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់
 ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់
 សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត
 ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ វត្ថុ ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយ
 វិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។ ឯបច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅ ដែលកើត
 ក្រោយ ជាបច្ច័យ នៃកាយ ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយវិប្ប-
 យុត្តប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ទាំងខាន់ក្នុង ទាំងខាន់
 ក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។
 សេចក្តីបំប្រួញ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។
 សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់
 ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាន់ក្នុង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ ។
 ឯបច្ឆាជាត គឺ ដែលកើតក្រោយ សេចក្តីបំប្រួញ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី
 ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ

សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម៌ ពា-
ហិកេ ធម៌ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម៌ ពាហិរស្ស ធម៌ ធម្មស្ស
វិប្បយុត្តប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សហជាតំ បដិសន្ធិកូលោ អដ្ឋត្តិកា ធម៌ ពាហិក
ធម៌ ខន្ធា សង្ខតំ ។

(២៨៧) អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា អដ្ឋត្តិកស្ស ធម្មស្ស
អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។
សហជាតំ បដិសន្ធិកូលោ ចិត្តំ អដ្ឋត្តិកានំ កាដត្តា-
រូចានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ធម៌កុំ ។ បេ ។
កាយំ អនិច្ចតោ ។ បេ ។ បុរេជាតសទិសំ និព្វានា-
ការណំ ។ បច្ឆាជាតំ បច្ឆាជាតសទិសំ កាតតំ ។
អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បច្ចយេន
បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សហជាតំ
សហជាតា អដ្ឋត្តិកា ខន្ធា សម្បយុត្តកានំ ខន្ធានំ
ចិត្តសមុដ្ឋានានញ្ច រូចានំ អត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។
សង្ខតំ ។ ឥធម៌ អត្ថិ សមុដ្ឋានេ សហជាតំ បច្ចយវា-
សទិសំ បុរេជាតំ បុរេជាតសទិសំ បច្ឆាជាតំ បច្ឆាជាត-
សទិសំ កាតតំ និព្វានាការណំ ។ អដ្ឋត្តិកោ ធម្មា

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ធម៌ ខាងក្នុង
ក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាង
ក្រៅផង ដោយវិប្បយុត្តប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត និងបច្ឆាជាត ។
សហជាត គឺ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ ខាងក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាង
ក្រៅក្តី សេចក្តីបំប្រែញ ។

(២៨៧) ធម៌ ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ
បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ចិត្ត ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្នុង ដោយអត្ថប្ប-
ច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ខ្សែចក្ខុ ។ បេ ។ ខ្សែកាយ ជាមិនទៀង ។ បេ ។
ដូចគ្នានឹងបុរេជាតប្បច្ច័យ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។ ឯបច្ឆា-
ជាត គឺ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ ឲ្យដូចគ្នានឹងបច្ឆាជាតប្បច្ច័យផងចុះ ។ ធម៌
ខាងក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអត្ថប្បច្ច័យ បានដល់
សហជាត បុរេជាត និងបច្ឆាជាត ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាងក្នុង
ដែលកើតជាមួយគ្នា ជាបច្ច័យ នៃពួកសម្បយុត្តកក្ខន្ធផង នៃពួកចិត្ត-
សមុជ្ឈានុបដង ដោយអត្ថប្បច្ច័យ ។ សេចក្តីបំប្រែញ ។ ក្នុងបច្ច័យ
នេះ (សេចក្តីអធិប្បាយ) មានក្នុងទីទាំងពួង សហជាត ដូចបច្ច័យព័រ
បុរេជាត ដូចបុរេជាតប្បច្ច័យដែរ ឯបច្ឆាជាត ក៏ដូចបច្ឆាជាតប្បច្ច័យដែរ
បណ្ឌិត គប្បីធ្វើចុះ មិនមានការធ្វើឲ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ។ ធម៌ ខាងក្នុង

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវិពេ

អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ ។ សង្ខតំ ។
 ពាហិរេ ធម្មោ ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 សព្វំ វិត្តារេតព្វំ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ
 អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សង្ខតំ ។ ពាហិរេ ធម្មោ អដ្ឋតិ-
 កស្ស ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 សង្ខតំ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរេ ច ធម្មោ អដ្ឋតិ-
 កស្ស ធម្មស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតំ
 បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។ សហជាតា
 ចក្កវិញ្ញាណសហគតា ខន្ធា ច ចក្កាយតនញ្ច ចក្ក-
 វិញ្ញាណស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយវិញ្ញាណ-
 សហគតា ខន្ធា ច . . . បដិសន្ធិក្ខណោ អដ្ឋតិកា
 ច ពាហិរេ ច ខន្ធា អដ្ឋតិកានំ កដត្តារូបានំ
 អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ បុរេជាតំ ចក្កាយតនញ្ច
 វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ កាយា-
 យតនញ្ច វត្ថុ ច ចិត្តស្ស អត្ថប្បច្ចយេន បច្ចយោ

អដ្ឋត្ថិកទុកៈ បញ្ចករៈ

ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ
 បានដល់សហជាត បុរេជាត និងបច្ចាជាត ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ធម៌
 ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្រៅ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ស-
 ហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើ
 ឲ្យពិស្តារ គ្រប់បទទាំងអស់ផងចុះ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌
 ខាងក្នុង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អា-
 ហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។ ធម៌ ខាងក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់ស-
 ហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សេចក្តីបំប្រញ ។
 ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុង ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ចាជាត អាហារ និង
 ឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ពួកខន្ធ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី
 ចក្ខុយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ពួកខន្ធ
 ដែលច្រឡំដោយកាយវិញ្ញាណក្តី . . . ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ពួកខន្ធ
 ខាងក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកដត្តារូប ខាងក្នុង ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ ។ បុរេជាត គឺ ចក្ខុយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយ
 អត្ថិប្បច្ច័យ កាយាយតនៈក្តី វត្ថុក្តី ជាបច្ច័យ នៃចិត្ត ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

រូបាយតនញ្ច ចក្ខុយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណស្ស ដោ-
 ជ្ជញ្ចាយតនញ្ច កាយាយតនញ្ច កាយវិញ្ញាណស្ស
 អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈត្តិកា ច
 កាយស្ស ពាហិរេ ច ខន្ធា បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អជ្ឈ-
 ត្តិកស្ស អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈ-
 ត្តិកា ច ពាហិរេ ច ខន្ធា កតតន្តិដ្ឋានេ អាហារេ ច
 បុរេជាតស្ស ឥមស្ស អជ្ឈត្តិកស្ស កាយស្ស អត្ថិប្ប-
 ដូយេន បច្ចយោ ។ បច្ឆាជាតា អជ្ឈត្តិកា ច ពាហិរេ
 ច ខន្ធា រូបជីវិត្រ្យញ្ច អជ្ឈត្តិកានំ កតតន្តិដ្ឋានំ
 អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ ។ អជ្ឈត្តិកា ច ពាហិរេ
 ច ធម្មា ពាហិរស្ស ធម្មស្ស អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ
 សហជាតំ បុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។
 សហជាតោ ចក្ខុវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធា
 ច ចក្ខុយតនញ្ច ចក្ខុវិញ្ញាណញ្ច ទ្ធិន្នំ ខន្ធានំ
 អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ ។ សហជាតំ បច្ចយ-
 វាសនិសំ និព្វានាករណំ បឋមតមនសនិសំយេវ ។
 សព្វេ បទា បឋមយជនានយេន វិភជិតញ្ច ។
 អជ្ឈត្តិកា ច ពាហិរេ ច ធម្មា អជ្ឈត្តិកស្ស
 ច ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អត្ថិប្បដូយេន បច្ចយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

រូបាយតនៈក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី (ជាបច្ច័យ) នៃចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយរូបាយតនៈ
 ក្តី កាយាយតនៈក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយវិញ្ញាណ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។

បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ
 ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ
 ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី កតព្យាស្រាហក្តី ជាបច្ច័យ នៃកាយ
 ខាន់ក្នុងនេះ ដែលកើតមុន ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ បច្ឆាជាត គឺ ពួកខន្ធ
 ខាន់ក្នុងក្តី ពួកខន្ធ ខាន់ក្រៅក្តី រូបជីវិតទ្រិយក្តី ជាបច្ច័យ នៃពួកកងត្ថារូប
 ខាន់ក្នុង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី ជា
 បច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ បានដល់សហជាត បុរេជាត
 បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។ សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំ
 ដោយចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ចក្ខុយតនៈក្តី ចក្ខុវិញ្ញាណក្តី ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២
 ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ សហជាត ដូចគ្នានឹងបច្ច័យវារៈដែរ មិនមានការ
 ធ្វើឱ្យផ្សេង ។ គ្នាទេ ដូចដំណើរទី ១ ដែរ ។ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត
 គប្បីចែក តាមន័យនៃតំណទី ១ ចុះ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាងក្រៅផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ

អដ្ឋតិកទុកេ បញ្ញាវិហ

សហជាតំ ចុរេជាតំ បច្ឆាជាតំ អាហារំ ឥន្ទ្រិយំ ។

សហជាតោ ចក្កវិញ្ញាណសហគតោ ឯកោ ខន្ធទោ ច

ចក្ខុយតនញ្ច ទ្ធិន្តំ ខន្ធនំ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ច អត្ថិប្ប-

ច្ចយេន បច្ចយោ ។ សង្ខតំ ។ សព្វេ បទា វិកតញ្ច

បវេមយដនានយេន ។ . . . នត្ថិប្បច្ចយេន បច្ចយោ

វិកតប្បច្ចយេន បច្ចយោ អវិកតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

[២៨៨] ហេតុយា តីណិ អារម្មណេ នវ អនិប-

តិយា នវ អនន្តរេ នវ សមនន្តរេ នវ សហជាតេ

នវ អញ្ញាមញ្ញេ បញ្ច និស្សយេ នវ ឧបនិស្សយេ នវ

ចុរេជាតេ នវ បច្ឆាជាតេ នវ អាសវេនេ នវ កក្កេ

តីណិ វិទាកេ នវ អាហារេ នវ ឥន្ទ្រិយេ នវ ឈានេ

តីណិ មក្កេ តីណិ សម្បយុត្តេ បញ្ច វិប្បយុត្តេ នវ

អត្ថិយា នវ នត្ថិយា នវ វិកតេ នវ អវិកតេ នវ ។

អដ្ឋត្តិកទុកៈ បញ្ញាវារៈ

បានដល់សហជាត បុរេជាត បច្ឆាជាត អាហារ និងឥន្ទ្រិយ ។

សហជាត គឺ ខន្ធ ១ ដែលច្រឡំដោយចក្ខុវិញ្ញាណភ្នំ ចក្ខុយាននៈភ្នំ ជាបច្ច័យ នៃខន្ធ ២ ផង នៃចក្ខុវិញ្ញាណផង ដោយអត្ថិប្បច្ច័យ ។ សេចក្តី បំប្រួញ ។ បទទាំងអស់ បណ្ឌិត គប្បីចែក តាមន័យនៃដំណើរ ១ ចុះ ។ . . . ជាបច្ច័យ ដោយនត្ថិប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយវិតតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអវិតតប្បច្ច័យ ។

(២៨៨) ក្នុងហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងការម្មណប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសមនន្តរប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងសហជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុង អញ្ញាមញ្ញប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឧប- និស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបុរេជាតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងបច្ឆាជា- តប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងការសវនប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងកម្មប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងវិបាកប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអាហារប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងឈានប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង មគ្គិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងសម្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៥ ក្នុងវិប្បយុត្តិ- ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងនត្ថិប្បច្ច័យ មាន វារៈ ៧ ក្នុងវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ក្នុងអវិតតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

[២៨៧] អដ្ឋតិកោ ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ។ អដ្ឋតិកោ ធម្មា ពាហ៍ស្ស ធម្មស្ស
 អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 អដ្ឋតិកោ ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ច ពាហ៍ស្ស ច
 ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជា-
 តប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។
 ពាហ៍ស្ស ធម្មា ពាហ៍ស្ស ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្ស-
 យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 បច្ឆាជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ កម្មប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វេទ្យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋ-
 យោ ។ ពាហ៍ស្ស ធម្មា អដ្ឋតិកស្ស ធម្មស្ស អារម្ម-
 ណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

(២៨៩) ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្ម-
 ណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្ស-
 យប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាត-
 ប្បច្ច័យ ។ ធម៌ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យនៃធម៌ខាន់ក្រៅ ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។
 ធម៌ ខាន់ក្នុង ជាបច្ច័យ នៃធម៌ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ខាន់ក្រៅផង ដោយ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយ
 ការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 ឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យជា បច្ច័យ ដោយអាហារប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ ជាបច្ច័យ នៃ
 ធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយការម្មណាប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ

ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បន្តាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ កក្កប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ។ ពាហិរោ ធម្មា អដ្ឋតិកកស្ស ច
 ពាហិរកស្ស ច ធម្មកស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 សហជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ បុរេជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្តាជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ កក្កប្បច្ចយេន បច្ចយោ អាហារប្ប-
 ច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។ អដ្ឋ-
 តិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា អដ្ឋតិកកស្ស ធម្មកស្ស
 អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ចយេន
 បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេជា-
 តប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្តាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ច-
 យោ ។ អដ្ឋតិកោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា ពាហិរកស្ស
 ធម្មកស្ស អារម្មណប្បច្ចយេន បច្ចយោ សហជាតប្បច្ច-
 យេន បច្ចយោ ឧបនិស្សយប្បច្ចយេន បច្ចយោ បុរេ-
 ជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ បន្តាជាតប្បច្ចយេន បច្ចយោ
 អាហារប្បច្ចយេន បច្ចយោ ឥន្ទ្រិយប្បច្ចយេន បច្ចយោ ។

អន្លង្គិកទុក្ខៈ បញ្ញាវារៈ

ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ
 ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្រៅ
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុងផង នៃធម៌ ខាន់ក្រៅផង ដោយអារម្មណប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្ប-
 ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយកម្មប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី ធម៌ ខាន់ក្រៅក្តី
 ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្នុង ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 សហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 បុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយ
 អាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។ ធម៌ ខាន់ក្នុងក្តី
 ធម៌ខាន់ក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាន់ក្រៅ ដោយអារម្មណប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ
 ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

អភិធម្មបិដកេ អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ

អដ្ឋត្ថិតោ ច ពាហិរោ ច ធម្មា អដ្ឋត្ថិតស្ស ច
 ពាហិរស្ស ច ធម្មស្ស អារម្មណប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ
 សហជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ឧបនិស្សយប្បដ្ឋយេន
 បដ្ឋយោ បុរេជាតប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ បច្ឆាជាតប្បដ្ឋ-
 យេន បដ្ឋយោ អាហារប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ វេទ្ខ័-
 យប្បដ្ឋយេន បដ្ឋយោ ។

[២៩០] នបោតុយា នវំ នអារម្មណេ នវំ សព្វត្ថ
 នវំ នោអវិគតេ នវំ ។

[២៩១] បោតុប្បដ្ឋយា នអារម្មណេ តីណី ...
 នអធិបតិយា តីណី នអនន្តរេ តីណី នសមនន្តរេ តីណី
 នអញ្ញាមញ្ញោ តីណី នឧបនិស្សយេ តីណី សព្វត្ថ តីណី
 នសម្បយុត្តេ តីណី នវិប្បយុត្តេ តីណី នោនតិយា
 តីណី នោវិគតេ តីណី ។

[២៩២] នបោតុប្បដ្ឋយា អារម្មណេ នវំ ...
 អធិបតិយា នវំ ។ អនុលោមមាតិកា កាតព្វា ។
 ... អវិគតេ នវំ ។

អភិធម្មបិដក អនុលោមទុកប្បដ្ឋាន

ធម៌ ខាងក្នុងក្តី ធម៌ ខាងក្រៅក្តី ជាបច្ច័យ នៃធម៌ ខាងក្នុងផង នៃធម៌
ខាងក្រៅផង ដោយការម្មណ៍ប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបុរេជាតប្ប-
ច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយបច្ឆាជាតប្បច្ច័យ ជាបច្ច័យ ដោយអាហារប្បច្ច័យ
ជាបច្ច័យ ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ ។

[២៩០] ក្នុងនហេតុប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៩ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៩ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ
មានវារៈ ៩ ។

[២៩១] ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ព្រោះហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងនអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនសមនន្តរាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនអញ្ញាប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុង
នឧបនិស្សយប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងបច្ច័យទាំងអស់ សុទ្ធតែមានវារៈ ៣
ក្នុងនសម្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនវិប្បយុត្តិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣
ក្នុងនោនត្ថិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ក្នុងនោវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៣ ។

[២៩២] ក្នុងនការម្មណ៍ប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ព្រោះនហេតុប្បច្ច័យ
... ក្នុងអធិបតិប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។ បណ្ឌិត គប្បីធ្វើអនុលោម-
មាតិកាផងចុះ ។ ... ក្នុងអវិគតប្បច្ច័យ មានវារៈ ៩ ។

អភិធម្មបិដកេ
បដ្ឋានស្ស នវមោ ភាគោ
អនុលោមទុកប្បដ្ឋានំ បដិមំ

មាតិកាបត្ថានិ

មាតិកា អង្កេ

សារម្មណទុកំ

បដិច្ចវេទ	១
បច្ចយវេទ	៧
សំសង្កវេទ	១២
បញ្ញាវេទ	១៣

បិដ្ឋទុកំ

បដិច្ចវេទ	២៦
បច្ចយវេទ	៣៤
សំសង្កវេទ	៣៧
បញ្ញាវេទ	៤១

បេតសិកទុកំ

បដិច្ចវេទ	៥៧
បច្ចយវេទ	៦៦

អភិធម្មបិដក
បដ្ឋាន នវមភាគ
អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋាន ខាងចុង

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

សារម្មណ៍ទុក្ខៈ

ចដ៏ច្ចវរៈ	១
ចច្ចយវរៈ	៧
សំសដ្ឋវរៈ	១២
ចញ្ញាវរៈ	១៣

បិដ្ឋទុក្ខៈ

ចដ៏ច្ចវរៈ	២៦
ចច្ចយវរៈ	៣៤
សំសដ្ឋវរៈ	៣៩
ចញ្ញាវរៈ	៤១

បេតសិកទុក្ខៈ

ចដ៏ច្ចវរៈ	៥៧
ចច្ចយវរៈ	៦៦

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា	អង្កេត

សំសង្កត់រោ	៧១
បញ្ញាវរោ	៧៤

បិត្តសម្បយុត្តទកំ

បដិច្ចវរោ	៩១
បច្ចយវរោ	៩៦
សំសង្កត់រោ	១០០
បញ្ញាវរោ	១០១

បិត្តសំសង្កត់ទកំ

បដិច្ចវរោ	១១៣

បិត្តសមដ្ឋានទកំ

បដិច្ចវរោ	១១៤
បច្ចយវរោ	១២៣
បញ្ញាវរោ	១២៨

បិត្តសហភូតទកំ

បដិច្ចវរោ	១៥២
បច្ចយវរោ	១៥៧
សំសង្កត់រោ	១៦០

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

សំសង្កេតៈ ៧១

បញ្ហា វារៈ ៧២

បិត្តសម្បយ្យតទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ៧១

បច្ចយវារៈ ៧៦

សំសង្កេតៈ ១០០

បញ្ហា វារៈ ១០១

បិត្តសំសង្កេតទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១១៣

បិត្តសមដ្ឋានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១១៤

បច្ចយវារៈ ១២៣

បញ្ហា វារៈ ១២៨

បិត្តសហភូតទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១៥២

បច្ចយវារៈ ១៥៧

សំសង្កេតៈ ១៦០

មាតិកាបន្ទាន់

មាតិកា	អង្កែ

បញ្ហាភារកិច្ច	១៦២

បិត្តាសម្ពិច្ចិទកំ

បដិច្ចភារកិច្ច	១៧៤

បិត្តសំសង្គសមជ្ឈានទកំ

បដិច្ចភារកិច្ច	១៧៤

បច្ចយភារកិច្ច	១៨២

សំសង្គភារកិច្ច	១៨៦

បញ្ហាភារកិច្ច	១៨៨

បិត្តសំសង្គសមជ្ឈានសហភាពទកំ

បដិច្ចភារកិច្ច	១៩៩

សំសង្គសមជ្ឈានាសម្ពិច្ចិទកំ

បដិច្ចភារកិច្ច	២០០

អង្គតិកទកំ

បដិច្ចភារកិច្ច	២០០

បច្ចយភារកិច្ច	២១០

សំសង្គភារកិច្ច	២១៤

បញ្ហាភារកិច្ច	២១៦

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា ទំព័រ

បញ្ហាវារៈ ១៦៤

បិត្តានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១៧៤

បិត្តសំសង្គសមដ្ឋានទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១៧៤

បច្ចយវារៈ ១៨៤

សំសង្គវារៈ ១៨៦

បញ្ហាវារៈ ១៨៨

បិត្តសំសង្គសមដ្ឋានសហភាពទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ១៩៧

សំសង្គសមដ្ឋានានុបរិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ២០០

អង្គវិវត្តិទុកៈ

បដិច្ចវារៈ ២០០

បច្ចយវារៈ ២១០

សំសង្គវារៈ ២១៤

បញ្ហាវារៈ ២១៦

វិវិទាវិវិទបត្តិ
១ ១ ១ ១ ១

វិវិទបាហោ	អវិវិទបាហោ	អង្កេត	រដ្ឋលេខាយ័
គត្តិសមុដ្ឋានំ	ចិត្តិសមុដ្ឋានំ	៧	៤០
អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ	អនុលោមទុក្ខប្បដ្ឋានំ	១៦	១
បេសិកទុកេ	បេតសិកទុកេ	៦៣	១
បេសិកទុកេ	បេតសិកទុកេ	៧៣	១
បច្ចយោ	បច្ចយោ ។	១០២	១៧
បច្ចយោ	បច្ចយោ ។	២៤០	៩

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាប់
នឹងផ្អែក	នឹងផ្អែក	៨	៣
បច្ច័យ	បច្ច័យ	១៧	១៣
ដោយកម្មប្បច្ច័យ	ដោយកម្មប្បច្ច័យ ។	២២	១២
ចិត្តក្តី	ចិត្តក្តី	២៧	៤
ក្នុងនាមនិរុទ្ធិប្បច្ច័យ	ក្នុងនាមនិរុទ្ធិប្បច្ច័យ	៣៣	៧
នឹងនោចិត្តធម៌	នឹងចិត្តធម៌	៣៧	១៨
ព្រោះនោហតុប្បច្ច័យ	ព្រោះនោហតុប្បច្ច័យ	៤០	២
មានវារៈ ៥	មានវារៈ ៧	៦១	១៤
ព្រោះការមូលប្បច្ច័យ	ព្រោះនាមមូលប្បច្ច័យ	៦៥	៣
ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ	ដោយអធិបតិប្បច្ច័យ ។	១០៤	៧
នូវកាយទុក្ខ	នូវកាយកុក្ខ	១០៥	១១
ក្នុងនាមនិរុទ្ធិប្បច្ច័យ	ក្នុងនាមនិរុទ្ធិប្បច្ច័យ	១១២	១០
នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផល	នៃពួកវិបាកក្ខន្ធផល		
	នៃចិត្តផល	១២០	១៦
ពួកចិត្តសមុដ្ឋានាហារ	ពួកនោចិត្តសមុដ្ឋានាហារ	១២២	៤

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុសត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បង្ហាត់
ឆ្នាំណៈនៃបដិសន្ធិ	ក្នុងឆ្នាំណៈនៃបដិសន្ធិ	១៦៧	១៦
នោចិត្តសហកុធម៌ផង	នោចិត្តសហកុធម៌	១៧២	១៣
ក្នុងការណាប្បច្ច័យ	ក្នុងនការណាប្បច្ច័យ	១៧៣	១៣
នឹងវត្ថុផង ក្នុងឆ្នាំណៈ	នឹងវត្ថុផង		
នៃបដិសន្ធិ		២១៣	២
ដោយការណាប្បច្ច័យ			
មូល	មូល	២១៧	២
ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ	ដោយឥន្ទ្រិយប្បច្ច័យ	២២៧	១២
អន្លូតកុក្កៈ បញ្ញាវិរៈ	អន្លូតកុក្កៈ បញ្ញាវិរៈ	២៣៥	១

